

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

AHMET CEVAT EMRE’NİN TÜRKÇE KIRAAT KİTABININ
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
MUSTAFA TANRIKULU

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL

BOLU, NİSAN - 2015

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Mustafa TANRIKULU'na ait "*Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat Kitabının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.(30.04.2015)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. ZEKİ GÜREL
Üye : Doç. Dr. MEHMET KURUDAYIOĞLU
Üye : Doç. Dr. ŞABAN DOĞAN

İmza

İmza

İmza

Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Onayı

Doç.Dr. Türkan ARGON
Enstitü Müdürü

Etik İlkelerle Uyulduğuna İlişkin Beyan

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat Kitabının Değerler Eğitimi Açıısından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 30/ 04 / 2015

Mustafa TANRIKULU

**Sebeb-i hayatım anne ve babama,
Göz ve gönül aydınlığım olması temennisi ile yavrularıma ve annelerine...**

TEŞEKKÜR

Değerli katkılarından dolayı aziz dostum Okutman Hüseyin TAŞ'a, değerli meslektaşlarım Emrah GÜRBÜZ'e, Hakan YILDIRIM'a, Metin KAMBAK'a bu yorucu çalışma sırasında anlayışı, sabrı, yol göstericiliği, ilgisi ve bana ayırdığı kıymetli zamanı için çalışmamın her aşamasını titizlikle inceleyen saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca bana duyduğu güven, gösterdiği sabır, her türlü destek ve yardımı için eşime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÖZET	xiv
ABSTRACT.....	xvi
I. BÖLÜM.....	1
1. Giriş	1
1.1. Problem Durumu	2
1. 2. Problem Cümlesi	4
1. 3. Alt Problemler	4
1. 4. Araştırmanın Önemi	5
1. 5. Sayıtlılar	6
1. 6. Sınırlılıklar	6
1. 7. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	7
2. Yöntem.....	7
2. 1 Araştırmanın Yöntemi.....	7
2. 2. İnceleme Nesnesi.....	7
2. 3. Verilerin Toplanması	8
2. 4. Verilerin İncelenmesi	8
III. BÖLÜM	9
3. Değerler Eğitimi ve Unsurları.....	9
3.1. Değerler	9
3.2. Değerler Eğitimi	10
3. 2. 1. Türkçe Öğretiminde Değerler Eğitimi	15
3. 3. Değerlerin Özellikleri.....	17
3. 4. Değerlerin İşlevleri.....	18
3. 5. Değerler Eğitimi Öğeleri	19

3. 5. 1. Saygı	20
3. 5. 2. Adalet.....	21
3. 5. 2. 1. Adalet duygusu eğitimi	24
3. 5. 3. Doğruluk – dürüstlük	26
3. 5. 4. Sevgi	27
3. 5. 4. 1. Sevginin belirleyicileri	31
3. 5. 4. 1. 1. Yakınlık	31
3. 5. 4. 1. 2. Tanışıklık (aşinalık).....	31
3. 5. 4. 1. 3. Ödüllendiricilik.....	32
3. 5. 4. 1. 4. Bilişsel denge.....	32
3. 5. 4. 1. 5. Benzerlik.....	32
3. 5. 5. Şefkat	32
3. 5. 6. Merhamet	35
3. 5. 7. Erdem – olgunluk.....	38
3. 5. 8. İtidal	39
3. 5. 9. Yardımlaşma – dayanışma	41
3. 5. 10. Sabır	43
IV. BÖLÜM.....	45
4. “Ahmet Cevat Emre’nin Hayatı ve Eserleri”	45
4. 1 Ahmet Cevat Emre’nin Hayatı	45
4. 2. Ahmet Cevat Emre’nin İlmî Çalışmaları	46
4. 3. Ahmet Cevat Emre’nin Başlıca Eserleri	48
4. 3. 1. Kitaplar:	48
4. 3. 2. Ders kitapları.....	49
4. 3. 3. Tercümeler	50
4. 4. Türkçe Kıraat Kitapları Üzerine.....	51
4. 5. “Türkçe Kıraat”	56
4. 6. Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat Kitabının Latin Harflerine Aktarımı...57	
TÜRKÇE KIRAAT / BİRİNCİ KİTAP.....	57
TÜRKÇE KIRAAT.....	58
Babamın Gazetesi	59
Terbiyeli Küçük Çocuk.....	59

Kukuriku	60
Uslu Çocuk	60
Hamarat Kız	60
Küçük Aşçılar	61
Sarmanla Pembe	61
Benim Kızım.....	62
Küçük Gemiciler.....	62
Fırtına.....	63
Gemici Şarkısı.....	63
Bahçe Ziyafeti.....	64
Mükâfatlar.....	64
Kırlarda	65
Sevimli Köy	65
Küçük Kardeşimin Beşiği	66
Ninni	66
Sahte Cesur	67
Kuluçka ile Cıvcıvler	67
Top Oyunu	68
Akıllı Karga	68
Göl Kenarında.....	68
Kuş ile Balık	69
Namuslu Küçük Satıcı	69
Anaya Babaya Yardım.....	70
Çiftçinin Öğüdü	70
Hırsız Köpek.....	71
Salıncak.....	71
Kirpi Yavrusu ile Tavşan Yavruları.....	72
Uyuşamayan Kardeşler	72
Kuşlar.....	73
İnatçılar	74
Çocukla Ayna	75
Buğday	75

Bebeğim!.....	76
Başkasına Yardım Ediniz.....	77
Pembe'ye Vurmayınız Anne	77
Çaylak ile Küçük Kuşlar.....	78
Hoppa Çocuk	78
Kara Tavuk	79
Ağabey	79
Çiftlikte	80
Bebek Evi.....	80
Küçük Hamaratlar	81
Çocukla Kelebek.....	81
Yaban Arısı	82
Arı Sokar:.....	82
Ham Erikler.....	83
Ada Tavşanları	84
Karga ile Tilki	84
Donanma	85
"Unuttum Anneciğim"	86
Beyaz Kuzu.....	86
Osmanlı Bayrağı	87
Askerlik Oyunu.....	87
Büyük Oldum.....	88
Dükkâncılık Oyunu.....	89
Lezzetsiz ve Lezzetli Çorba.....	89
Ananıza Babanıza İtaat Ediniz.....	90
Bir Rüya.....	91
Peri Sultan.....	92
TÜRKÇE KIRAAT / İKİNCİ KİTAP	92
Sevgili Anne	93
Öksüzün Annesi	94
Korkuyorum, Dadıcığım	95
Gayretli Çocuk.....	96

Muallim.....	97
Ben Daha Büyüğüm.....	98
Kirli Çocuk	98
Tavşanla Kaplumbağa.....	99
Güz.....	100
Acıyor Anneciğim.....	102
Tatlı Diye Aldanmayın	102
Mektepte Kardeşlik.....	103
Hep Kardeşiz.....	104
Alicenap Çocuk.....	105
Bir Arslan İle Fare Yavrusu.....	106
İpek Mendil.....	106
Örümcek İle İpek Böceği	107
Halam Büyücü Galiba!	108
Kurbağa.....	108
Kıskanç Kurbağa.....	109
Kedi ile Küçük Kız	110
Tembel Bahaneleri	111
Benim Ülkem	112
At	113
Muziplik Etmeyiniz	114
İki Elin Hikâyesi	115
Şeftali Çekirdeği	116
Ağustos Böceği ile Karınca	117
Hiddetinizi Yenmeye Çalışınız.....	118
Sebatlı Olunuz.....	119
- I-	119
Sebatlı Olunuz.....	119
-II-	119
At Nalı.....	120
Kar	121
İki Resim.....	122

Maymun ile Şeker Parçası	123
Maymunla Ceviz.....	124
Hodkâm Olmayınız.....	125
Yalancının Evi Yanmış Kimse İnanmamış.....	126
Portakal Kabukları	128
Kuyruksuz Tilki	128
Kaybolan Onluk.....	129
Dileğimiz	130
Top ile Tekir	131
Güvercinler	132
Marangoz	133
Bayram.....	134
Tilki ile Leylek.....	135
Temizliği Seviniz.....	136
İhtiyar Saatimiz.....	137
İki Dost	138
Ağabey	139
Osman Beyle Köse Mihail.....	139
Yeşil Boncuk.....	141
Bilmece	141
Cesur Bir Çocuk.....	142
Küçük Asker	144
İtaatsiz Cıvciv	144
İki Yolcu	146
Filin Hizmetkârlığı.....	148
Rumeli'ne Mektup	149
Osmanlıların Sallarla Rumeli'ye Geçişi (758).....	149
Melek'in Kuzusu	150
Mütalaa	151
Tabanca.....	152
Oldu, Bitti!	153
Duman.....	154

Güzel Meyve.....	155
On İki Ay	156
Elbise Ne Diyor?.....	158
Güller ile Arı.....	159
Dere.....	159
Zayıflara Yardım.....	160
Fındık Faresi	161
Lütfen Biraz Su Verir misin?	162
Aks-i Sada.....	163
Gül Fidanı	164
Bahar Sabahı	164
Ayı Diriyken Postu Satılmaz	165
Gerçek Kahraman	166
Yuva.....	167
Moskof Tabyası	168
Lahana ile Kazancı.....	170
Çocuk ile Kırlangıçlar.....	171
Tehlike Zamanında Şaşırmamak	172
Parkta	173
Eşya ile Mütalaa.....	174
Ada Tavşanı	174
Kemliğe İyilik	176
Yaz	177
Hurma Memleketinde	178
İşçilere Hürmet	179
Bahçıvanın Düşmanları.....	180
En Eski Çadırlarımız.....	181
Bir Avcı Hikâyesi	182
Bayrağım.....	183
Çalışalım	185
Kaygana	186
Fihrist	189

V. BÖLÜM	191
5. AHMET CEVAT EMRE’NİN “TÜRKÇE KIRAAT” KİTABINDA DEĞERLER EĞİTİMİ	191
5. 1. Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar	191
5. 1. 1. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar	191
5. 1. 2. Adalet Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar.....	194
5. 1. 3. Doğruluk - Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar.....	195
5. 1. 4. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar	196
5. 1. 5. Şefkat Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar	198
5. 1. 6. Merhamet Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar	199
5. 1. 7. Erdem – Olgunluk Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar.....	200
5. 1. 8. İtidal Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar	201
5. 1. 9. Yardımlaşma – Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar	203
5. 1. 10. Sabır Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar	205
VI. BÖLÜM.....	214
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	214
6. 1. Sonuç.....	214
6. 2. Öneriler.....	217
KAYNAKÇA.....	220
EKLER.....	227
ÖZGEÇMİŞ	345

ÖZET

“AHMET CEVAT EMRE’NİN TÜRKÇE KIRAAT KİTABININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ”

Yüksek Lisans Tezi

TANRIKULU, Mustafa

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL

Nisan– 2015, xvii + 345 Sayfa

Çocuklar, bugünlerin ve yarınların kurtarıcısı; milletleri ayakta tutan iradelerdir. Ahmet Cevat Emre gibi önemli bir Türk dilcisi, çocukların bu önemini görmüş ve bu kitabı özellikle Osmanlı Devleti’nin içerisinde bulunduğu vahim siyasi ve sosyal ortamda kaleme almıştır. Türk çocuklarına, temel değerleri olan saygı, sevgi, hoşgörü, sabır, yardımlaşma, merhamet, şefkat gibi değerleri vermeyi amaçlayan bu kitap oldukça değerli bir eserdir. Bu araştırma, kitabın temel değerlerini ortaya çıkardığı için önemlidir.

Bu araştırmamızda Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat Kitabı, değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Araştırmamızda değerler eğitimi ve unsurları hakkında bilgi verildikten sonra, Ahmet Cevat Emre’nin hayatı, ilmi çalışmaları ile eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. “Türkçe Kıraat” kitabının Latin harflerine aktarımı yapılmış ve eser değerler eğitimi öğeleri açısından incelenmiştir.

Yaşadığı dönem ve yaptığı çalışmalara bakıldığı zaman dil bilgisi çalışmaları bakımından oldukça önemli bir yere sahip olan Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat kitabında çocuklar için seçtiği metinleri okundukça bu araştırmanın önemi daha da iyi anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Cevat Emre, Türkçe Kıraat, Değerler Eğitimi, Çocuk edebiyatı, Türkçe eğitimi.

ABSTRACT**REVIEW OF AHMET CEVAT EMRE’S TURKCE KIRAAT BOOK IN TERMS
OF VALUES EDUCATION**

Master’s Thesis

TANRIKULU, Mustafa

Department of Turkish Language Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Zeki GÜREL

April - 2015, xvii + 345 Pages

Children are saviors of today and tomorrow and they are the wills which keep nations strong and stable. Such an important linguist like Ahmet Cevat Emre saw this importance of the children and wrote this book in the period especially when Ottoman Empire was in desperate social and political conflict. This book is a very valuable work which aims to give basic values to Turkish children like respect, love, patience, forbearance, clemency, mercy and helping each other. This research is important because it reveals basic values of the book.

In this research, Ahmet Cevat Emre’s Turkce Kiraat book has been reviewed in terms of values education. In our research, the information about Ahmet Cevat Emre’s life, scientific research and works are given after the information of Values Education and its elements have been presented. “Turkce Kiraat” book has translated into Latin letters and the work has been reviewed in terms of values education components.

This research will be understood better as the texts which are picked up for the children are read in Ahmet Cevat Emre’s Turkce Kiraat book which has an important role when we look at the period he lived and the works he did.

Key Words: Ahmet Cevat Emre, Turkce Kiraat, Values Education, Children Literature, Turkish Education.

I. BÖLÜM

1. Giriş

Eğitimin temel amaçları içerisinde alan uzmanlarının en fazla üzerinde durduğu konu, çağın gereklerine uygun insan yetiştirmektir. Toplumlar varlıklarını devam ettirme adına çağa uygun insanlara ihtiyaç duymakta ve bu doğrultuda genel kazanımlar adına eğitim programlarını, özelde de öğretim programlarını düzenlemektedirler. Ülkemizde eğitim öğretim faaliyetleri belirli kanunlar çerçevesinde yapılmaktadır. Bu kanunlardan en önemlisi tüm disiplinlerin eğitim programlarının hazırlanmasında da temel alınan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'dur. Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları bu kanunda şu şekilde yer almaktadır:

“Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlaki, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” (METK, 1973, s. 1).

Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki bu amaçlar birtakım değerlerin öğrencilere aktarılmasının eğitimin ana hedefi olduğunu ortaya koymaktadır. 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (6 – 8. sınıf) ise değer aktarımı ile ilgili ayrı bir başlık yer

almamaktadır. Değerlerin öğrencilere aktarılması ile ilgili hedeflere ,”Genel Amaçlar” bölümünde yer verildiği şu şekilde görülmektedir:

“Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
Millî, manevî ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, 2006, s. 4).

1.1. Problem Durumu

Bireyin kendisini, toplumun ise bireyi, kontrol etmesini sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Sahip olunan değerler kişinin toplum içerisindeki statüsünün belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bu değerler sayesinde birey, diğer insanlar ile etkili iletişime geçebilir ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun bir altyapı oluşturabilir.

Toplumsal kültürün oluşması, fertlerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi, ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması ile gerçekleştirilebilir. Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda formal bir yapı içerisinde temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile devam eder (Yazıcı, 2006). Okulda verilen eğitimle de tamamlanınca kişinin değerler eğitiminde sahip olduğu temel değerler, tamamlanır.

Değerler eğitimi, toplumda her kesimden birey için oldukça önemli ve sahip olunması gereken değerlerden oluşur. Sevgi, saygı, merhamet, şefkat gibi birçok temel

değer, kişiye küçük yaştan itibaren öğretilerek, kişi yaşamında yer edinmelidir. Bu şekilde bir tutum, toplumun ve kişinin yararınadır.

Eğitim düşüncesi veya siyasî ideoloji bakımından hangi dünya görüşünden gelirse gelsin pek çok uzman, UNESCO eğitimcileri de dâhil, modern toplumun sosyal ve ahlaki değerler konusunda ciddi sorunlar ve gerilim alanlarıyla karşı karşıya kaldığını düşünmektedir. İster “gelişmiş” ister “gelişmekte” olan ülkelerde olsun, sorunların boyutları farklılık arz etse de pek çok ülkede bu gözlemi doğrulayan ve önemsenmesi gereken ciddi gelişmeler söz konusudur. “Örneğin; aile kurumunun giderek zayıflaması, sivil kültür ve anlayışın gün geçtikçe kötüye gitmesi, yerel/küresel, maddî-dünyevi / manevî olan unsurlar arasında yaşanan gerilimler, çeşitli dünya borsa çevrelerinde yaşanan yolsuzluklar ve sistem yozlaşmaları, çevrenin hayatı tehdit edercesine kullanımına ciddi bir şekilde sınırlama getirme konusunda herkesin uyacağı bir politikanın hâlâ belirlenememesi, geleceğin kendilerine teslim edileceği çocuklara karşı gittikçe artan ve akıl almaz hâle gelen tacizler vs. ” (Kenan, 2009, s. 262) değerlerin de toplumda gittikçe yok olduğunu, önemsenmediğini ve sahip çıkılmadığını kanıtlamaktadır.

Modern dünya, değerler bakımında oldukça zayıftır. Modern insanın kafası karışık, zamanı kısıtlı ve önem verdiği sistemler oldukça değişkendir. Bu da değerler eğitiminin, özellikle modern zamanlarda, önemini kaybettiğini göstermiştir. Oysa her şeye rağmen birey evrenseldir ve var olan ailevi değerler, ülke değerleri bireye tanıtılmalıdır. Bu, özellikle küçük yaşlarda başlamalı; birey, erişkinlik çağına geldiğinde yaşadığı toplum başta olmak üzere kendi temel değerleri hakkında bilgi ve deneyim sahibi olmalıdır.

Değerler eğitiminde okullardaki derslerin, ders kitaplarının ve bunlara bağlı olarak çocuk edebiyatının önemi de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

1. 2. Problem Cümlesi

20. yüzyılda Türkiye’de Dil Bilgisi hususunda önemli çalışmalar yapmış olan Ahmet Cevat Emre’nin 2 ciltten oluşan “Türkçe Kıraat” kitabında değerler eğitiminin hangi öğelerine yer verilmiştir?

1. 3. Alt Problemler

- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Saygı Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Adalet Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Doğruluk - Dürüstlük Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Sevgi Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Şefkat Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Merhamet Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Erdem – Olgunluk Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında İtidal Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Yardımlaşma – Dayanışma Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?
- Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Sabır Değerine Yer Verilme Durumu Nedir?

1. 4. Araştırmanın Önemi

Değerler eğitimi; sevgi, saygı, hoşgörü, sabır, erdem gibi ideal insanda var olması gereken davranışları içermektedir. Bu davranışlar, insanın bireysel yaşamında önemli olduğu gibi, aynı zamanda toplumsal yaşamında da önem arz etmektedir. Toplum öncelikle bireyin değişimiyle başlayan bir süreçte değişir ve gelişir. Toplumun gelişmesi adına bireyin temelde ilk eğitiminde değişmesi gereklidir. “Bu nedenle, her bireye 0 - 5 yaş arası temel değerler verilmelidir” (Yaman, 2012, s. 23). Birey zamanla bu değerlere, okulda edindikleri becerileri de ekleyerek; kendi gelişimini hızlandıracaktır. Bu şekilde toplumda her insanın değişmesiyle de, toplum değişecek ve sağlıklı bir sisteme oturacaktır. Tüm bu değişimi sağlayan baş öge ise, değerler eğitimidir.

Araştırmada ele alınacak olan Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” kitabı, 1916-1917 yıllarında kaleme alınmıştır. Kitabın içeriğinde çocukları ilgilendirecek temel değerler üzerine, çoğunluğu hikâyeler olmak üzere edebî metinler yer almaktadır. Bu metinlerde özellikle amaçlanan, çocuklara değerler eğitimi eğitsel bir şekilde ve yaş gruplarına uygun bir lisanla öğretmektir. Bu nedenle kitaplarda kullanılan dil oldukça sade olduğu gibi, yazarın anlatımında da ders verici üslup oldukça eğitseldir. Çocukların yaşına inmek adına özellikle fabl türünden örnekler de metinlerde kullanılmıştır. Kitabın anlatımı ve kullandığı üslup çocuklara değerler öğretmek fikri üzerine yoğunlaşmıştır.

Çocuklar, bugünlerin ve yarınların kurtarıcısı; milletleri ayakta tutan iradelerdir. Ahmet Cevat Emre gibi önemli bir Türk dircisi, çocukların bu önemini görmüş ve bu kitabı özellikle Osmanlı Devleti’nin içerisinde bulunduğu vahim siyasî ve sosyal ortamda kaleme almıştır. Türk çocuklarına, temel değerler olan saygı, sevgi, hoşgörü, sabır, yardımlaşma, merhamet, şefkat gibi değerleri vermeyi amaçlayan bu kitap oldukça değerli bir eserdir. Bu araştırma, kitabın temel değerlerini ortaya çıkardığı için önemlidir.

1. 5. Sayılılar

Araştırmada kullanılan değerler eğitiminin öğeleri, özellikle evrensel değerlerin yanında Türk kültürüne de hitap eden; sevgi, saygı vb. öğelerdir.

Araştırmada kullanılan Ahmet Cevat Emre'nin “Türkçe Kıraat” kitabındaki örnekler evrensel kültür yapısı, aile değerleri, toplum değerleri ile örtüşmektedir.

1. 6. Sınırlılıklar

Çalışma, Ahmet Cevat Emre'nin 1916-1917 yıllarında yayımlanan “Türkçe Kıraat” kitaplarındaki metinlerle sınırlıdır.

1. 7. Tanımlar

- **Değer:** Terim olarak “değer” bizim objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen ve bunun gibi yargılarımızı oluşturan standartlarımızı ve prensiplerimizi ifade eder (Halstead ve Taylor, 2000, s. 169).
- **Değerler Eğitimi:** Toplumda evrensel olarak “iyiliğine ve yararına” kanaat getirilen davranışlar, hareketler bütünüdür (Yaman, 2012, s. 2) Değerler eğitiminin içerisinde sevgi, saygı, hoşgörü, merhamet, sabır gibi öğeler vardır.
- **Kıraat:** Okumak; devamlı ve düzgün okumak anlamına gelen kıraat kelimesi, Türkçe Sözlük'te “okuma kitabı” olarak da tanımlanmıştır. (TDK Türkçe Sözlük, 1998, s. 1294).

II. BÖLÜM

2. Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın yöntemi, kapsamı ve sınırlılıkları, veri toplama tekniği ve araştırmada toplanan verilerin çözümlemesi yer alacaktır.

2. 1 Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 187).

Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” kitabının değerler eğitime katkısını incelemeyi amaçlayan bu araştırmada doküman analizi yönteminin yanı sıra tarama yöntemi de kullanılmıştır.

Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat kitabı I ve II. kitap olarak Osmanlı Türkçesinden Latin harflerine aktarılmıştır. Latin harflerine aktarılan eserde yer alan metinler değerler eğitimi bakımından incelenmiştir.

2. 2. İnceleme Nesnesi

Ahmet Cevat Emre, yaşadığı dönem itibariyle dil bilgisi alanında önemli çalışmalar yapmış önemli bir şahsiyettir. Tezin kapsamını, Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat kitabı oluşturmaktadır. Ayrıca Ahmet Cevat Emre’nin hayatı ve eserleri

ile ilgili olarak da araştırma yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında incelen eserler şunlardır:

Emre, A. C. (1332). *Türkçe Kıraat (Devre-i Evvel Birinci Sene)*. İstanbul: Evkaf-ı İslamiye Matbaası.

Emre, A. C. (1333). *Türkçe Kıraat (Devre-i Evvel İkinci Sene)*. İstanbul: Evkaf-ı İslamiye Matbaası.

2. 3. Verilerin Toplanması

Öncelikle Ahmet Cevat Emre'nin hayatı ve eserleri ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Daha sonra adı geçen eserler Osmanlı Türkçesinden Latin harflerine aktarılmıştır. Değerler eğitimiyle ve alanla ilgili çeşitli yerli- yabancı akademik çalışma, kütüphanelerden ve internetten kaynak taraması yoluyla tespit edilmiştir. Konuyla ilgili çok sayıda tez, makale, kitap, ders programı incelenmiş ve çalışmanın alt yapısının oluşturulması amaçlanmıştır.

2. 4. Verilerin Çözümlemesi

Kitaplar baştan sona okunmuş; Latin harflerine aktarımı yapılmış ve metin baştan sona okunarak tarama yöntemiyle tespit edilen değerler fişlenmiştir. Her değer için ayrı ayrı okuma, not alma ve değerlendirme işlemi yapılmıştır. Değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir. Ardından yorumlama yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

III. BÖLÜM

3. Değerler Eğitimi ve Unsurları

3.1. Değerler

Değerler, önemi yüzyıllardır sorgulanan kavramlardır. İnsanlığın var olduğu ilk günden bu yana iyi – kötü, doğru – yanlış, güzel – çirkin, faydalı – zararlı, sevap – günah daima sorgulanmış ve bu sorgulanış çerçevesinde çeşitli değerler ortaya çıkmıştır. Değer, toplumda birlik ve beraberliğin, uyum içinde yaşamın sağlanabilmesi adına ortaya konulan önemli kavramlardır.

“Yüzyıllardır, değerler üzerine çeşitli filozoflarca düşünülmüş ve bu kavramın ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı hususunda fikirler ortaya atılmıştır. Değer, farklı bir yaklaşımla “kutsallığı olan, kutsallık atfedilen” bir kavram olarak da tanımlanabilir. Doğruluk, namuslu olma, iyilikseverlik. . . kutsallığı olan, sahip olunduğu takdirde insanı yücelten; bunlara sahip olmayanlarla kıyaslandığında kendi varlık alanında ona bir ayrıcalık ve erdem kazandıran ilkelere. Başka bir ifadeyle değeri; “değerli olan, insanın değerini koruyan ve ona değer kazandıran şey” olarak tanımlamak da mümkündür” (Uysal, 2003, s. 52).

Değer, bir kavram olarak çeşitli kavramlarla kıyaslanma suretiyle anlam yüklenmeye çalışılan da bir sözcüktür. Değer ve değerler eğitimi üzerine çalışan araştırmacılar değeri, olgu kavramı üzerinden giderek anlamlandırmaya da çalışmışlardır. Olgu, “realitede meydana gelen ve ölçülebilen olay”dır (Arslan, 2013, s. 108). Yani olguların bir gerçekliği, dış dünyada yeri ve en önemlisi ayırt edici bir ölçümü vardır. Oysa değer veya değerlerin, realitesi yoktur. Dış dünyaya bakıldığında

sevgi, saygı gözle görülmez. Sadece çeşitli insan davranışlarıyla hissedilir ve anlaşılır. Aynı şekilde değerlerin bir ölçümü de yoktur. Saygı duygusunun iyi – kötü olduğunu bildiren bir ölçüt yoktur. Sadece çeşitli toplumlarda saygı belirten ifadeler vardır. Ancak aynı ifade bir başka toplumda değişik anlamlara gelebilmektedir. Bu nedenle de değerler üzerinden hiçbir kavramın genel geçerliliği olduğu söylenemez. “Bugün havanın sıcak ya da yağışlı olması bir doğal olgu, İstanbul’un fethi bir tarihsel olgu, bir ressamın yaptığı resim de sanatsal olgudur. Bugün örneğin havanın ısısının 20 derece olması ya da metrekaresine şu kadar kilogram yağmur düşmesi vb. bu olayların olgusal yönü ile ilgili ve herkesin fikir birliği ettiği şeyler iken, bahçesini sulamak isteyen bir bahçıvan için, havanın yağmurlu olması çok “iyi” bir şey olmasına rağmen, çömleklerini kurutmak isteyen bir çömlekçi için “kötü”dür. Keza İstanbul’un fethi Türkler tarafından “iyi” olarak değerlendirilmesine rağmen, Bizans için hiç de “iyi” olmamıştır. Öte yandan bir ressamın tablosu bana göre “güzel” iken, bir başkasına göre pekâlâ “çirkin” olabilir. İşte değer kavramı, olgusal yönünde herkesin ittifak ettiği olaylara yüklenen farklı anlamlarda, onlara atfedilen önemde karşımıza çıkıyor. ” (Arslan, 2013, s. 108 - 109) ve bize değerlerin belli, mutlak değerlendirme ölçütleri olmadığını ispatlıyor.

Değerler, mutlak değerlendirme ölçütlerine sahip olmasalar da, toplumların bilgisi, yaşayışı ve gelenek – göreneklerinden beslenerek, bir ideal sistem içerisinde anlam kazanabilirler. Yani, çeşitli değerlerle oluşan davranışlardan evrensele hizmet eden, iyilik – kötülük kıstasında değerlendirilebilecek olanları vardır. Örneğin; bir insana yardım etmek, yemeğini paylaşmak, zor durumda kalan birine yardımda bulunmak gibi eylemler “evrensel iyilik kıstaslarına uyarak”, bir ölçütle değerlendirilebilmişlerdir. Bunun yanı sıra; birini öldürmek, hırsızlık yapmak gibi eylemler de hemen hemen her ilahi dinde kötülünen ve “kötü” kıstasına uyan eylemler olarak değerlendirilebilmektedir.

3.2. Değerler Eğitimi

Değerler, toplum içerisinde var olan insanın varlığını sürdürmesi ve diğer insanlarla uyum içerisinde yaşaması adına ortaya konulan önemli sistemlerdir. Değerler

eğitimi; sevgi, saygı, hoşgörü, erdem gibi birçok temel değerden oluşmaktadır. Bu değerleri var eden de, onlara anlam katan da insanın kendisidir. İnsan, bu değerlere anlam yükledikçe, sevginin, saygının toplumda varlığı devam edecektir. Bu nedenle, kişilere “değerler eğitimi” çok küçük yaşlardan itibaren verilmelidir. Bu eğitim öncelikle toplumun en küçük yapı taşı olan ailede başlar ve daha sonra ise okullarda devam eder. Ailedeki eğitimde, en büyük görev anne – babaya düşmektedir. Anne – baba, çocuğa küçük yaşlardan itibaren bu değerlerin anlamı ile ilgili davranışları öğretmeli, değerlere sahip çıkarak bunları çocuğa aşılamalıdır. Elbette ki bu eğitim en iyi şekilde çocuğun, değerleri pratik bir biçimde evde görmesiyle verilecektir. Örneğin; saygı davranışı, temelde ailede verilmedikçe, kuram kitaplarından verilebilecek bir eğitim değildir. Bu tarz değerler, öncelikle sergilenmeli ve örnek teşkil edilerek kazandırılmalıdır.

Değerler eğitimi aracılığı ile varılmak istenen hedef, karakterli, ahlaklı, kişilik sahibi, dürüst bireyler yetiştirmektir. Öğrenciler de duygusal güvenin temelini kazandırma, olayları aklın süzgecinden geçirme, çatışan düşünceler karşısında zekice tavırlar sergileme, uyum sağlama, doğru örneklerle sorunları çözebilme gibi davranış kalıpları geliştirmek hedef alınmalıdır. Bilgi olarak aktarılan öğrenmenin kısa zamanda unutulacağı hesaplanarak davranışların şekillenmesi, sözlerin anlamlı olmasını ciddiye almak gerekir. Toplum içinden örnekler tercih edilerek olumlu ve olumsuz davranış biçimlerinin tartışılması, tercihlerin belirlenmesi gerekir (Çağlayan, 2013, s. 92).

Bu şekilde oluşturulmuş bir sistemde, değerlerin ne denli önemli olduğu çok daha iyi kavratılacak ve değerler eğitimi de misyonunu tamamlamış olacaktır.

Değerler eğitimi hususunun ikinci aşaması, okulda verilen eğitimidir. Bu eğitim; daha çok ailede anne – babanın verdiği eğitimle birlikte pekiştirilerek, çocuğun değerleri benimsemesini sağlayacaktır. Değerler eğitiminde her eğitim kurumunda yapılabilecek çalışmalar şunlardır:

- Değerler eğitiminin öneminin kurul ve zümre toplantılarında gündeme gelerek, bu eğitimin ciddiye alınmasında yönetimin işi sahiplenmesi, öğretmenlerin bu proje ağırlıklı çalışmalara rehberlik etmesini belirlemesi,

- Değerler eğitiminde işlenecek, kavranacak konuların belirlenmesi,
- Komitelerin oluşturulması,
- İş takviminin belirlenmesi,
- Görevli öğretmen ve öğrencilerin seçilmesi,
- Panoların düzenlenmesi ve spot cümlelerin okulun değişik alanlarına asılması,
- Konu ile ilgili filmlerin önceden belirlenip izlettirilmesi,
- Konu ağırlıklı anı, şiir ve öykü yazımı,
- İlgili seminerlerin öğrenci, öğretmen ve veliye verilmesi,
- Etkinliğe zenginlik kazandıran tiyatro, oratoryo ve skeçlerin yapılması,
- Bilgisayar destekli sinevizyon gösterimi,
- Mesaj duvarları oluşturularak, konu ağırlıklı sözlerin tanıtımının yapılması,
- Konu ağırlıklı yazılı eserlerin ve dergilerin tanıtılması,
- Sivil toplum örgütleri ile işbirliğinin gerçekleşmesi,
- Sınıfta, okulda değerler panosunun özel olarak hazırlanması,
- Rehberlik hizmetlerinin konularla ilgili öğrenci anketleri oluşturması,
- Resim, karikatür sergisinin açılması, çizgilerle konuların tanıtılması,
- Yapılan etkinliklerin değerlendirilmesi ve ödüllendirilmesi (en başarılı grup, en güzel resim, en güzel afiş, en güzel sahne çalışması, en donanımlı pano, en üretken ve gönüllü sınıf, en güzel şiir, en güzel komisyon...)
- Yapılan çalışmaların davranışlara olan etkisinin gözlemlenmesi (Çağlayan, 2013, s. 94 - 95)

Görüldüğü üzere, değerler eğitiminin okula ayrılan kısmında, daha çok eğitimin kişiye kazandırılmasının yanı sıra; kişinin eğitim sonucu gördüğü değerleri benimsemesi ve kabullenmesi, onları yaşamının bir parçası haline getirmesi süreci vardır.

Değerler eğitiminde kişisel özelliklere çok fazla dikkat edilmelidir. Kişinin karakteri, mizacı eğitimin ne yöne doğru gideceğine karar verir. Bu nedenle, öncelikle küçük yaşta çocuklarda “karakter eğitimi” başlamalı, daha sonra şekillenecek bir

karakterin üzerine değerler inşa edilmelidir. Ünlü bilgin Alfred Adler, “karakter eğitiminin” ne denli önemli olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir:

“Karakter, ne verasetle geçen ne de doğuştan gelen bir takım yatkınlıklardır. Örneğin; bir çocuk, tembel olarak doğmaz. Hırs, kıskançlık, güvensizlik gibi karakter özellikleri kişiliğin ayrılmaz bir parçası olduğunu kabul etsek bile bunların verasetle geçtiğine ve değişmez olduğuna inanılmaz. Bunlar hayatın, erken yıllarında kazanılmış bir takım özelliklerdir. ” (Durmuş, 2006, s. 35)

Adler’in bu sözleri, karakterin genetik özelliklerden çok, erken yaşta verilen eğitimle şekillendiği üzerine bir görüşü temsil eder. Bu görüşe göre ise, karakter eğitimi oldukça önemlidir ve kişiye erken yaşta verildiği zaman etki edebilir.

İnsanın davranışlarına yön veren insanî ve ahlaki değerlerin çocuklara kazandırılması için uygulanan çeşitli yöntemler vardır. Bu, okullarda yapılan karakter eğitiminde edebî eserlerden yararlanmak, etkili bir yöntem olarak kabul edilir. Okuma çalışmalarında olumlu karakter özelliklerinin edebî eserler aracılığıyla irdelenmesi, öğrencilerin hem ahlaki hayal güçlerini harekete geçirir hem de olumlu davranış ve tutumları değer olarak algılamalarını ve benimsemelerini sağlar (Karatay, 2011, s. 1439).

Bu nedenle, okulda alınan eğitim de, karakter eğitiminde oldukça önemli bir noktadadır.

Eğitim uzmanlarından Tom Licckona, Eric Schaps ve Catherine Lewis karakter eğitiminde temel alınması gereken 11 ilkeyi şöyle ifade ederler: (Aktaran: Çağlayan, 2013; s. 100)

- Karakter eğitimi temel etik değerleri, iyi karakterin temeli olarak alır: karakter eğitimi, felsefi ilke olarak şefkat, dürüstlük, adalet, sorumluluk ve saygı gibi temel etik değerleri alır. Karakter eğitimini, programlarına katan okullar, bu ahlaki değerleri detayıyla işlemelidir. Okul toplumunu oluşturan bütün bireyler, ahlaki değerler doğrultusunda davranışlar sergilemelidir.

- Karakter, bir bütün olarak düşünceyi, duyguyu ve davranışı tamamlamalıdır: Etkili bir karakter eğitim programı, düşünsel, duygusal ve davranışsal beceri geliştirmenin bütün boyutlarını içerir. Hazırlanan karakter eğitimi programının içeriği bireyler zihinsel ve duygusal gelişimlerini destekler nitelikte olmalıdır.
- Etkin karakter eğitimi, okulun her düzeyinde temel değerleri yükselten aktif, bütünü kapsayan bir yaklaşıma gereksinim duyar: Karakter eğitimi uygulamada kararlı bir okul, ailelerle ciddi bir iş birliği alanı gerçekleştirmelidir. Okul ve aile bireyleri gösterdikleri her davranışın ve verdikleri her mesajın öğrencilerin gelişimini etkileyeceğinin farkındadır.
- Okul ve aile, şefkatli bir topluluk olmalıdır. Karakter eğitimi, çalışmalarını yürüten okul ve aileler, öncelikle kendileri olumlu bir karaktere sahip olmaları gerektiğinin farkındadırlar. Karakter eğitiminde yetişkinleri, öğrencilere olumlu modeller sunmaları, son derece önemlidir. Sınıfların ve evin günlük yaşamı; odalar, koridorlar, kafeterya, mutfak, oyun alanları, okul otobüsleri gibi okul ve ev ortamları, başkalarına saygı duyma, sorumluluk, iyi kalplilik, adalet gibi temel değerleri iletebilir.
- Karakterlerini geliştirebilmek için çocuklar etik hareket edebilecekleri olanaklara gereksinim duyarlar: Karakter eğitimi uygulamalarına katan okullarda etkili öğrenme ortamları hazırlanmalıdır. Gerçek yaşamla ilişkilendirilerek hazırlanan öğrenme deneyimleri karakter eğitiminin gelişimin gelişimine olumlu bir katkı sağlar. Öğrenme isteği ve heyecanı taşıyan öğrenciler, sorumlu bireyler olmak konusunda çaba harcarlar. İşbirlikçi öğrenme ortamlarında etkili düşünme becerileri ile desteklenen öğrenciler karakter gelişiminde olumlu davranışlar geliştirirler.
- Etkin karakter eğitimi, tüm öğrencilere saygı duyan ve tümünün başarılı olmasına yardımcı olan anlamlı bir akademik müfredatı içerir: Karakter eğitimi ve akademik programlar birbirlerini tamamlar nitelikte hazırlanmalıdır.
- Karakter eğitimi çocuğun iç değerlerinin gelişmesini sağlamalıdır.

- Ailelerin tüm fertleri ve okuldaki tüm öğretmenler, karakter eğitiminin sorumluluğunu taşıyan, öğrencilerin uyması gereken bu temel değerlere uyan, sürekli öğrenen ve etik bir toplum oluşturulmalıdır.
- Karakter eğitimi, öğretmen ve öğrenciler arasında ahlaki lidere gereksinim duyar.
- Karakter eğitimi konusunda okul, aile ve toplum el ele çalışmalıdır.
- “Karakter eğitimin değerlendirilmesinde okulun, ailenin karakteri ve öğretmenlerin, anne babanın karakter eğitimcisi olarak davranışları ile ele alınmalıdır” (Çağlayan, 2013, s. 100).

Görüldüğü üzere, karakter eğitimi ile ilgili ilkeler, başta aile olmak üzere, eğitimcilere çok fazla görev düştüğünü ispatlamaktadır. Aileler, bu görevi erken yaşta çocuklarına karşı tamamladıkları sürece, karakterler daha sağlam temelde şekillenecektir. Karakter eğitimi, tamamen değerler üzerine kurulan bir eğitimidir. Küçük yaşta bireylere, değerlerin önemi ve ne olduğu, niçin var olduğu pratik bir şekilde öğretildiği sürece kişilik gelişimlerinde sorun kalmayacaktır.

3. 2. 1. Türkçe Öğretiminde Değerler Eğitimi

Türkçe Öğretim Programında değer eğitimi ile ilgili ayrı bir başlığın bulunmadığını, öğrencilere değer aktarımı ile ilgili hedeflere, programın “Genel Amaçlar” bölümünde ne şekilde yer verildiğine yukarıda değinmiştik. Fakat değerler eğitimiyle ilgili, Türkçe (1-5) Öğretim Programı’nın genel amaçları içinde, “Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” (MEB, 2009, s. 12), ifadesi yer almaktadır. Temel beceriler başlığı altında ise, “Kişisel ve sosyal değerlere önem verme” (MEB, 2009, s. 13) maddesi bulunmaktadır. Ayrıca, konuşma alanı kazanımları bölümünde “Görgü kurallarına ve değerlere (millî, manevî, kültürel, ahlâkî, sosyal vb.) uygun konuşur” (MEB, 2009, s. 27) kazanımı da değerler eğitimi ile ilgili ipuçları vermektedir.

İlköğretim 1-5 Türkçe dersi metinlerinde bulunması gereken özellikler içinde; “Metinlerin millî kültürümüze, manevî değerlerimize, ahlâk anlayışımıza, örf, âdet ve

geleneklerimize, yasalarımıza, milletimizin bölünmez bütünlüğüne uygun olmasına özen gösterilmelidir” (MEB, 2005, s. 430:2). “Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne aykırı öğeler yer almamalıdır” (MEB, 2005, s. 430:4), şeklinde sıralanan maddeler de Türkçe öğretiminde olması gereken değerlerle ilgili bazı somut bilgileri ulaşmamızı sağlamaktadır. Ancak bu maddeler 2009 yılında yenilenen öğretim programından çıkarılmıştır.

21. yüzyılın yetiştirmeyi amaçladığı bireylerin taşıması gereken temel becerilerin başında milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma; kişisel ve sosyal değerlere önem verme ve estetik zevk kazanma becerileri gelmektedir. Öğrencilerin söz konusu becerileri kazanmasında Türkçe derslerinin ayrı bir yeri vardır. Türkçe derslerinde, farklı edebi eserler aracılığıyla öğrencilerin konuşma, yazma, okuma ve dinleme becerileri geliştirilmesi hedeflenmekte ayrıca incelenen eserlerdeki değerler öğrencilere aktarılmaktadır (Yaman vd. , 2009, s. 105).

“Kişisel ve sosyal değerlere önem verme” becerisine uygun olarak Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerin, okuma kitaplarının amaca uygun nitelikte olması gerekir. Türkçe öğretiminde karşımıza çıkan dört temel becerinin içerisinde öğrencilerin kişisel ve sosyal anlamda kendilerini geliştirmesine yardımcı olacak kazanımların yanı sıra millî, manevî, ahlakî, kültürel vb. değerlere önem vermelerini sağlayacak metinlerin olması gerekmektedir.

Değerlerin bireyde oluşturduğu bu bakış açısı tüm disiplinlerde olduğu gibi Türkçe eğitimi alanında da değerlerin ele alınmasını gerekli kılmıştır. Türkçe eğitimi alanında dilin estetik yönünü ortaya koyan edebi eserler ile dilimizi öğretmeyi hedefleyen eserlerin bünyesinde barındırdığı değerler açısından tahlil edilmesi ve bu doğrultuda edebi metinlerin bir ders materyali olarak kullanılması çok önemlidir (Özdemir ve Taş, 2014, s. 268).

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programları incelendiğinde değerlere yönelik açık ifadelerin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıntılına girilmeden genel ifadelerle

verilmeye çalışılan değerlerin daha çok “millî, ahlâki, insanî, manevi, kültürel, kişisel, sosyal” değerler olduğu belirlenmiştir.

3. 3. Değerlerin Özellikleri

Değerler, ölçümü belli kriterlere göre yapılamayan ve toplumu bir arada tutmak adına varlığı gerekli olan sistemlerdir. Bu nedenle, değerler eğitimi toplumda oldukça gereklidir.

İnsanlar, bir toplumda refah ve huzur içinde bir arada yaşamak için belli kurallar, düzenler belirlemişlerdir. Bu düzen içerisinde, insanın kendisinin bir değer olmasından kaynaklı olarak “değer sistemi” kurulmuştur (Güven, 2014, s. 30). İnsan, kendi varlığının gereği olarak belirli değerlerin içerisinde yaşamaya muhtaç konumdadır. Toplumda birlikte yaşamanın ve huzurlu, refah bir ortamda var olmanın en önemli gereği, değerleri insan olarak benimsemek ve korumaktan geçmektedir.

Toplumda benimsenmesi gereken değerlerin çeşitli temel özellikleri vardır ve bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Değerler, sübjektif bir nitelikte olabildikleri gibi, objektif yani evrensel bir nitelik de taşıyabilirler. Kimi değerler hem kişisel, hem ülke bazında geçerli iken; bazı değerler de vardır ki, tüm evrende genel geçerliliği olmaktadır.
- Değerler, insanlığın ortak malıdır. Toplumda paylaşılr, çoğalır, çeşitli değişimlere uğrayabilirler. Fakat yine insanoğlunun paylaşım alanında, onun etkisiyle değişerek korunurlar.
- Değerler eğitimi içindeki her bir değer, diğerinin tamamlayıcısı ve bütünleştiricisidir. Bir değer olmadan, diğerinin varlığından söz etmek mümkün değildir. Örneğin; sevgi, saygı duygusu içerisinde olmadan varlığı oldukça anlamsızlaşan bir değer olarak kalacaktır.
- Değerler; yer, zaman, mekân unsurunun üstünde, insanları aşan bir sistemde gelişim gösteren sistemlerdir. Değerlerin varlığı daimidir. İnsanın var olduğu her yerde ve zamanda değerler var olacaktır.
- Değerler, kalıtsal özelliklerle insanlara aktarılmaz. Öğrenme yolu ile bir kültürdeki değerleri insanlar kazanırlar. Bu nedenle de değerlerin

kazanılması, kişinin uzun süre belli bir kültür altında onu öğrenmesiyle gerçekleşir.

- Değerler, insan yaşamının her alanını bütünüyle kapsamaktadır. İnsanlar; değerleri günlük hayatta biçimlendirir, kullanır, söz ve eylemlerine yansıtırlar.
- Kişinin yaşadığı toplum içerisinde ona dayatılan çeşitli değerler olabilir. Kültürlerin baskın değerleri, insanı zaman zaman mutsuz kılabilmektedir. Hümanist bakış açısıyla ele alındığında, değerler insanların özgür seçimleri doğrultusunda seçilmeli ve gönüllülük esas alınmalıdır.
- Değerler, somut değil, soyut kavramlardır. Toplumda insanların onları yaşatmak için var olan girişimlerde bulunmaları sonucu, çeşitli değerler yaşamaya devam ederler.
- Değer kavramı, olumlu bir durumun ifadesidir. Bu nedenle varlığında “iyi” duygusunu barındırsa da, “kötü” duygusunu barındırmamıştır.
- Değerlerin yaşatılması adına kişilere ve toplumlara çeşitli görevler düşmektedir. Bunlardan en önemlisi ise, toplumda fedakârlık çerçevesinde bir arada yaşamının önemini kavramak ve bu şekilde yaşamaya çalışmaktır.
- “Değerler, çeşitli yönleriyle ahlak felsefesinin de kapsamına girerler ve etik olan her şeyle aynı anlamı taşıyabilirler” (Çengel, 2011, s. 15).

3. 4. Değerlerin İşlevleri

Değerler eğitimi, öğretilmesi ve kişilere kazandırılması hususunda oldukça tartışılan bir konu olmuştur. Değerler eğitiminin ne olduğu defalarca sorgulanmış ve bu sistemin insanlara ifade ettiği anlam üzerine çokça durulmuştur. Değerlerimiz içimizdeki “biz”in aynasıdır. Farklılıklarımızı öne çıkaran, içimizdeki enerjiyi açığa çıkaran tılsımdır. Arkamızda bıraktığımız silinmeyen izdir. Değerlerimiz, vizyonumuzun temelidir. “Misyonumuzdan vizyonumuza ulaşmamızı sağlayacak stratejinin, köprünün ayaklarıdır. Vizyonumuzun olmazsa olmazlarıdır. Değerlerimiz, temel ve kalıcı öğretilerimizdir. Hayal ettiğimiz var oluş biçimidir. Kısaca değerlerimiz hayatımızın önemli kaldıracıdır” (Çağlayan, 2013, s. 91).

İnsan hayatında oldukça önemli yer tutan bu değerler eğitiminin çeşitli misyon ve vizyonlarına tesir eden işlevleri vardır. Bu işlevler şu şekilde sıralanabilir:

- Değerler, yargılamada birer araç olarak kullanılır.
- Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesneleri üzerinde odaklaştırırlar.
- İdeal düşünme ve davranma yollarını gösterirler.
- Sosyal rollerin sevilmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler.
- Sosyal kontrol ve baskı araçları görevini yerine getirirler.
- Dayanışma araçları olarak devreye girerler (Aydın ve Akyol Gürler, 2014, s. 41 - 42).

3. 5. Değerler Eğitimi Öğeleri

“Değerler duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır. Toplumsal değişim değerlerin yeniden ele alınmasını ve değer öğretiminin önem kazanmasını kaçınılmaz kılmıştır. Her davranışın temelinde değer ya da değerler vardır” (Hökelekli, 2006, s. 50).

“Değerler Eğitimi belli başlı kriterlere göre bir sınıflandırmaya sokulmakta ve bir önceliğe göre çocuklara aşılanmaya çalışılmaktadır. Değerler eğitiminde öncelikle göz önüne alınması gereken kriter kişinin ileriki yaşamında da hayatına etki edecek değerleri, kendisine vermektir. Bu değerler başlıca şu şekildedir:” (Söylemez, 1997, 20)

- Saygı
- Adalet
- Doğruluk – Dürüstlük
- Sevgi
- Şefkat
- Merhamet
- Erdem – Olgunluk
- İtidal
- Yardımlaşma – Dayanışma

- Sabır

3. 5. 1. Saygı

Saygı, değerler eğitimi içerisinde yer alan en temel değerlerden biridir. Toplum içerisinde birlikte yaşamının en önemli kuralını saygılı olmak oluşturur. Kişilerin birbirlerine saygılı olması, toplumda rahat ve özgürce yaşamayı sağlar.

Saygı, küçük yaştan itibaren çocuklara öğretilmelidir. Özellikle büyüklere saygı, kişilik haklarına saygı gibi terimler çocuğun ileriki yaşlarına etki edecek kavramlardır. Bir birey, başkasına saygılı olduğu derecede saygı görür ve bunu da dışarı yansıtır.

Var olmak, tüm dünya canlılarının saygıyı hak etmesi için yeterli. Her insan bir canlı varlık olarak saygıyı hak ediyorken, günümüzde insanların sadece sevdiği insanlara saygı göstermek gibi bir gaflete düşmesi; hakkaniyetsiz bir anlayışla saygı kavramının sevgi kavramına yaklaştırıldığı bir göstergesidir. Bu nedenle; sadece sevdiklerimize değil, sevmediğiniz her şeye karşı gösterdiğimiz saygı ve onu anlama gayreti, bir bilinç göstergesidir (Zavalsız, 2014, s. 15).

Doğada yaşayan her varlık saygıyı hak etmektedir. Bunların arasında bitkiler ve hayvanlar da vardır. Bitkileri koparmamak, hayvanlara zarar vermemek de onların yaşam hakkına saygı duymak anlamına gelir ve oldukça önemli bir husustur. Özellikle çocuklara hayvan, bitki sevgisini, doğadaki her varlığın yaşama hakkına saygı duymayı aktarmalıyız ki, çocuklarımız da temelden aldıkları eğitimle birlikte saygılı olmayı öğrenebilsinler.

Değerler eğitimi adına, küçük yaşta verilmesi gereken saygı duygusunun önemi oldukça büyüktür. Buna göre;

- Saygı, toplumda bir arada huzurlu ve refah yaşamayı sağlar.
- Saygı, bireylerin başkalarının yaşam hakkının farkında olmasını ve buna göre bir çerçevede hayatlarını sürdürmesini sağlar.

- Saygı, toplumda adalet, hak, hukuk kavramlarının çiğnenmemesi adına verilen önemli bir mücadele örneği olur.
- Saygı, bireylerin öz benliklerinin gelişmesini ve kendilerinin değerli birer varlık olduklarının farkına varılmasını sağlar.

Buna göre, saygı toplumda var olması gereken en temel değer ve öğretilmesi gereken en önemli olgudur. Çocuklara değerler eğitiminde saygının önemi belirtilmeli ve en iyi şekilde kazandırılması amaçlanmalıdır.

3. 5. 2. Adalet

Adalet kavramı, değerler hiyerarşisinde yüksek bir konumda olup; iyilik gibi mutlak bir değer taşımaktadır (Yasemin Işıқтаç, 2013, s. 52). Adaletin tanımını yapmak oldukça zordur. Fakat genel kanı itibarıyla “haklı olana hakkını vermek ve kişiler arası ilişkilerde haksızlık, dolandırıcılık yapmamak” şeklinde bir tanım adaletin kapsamında olacaktır.

Adalet, bir kavram olarak diğer değerler eğitimi kavramlarıyla iç içe geçmiş ve tanımında diğer kavramlara ihtiyaç duyulmuştur. Adaletin özellikle alakalı olduğu kavramlar; merhamet, şefkat, erdem gibi kavramlardır.

Toplumda insanlar birlikte yaşarlar. Bir arada yaşamının da çeşitli kuralları vardır. Bu kurallara uymak, adaletin en önemli sağlayıcısı olmayı başarmak demektir. Bu kurallara uyan kişiler, yani adaletli olan kişiler, aynı zamanda erdemli yani olgun kişilerdir. İnsani ilişkilerde erdemli olmak, şefkatli olmak kişileri birbirinden ayırmadan verilecek kararlarla, adaletin sağlayıcısı yapacaktır.

Başkalarıyla ilişkilerde adalet iki anlamda kullanılır: Birincisi hukuka uygunluk, ikincisi de eşitlik ya da orantı. Mal paylaşımı, alışveriş, yönetim, yasaklar ve cezalar gibi konularda hukukun gereğini yerine getirmek, yasağa uygun davranmak, kişisel çıkar ve amaçlardan uzak olarak dürüst ve dengeli bir yol izlemek adalettir. Adaletin eşitlik ile yakın ilgisi varsa da ikisi aynı şey demek değildir. Adalet, güç değil hak eşitliğine, kuvvetlerin değil bireylerin

eşitliğine saygıdır. Adalet, herkesin her konuda eşit olması değil, ehliyeti ve işe liyakati ölçüsünde hak sahibinin hakkını elde etmesidir. Buna göre adil kişi, ne yasayı ne de ötekinin meşru haklarını ihlal eden kimsedir. Terimin ahlaki anlamıyla adil olmak, kendini yasaların ve ötekilerin üstüne koymayı reddetmektir. Adalet, sayesinde kimsenin kendini diğer herkesin üstüne koymadığı ve sonuç olarak her şeyi kendi arzu ve çıkarlarına feda etmediği, bu ters yöndeki eğilimi aşmaya çalıştığı bir erdem halidir (Hökelekli, 2011, s. 50).

Adaletin biri hukukî, diğeri insanî olmak üzere iki türlü yönü vardır. Hukukî yönü, devletin organlarından yargı organının konulan yasalar çerçevesinde oluşturduğu ve toplum insanların uyması gerektiği çerçevedir. İnsani yönü ise, kişiler arası ilişkilerde özellikle dikkat çeken, hak – hukuk, insanlık hakkı adına kişinin adil olması durumunu içeren süreçtir. Adaletin hukukî yönü, özellikle toplum içerisindeki uyuma ters düşen durumlarda ortaya çıkmaktadır. Toplumun belli kuralları vardır ve kişiler, bu kurallar çerçevesinde hareket etmekten kaçındığında, kurallara uymayan davranışlar yaptıklarında adalet sistemleri devreye girer. İnsani adalet sistemlerinde ise, durum oldukça farklıdır. Kişinin adalet anlayışı, yaşamıyla, tecrübesi, hayata bakış açısıyla doğru orantılı olarak gelişir.

Sosyal bir sorunla karşılaştığımızda seçenekli çözümlerden hangisinin adil olabileceğini her zaman belirleyemediğimiz halde özel bir çözümün tamamıyla adil olmayacağı konusunda herkesin hemfikir oluşuna tanık olmaktadır. Bu nedenle, "adaletsizlik duygusu" daha uygun bir deyim olarak belirlemektedir. Bu açıdan "adaletin" anlamı, bir durum olmayıp, bir süreç; bir koşul değil, bir eylemdir. "Adalet", yine bu açıdan, adaletsizlik duygusunu doğrudan şeyi düzeltmek veya bu duygunun doğmasına engel olma yolunda aktif bir süreç olarak algılanmalıdır (Yücel, 2013, s. 547).

Bu nedenle, insanî adalet de kişisel algılardan yola çıkılarak anlam kazanmıştır.

Yüzyıllar boyunca “adalet” kavramı üzerine birçok düşünce üretilmiş, adaletin ne olduğunu anlamak ve tanımını, önemini kavramak adına sözler söylenmiştir. Hz. Ali, adalet için “adalet; halkın dirliği ve düzeni, idarecilerin süsü ve güzelliğidir” şeklinde bir tanım yaparak, adaletin sağlanmasında devletin önemini vurgulamıştır. Ünlü

düşünür Konfüçyüs ise, eğitilmiş insanlar öncelikle adaletle değer verir. Eğitilmiş insanlar adalet olmadan cesaret sahibi olunca asi olurlar. Küçük insanlar adalet olmadan cesaret sahibi olunca haydut olurlar” şeklindeki sözleriyle adaletin çeşitli insanlar arasında sağlayacağı düzene işaret eder. İslâm dünyasının önemli düşünürü Mevlana ise, “Adalet nedir? Ağaçlara su vermek. Zulüm nedir? Dikeni sulamak. Adalet, bir nimeti yerine koymaktır, her su isteyen tohumu sulamak değil. Zulüm nedir? Bir şeyi, yerinde kullanmamak, lâıyk olmayan yere koymak. Bu da ancak belâya kaynak olur” (Tekin, 2012, s. 40) diyerek, adalet ile zulüm arasındaki farkı ortaya koymuştur.

Filozofların ve bilginlerin de adaletin tanımına katkısı oldukça büyüktür. Antik Yunan’dan başlanarak “adalet” üzerine yapılan çalışmalar, bu kavramın insan doğasına ne denli bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Devletin kuruluşunda adaletin bulunduğu inanan Platon, bu adalet kavramının insan ruhunda nasıl görüldüğü konusuna geçer. Aynen devlette olduğu gibi insan ruhunda da bilgeliğe, cesarete ve akla denk gelen üç farklı alan söz konusudur. Bilgelik ve cesaret ruhun belirli bölümleridir; ölçülülük ve adalet ise bölümler arası ilişkileri düzenlemektedir. Bu bağlamda ruh için “adalet”, bir erdem olarak bilgelik, cesaret ve aklın kendi üzerlerine düşenleri yapması olarak tasvir edilir (Topakkaya, 2014, s. 31).

Platon’dan yüzyıllar sonra yaşayan, önemli filozoflardan Nietzsche ise, adaleti insan bünyesine oldukça fazla bir kavram olarak görmektedir:

“.... doğa gibi bir varlığı düşünün, ölçsüzce savuran, kayıtsız, amaçsız, acımasız ve adaletsiz, hem bereketli hem kısır... bir güç olarak kayıtsızlığı düşünün... buna göre nasıl yaşayabilirdiniz? Yaşamak, kesinlikle doğadan başka bir şey olmayı istemek değil mi? Yaşamak, değerlendirmeyi, seçim yapmayı, haksız olmayı, sınırlı olmayı, farklı olmayı istemek değil mi? . .” (Nietzsche, 2012, s. 38).

Nietzsche’nin tanımı, insanın doğasında adaletin olmadığını söylemektedir. Fakat adalet, bir arada yaşamının oldukça önemli bir gereğidir. Kişisel tezler ve fikirler ne olursa olsun, değerler eğitiminde adalet, bugün küçük yaştan itibaren kişilere kazandırılmadıkça, toplumda çeşitli olumsuz olaylar tekrar edecektir.

Adalet, dinlerin de önemini vurguladığı bir kavramdır. İslâm dininde, adalete oldukça önem verilir. Adaletin ahlakla ilişkili olduğuna inanılır. Buna göre, güzel ahlaka sahip olan bir kişi, insan ilişkilerinde de adaletin önemini bilir ve hayatını adil bir sistem üzerine oturtur. Burada ana husus, kul hakkıdır. İslâm'ın “kul hakkına” önem vermesi, kişilerin birbirlerine haklarını helal etmesi, sadece adil bir tutumla yaşamlarına devam etmesine bağlıdır.

Kur'an-ı Kerim'de adaletle ilgili çeşitli ayetler yer almaktadır. Maide Suresinin 8. ayetinde , “Ey iman edenler! Allah için adaleti (hakkı) ayakta tutan (hâkimler), adalet timsâli şahitler olun. Bir kavme duyduğunuz kin sizi adaletten sapmaya sevketmesin. Âdil davranın, takvâyâ daha yakın olan da budur. Allah’a karşı takvâlı olun (emirlerine uygun yaşayın). Şüphesiz ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır. ” (Feyizli, 2005) şeklinde söylenerek, iman eden kişilerin adaletle yola çıkması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı durum, Nisa Suresinin 135. ayetinde şu şekilde dile getirilmiştir:

“Ey iman edenler! Kendinizin, ana babanızın veya akrabalarınızın aleyhine olsa bile, adaleti titizlikle ayakta tutan ve sırf Allah için şahitlik eden kimseler olun;(haklarında şahitlik ettikleriniz) ister zengin, ister fakir olsunlar. Çünkü Allah, her ikisine de (sizden) daha yakındır. Haktan ayrılarak heva ve hevesinize uymayın. Eğer (şahitlikte), dilinizi eğip бүker (yalancı şahitlik eder)seniz veya (şahitlikten) kaçınırsanız, (bilin ki bu, kul hakkını ihlaldır, zulümdür.) Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. ” (Feyizli, 2005)

Nisa suresinde de görüldüğü üzere, İslâm dini adalete oldukça yer veren, Allah'ın kullarına adaletli yaşamasını öğütlediği bir dindir. Adalet, sadece İslâm dininde değil, tüm ilahi dinlerde öğütlenmiş olan, temel değerler eğitiminde olması gereken önemli bir olgudur.

3. 5. 2. 1. Adalet Duygusu Eğitimi

Adalet duygusunun eğitimi, diğer değerler gibi küçük yaşta kişilere kazandırılmalıdır. Ünlü psikanaliz Freud, kişi yaşamında 0 – 5 yaş arasının oldukça

önemli olduğunu ve bu dönemde kişilere kazandırılan temel becerilerin, tüm hayatı boyunca tekrar edildiğini vurgulamıştır (Freud, 2014, s. 30). Bu nedenle, özellikle çocuk yaşta verilecek adalet eğitimi, suça meyilli kişiler oluşmasını engellediği gibi, ideal insan modelinin de toplumda oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Adalet eğitimi konusunda, ailelere oldukça fazla görev düşmektedir. Aileler, adalet kavramını erken yaşta çocuklara tanıtmak amaçlı şunları yapmalıdır:

- Adalet duygusunun önemini, olumlu veya olumsuz örnekleriyle, niçin adalet duygusuna sahip olmaları gerektiğini tartışın. Bu tarz bir iletişim çocuğun karakter oluşumu yanında olayları algılama ve çözümüleme yeteneğini de geliştirecektir.
- Davranışlarında ve aile içi kurallarınızda tutarlı olun. Evdeki kuralları değerlendirip bunların nedenlerini açıklayın.
- Hayattaki kurallar ve önemlerini yarar ve zarar ilişkisi içerisinde değerlendirilmesini sağlayın.
- Çocuğunuzu davranışlarının sonuçları üzerinde düşünmesini sağlayın.
- Çocuğunuzun adaletli olmasını beklerken gelişim çağı özelliklerini de dikkate almak gerekmektedir. Gelişim çağının karakteristik özelliklerini taşıyan tutum ve davranışlarla karşılaştığınızda beklenmedik bir davranış olduğunu düşünmeyin ve buna göre değerlendirin.
- Çocuğunuzun sergilediği olumsuz bir davranış sonrasında vereceğiniz tepkinin hata ile eşdeğer olmasına özen gösterin.
- Çocuklarınız arasında ayırım yapmayarak aralarındaki adaleti sağlayın. Bu şekilde çocuğunuz, gözlemlemiş olduğu adaletli tutumu ileride size ve çevresine yansıtacaktır.
- Adil davranmak her zaman eşit, aynı davranmak anlamına gelmez. Çocuklarınızın yaş düzeylerini, cinsiyetlerini ve kişilik özelliklerini göz önüne alarak adil bir denge bulmaya çalışın (Özen, 2015, s. 25).

Sonuç olarak, denilebilir ki, adalet sistemi ailenin çocuğa uygulayacağı temel değerler içinde değerlendirilerek anlam kazanır. Adil olmak, öncelikle anne – babanın pratikte kendilerinden ve aile – ev yaşamlarından hareketle öğrenciye öğretilen bir değerdir. Bu amaçla, anne babalar teorikte ve okulda verilecek adil olma eğitiminin yanı

sıra, öncelikle kendi içlerinde adil olmayı çocuğa öğreterek kazandırmayı amaç edinmelidirler.

3. 5. 3. Doğruluk – Dürüstlük

Doğruluk – dürüstlük, değerler eğitimindeki en önemli davranışlar arasındadır. İnsanın, insan olmasından sebeple; kendisinden beklenen dürüst bir şekilde yaşamını sürdürmesi; hileye, riyakârlığa düşmemesidir.

Kelime olarak “doğru”nun Türkçemizde birçok anlamı vardır. Bunlardan önemli bazıları şunlardır:

“Bir ucundan öbürüne yönü değişmeyen, eğri ve çarpık olmayan”; “akla, mantığa, hakikate, gerçeğe ve kurala uygun olan; yalan, akıl ve gerçek dışı olmayan”; “haklı ve yerinde olan”; “yasa, kural ve ahlaka bağlı, dürüst ve namuslu”. Doğruluk ise; “doğru olma durumu, doğru olana yakışır davranış”, “dürüstlük”; “yalan, hile ve gösteriştan uzak olma, samimilik”, “dürüstlük ve namusluluk”; “bir düşünce ve açıklamanın gerçek ve olgu ile uyuşması” anlamlarında kullanılır. Arapçada “sıdk” ve “istikamet” kelimeleri bu anlamlardadır. Sıdk (sa-de-ka) kökünden türeyen bütün kelimeler herhangi bir şeyde “sıhhat ve kemal” anlamlarını taşır. Dolayısıyla sıdk, “mükemmellik, söz ve davranışlarda sağlam ve güçlü olmak” demektir. Bunun karşıtı “kızb” ise yalan, yanlış, asılsız, isabetsiz demektir. İstikamet (kıyam ve kıvam kökünden), kaldırıp dikmek, düzeltip doğrultmak veya özenle yerine getirmek anlamlarına gelir. Düz bir çizgide yol almak veya gidilecek yol, hedef anlamlarında da kullanılır (Kollektif, 2000, s. 487-488).

Doğruluğun çeşitli şekilleri olmakla birlikte; sözde ve eylemde doğruluk oldukça önemlidir. Sözde doğruluk, kişinin söylediklerinde yalan ifadeler barındırmaması, aklına gelenleri temel anlamıyla ifade etmesidir. İnsanların gündelik hayatta temel iletişim kaynağı dildir. Dilde kullanılan kelimeler, cümleler birleşerek insanın ifade etmek istediğı şeyleri oluşturur. Kişi, toplumda bir arada yaşamanın gereğı olarak yeri geldiğinde zor durumda kalabilir, yalana başvurmak isteyebilir. Fakat söz ve ifadelere yalan / yanlış anlatımlar katmak, toplumda o kişinin güven duyulmaz bir insan

olmasına yol açar. Bu nedenle insanlar, söyledikleri sözlere oldukça dikkat etmelidir. Aynı şekilde eylemde doğruluk da oldukça önemlidir. İnsanın yaptığı işlere de olumsuz, kötü malzemeler katması, o işin başarısız olmasına yol açacaktır. Bu nedenle insanlar, söz ve eylemlerinde doğru – dürüst olmayı seçmelidir. Bu şekilde yaşanacak bir hayat, aynı zamanda erdemli bir kişi olmanın da bir gereğidir.

3. 5. 4. Sevgi

Sevgi, kişilerin toplumda birbirlerine karşı besledikleri olumlu duygular sonucu oluşan ve sempatik bir bağı beraberinde getiren en önemli duygudur. İnsanlar, toplum içerisinde yalnız yaşayamazlar. Toplumlar da birlikte yaşamının bir gereksinimi olarak ortaya çıkan ve belirli kurallar doğrultusunda insanların birlik olduğu gruplar olarak adlandırılmışlardır. İnsanın toplumda bu birlikteliği, uyumlu bir şekilde sürdürebilmesi adına sevgi oldukça önemli bir değer olarak, varlığına ihtiyaç duyulan duygulardandır. Yazar Sait Faik Abasıyanık bu durumu bir şiirinde “Bir insanı sevmekle başlar her şey...” (Oğuzertem, 2005, s. 5) şeklinde dile getirerek, sevginin önemini ve gücünü vurgulamıştır.

Sevginin varlığından ve var oluş sebebinden bahsetmek, insanın da var oluş sebebinden bahsetmeye değin çeşitli felsefi hususları da içine almaktadır. Sevginin varlığı, insanın da varlığıyla ilişkilidir. İslâm Bilgileri, evrenin var oluş sebebinden başlayarak, insanın var oluş sebebiyle birlikte her şeyi “sevgiye” bağlamışlardır. İslâm’a göre, her şeyin kaynağı ve sevgisi, Allah’ın sonsuz tecellisinde toplanmıştır. Bu nedenle, insanların genel eğilimleri iyilikten yanadır. Allah’ın insanlığa duyduğu sonsuz sevgi ve insanlığın var oluşunu istemesi, İslâm bilginlerince evrenin de ana yaratılma sebebidir. Evrendeki her şeyin Allah’ın varlığında ve birliğinde toplandığına inanan “Tevhid” inancı da bu durumu örneklendirmektedir.

“Tevhid” inancına göre, evrende var olan her şey Allah’ın özünde toplanmaktadır ve yeryüzüne yansımaktadır. Saygı, fedakârlık, özveri, sempati gibi duygular da sevginin varlığından kaynaklı olarak ortaya çıkan yansımalarıdır. Sevginin var olduğu bir bütünleşmede, kötü duygulara yer yoktur ve kişi eğer bu duygulara

yönelim gösterirse, onu oldukça karanlık bir yol beklemektedir. Rus yazar Viladimir Solovveyev bu durumu iyi bir şekilde aktarmaktadır:

“Bencilik temeli üzerine kurulduğu sürece, vahşi tabiattaki hayat, kötü bir hayattır; onun yasası, bir günah yasasıdır. Aynı yasaya göre günah, kendi misillemesini içinde taşımakta ve bir kötülük, bir başkasını çağırmaktadır. Bir varlık ötekine karşı düşmanca davranırsa, öbürleri de ona düşmanca davranmaktadır. Böyle bir düşmanlık, dünyevi kötülüklerin bir başka biçimi olan acı çekmedir. Tabiatıta her şey birbirine karşı günah işlediği için, her şey birbirinden acı çeker. Bir varlığı öbürlerinden ayıran bu bencilliğin sonunda, her varlık, kendisine saldıran düşman bir çevre içinde yaşayan bir yabancısıdır. . . . Bu varlığın bütün hayatı, bu düşmanca çevreyle mücadele etmek, kendini bütün dünyaya karşı korumaktır. Oysa kendisini bütün bu güçlere karşı koruyamaz; kendisi tek, güçler ise çoktur. Bu her biri ile ötekilerin çatışması, sonunda her varlığın yok olmasına kadar gider; düşman güçler, varlığın hayatını söndürürler ve çatışma evrensel bir çapta ölüm ve çürüme ile son bulur. Bütünlüğü dağılan tabiatıta, hayat ağacının kökü günah, yeşermesi hastalık, meyvesi ölümdür” (Sorokin, 2002, s. 244 - 245).

Solovveyev’in de belirttiği üzere, hayatta her şey birbirinin tekrarı ve karşılığı olan bir döngü içerisinde yürümektedir. Kişi kötülük saçtığı vakit, elde edeceği her şey kötü, iyilik saçtığı vakitse elde edeceği her şey iyi olarak ona geri dönüş sağlayacaktır. Sevgi de bu şekilde çoğalan kavramlardandır. Sevginin her zaman bir karşılığı vardır. Bu karşılık evrendeki sonsuz işleyişe katkı yaparak, kişinin de hayatını sorunsuz bir şekilde bu döngüde sürdürmesine olanak vermektedir.

Sevginin toplum adına varlığı oldukça önemlidir. İnsanlar, sevgi içerisinde uyumlu bir şekilde yaşadıkça bir arada olmanın anlamı ve uyumu olacaktır. Sevgi, beraberinde saygıyı ve birçok duyguyu da birlikte getirmektedir. Sevgi, sadece iki insanın karşılıklı kuracağı özel bir bağdan öte, toplum içerisinde de diğer insanlarla yaşamasına olanak veren bir duygu olacaktır.

İnsanlar, duygu eğitiminde sevgiyi ilk olarak temel yapı taşı olan ailede öğrenirler. Kişinin ailede temel alacağı sevgi modeli ve doymuşluğu, onun dış dünyaya karşı da aynı sevgi tutumunu göstermesini sağlayacaktır. İnsan belirli bir yaşa kadar ailede, temel sevgi eğitimini alsa bile, dışarıda, toplumda karşılaşacağı çeşitli olumsuz örnekler, onun yaşama bakış açısını bozmamalıdır. Aşağıda verilen “Hintli Adam ve Akrep” hikâyesi bu hususta verilen önemli bir örnektir:

“Hintli bir adam suda bata çıka ilerlemeye çalışan bir akrep görür. Onu kurtarmaya karar verir ve parmağını uzatır ama akrep onu sokar. Hintli tekrar akrebi sudan kurtarmaya çalışır ama akrep onu tekrar sokar. Yakınılardaki başka birisi ona, onu sürekli sokmaya çalışan akrebi kurtarmaya çalışmaktan vazgeçmesini söyler. Ama Hintli adam şöyle der: ‘Sokmak akrebin doğasında vardır. Benim doğamda ise sevmek var. Neden sokmak akrebin doğasında var diye kendi doğamda olan sevmekten vazgeçeyim?’ “ (Dikmen, 2013, s. 50)

Hikâyede de vurgulandığı gibi, insan doğasında var olan sevgiden vazgeçmemelidir. Bir arada yaşayan çeşitli sayıda insan olduğu gibi, çeşitli sayıda da karakter vardır. Bu nedenle toplumda insanın karşılaşacağı iyi olaylar kadar, şaşırtıcı ve kötü olaylar da başına gelebilmektedir. Önemli olan insanın, sükûnetini koruması ve doğasında var olan sevgi duygusunu kaybetmemesidir.

Sevgi, tek başına oluşum gösteren bir duygu değildir. Diğer, değerler gibi sevginin de beslenmesi ve büyümesi için çeşitli davranışlar gereklidir. Sevgiyi besleyen başlıca davranışlar şunlardır:

- Sevgisini açıkça söylemek,
- Özel gün, durum ve gelişmeleri paylaşmak,
- İlgi göstermek,
- Zaman ayırmak, birlikte olmak, arkadaşlık yapmak,
- Hediyeleşmek,
- Selamlaşmak,
- Ödül vermek,
- Duygu ve düşünceleri paylaşmak; içimizi açmak,
- Karşılık vermeye hazır olmak,

- Karşımızdakinin kendine özgü bireyselliğini fark etmek ve onu olduğu gibi kabullenmek,
- Karşımızdakini yıkıcı ve olumsuz bir şekilde eleştirmekten kaçınmak,
- Zaman zaman takdir ve beğeni sözleri dile getirmek,
- İçten, cana yakınlık göstermek (Hökelekli, 2011, s. 87).

Sevgi, değerler eğitiminin vazgeçilmez ögesidir. Sevginin tanımı, ne olduğu üzerine sorular üreten felsefe ve ahlak, onu çeşitli yönlerden türlere ayırmıştır. Kardeş sevgisi, vatan sevgisi, eş sevgisi gibi türler, sevginin tanımının yapılmasını da zamanla kolaylaştırmıştır. Ünlü Ruh Bilimci Freud, sevgiyi “cinsel içgüdünün yansıması ve yüceltilmesi” (Freud, 2014, s. 45) şeklinde tanımlamıştır. Freud’un tanımına göre sevgi, içerisinde cinselliği de barındıran bir sürece hizmet eder. Bu şekilde bir tanım, eş sevgisine yakışacak bir tanımdır. Oysa bunun tam tersi olarak, 13. Yüzyıl şairlerinden Yunus Emre’nin “Nazar eyle itüri bâzâr eyle götüri / Yaradılanı hoş gör Yaradandan ötüri” (Yavaşlı, 2010, s. 20) dizeleri Allah sevgisinin ve Allah’tan kaynaklı olarak kul sevgisinin tanımını yapacak mahiyettedir. Aynı şekilde yine bir İslâm bilgini ve mutasavvıfı olan Mevlana da, Yunus Emre gibi insan sevgisinin ve Allah sevgisinin tanımını yapan şairlerdendir. “Fihi Mafih” adlı eserinde Allah sevgisi hususunda şu coşkun dizeleri yazmıştır:

“İnsanlar, kuşkular, işkiller içindedir. Ondan kuşkuyu işkili gidermeye imkân yoktur; meğerki âşık olsun. Âşık oldu mu, onda ne kuşku kalır, ne işkil. Bir şeyi sevdin mi ona karşı kör eder, sağır eder o sevgi seni...” (Küçük, 2007, s. 29)

Mevlana’nın metninde yüzyıllar evvel vurguladığı, Allah sevgisi bugün bütün Müslüman toplumlar için geçerli önemli bir değerdir. Bu durum da göstermektedir ki, sevgi bir değer olarak aradan geçen süre zarfında sadece ifade biçiminde değişime uğramış ama geleneklerde yerini aynen korumuştur.

3. 5. 4. 1. Sevginin Belirleyicileri

Sevgi, toplumda çeşitli aşamalar sonucu var olur ve varlığını devam ettirir. İnsanların manevi sevgileri, özellikle ilahi sevgisi ve aile sevgisi dışarısında bir dış konumdaki öğeye olan sevgilerinin çeşitli belirleyici unsurları vardır.

3. 5. 4. 1. 1. Yakınlık

Sevginin belirleyici öğelerinden olan yakınlık, iki türdür. Birincisi fiziksel yakınlık, ikincisi ise manevî – düşünsel yakınlıktır. Kişinin birisine fiziksel olarak yakın olması, uzun süre aynı ortamı paylaşması ve çeşitli paylaşımlarda bulunması insan olarak o kişiye bir sevgi duymasını sağlayabilir. Çünkü, fiziksel yakınlık içerisinde aynı zamanda paylaşmayı da barındırır. Bu paylaşım maddî paylaşım olabildiği gibi, manevî paylaşım da olabilir.

Düşünsel yakınlık ise, kişilerin arasında fiziksel olarak mesafe olup olmamasına bakılmadan, zaman – mekan duygularının aşıldığı, kişinin kendi duygu ve düşüncelerine uyumlu bulduğu kişilere duyduğu yakınlığı ifade eder. Bu duruma, aradan yüzyıllar geçse de geçmişte yaşamış önemli kişilere duyulan sevgi örnek olarak gösterilebilir.

3. 5. 4. 1. 2. Tanışıklık (Aşinalık)

Tanışıklık, kişiler arası sevginin belirleyicilerindendir. Kişinin tanıdığı ve algı alanına giren insanlar, daha çok duygu alış verişinde bulunduğu kişilerdir.

Tanışıklık olumlu ve nötr nesnelere karşı sevgiyi arttırırken, olumsuz nesnelere karşı sevgiyi arttırmayabilir. Kişinin geçmişten gelen ve ona faydası olmuş bir kişiye tanışıklığı sevgi besletebilirken, geçmişte de sevmediği birisini görmesi tanışıklığın sevgi üzerinde bir yararının olmadığını belirleyicisi olabilmektedir.

3. 5. 4. 1. 3. Ödüllendiricilik

İnsanlar doğası gereği, ödüllendirilmekten hoşlanırlar. Ödül sistemi, kişinin hedefe ve o hedefe yakın olan her şeye ilgisini ve sevgisini arttırabilir.

Ödül, sadece maddi bir öge olarak düşünülmemelidir. Bir kişinin bir başkasına yaptığı fedakârlık gibi manevi değerler de ödül yerine konulabilmektedir. Bu durumda kişi, kendisine verilen maneviyatı da bir ödül kabul ederek, karşısındakine sevgi besleyebilir.

3. 5. 4. 1. 4. Bilişsel Denge

Bilişsel, “bilmek” kökünden gelen ve aynı düşüncelere, bilgilere sahip olmayı ifade eden bir kelimedir. İnsanların bilgi ve düşünce yönünden aynı seviyede ve aynı kanılarda olmaları kişiler arasında duygu yönünden bir yakınlık kurdurabilmektedir.

3. 5. 4. 1. 5. Benzerlik

İnsanlar, toplum içerisinde çeşitli karakterde olmalarına karşın, temel özelliklerinde birbirlerine uyum sağlayabilirler. İnsanların benzer duygular taşımları, aynı ırktan, aynı dilden olmaları gibi kişisel özellikleri onların birbirleriyle sevgi bağı kurmalarına olanak veren sebeplerdir.

3. 5. 5. Şefkat

Şefkat, değerler eğitimi içerisinde yer alan, kişinin diğer insanlara, doğadaki hayvanlara ve her türlü canlıya karşı geliştirmesi gereken önemli bir duygudur. Şefkat duygusu, acıma değil; iyimserlik gösterme ve kabullenmenin bir göstergesidir. Şefkat, kendini ve diğer insanları kabullenmenin ayrılmaz bir parçasıdır.

Şefkat, her türlü hakkın ötesinde, herkese hak etmediği ama onu aydınlatan sevgiyi verir ve bu sevgi bizi açıklanamayan ama borçlu olunan karşılıksız ama gerekli bir lütuf gibi aydınlatır. Şefkat duygusal olgunluğun son

ifadesidir. Kişi kendini anlamının en derin noktalarına ve zirvesine ancak şefkat sayesinde ulaşabilir (Hökelekli, 2011, s. 61 - 62).

Gelişen ve değişen zamanın dünyasında, insan ilişkileri gittikçe zor bir perdeye girmiştir. Nüfus artımı, dünyanın gördüğü iç ve dış savaşlar, ekonomik çabalar ve yetersizlikler, modern insanın karmaşasıyla birlikte toplum yapısı giderek zor bir sistemin üzerine kurulmuştur. Günümüz insanının çabalaması gereken iş ve dünya yaşamındaki yoğunluğu, toplumsal hayatına da yansımıştır ve bireyler gittikçe zor ve mutsuz bir yaşama sürüklenmişlerdir. İnsanların çevrelerindeki en yakın kişilere dahi, tahammül ve hoşgörü sınırının azaldığı dünyamızda, şefkat oldukça özlenen ve yeri doldurulmaz bir duygu olmuştur.

Şefkat, özellikle günümüz toplumunda naif bir bakış açısı olarak değerlendirilse de, aslında insan ilişkilerinin temeline etki eden önemli bir duygu olarak yerini korur (Öymen, 1975, s. 100). Şefkat duygusu, insanların eylemlerini, fikirlerini kabullenmemeden önce, anlamayı gerektirir. Bu nedenle de merhamet duygusuyla karıştırılabilir. Merhamet, kişinin oluşmuş olumsuz süreçten sonra, içinde oluşacak pozitif duygu iken, şefkat nötr süreçlerde oluşum gösterir. Buna göre; insanın kendisine zararı dokunan birine acıması, onu anlamaya çalışması bir merhamet göstergesi iken, kişinin yeni tanıdığı veya tanımakta olduğu birine karşı ılımlı yaklaşması, gelişen bir durum olmamasına rağmen kişiye karşı olumlu düşüncelerle hareket etmesi şefkat duygusudur. Bu durum gündelik konuşma dilinde de kendisini gösterir. Örneğin; “şefkatli anne” imgesi, akla çocuklarına olumlu – olumsuz her durumda iyi ve anlayışlı bir şekilde yaklaşan anneyi, “merhametli anne” imgesi ise, daha çok olumsuz durumlarda iyi ve anlayışlı yaklaşımda bulunan anneyi simgelemektedir.

Şefkat duygusu, kendi içerisinde eş duyum (empati) sağlanması gereken bir duygudur. Çünkü şefkat, kişilerin birbirini anlaması süreciyle birlikte gelişir. İnsanların şefkatli olması, dışarıdan gözlemlenebilecek bir duygu değil; sadece şefkatin gösterildiği kişi ile arasında olan bağla hissedilecek bir duygudur.

Şefkatin tanımı yapılırken, sadece olumlu insanî duygulardan yola çıkılarak yapılmaz. Şefkatin tanımı içerisinde kızgınlık, kırgınlık, öfke gibi duygular da yer alır.

Çünkü temelde insanın var olmasına etki eden duygular sadece olumlu değildir. İnsanın temelde öfkelenebilen, kızabilen, sevinebilen çok yönlü ve karmaşık bir yapısının bulunması, bu duygular içerisinde asıl şefkatin gelişim göstermesini sağlar.

Şefkat, kişinin kendi duygu kontrolünü bilmesi ve kendini tanıması süreciyle ortaya çıkan bir duygudur. İnsanın öfke, sinir, kızgınlık kontrol üst sınırı ne denli yüksekse, şefkat seviyesi de o denli fazladır. Fakat, bu olumsuz duyguların üst sınırı ne denli düşükse, şefkat seviyesi de o denli düşüktür.

Şefkat duygusu, kişinin keyif duygusu ile de ilişkilidir. “Kişi bu duygu için kendi kapasitesini kullanır, bu duyguyu yaşadıkça, bu duyguyu hak edip kendisinde sevinç ve keyif duyma hakkı olduğunu bilerek onunla barışık oldukça, keyifli olma bağlamında şefkatli olabilir. Kişinin kendisi keyifli değilse, keyfi paylaşamaz” (Hökelekli, 2011, s. 111). Bu durumda, örneğin; kişinin maddî durumu, moral durumu gibi vs. durumlarının yerinde olduğu zamanlarda kişi şefkatli, diğer durumlarda ise şefkatsiz davranabilir.

Şefkat duygusuna, İslâm dininde oldukça fazla yer verilmiştir. İnsandaki şefkat duygusunun kaynağı, yaratıcı olan Allah’tır. Şefkat duygusu, Allah’ın 99 isimlerinden “Rahmân”, “Rahîm” ve “Erhamurrâhimîn” isimlerinde de ifadesini bulmuştur. Bu durum Kur’an-ı Kerim’deki çeşitli surelerde de geçmektedir. El- A’raf suresinin 156. ayetinde "Rahmetim her şeyi kuşatır" (Feyizli, 2005) şeklinde ifade edilmektedir.

İslâm dininde, şefkat sadece insanlara mahsus olarak gösterilecek bir duygu gibi algılanmamıştır. Yeryüzündeki canlı cansız tüm varlıklara şefkat gösterilmesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Özellikle insanlarla birlikte aynı gezegeni paylaşan ve insanın yaşam alanının gittikçe genişlemesiyle, doğada kendine has alanları kısıtlanan hayvanlar ve bitkiler de şefkat gösterilmesi gereken diğer canlılardır.

Kısaca özetlenecek olursa, şefkat duygusunun özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Şefkat, insanın karşılıksız olarak vermesi gereken ve toplumda uyum içerisinde yaşamının kurallarına hizmet eden bir duygudur.

- Şefkat, diğer insanların da varlığını kabullenmenin en önemli göstergesidir. Var olan insanlara, varlığının değerini göstermek adına sunulmalıdır.
- Şefkat, naif ve güçsüzlük göstergesi olabilecek bir duygu değil, insanî ilişkilerin olumlu gelişmesini sağlayacak olan bir duygudur.
- Şefkat duygusunun temelinde eş duyum (empati) duygusu yer almaktadır. Kişiler, karşısındaki insanı anlamaya çalıştıkça şefkat duygusu geliştirebilirler.
- Şefkat duygusu, merhametten beslense de temelde insanın hoşgörüsünden kaynaklanan ve bir olumsuzluk beklemeden de sunması gereken bir duygu olmasıyla merhametten ayrılır.
- Şefkat duygusunun tanımı, sadece olumlu duygulardan yola çıkılarak yapılmaz. Öfke, kin, nefret duygusu da, şefkatin tanımında geçmektedir. Şefkat, insanın bu duyguları bastırması veya anlaması sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Şefkat, insanın kendini ve diğer insanları tanımasının önemli bir göstergesidir. İnsanın kendi öfke kontrolünü bilmesi, kendisini tanıması sonucu şefkat duygusuna yatkınlığı farklılık göstermektedir.
- Şefkat duygusunun keyif duygusu ile de ilişkisi vardır. İnsanın maddî durumu, ruh hali, yaşam standardı da şefkat duygusuna sahip olmasına etki etmektedir.
- Şefkat, hoşgörü dini olan İslâm dinin de de oldukça yer bulmaktadır. İslâm, sadece insanların birbirine değil, diğer insanlara karşı da şefkatli olmasını öğütlemiştir.

3. 5. 6. Merhamet

Merhamet, değerler eğitimi içinde yer alan önemli duygulardan biridir. Merhamet etmek; güç durumda kalmış birine acımak, ona yardım etmek demektir. Merhamet etmek, her şeyden evvel insanî bir durumdur.

Merhametli insan, başkalarında apayrı bir benlik ve kişilik olduğunu bilmekle birlikte başkalarını hal ve durumlarını içten sezinleyerek onlara eş duyum (empati) gösterir. Bir bakıma onlarla özdeşleşme süreci yaşar. İnsanlara

merhametle yöneldiğimizde onların daha iyi hayat şartlarına kavuşmasını, hatta bizim olmasını isteriz. Bu yönüyle merhamet hem adalet hem de eşitlik duygusunun kaynağıdır (Hökelekli, 2011, s. 70).

Merhametli olmanın en önemli göstergesi, aynı zamanda empati yapabilen bir kişiliğe sahip olmaktan geçer. Kişi, kendisini başkalarının yerine koyarak, onlar gibi düşünebildiği sürece, gerçekten merhametli olabilir. Başkaları gibi olduğunu düşünmek, başka birinde var olan derdi, sıkıntıyı anlamanın ve yardımcı olmanın da bir gereğidir.

Merhamet ile sempati duygusu arasında yakın bir ilişki vardır. Sempati, birine yakınlık duymaktan geçer. Merhamet ise o yakınlığın acıma, yardım etme duygularının eklenmiş şeklidir. Sempati, olumlu bir duruma karşı kişide oluşuyorsa hayırlıdır. Yoksa, kişi bir başkasının hayal kırıklıkları ve üzüntülerine karşı bir sempati besliyorsa, bu durum ahlak ilkelerine oldukça aykırıdır. Ahlak ilkeleri, bir başkasının mutsuzluğu, hayal kırıklıkları, üzüntüsü üzerine kurulacak bir sevinci, temelde insan ahlakına yakıştırmaz ve etik bulmaz. Aynı durum, merhamet açısından da geçerlidir. Bir kişi, kendisine duyulan merhametten faydalanarak sömürme amacı taşıyorsa, bu şekilde ahlaksız bir duruma ortak oluyor demektir. Örneğin; günümüzde dilenciler oldukça çok şekilde artmıştır. Bu kişilerden gerçekten durumu çalışmaya, kazanmaya elverişsiz olanlar dışında, insanların merhametinden faydalanarak yalandan dilenen kişiler ortaya çıkmıştır. Bu kişiler, insanları kandırdıkları gibi, oldukça ahlaksız bir duruma da ortam sağlamışlardır.

Merhamet duygusu, günümüzde acıma ile karıştırılabilir. Temelde kişi, yardıma çok ihtiyacı olsa da kendisine acındığını düşünerek yardım çağrılarını sırt çevirebilir. Oysa, merhamet; birisine acımdan öte bir duygudur. Merhamet, insanı başka birinin zor durumunu görmesi ve insanî olarak ona yardımcı olması ilkesini içermektedir.

Merhamet duygusu, adalet ve şefkat duygularıyla da aynı ölçüde yol almaktadır. İnsanların başka kişilere şefkat göstermesi, merhamet duymanın da yolunu açmaktadır. Merhamet, aynı zamanda bir şefkat gösterme biçimidir. Merhametin

adaletle ilişkisi ise şu şekildedir: Merhametli bir kişi, adaletli bir kişidir. Dışarıda zorda kalan, yardım isteyen birine merhamet etmek, insanlara hakkını dağıtmaktır. Hak, adaletin en önemli ögesidir. İnsan, başkalarına hakkını teslim ettiği sürece adaletlidir.

Merhamet, aile içerisinde olan oldukça önemli duygulardan biridir. Merhamet, önce ailede başlar, daha sonra kişinin dış yaşamında da anlam bulur. Eşler arasındaki merhamet, çocuklara gösterilen merhamet, akrabalar arasındaki merhamet oldukça önemlidir. Özellikle, çocuk yetiştirilmesinde, merhamet duygusunun önemi çok büyüktür.

Çocukların ahlak gelişiminde sevgi ve merhamete dayanan ilişkilerin önemi açıktır. Sevgi ve şefkat gören çocuğun özgüven duygusu daha kolay gelişecek ve iyilik kavramı onun zihin dünyasında yeterince yerini bulacaktır. Çünkü şefkat sahibi anne baba, çocuk için sevgi objesi haline gelmekte ve çocuk onları memnun etmek için kendi çevresine de olumlu yaklaşmaktadır. Ayrıca ailesiyle özdeşleşme süreci içinde anne babanın özelliklerini kendinde toplayarak, onlar olmadığı zaman bile çevresine saygı göstermektedir (Aydın, 2013, s. 98).

Merhamet konusu üzerine yüzyıllardır düşünülmüş ve sözler söylenmiştir. Kutadgu Bilig'in yazarı Yusuf Has Hacıp "Yalnız kendini koruyan kişi merhamet sahibi değildir. Merhametli kişi başkalarının iyiliği için çalışan kimsedir. İyi kimse derdi olanlara deva olur" (Yusuf, 2012, s. 38) şeklindeki sözüyle merhametin anlam kapsamını belirlemiştir. 13. Yüzyılın önemli İslâm bilginlerinden Mevlana ise, merhamet hakkında şunları dile getirmiştir:

"Sende zulüm, haset, merhametsizlik ve bunlar gibi kötü huylar olduğu halde, bunlardan dolayı kendine gücenmiyorsun da bunları bir başkasında görünce ürküp rahatsız oluyorsun. Bu ürküş, insanın kendinden ürkmesidir" (Yolaçan, 2011, s. 65).

Mevlana, bu sözüyle insanın acizliğine vurgu yapmıştır. İnsan, yaşadığı zaman dilimi süresince her türlü duruma düşebilir. Bu nedenle, birine zor durumundan dolayı merhametsizlik göstermek, Mevlana'ya göre kendinde var olan eksikliği görememektir.

Merhamet duygusuna, İslâm dininde oldukça fazla yer verilmiş ve insanlara merhametli olma öğüdünde bulunulmuştur. Bu konuda Hz. Peygamber'in, "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz" şeklindeki hadisi, İslâm'ın bir merhamet dini olduğunun göstergesidir.

3. 5. 7. Erdem – Olgunluk

Erdem, başta felsefenin olmak üzere, tüm insanî bilimlerin yüzyıllardır sorguladığı ve üzerinde fikir yürüttüğü bir kavramdır. Erdemli olmak; olgun olmak, insan olmanın en üst seviyesine çıkmak şeklinde yorumlanmıştır. Erdem, sözlük anlamıyla "Ahlakın övdüğü alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi niteliklerin genel adı, fazilet; insanın ruhi olgunluğu" (Kollektif, Türkçe Sözlük, 2011, s. 201) şeklinde tanımlanmıştır.

Erdemli insan, aklını sistematik bir şekilde kullanan ve doğruyu kısa sürede görerek ona uygun davranış kalıpları geliştiren kişidir. Erdemli olmak, ancak bilgi sahibi olmakla mümkündür. Bu bilgi; hem kendini tanıma bilgisi, hem de dış dünya (maddeler) bilgisidir. Her şeyden evvel, kendini tanıyan bir kişi gerçekten erdemli olmak için ilk basamağa gelmiş kişidir. Kendini tanımak, nefisini ve isteklerini bilmek; insanın karşılaşacağı sorunlarda çıkmaza girmesini engelleyebilir.

Erdem, daha öncede üzerinde durulduğu gibi özellikle felsefenin araştırma alanı içerisinde çokça sorgulanmıştır. Eski Yunan filozoflarından Platon, "Erdemi bilgi olarak tanımlar, ancak bilgi sahibi olan erdem sahibi olur. Bilgi, değişmez olanın bilgisidir, o da akılla korunur ve bilge, doğru bilgiye sahip kimsedir" (Gökberk, 2008, s. 50) tanısında bulur. Platon'a göre, erdemli olmanın ilk yolu bilgi sahibi olmaktan geçer. Platon'un öğrencisi Aristo ise, erdemi itidal ile birleştirerek anlamlı hale getirir:

Aristo'ya göre, erdemli davranış ölçülü davranıştır. Ölçülülük aşırı davranışlardan sakınmak demektir. Örneğin; ne korkaklık, ne de atılganlık erdemli davranış değildir. Yiğitlik ise erdemli davranıştır. Erdeme uygun orta nitelikte davranışlara başka örnekler de vermek mümkündür. Müsriflik veya

cimrilik arasında, eli açıklık erdemli davranıştır. Tembellikle açgözlülük arasında akla dayanan tutku, kendini aşağı görme ile böbürlenme arasında alçakgönüllülük, ağzı sıklıkla boşboğazlık arasında açık sözlülük, suratı asıklıkla soytarılık arasında neşeli olma, kavgacılıkla dalkavukluk arasında dostluk erdemli davranışlardır (Çubukçu, 1977, s. 70).

Erdemli olmak, ayrıca tüm dinlerin ve mistik öğretilerin de savunduğu önemli bir husustur. İnsana öğütlenen; erdeme erişmek için çok çalışması, kibirden sakınması, doğru yolda yürümesi, yalan konuşmaması gibi eylemlerdir. Tarihe bakıldığında özellikle tüm insanlığın ortak değeri olan insanlar; Mevlana, Yunus Emre gibi şahsiyetler erdem açısından olgunluğa erişen kişilerdir. Bu nedenle bu kişiler, özellikle insana kılavuz, örnek olarak sunulurlar. İnsandan erdem adına beklenen, yaş – tecrübe ve bilgisi doğrultusunda olgun bir tavidir. Kişi, bu tavrı gösterdiği sürece gerçek yaşamda bir değer olarak kalacaktır.

3. 5. 8. İtidal

Kelime anlamı olarak itidal “ölçülülük, dengelilik, ılımlılık, aşırılıklardan uzaklık” (Kollektif, Türkçe Sözlük, 2011, s. 304) demektir. Değerler eğitimi içerisinde yer alan itidali tanımlamak, yine diğer birçok değer gibi farklı değerlerin de anlamından yola çıkılarak oluşturulur. İtidal, karşıt iki aşırı tutum ve davranış arasında orta haldir. İnsan davranışlarının ifrat ya da tefrite düşmeden, orta bir halde olmasıdır. Genel anlamda, orta halde bulunma, ölçülü ve ılımlı olma, soğukkanlılık, denge, düzgünlük ve doğruluk durumunu ifade eder. İki aşırı davranış eğilimi arasındaki bu orta hal zamanla olgunlaşıp, yerleşik bir karakter haline gelince “fazilet”, ahlaki bir erdem olarak adlandırılır. Buna göre itidal mizaç, ahlak ve karakter bakımından aşırılıklardan uzak, ılımlı, dengeli ve tutarlı kimselere has bir erdemdir. Bunun karşıtı ifrat, tefrit, aşırılık, gerilik, ihtiras, dengesizlik gibi kavramlarla ifade edilir (Hökelekli, 2011, s. 104).

İnsan, doğadaki en değerli ve en önemli canlıdır. Yaratılışında çeşitli mucizeleri barındıran insanın, itidal yolunu benimseyerek; yani ölçülü bir şekilde yaşaması, aşırılıklardan kaçınması, onun her zaman hayrına olacaktır. İtidalden

kaçınmak demek, kişi nefsinden de kaçınmak demektir. İnsan çok yönlü bir varlıktır. İstekleri, beklentileri asla bitmez ve artarak devam eder. İnsanın kendini bilmesi, bu istekleri de görmesi ve onlara karşı kendisini ölçülü tutması ile mümkündür.

İnsanın itidalli olma düzeyini belirleyen çeşitli etmenler vardır. Bunlardan ilki, onun yaşanmışlığıdır. İnsanın yaşadığı hayat, onun bugününü ve geleceğini şekillendirir. Kişinin ekonomik varlığı, tecrübesi, insan ilişkileri ve özellikle geçmiş yaşantıları, itidalli olmasında oldukça önemli bir etkindir.

İtidal, ölçülülük; temelde iki şekildedir. Bunlardan ilki, maddî ölçülülük, diğeri ise manevî ölçülülüktür. Maddî ölçülülük, tamamen dış dünyanın çerçevesinde insanın gördüğü, dokunduğu, satın aldığı her şeyde kendisine yetecek olanın fazlasını istememesi, diğer insanları da düşünmesi sürecini anlatır. Örneğin; günlük hayatımızda bir restoranda yemek yerken, özellikle aç olduğumuz zaman, bu duygunun görecesine kapılarak çok fazla sipariş vermek bir ölçüsüzlüktür. Çünkü kişinin bir zaman sonra doyma duygusu harekete geçince aldıkları kendisine fazla gelecek ve israfa sürüklenmesine sebep olacaktır. Oysa, kişi kendi nefsini bilirse, kendi ihtiyacı, yiyebileceği kadar yemek sipariş eder ve hem kendi bütçesi, hem de ziyan açısından israfa düşmez. İşte bütün bunlar, kişinin kendini bilmesi ve diğer insanları düşünmesi gibi iki önemli erdemi barındıran hususlardır. Kendini bilmek, kendini tanımak; kendini sorgulayarak ne istediğini bilmektir. İnsan, hayatta ne istediğini bildiği sürece zarara uğramaz. Bu zarar sadece maddî zarar değil, manevî zarar da olabilir. Kaldı ki, maddî zararlar temin edilebilir olsa da, manevî zararlar uzun süre kişinin kendine gelmesine engel olur. Psikoloji bozukluğu, zaman kaybı gibi şeyler, manevî zararlara örnek teşkil etmektedir.

Ölçülülük hususundaki ikinci önemli durum ise, kişinin etrafını düşünmesi hususudur. Kişi, kendisini tanıyacağı gibi etrafını da tanımalı ve düşünmelidir. Bu düşünme, eş duyum (itidal) dediğimiz süreci içine alır. Yani kişinin kendisini başkalarının yerine koyması ve onların gözünden kendini seyretmesidir. Bunu yapmak, kişiye başkalarına karşı hoşgörü ve anlayışla bakmayı da beraberinde getireceği için oldukça önemlidir.

İslâm dininde itidale bir değer olarak oldukça önem verilmiş ve itidal hususunun üzerinde durulmuştur. Bakara suresinin baş taraflardaki ayetlerinde (21 / 5) itidal hususu şu şekilde dile getirilmiştir:

“Elif, lam, mim. Üzerinde hiçbir şüpheye yer olmayan bu ilahi kelam, Allah’a karşı sorumluluklarının bilincinde olanlara (muttakiler) bir rehber olarak indirilmiştir. Onlar ki insan idrakini aşan olguların varlığına inanırlar ve namazlarında dikkatli ve devamlıdırlar; kendilerine verdiğimiz rızıktan başkaları için harcarlar... İşte Rablerin gösterdiği yolda yürüyen kimseler onlardır. Mutluluğa erişecek kimseler de onlardır” (Çetin, 1996, s. 3).

Bakara suresindeki ayette de görüldüğü üzere, itidal kelimesi sadece kişinin kendi davranışlarında ölçülü olmasını değil, aynı zamanda artanı paylaşmasını da öğütleyerek, insanı vazifelere vurgu yapmıştır.

Sonuç olarak, denilebilir ki itidal, ölçülülük oldukça erdemli bir insan davranışıdır. Kişi, bu davranışıyla sadece kendine değil, topluma da katkı sağlar. Bu nedenle, insan kendisini bilmeli ve israfa neden olmamak, toplumsal kaynaşmayı sağlamak adına her türlü işinde ölçülü olmaya çalışmalıdır.

3. 5. 9. Yardımlaşma – Dayanışma

Yardımlaşma – dayanışma, toplumda var olması gereken önemli olgulardır. Toplum, kişi ve kişilerin bir arada yaşaması sonucu oluşan bir birliktir. Bir arada yaşamak, her zaman insanın fitratında vardır. Çünkü insanın tek başına başaramayacağı işlerde, toplumdan yardım alması gereklidir. Bu nedenle, yardımlaşma oldukça önemli bir duygudur.

Toplum içerisinde iki türlü yardımlaşma hususu vardır. Bunlar; maddi ve manevi yardımlaşmadır. Maddi yardımlaşmanın temelinde, insanın parayla, mal ve mülkle sahip olduğu dışsal unsurlar etkilidir. Örneğin, fakir birine verilen sadaka maddi yardımlaşmadır. Manevi yardımlaşma ise, kişilerin birbirlerine sorunları olan konularda

yardımcı olmasını, moral ve görüş desteğini içermektedir. Örneğin; cenazesi olan bir kişiye moral vermek, manevi yardımlaşmadır.

Yardımlaşma ve dayanışma birbiriyle yakın anlamlı kelimeler olsa da, anlatmak istedikleri şey aynıdır. Paylaşma duygusunun verilmeye çalışıldığı bu kelimeler, değerler eğitimi açısından oldukça önemlidir. Çocuklara verilen değerler eğitiminde yardımlaşmaya özellikle önem verilmeli ve zaman ayrılmalıdır. Yardımlaşma, küçük yaşta kişilere öğretilmeye başlandığında toplumda oldukça önemli sonuçlar elde edilecek bir kavramdır. Çünkü toplum, yardımlaşma ve dayanışmanın en çok ihtiyaç duyulduğu yerdir. Bu nedenle özellikle günümüzde devletin sosyal yardım, sosyal sorumluluk kampanyaları giderek artmaktadır. Bu kampanyaların amacı, insanlar arasındaki farkı kapatmak ve toplumda gereksinimlerini karşılayan bireyler oluşturarak dayanışma sağlamaktır.

Muhtaç durumda olanlara yönelik olarak gerçekleştirilen aynî ve nakdî yardımlara verilen genel bir ad olan sosyal yardıma, insanlığın ilk tarihlerinden bu yana toplumsal düzenlerde rastlanmaktadır. İnsan, her zaman muhtaç olma riski ile karşı karşıyadır ve dolayısıyla her an muhtaç duruma düşebilmektedir. Dolayısıyla, her insan, gelir ya da kazanma gücü kaybına uğradığında sosyal yardıma ihtiyaç duymaktadır (Taşçı, 2008, s. 2).

İslam dini de yardımlaşmaya oldukça önem veren bir dindir. Özellikle kişinin yakın çevresinden başlayarak, yardıma ihtiyacı olan tüm insanlara yardımda bulunması oldukça önemli bir erdemdir. İslam dini, yardımlaşma dinidir. Bu nedenle dinimizde “komşusu aç iken, tok yatan bizden değildir” anlayışı ile yola çıkılır. İnsanlar, bu görüşe uygun bir yaşam sürmeli ve çocuklarına da bu görüşü benimsetmelidirler. Böylelikle, toplum içerisinde kendileri de zora düştiklerinde bir yardım eli bulabilirler.

Bugünkü toplum yapımıza baktığımızda her zamankinden daha fazla birlik ve beraberliğe ihtiyaç duymaktayız. Millî kültürümüz ve tarihimiz incelenirse atalarımızın birlik ve beraberliğinin, dolayısıyla da başarılarının, manevi temellere dayandığı görülür (Coşan, 2008, s. 135).

Böyle bir değeri özümsemiş bir çocuğun topluma faydası da yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkar.

3. 5. 10. Sabır

Sabır, değerler eğitiminde kişiye kazandırılması gereken önemli bir kişilik duygusudur. Sabretmek, olaylara temkinli yaklaşmak, beklemek yeri geldiği zaman insanın olgunluğunu, erdemliliğini kanıtlayacak önemli bir duygudur.

Günümüz modern toplumunda yaşamın oldukça hızlı bir akışı vardır. Bu akış içerisinde insanın zaman kavramı yok olmakta ve insan giderek doğada zamana meydan okumakta, bencilleşmektedir. Bu bencillik, kişinin isteklerinin olması, zamanın kendisi için olabildiğince hızlı akması anlamındadır. Bu durum da insanda beklemeyi ve sabretmeyi zorlaştırır. Oysa hayatta her şey her zaman istenen düzeyde gitmez. Bu nedenle insan sabretmeyi de bilmeli ve yaşamında alışkanlık haline getirmelidir.

Sabrın, değerler eğitiminde önemi oldukça büyüktür. Özellikle küçük yaştan itibaren çocuklara kazandırılması gereken sabır yeteneği, insanın nefesine hâkim olmasını, dirayetli olmasını, sağlıklı düşünebilmesini, zamanında doğru adımlar atmasını sağlamaktadır.

Sabretmenin diğer bir anlamı da acele etmemektir. Acele etmek, insanın anlık duygularla düşünmeden yaptığı hareketlerine etki eder. Böylece insan, yaptığı işlerde hataya, yanılığa düşebilir. Oysa beklemek, yapılan işi iki kere düşünmek, onu sağlamak almak oldukça önemlidir. Bu durum, atasözlerimize de yansımıştır. “Sabreden derviş, muradına ermiş” atasözü, sabreden kişinin er geç isteklerinin olacağını dillendirmektedir.

Sabır, İslam dininin de oldukça önem verdiği bir husustur. İslam bilginleri eserlerinde sabır kavramına dair çeşitli tanımlar getirmişlerdir. Bunlardan bazıları şöyledir: “Aklin ve şeriatın gerektirdiği durumlarda nefsinin hapsedmek, kendine hâkim olmaktır.” Râgib el- İsfahânî sabrı böyle tanımladıktan sonra bunun umumi bir anlam ifade ettiğini, dolayısıyla sabrın değişik durumlara göre farklı lafızlarla

isimlendirildiğini belirtmektedir. Mesela, savaş meydanında savaşın çeşitli sıkıntılarına karşı kişinin kendisini alıkoyması, kendisine hâkim olması, seklinde göstermiş olduğu sabra şecaat (yiğitlik), sır saklama konusunda gösterilen sabra da “kitmân-i nefis” denmektedir (Demirci, 2002, s. 264)

Yine, umumi manada hadiseler, bela, felaket ve musibetlere karşı dayanmayı ve dayanıklı bulunmayı ifade eden sabır dört kısımdır:

- 1- Zihni faaliyetlere sabır ve sebat göstermek.
- 2- Yapmakla mükellef bulunulan ve kanun ile havale edilen işlerin icrâ ve ifasında sabırlı olmak.
- 3- Yasakların ve haramların aldâtıcı tuzağına düşmemek için sabretmek.
- 4- Musibet, bela ve felaketler karşısında takdirin hükmüne boyun bükerek teslim olmak (Koktu, 1984, s. 7-8).

Sonuç olarak sabır, kişi eğitiminde kazandırılması gereken önemli bir değer, bir bakış açısidir. Sabrın faydaları, kişiye kazançları oldukça çoktur. İnsanlar, bunu bilerek, çocuklarına temel eğitim olarak sabrı aşılamalıdır.

IV. BÖLÜM

4. “Ahmet Cevat Emre’nin Hayatı ve Eserleri”

4. 1 Ahmet Cevat Emre’nin Hayatı

1 Eylül 1876’da Girit’in Resmo şehrinde bir Kadirî tekkesinde doğdu. Çok küçük yaşta (3,5 yaşında), zahire ticareti ile uğraşan babasını kaybetti ve yetim kaldı. İlk ve ortaokulu Kandiye ve Resmo’da okudu. İlkokula giderken aynı zamanda yakındaki Rum okuluna da devam etti. 1890’da İstanbul’a gelerek Kuleli Askeri İdadisine girdi. 1897’de Mekteb-i Harbiye’de öğrenci iken, Meşrutiyet yanlısı olduğu gerekçesi ile tutuklandı ve Fizan’a sürüldü. Burada, Yusuf Akçura ve diğer sürgün arkadaşları ile birlikte “Hatıra” adlı bir gazete çıkardı (1897). Trablusgarp’tan ayrılmaması şartıyla hapisten çıkarılınca ise, İrfan kütüphanesini kurdu. Aynı zamanda çalışmalarına da devam eden Ahmet Cevat Emre, bu dönemde Resmo kentindeyken nişanlı bulunduğu Ratibe Hanım ile evlenmiştir. Ratibe Hanım’dan üç evlat sahibi olmuştur (Kollektif, 1993, s. 3685).

Ahmet Cevat Emre, 1905 yılında Trablusgarp’tan Avrupa’ya kaçarak Jön Türklere katıldı. II. Meşrutiyet’in ilanı üzerine (1908) Türkiye’ye döndü ve “Şûrâ-yı Ümmet” gazetesinde çalıştı. 1909 yılında 31 Mart hadiselerini anlatan “Yıldızın Sonu” adlı piyesini kaleme aldı. Bu senelerde, aynı zamanda Darülmuallimîn-i Âliye’nin yeniden düzenlenmesinde görev aldı. Bu arada bir süre İstanbul Darülfünunu Lisaniyat ve Türkoloji Bölümünde öğretmenlik yaptı. 1910 yılında adının “Gramerci Cevat” lakabıyla anılmasına önayak olan, “Lisan-ı Osmani” adlı eserini yazmıştır. 1915 – 1919 arasında Darülfünun’da önce F. Giese’nin asistanlığını yaptı, sonra muallim muavini olarak dil dersleri verdi. Aynı zamanda çeşitli konferanslarda moda, aile bütçesi gibi

sosyal konular üzerinde konuşmalar yaptı. Bu dönemler, Ahmet Cevat’ın dil hususunda en çok eser verdiği dönemlerdir. Mütareke sırasında Sovyetler Birliği’ne gitti, Mustafa Suphi ile birlikte çalıştı. Cumhuriyet’ten sonra dil ve harf devrimi çalışmalarına katıldı ve Alfabe Komisyonu’nda görev aldı (1928). 1928 – 1932 yılları arasında edebi bir dergi olan “Muhit”i yayımladı. Beşinci Dönem Çanakkale milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine girdi (1935 – 1939). Türk Dil Kurumunda, kuruluşundan (1932) başlayarak ölümüne kadar dilbilgisi ve derleme kollarında çalıştı. 10 Aralık 1961’de Ankara’da öldü. (Kollektif, 1993, s. 168)

Ahmet Cevat Emre; çalışmalarını Türk dilinin yapısı, özellikleri, daha çok da karşılaştırmalı Türk dilleri grameri üzerinde yürüttü.

4. 2. Ahmet Cevat Emre’nin İlmî Çalışmaları

Ahmet Cevat Emre alfabe, kelime yapımı, cümle, dil inkılâbı, lehçeler, Sümerce, Türkçenin Hint-Avrupa dilleriyle ilişkisi gibi Türkçenin değişik alanlarına ve özellikle yazdığı kıraat (okuma) kitapları ve en çok da dil bilgisi kitapları ile Türkçe öğretimi alanına önemli eserler kazandırmıştır (Sağol vd. 2004). Ancak Ahmet Cevat Emre, özellikle dil bilgisi konularında yazdığı eserleriyle tanınan bir yazardır.

Dil bilgisi alanında yazmış olduğu ilk eserler, “Lisan-ı Osmani Sarf ve Nahiv, Çocuklara Sarf ve Nahiv Dersleri” ve “Lisani Osmani Sarf ve Nahiv” adlı eserlerdir. Bu iki eser, yazarın gramer alanında ne denli önemli çalışmalarda bulunduğunu kanıtlar niteliktedir. Özellikle “Lisani Osmani Sarf ve Nahiv” adlı eser, yazarın Arap ve Fars dilinin, bu dillerin gramer ve şekil yapısını iyi bildiğini kanıtlamaktadır.

20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren yazmış olduğu iki önemli dil bilgisi kitabı daha vardır. Bunlar, “Resimli Türk Lisanı Türkçe Sarf ve Nahiv – Gramer” ile “Türkçe Sarf ve Nahiv” kitaplarıdır. Bu iki eser de oldukça sade bir dille yazılmıştır ve özellikle harf inkılabından sonra oluşan dilde sadeleşme hareketinde katkı sağlamıştır. 26 Haziran 1928 yılında “Türk Dili Encümeni” kurulunda yer alan Ahmet Cevat, dil

inkılabı hususunda çalışan gruba katılır. 1928 yılında “Muhtaç Olduğumuz Lisan İnkılabı Hakkında Bir Kalem Tecrübesi” isimli bir kitap yayınlayarak, dil inkılabına olan desteğini gösterir. Ağustos 1928 yılında Türk Dili Encümeninin Mehmet İhsan, Yakup Kadri, Mehmet Emin gibi kişilere imzalattığı, “Muhtasar Türkçe Grameri” isimli kitapta Ahmet Cevat’ın da çalışmaları yer alır. 1931 yılına kadar Türk Dili Encümeninde çalışır.

1930 yılında “Yeni Bir Gramer Metodu Hakkında Layiha” isimli eserini oluşturur ve eserde, Türk Dili Encümeninin kendisine verdiği dil öğretimi hakkında metot araştırması görevini yerine getirir. 1932 yılında Ahmet Cevat Emre, yine dil çalışmaları için kurulan “Türk Dili Tetkik Cemiyeti”ne katılır. 1933 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyetinin dildeki yabancı kelimelere Türkçe karşılık kelimeler bulma halk anketi sonuçlarını, Ahmet Cevat iki kitapta toplar. “Türkçede Kelime Teşkili Hakkında Bir Anket” isimli kitap iki cilt halinde yayımlanır. Aynı sene içerisinde, “Alfabenin Menşei En Eski Türk Yazısıdır” ve “1. Türklerin Yazıyı İcat Etmekle Medeniyete Hizmetleri, 2. Alfabenin de Menşei, Sümer Türklerinin Yazısıdır” isimli eserleri de basılmıştır.

18 Ağustos 1934 yılında toplanan II. Türk Dili Kurultayı’na da katılan Ahmet Cevat Emre, burada okumuş olduğu “Türkçenin Hint – Avrupa Dili İle Mukayesesi” adlı tezi kitaplaştıır. Bu kurultayın ardından lengüistik kolu başkanı seçilir. 1934 – 1935 yıllarında “Resimli Türk Dili Küçük Gramer”, “Dil Bilgisi Yeni Türkçe Gramer” eserlerini ortaya koymuştur. 1935 – 1941 yılları arasında yazdığı eserleri ise şunlardır: “Türkçenin Hint Avrupa Dilleriyle Mukayesesi Üzerine Bir İrdel” (1935), “Eski Türk Yazısının Menşei” (1938), “Sur La Formation du Langage” (1938), “Gramerimiz İçin” (1941), “Muhtaç Olduğumuz Gramer İnkılabı” (1941).

1942 yılında Gramer – Sentaks kolu başkanı olarak Türk Dili alanındaki görevlerine devam eder. Aynı yıl “Türkçenin Yapılışı. Mukayeseli Türk Gramerine Hazırlık İrdemleri” isimli eserini oluşturur. 1943 yılı ve devamında Türk Dil Bilgisini özellikle şekil açısından irdelleyen eserler oluşturmaya devam eder. “Türk Dil Bilgisi”

(1945), “Osmanlı Edebiyatına Hazırlık Dersleri” (1947), “Türk Lehçelerinin Mukayeseli Grameri” (1949) gibi eserler, bu dönem eserleridir.

1949 yılında toplanan VI. Türk Dili Kurultayında Türk Dili Bilim Kuruluna seçilir. 1954 ve 1955 yıllarında yayımladığı “Türkçede Cümle” ve “Türkçede Cümle: II İsim Cümlesi” eserleri Türk dilinin cümle yapısı hakkında derin örnek ve araştırmalar içeren çalışmalardır.

“Ölümünden birkaç yıl evvel kaleme aldığı eserleri ise, daha çok Türk tarihi ve dilin birleştiriciliği üzerine olan “Atatürk’ün İnkılap Eseri ve Tarih Tezi” (1956) “İki Neslin Tarihi” (1960) isimli eserlerdir” (Sağol, 1987, s. 43).

4. 3. Ahmet Cevat Emre’nin Başlıca Eserleri

4. 3. 1. Kitaplar:

- Zindan’dan Hatıralar
- I. Cüz. Harbiye’den Taş Kışlaya (1328 / 1908)
- Yıldızın Sonu. (Hadisat-ı İrticaıyyeyi ve Abdülhamid’in Hal’ini musavverdir.) (1325 / 1909)
- Aile Arasında Malumat-ı Ahlakiye ve Medeniye Dersleri (1328 / 1912)
- Bizde Kadın (1328 / 1912)
- İnkılap- Hakiki Metin Ahlak ile Olur (1328 / 1912)
- Lisan-ı Fransevi Tahsili İçin Mantıki Usul (1328 / 1912)
- Muhtaç Olduğumuz Lisan İnkılabı Hakkında Bir Kalem Tecrübesi (1328 / 1912)
- Balkanlarda Akan Kan (Kırmızı – Siyah Kitabı. 1328 Fecayii (1329 / 1913)
- Haram Yiyicilik. Felaketlerimizin Esbabı (1329 / 1913)
- İktisadda İnkılap (1329 / 1913)
- Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı (1333 / 1917)
- Yeni Bir Gramer Metodu Hakkında Layıha. Cilt I (1931)

- Türkçede Kelime Teşkili Hakkında Bir Anket, Cilt I
- Türkçede Kelime Teşkili Hakkında Bir Anket, Cilt II
- Türkçenin Hint – Avrupa Dilleriyle Mukayesesi (1933)
- Dil Yazıları. Türkçenin Etimolojisi İçin Metot Araştırmaları (1934)
- Söz Üretme Kuralları Hakkında Yeni Bir Anket. Ekler Lügatçesi. Cilt I
- Dilin Kuralları Üzerine (1938)
- Eski Türk Yazısının Menşei (1938)
- Nedim. Hayatı, Seçme Gazelleri, Şarkıları ve Muhtelif Parçaları (1938)
- Gramerimiz İçin (1941)
- Muhtaç Olduğumuz Gramer İnkılabı (1941)
- On Dördüncü Asır Betikleri (1942)
- Türkçenin Yapılışı (1942)
- Türkçede İsim Temelleri (1943)
- Türk Dil Bilgisi. Türkçenin Bugünkü ve Geçmişteki Gelişmeleri Üzerine Gramer Denemesi (1945)
- Türk Lehçelerinin Mukayeseli Grameri. I. Fonetik (1949)
- Türkçede Cümle. II. İsim Cümlesi (Ayrı Basım) (1955)
- Atatürk'ün İnkılap Hedefi ve Tarih Tezi (1956)
- İki Neslin Tarihi (Otobiyografi) (1956)

4. 3. 2. Ders Kitapları

- Türkçe Kıraat (1325 / 1909)
- Çocuklara Sarf ve Nahiv Dersleri (1326 / 1910)
- Lisan-ı Farisi. Mükemmel Sarf ve Nahiv (1327 / 1911)
- Lisan-ı Fransevi (1327 / 1911)
- Musavver Kıraat-i Nafia (1327 / 1911)
- Müntehibat-ı Lisan-ı Farisi. Mükemmel Sarf ve Nahiv, I. Kısım (1327 / 1911)
- Müntehibat-ı Lisan-ı Farisi. Mükemmel Sarf ve Nahiv, II. Kısım (1327 / 1911)

- İlaveli Yeni Elifba (1328 / 1912)
- Lisan-ı Arabi. Sarf ve Nahiv Dersleri I. Kısım (1328 / 1912)
- Lisan-ı Osmani. Sarf ve Nahiv Dersleri II. Kısım (1328 / 1912)
- Mektepte Malumat-ı Ahlakiye ve Medeniye Dersleri (2. Bsl) (1328 / 1912)
- Yeni Elifba (1329 / 1913)
- Güzel Kıraat (1330 / 1914)
- Güzel Hesap (1330 / 1914)
- Musahabat-ı Ahlakiye (1330 / 1914)
- Resimli Türk Lisanı (1332 / 1916)
- Usul-ü Savtiye Üzere Altın Elifba (1332 / 1916)
- Resimli Türkçe Sarf (1339 / 1923)
- Türkçe Sarf ve Nahiv. Eski Lisan-ı Osmani. Sarf ve Nahiv (1329 / 1923)
- En Yeni Musahabat-ı Ahlakiye (1339 / 1923)
- Türkçe Sarf ve Nahiv. Eski Lisan-ı Osmani. Sarf ve Nahiv (1339 / 1923)
- En Yeni Musahabat-ı Ahlakiye (1339 / 1923)
- Türkçe Sarf ve Nahiv. Türkçe Gramer (1926)
- Cümle Usulü. İlk Okuma Kitabı (1927)
- Hayat ve Tabiat (3 cilt) (1928)
- Muhtasar Türkçe Gramer (1928)
- Cumhuriyet Çocuklarına Türkçe Kıraat Muhtasar (1928)
- Mülahhas Yeni Elifba (Baskı Tarihi Yok)

4. 3. 3. Tercümeler

- Odyseia 2 cilt. (Homeros'dan) (1941 – 1942)
- Agamemnon (Aiskhylos'dan) (1943)
- İliada. İlias Destanı (Homeros'dan) (1957)
- Pinguinler Adası (Anatole France'dan) (1958) (Emre, 2004, s. 9 - 10)

4. 4. Türkçe Kıraat Kitapları Üzerine

Kıraat kitapları ile ilgili çalışmalar, ana dil öğretimi ile ilgi araştırma yapma gerekliliğini ortaya koydu. Bu öğretimin tarihsel süreç içerisinde hangi dönemlerde başladığı, Türkçe öğretimi ile ilgili neler yapıldığını görme açısından inceleyeceğimiz kitabın önemini ortaya koyacaktı. Bu bağlamda , “ana dili öğretimi tarihimizde üç evre gösterir: 1. Medreselerin kuruluşundan Tanzimat Çağı’na kadar, 2. Tanzimat ve Meşrutiyet Çağı, 3. Cumhuriyet Çağı” (Göğüş, 1970, s. 123) görüşü araştırmamıza kaynaklık göstermiştir.

Tanzimat döneminde çocuklara yönelik Türkçe kıraat öğretimine uygun bir program bulunmamakta idi. Sıbyan okullarında çocuklara Kuran öğretimi esastı. Ancak Osmanlı Maarif Nezareti’nin 1848 Talimatı’nda yazı eğitimine gereken önemin verilmesi yönündeki uyarıları ve 1869 tarihli Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi’nin “Mekâtib-i Sıbyaniye” bölümünde Türkçenin “Usul-i cedîde vechile elifba, yazı talimi”ne göre öğretilmesinin istenmesi, Türkçe öğretimi açısından oldukça önemlidir.

1869 tarihli Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi ile bizdeki o güne kadar Arap harflerinden ayrılarak Türkçeye göre bir okuma ve kıraat kitabı hazırlanması yönünde atılan önemli adımlardan biriydi.

“1857 yılında Kayserili Dr. Rüştü’nün “Nuhbetü’l- Etfâl” isimli alfabe kitabının ve 1874’te Selim Sâbit Efendi’nin ‘Rehnümâ-yı Muallimîn’ adlı rehber kitabının yayınlanmasıyla bu sahadaki faaliyetler artar. İlerleyen yıllarda çeşitli kademeler için hazırlanan eğitim-öğretim programlarında “Elifba, Kıraat, Kavâid-i Lisân-ı Osmanî, Hüsn-i Hat, İnşad, Sarf, Nahiv” gibi derslere yer verilerek dil eğitimi planlı bir hâle getirilmeye çalışılır” (Gökçe, 2012, s. 3)

1875 tarihli “İptidaî Mekteplerine Mahsus Müfredat Programları”nın Kıraat programı altındaki açıklamada vilayet ve kasabalarda 3 yıl boyunca kıraat kitabı olarak “Ziraat” kitabının okutulması gerektiği belirtiliyordu (Göğüş, 1970, s. 132).

1891 yılına geldiğimizde ise okul programlarında değişiklikler yapılarak ana dili eğitimi saati artırılmış, öğretmenlere derslerle ilgili uygulama yolları gösterilmiştir:

“Kıraat : Kitaplar “malumat-ı iptidaiyeye mahsus mecmua” diye tanımlanıyor; okunacak parçaların bilgi vermesi, “incilâyı efkâra hizmet edecek” yazılar olması isteniyor; başka derslerin konularıyla da ilgili olmalı , yazılar kolaydan güce gitmeli, öğrenciler, “tabir ve ifadeler öğretilerek müstefit edilmeli” deniyor.

Kıraat dersinde, yazıyı önce öğretmen ağır ağır ve yüksek sesle okuyacak, sonra iyi öğrencilere okutacaktı. Kelimelerin anlamı ve bunlarla ilgili “kavaid-i lisaniye” açıklanacak, anlamın açıklanmasında “aklı kuvvetlendirme, kalbi hassas kılma amacı güdülecekti. Okunan yazıyı öğrenciler evde kopya edeceklerdi (Göğüş, 1970, s. 133).

Kıraat kitapları ile ilgili olarak gelişen bu süreçte belirtilen ve istenilen hususlara uygun olarak hazırlanan kitaplar, Maarif Nezaret-i Celilesi tarafından oluşturulmuş Tedkik-i Müellifât Encümeni onayı ile “Kıraat Kitabı” olarak kabul ediliyordu.

Okuma eğitiminin tarihsel süreci incelendiğinde, Cumhuriyet öncesinde, bu dersin karşılığı olan kıraat dersleri için kıraat kitapları ve çocuk dergilerinden faydalanılmıştır (Gökçe, 2012, s. 5).

Kıraat kitaplarında çocukların seviyelerine uygun metin seçme ve okuma metinlerinin ilk okuma ve sonrasında devam eden süreçte anlama düzeylerine göre değişmesi, okuma çalışmalarında bir seviyeye dikkat edildiğinin belirtilerindendir.

Kıraat kitaplarının nitelikleri konusunda karşımıza iki önemli rapor çıkmaktadır. 1926 yılında Maarif Vekâleti tarafından o güne kadar bu alanda yazılmış eserleri (on dokuzu Türkçe alfabe, beşi Kur'an-ı Kerim elifbası) değerlendirmek üzere uzman kişilerden oluşan bir komisyon kurulur. Komisyon'un ilk raporu ‘Alfabe Kitapları’ ikinci raporu da ‘Kıraat Kitapları’ hakkındadır. Komisyonun değindiği bazı

eksiklerin ve hataların bugün de devam ettiği görülmektedir. “Muharrirlerimiz çocuklar için cazip gelen fıkralar vücuda getirmek üzere derin mesai sarfına lüzum görmedikçe elifba kitaplarımızı bugünkü müz’ iç şekillerinden kurtarmak imkânsızdır” (Gürel, 1997, s. 65).

Kıraat kitapları okumaya yeni başlayan çocuklar için çok önemlidir. Çocuğun kitap ile olan ilişkisi, kendinde ondan bir şeyler bulması, ona sahip çıkması ve onu sevmesi ile mümkün olacaktır. Kıraat kitapları içerik ve seçicilik açısından çocuğa uygun olmalıdır.

“Elifba kitabı, çocuğa ilk kitap zevkini verecek en mühim vasıtaadır. Tab’ının kâğıdının nefasetine, resimlerinin güzelliğine, şeklinin zarafetine, ciltlerinin metanetine ne kadar itina edilse azdır. Pek elim itiraf etmeliyiz ki bugün elifba kitaplarımızın hemen büyük bir kısmı kâğıt, tabı, tertip ve resim itibar ile feci bir zevksizlik numunesidir. Çocuklarımızın bedii zevkine en ağır darbeyi vurmakta olan berbat eserlerden kendilerini kurtarmak için Vekâlet,i Celile’nin ihtiyar edeceği her türlü fedakârlığın millî hars namına en mühim bir hizmet olduğunu arz ederiz” (Gürel, 1997, s. 68).

Ahmet Cevat Emre’nin, Cumhuriyet öncesi yaptığı çalışmalarla başlayan ilim hayatı vefatına kadar devam eder. Emre, Türk Dili Encümeni, Türk Dili Tetkik Cemiyeti üyesi, I, II, III, IV, V, VI. Türk Dil Kurultayı üyesi ve Türk Dil Kurulu Bilim Kurulu üyesidir. Bu nedenle özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında harf inkılabından önce yapılan çalışmalar, kıraat kitapları hakkındaki raporlar, Cumhuriyet öncesine de ışık tutmaktadır.

1924 yılında toplanan İkinci Heyet-i İlmiye’nin çalışmalarıyla oluşturulan “1924 İlk Mektep Müfredat Programı” Cumhuriyet yıllarının ilk müfredat programı olma özelliğini taşımaktadır. 1926 yılında İlk Mektep Kitapları Tetkik Komisyonu’nun Kıraat Kitapları Hakkında Raporunda şimdi de dikkat edilmesi gereken hususlara işaret eder.

“Kıraat kitaplarımızda çocukların kendi hayatlarına, kendi

tecrübelerine ait parçalar, masallar, heyecanlı sergüzeşler, canlı bir surette yazılmış seyahatler, hayvanlarla nebatlar âlemine ait meraklı fıkralar, yüksek mefkureleri uğrunda ömür yıpratmış ve nihayet gayelerine ererek insaniyete hizmet etmiş büyük adamlara ait canlı menkıbeler, memleketimizin muhtelif yerlerine ait ve çocuk seviyesine muvafık tasvirler, muhtelif keşfiyata dair meraklı hikâyeler ve çocuklarda alâka uyandıracak fennî meseleler, muasır Türk edebiyatında çocuk seviyesinde yazılmış güzel parçalar, tarihî, millî ve vatanî parçalarla, istiklâl mücaheesine ve Türk inkılâbına dair canlı menkıbeler, fedakârlık ve kahramanlık gösteren çocuklara dair menkıbeler; hâsılı çocuklarda okuma zevkini tenmiye edecek, onlarda kıraat alâkasını uyandırmayacak eser noksandır” (Gürel, 1997, s. 70).

Kıraat kitaplarında çocuklara öğretilmesi gereken değerler, çocukların seviyelerine uygun olmalı, onların yorumlama ve muhakeme kuvvetlerine katkı sağlamalıdır. “Kitaplarda barışçı ifadelerle birlikte, vatan ve millet sevgisi aşılanmalı; insanların beden özelliklerinin, ırklarının, din ve inanışlarının farklı olabileceği ve bu farkların önemli olmadığı vurgulanmalıdır” (Aksoy, 2005, s. 48).

“Çocuk edebiyatı hep güler yüzlü olmalı. Güler yüzlü olacağım derken yaşamın zorlayıcı yanlarından kaçmamalı. Zor, acı yanlarını anlatırken de umuda, yaşama sevincine açık olmalı. Korkulara, acılara boğmamalı çocuğu” (Güler, 1989, s. 65).

Kıraat kitaplarında seviyeye uygunluk sadece değerler bazında değil çocuğun kavrama düzeyine uygun kelimeler seçerek ve metin seçiminde dikkatli olunarak yapılmalıdır. İlkokuma ve yazma döneminde çocuklara öğretilmesi gereken değerler, kelimeler ve kavramlar daha önceden belirlenmelidir. İlk Mektep Kitapları Tetkik Komisyon’u (1926) Alfabe Kitapları Raporunda bu hassasiyeti şu şekilde belirtmiştir:

“Elifba kitaplarının ne kadar kelimeyi havi olması mühim bir meseledir. Eskiden hemen her memlekette elifba okutmakla çocuğa lisanın bütün kelimelerini okumak imkânı temin edilmek istenirdi. Bugün bütün terbiyeciler çocuklara okutulacak kelimelerin çocuk

lisanında yaşıyan kelimelere münhasır kalmasını iddia etmekte müttefiktirler. O halde çocuk lisanında yaşıyan kelimelerin bir listesini terkip etmek fevkalâde ehemmiyeti haiz bir meseledir. Amerika'da son zamanlarda ilk mekteplerin her sınıfında hangi kelimelerin okutulup imlâsı hazmettirileceği mütehassıslar tarafından ilmî usullerle tesbit edilmiştir. Yapılan tetkiklere nazaran orada sekiz senelik iptidâî mektebini bitiren çocukların hazmetmeleri lâzım gelen kelimelerin miktarı dört bin olarak tesbit edilmiştir ki bu hesaba göre her sınıfta talebenin öğreneceği kelimenin adedi beş yüzü geçiyor. Her muallimin elinde her sene çocuklara hangi kelimeleri öğretmek, hangi kelimelerin imlâsını hazmettirmek mecburiyetinde olduğunu gösterir bir liste bulunursa muallim mesaisini muayyen bir sahada teksif imkânını elde etmek suretiyle muvaffakiyete doğru mühim bir adım atmış olur. Böyle bir liste aynı zamanda ilkmekteplere elifba ve kıraat kitabı yazacak müellifler için de kıymettar bir rehber vazifesini görmüş olur. Vekâleti Celilenin bu meseleyi ilmî bir heyete havale buyurmasını arz ve teklif ederiz” (Gürel, 1997, s. 69).

Kıraat kitaplarında kullanılan dil çocuk tarafından anlaşılır olmalıdır. “Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir” (Yalçın, Aytaş, 2003, s. 47).

Kıraat kitaplarının yazımında alanının uzman, bu alanda yeterli ihtisasa sahip kişilerin görev alması önemlidir. Kıraat kitaplarını hazırlayan kişilerin yeterli olmaması kitapları eksik, yanlış olmasına ve amaca hizmet etmemesine neden olacaktır. Bu hususta Nurettin Tevfik Bey’in “Türk İptidai Mektep Kitapları” başlıklı makalesindeki belittiği hususlar oldukça önemlidir.

"Bizde şurayı devlet âzalarının alfabeleri, valilerin kıraat kitapları vardır. . . Bununda sebebi, tabilerin ciddi mektep kitaplarından ziyade, müelliflerin şöhret ve nüfusu salisinden istifade etmek istemeleridir. Ruslardan (Oçinski) nin yazdığı alfabe 1906'da Rusya'da 133. defa

olarak basılmıştır. Bu alfabe çocuğa anası kadar samimî, ninesi kadar âşinâ bir lisanla vücuda getirilmiştir.

Riyaziyundan birinin kıraat kitapları, mülkiye müfettişlerinden bir memur Beğin Rüştîye birinci senelere mahsus kıraati. İlâ. Bu eserleri insan eline aldığı vakit, meslek namına, irtikâp edilen hatalara hayret ediyor. Ömründe iki küçük çocuğa ders göstermemiş, usulü tedris ne demek olduğunu hatırına bile getirmemiş olan bu zatlar, (Haset) in bir alfabesini bir kıraat kitabını karşılarına koymuşlar, tercüme etmişler, sözde iptidaî veya Rüştî bir mektep kitabı telif eylemişler!. . Elimde iktidar olsaydı bihaberane ve sırf forma başına verilen birkaç para aşkına yazılmış bu gibi eserleri, Şehremaneti'nin çürük ve ham meyveleri denize döktürdüğü gibi, bende yaptırırdım ve onu bu sayede milletimi de biraz tereddütten kurtarmış olurum" (Gürel, 1997, s. 64).

4. 5. “Türkçe Kıraat”

Eserin yazarı, Türk dili alanında önemli eserler vermiş bir bilim adamı olan, Ahmet Cevat Emre'dir. Yazdığı kitaplarla Cumhuriyet öncesi ve sonrası önemli çalışmalar yapmıştır. “Yazdığı çeşitli seviyelerdeki dil bilgisi kitapları uzun yıllar okutulmuştur. Emre, sadece dil bilgisi kitabı yazmamış, aynı zamanda bir uygulayıcı olarak dil bilgisi öğretiminin sorunları üzerinde de düşüncelerini dile getirmiştir” (Karahana,2014, s. 207). Türkçe Kıraat kitapları alanında hem Cumhuriyet öncesi hem de Cumhuriyet sonrası çalışmalar yapmıştır.

Araştırmada ele alınacak olan Ahmet Cevat Emre'nin “Türkçe Kıraat” isimli kitapları, 1916-1917 yıllarında hazırlanmıştır. Emre'nin 1332 (1916) yılında basılan Türkçe Kıraat (Devre-i Evvel Birinci Sene) adlı kitabının giriş kısmında “Maarif Nezaret-i Celilesi tarafından teşkil buyurulan Tedkik-i Müellifat Encümenince en muvafık kıraat kitabı olarak kabul edilmiştir” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 1) ifadesi kitabın dönemin en başarılı kıraat kitabı olduğunu belirtmektedir.

Ahmet Cevat Emre'nin 1333 (1917) yılında basılan Türkçe Kıraat (Devre-i Evvel İkinci Sene) adlı kitabının giriş kısmında “Maarif Nezaret-ı Celilesi tarafından teşkil buyrulan Tedkik-i Müellifat encümenince en muvafık kıraat kitabı olarak kabul olunmuştur. Esna-yı tabında imlâsı baştan başa Tedkikat-ı Lisaniye Heyetinin Mukarrerat-ı Ahiresi Dairesinde tevhid edilmiştir” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 1). ifadesi II. kitabın da yazıldığı dönem itibariyle en başarılı kıraat kitabı olduğunu ortaya koymuştur.

Ahmet Cevat Emre tarafından hazırlanan ve hazırlandığı dönmler itibariyle “en muvafık” kıraat kitabı olma özelliğini sahip olan bu kitapların, bundan önceki dönemlerde duyurulan program ve kararlara (1869 tarihli Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi ve 1875 tarihli “İptidaî Mekteplerine Mahsus Müfredat Programlarına ve o dönemlere ait diğer programlar ve kararalar) uygun ve kıraat kitaplarında bulunması gereken özelliklere haiz oldukları anlaşılmaktadır.

4. 6. Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat Kitabının Latin Harflerine Aktarımı

Sayfa 1

TÜRKÇE KIRAAT / BİRİNCİ KİTAP

Elif-ba dan sonra okunur.

Anahtar

Maarif Nezaret-i Celilesi tarafından teşkil buyurulan Tedkik-i Müellifat Encümenince en muvafık kıraat kitabı olarak kabul edilmiştir.

Muharriri :

Ahmet Cevat

Devre-i Evvel-Birinci Sene

Tabî ve Naşiri

Dersaadet

Kitaphane-i İslâm ve Askeri-İbrahim Hilmi

42-Babiali Caddesinde Numara-42

1332

Matbaa-i Osmaniye Dersaadet

Sayfa 2

Fiyatı (4) kuruştur

TÜRKÇE KIRAAT

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Evvel-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Evvel-İkinci Sene)

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Mutavassıta-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Mutavassıta-İkinci Sene)

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Aliye-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Aliye-İkinci Sene)

Güzel Kıraat - Ahmet Cevat (Birinci Sene)

Güzel Kıraat - Ahmet Cevat (İkinci Sene)

Güzel Kıraat - Ahmet Cevat (Üçüncü Sene)

Güzel Kıraat - Ahmet Cevat (Dördüncü Sene)

Güzel Kıraat - Ahmet Cevat (Beşinci Sene)

Musavver Kıraat-ı Nafia-Okuyorum Ahmet Cevat (Elif-badan Sonra)

Altın Anahtar-İbrahim Halim (Birinci Sene)

Altın Kitap-İbrahim Halim (Birinci Sene)

Altın Kitap-İbrahim Halim (İkinci Sene)

Elmas Kitap(Kızlara Mahsus)-İbrahim Halim (Birinci Sene)

Türkçe Kıraat

Türkçe Kıraat-Anahtar (Devre-i Evvel-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar (Devre-i Evvel-İkinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar (Devre-i Mutavassıta-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar (Devre-i Mutavassıta-İkinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar (Devre-i Aliye-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar (Devre-i Aliye-İkinci Sene)

Sayfa 3

Bu Eser-i Naçiz

Satı Beyefendiye

Kemdat-ı üstadanesine nişane-i ihtiram olmak üzere ithaf edilmiştir.

Sayfa 4

Babamın Gazetesi

Babam kahvesini içerken bana: “Kızım, gazetemi getir. . . ” der.

Ben gazeteyi veririm; o da açar, satırlarını süzer. Arada sırada yüksek sesle okur; biz hepimiz dinleriz.

Bilseniz, babam ne güzel şeyler buluyor da okuyor! Ben de onun gibi satırları süzüyorum, ama bir şey çıkaramıyorum ki. . . Acaba ben ne zaman okuyabileceğim. Geçen gün anneme sordum. O: “Sabret”, dedi, “gelecek seneye kadar okumak da yazmak da öğreneceksin. “

“Ah, şu gelecek sene. . . Çabuk gelse de okumak, yazmak öğrensem. . . !”

Sayfa 5

Terbiyeli Küçük Çocuk

Ulviye, terbiyeli küçük bir çocuktur. Uyanır uyanmaz annesinin yanına koşar, kollarını açar, boynuna sarılır, sevimli sesiyle: " Sabah şerifiniz hayırlı olsun, anneciğim;

bu gece iyi uyudunuz mu? " diye sorar.

Sonra annesiyle beraber musluğun yanına gider, annesi güzel güzel yüzünü sabunlar, bezle yıkar, temizler, havlu ile kurular; sonra saçlarını taramağa başlar. Terbiyeli küçük çocuk o zaman da uslu uslu durur, hiç ağlamaz.

Sayfa 6

Kukuriku

Gün doğarken horoz öter,
Bize der ki : "Uyku yeter!
" Tembelleri sevmem asla,
" Haydi, çabuk iş başına!
" Kukuriku, kukuriku !
" Güneş doğdu, biter uyku! "

Küçük çocuk, horoz dinle
Ne hoş öter, ne şen öter:
" Başla hemen derslerine:
" Tembel olma, uyku yeter! "
Kukuriku, kukuriku !
" Gün uykusu, fena uyku! "

Sayfa 7

Uslu Çocuk

Uslu çocuk anasının babasının sözünü dinler. Onları hiç üzmez. Her sabah erken kalkar; ellerini, yüzünü, gözlerini yıkar, saçlarını tarar. Mektepte derslerine uslu uslu çalışır. Üstüne başına, kitaplarına, defterlerine, temiz bakar. Her işi dikkatle yapar. Herkese karşı nazik davranır. Sert veya fena söz söylemez. Herkes de onu sever, ondan memnun olur.

Sayfa 8

Hamarat Kız

Sabahleyin erken kalkar,

Elini, yüzünü yıkar.
 Kahvaltı, süt, yumurta
 İçer güzel güzel, sonra
 İğnesine iplik takar,
 Sökük varsa, diker, bakar.
 Dersleri var, okuryazar.
 Hiç işitmez tekdir, azar.
 Bilmez nedir cadı, hortlak
 Dev, ummacı, kanlı kavak
 Kesik başlar, şahmeranlar;
 Bilir ki hep boş yalanlar.
 (Çocuk Dünyası'ndan)

Sayfa 9

Küçük Aşçılar

Küçük aşçılar validelerine;
 - Anne, izin verir misin bugün kahvaltıyı biz hazırlayalım, dediler.

Valideleri izin verdi: Bunun üzerine Cemile ile küçük Leman mutfağa gittiler. Cemile ateşi yaktı; sütü kaynatmağa, çayı hazırlamağa koyuldu. Küçük Leman ise yere oturdu, süte konacak yumurtaları çalkalamağa başladı. Cemile ara sıra süttten bir kaşık alıyor çeşnisine bakıyor.

Tekir de sabırsızlanıyor "miyav! " diyor, şimdiden payını arıyor.

Sayfa 10

Sarmanla Pembe

Sarmanla Pembe kardeşir. Bu kedi yavrularının ikisi de pek güzeldir. Yalnız Pembe'nin fena bir huyu vardır. Hiç temiz değildir. Nerede kül, toprak, kömür gibi şeyler bulsa hemen üstüne yatar, yuvarlanır; sonra öyle kirli, pis olarak odaların içinde dolaşır, her tarafı kirletir. İşte yine kirli, kömürlü külün üstünde yuvarlanıyor. Artık oradan kalkarken halini görmeli.

Sarman ise, Pembe'nin tam aksine, pek temizdir. Hep kirli şeylerden uzak kaçar; şayet bir tarafı bir yere dokunur da kirlenirse yalanıp temizlenir, ondan sonra odalara gider.

Sarman'la Pembe'nin bir küçük hanımı vardır. Bu küçük hanım zambak gibi temiz gezer. Her zaman Sarman'ı kucağına alır. Okşar; ona kahvaltıdan bir parça ayırır, verir. Pembe'ye gelince onu görmek bile istemez.

Ah! Şu Pembe o fena huyundan vazgeçse. . . Küçük hanım onu da ne kadar sevecek!

Sayfa 11

Benim Kızım

Sofra, masa, temiz, ak pak,
Çatal, bıçak, peşkir, tabak
Sürahiler, tuzluk, bardak,
Hepsi temiz, hepsi parlak
Bunlara o, kızım bakar.
Gazı, mumu kendi yakar.

Misafiri o karşılar.
Güler yüzle, tatlı dille;
Bunun için hep komşular
Derler: "Şu kız, gerçek kıbar. . . "

(Çocuk Dünyasından Tadilen)

Sayfa 12

Küçük Gemiciler

Üç kardeş ne oynayacaklarını düşünüyorlardı. Büyükleri Necip:

- İsterseniz gemicilik oynayalım, dedi. Küçükleri hemen cevap verdiler.
- A! . . . Odanın içinde gemicilik olur mu?
Necip anlattı.

- Pek güzel olur: Şu koltukları yanaştırırız, gemi yaparız. Sonra şu şalı açarız, yelken yerine kullanırız; olur, biter.

Üçü birden işe koyuldular. Koltukları yanaştırdı da:

- Yaşasın gemimiz! diye haykırdılar.

Sonra biri bebeğini öbürü Karagözünü aldı, hepsi gemiye bindi. Şimdi üç kardeş güzel güzel eğleniyorlar.

Sayfa 13

Fırtına

Küçük gemiciler hep böyle uslu durmaktan sıkılmağa başladılar.

Leman dedi ki:

-Deniz her zaman sülman olmaz; bazı fırtına da olur, değil mi, ağabey?

Necip küçük kardeşinin bu fikrini pek beğendi:

-İsterseniz fırtına da yaparız, dedi ve hemen bütün kuvvetiyle gemiyi sallamağa başladı.

"Buv! . . . Rüzgar yaman esiyor. . . Fırtına oluyor. . . buv!

Afacan, gemiyi o kadar çılgıncasına salladı ki kendi de, küçük kardeşi Leman da yere yuvarlandı. Leman'ın karagözü bile korktu.

Necip cesaretini topladı :

-Korkmak, ayıptır, dedi, haydi şarkı söyleyelim!

Sayfa 14

Gemici Şarkısı

Heyamola, heyamola!

Bizim gemi demir ala,

Çıkalım hep birden yola,

Burdakiler hoşça kala;

Heyamola, heyamola!

Enginlerde rüzgar eser
Makara, ip, yelken iğneler.
Küçük, cesur gemiciler
Sevinç ile şarkı söyler!
Heyamola, heyamola !

Sayfa 15

Bahçe Ziyafeti

Küçük Nihal arkadaşlarına şöyle bir davet tezkiresi yazdı:

" Kardeşim "

Babam bana bir mutfak takımı aldı. Annem de arkadaşlarıma ziyafet vermeme razı oldu. Yarın saat on birde bize kadar zahmet etmenizi rica ederim. Bahçemizde güzel güzel eğleniriz. Bebeğinizi de beraber getirirseniz memnun olurum.

"Kardeşin Nihal"

Sayfa 16

Tezkireyi alan üç kız ertesi gün, bebekleriyle beraber geldiler. Sofra bahçede kuruldu. Misafirlerle küçük ev hanımı sofraya oturdular. Bebekler de küçük annelerinin kolları arasında idi. Çocuklar bu bahçe sofrasından pek eğleniyor, konuşuyor, gülüşüyorlardı. Fakat kümesten kaçan kocaman horoz, birdenbire, sofranın ortasına atladı, eğlenceye, nihayet verdi. Misafir hanımlar o kadar korktular ki yavrularını bile kolları arasından fırlattılar. Anlaşılan horoz da kendini davetli zannetmişti!

Mükâfatlar

Hüsrev ile Jale kardeşidir. Son derece uslu, terbiyeli, çalışkan çocuklardır. Üstleri başları daima temizdir. Oyun oynarken kavga etmezler; mektepte arkadaşlarıyla çok iyi geçinirler. Kimsenin gönlünü kırmazlar; malına dokunmazlar. Bir şey sorulduğu zaman "evet efendim" yahut "hayır efendim" diye cevap verirler. Sabahları annelerine babalarına "sabah şerifleriniz hayırlı olsun", akşamları "akşam şerifiniz hayırlı olsun"

derler. Kendilerine bir şey verildiği zaman da teşekkür \ ederler. Derslerini güzel güzel öğrenirler, evde tekrar ederler.

Sayfa 17

Mektepte öğrendikleri şarkıları söylerler. Artık bu kadar iyi çocukları kim sevmeyiz. Onun için Hüsrev ile Jale'yi anaları, babaları, hocaları çok severler; her zaman onlara hediyeler, mükâfatlar verirler.

Bir gün yine mektepten geldikleri zaman masalarının üstünde iki kutu bulmuşlardı; birinin üzerinde "Küçük Hüsrev'e" diğerrinin üzerinde "Küçük Jale'ye" diye yazılı idi. Her biri kendi kutusunu açtı. Hüsrev çoktan arzu ettiğı bir karagöz, Jale'de güzel bir bebek buldu. Sevinçlerinden ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Hemen oynamaya başladılar. . . Biraz sonra da gidip annelerine, babalarına teşekkür edecekler.

Sayfa 18

Kırlarda

İki kardeş o güne kadar sevindiklerini hiç hatırlamıyorlardı. Ağaçlar yeşermiş, her taraf çayır çimenle dolmuş idi. Bütün kırlar renk renk çiçeklerle donanmış idi. Çocuklar güzel güzel gezmiş, koşmuş, oynamış, etek etek çiçek toplamış idi; fakat en ziyade oynadıkları (tahterevalli) den hoşlanmışlardı. Bu oyun hakikaten pek eğlenceli olmuş idi. Yalnız onlar böyle oynarken bir keçi gelmiş, toplamış oldukları çiçekleri yemişti!

Bereket versin ki vakit o kadar geç değildi de iki kardeş güzel bir demet çiçek daha toplayabilmişlerdi.

Sayfa 19

Sevimli Köy

Ne sevimli köyceğiz;
Ne güzeldir dağları,
Ne safalı bağları
Pek severiz onu biz.

Sürü sürü inekler
Kırlarında dolaşır,
Öbek öbek çiçekler
Yarlarına sarmaşır.

Ne sevimli köyceğiz.
Bahtıyarız onda biz.

Sayfa 20

Küçük Kardeşimin Beşiği

Büyükannem akşam yemeğinden sonra hepimizi, her şeyi unuttur; çıkırtısını, ipini, bir tarafa bırakır; kardeşimin beşiği başına geçer. Büyük bir sevgi ile mini mini yavrunun uykusunu bekler. Annem odaya girince yavaş bir sesle: "Çocuk meleklerle güldü" der.

Küçük kardeşim ne kadar bahtiyardır. . . Şüphesiz altı sene evvel büyükannem benim de beşiğimin başında böyle beklerdi. O beni şimdi de çok seviyor. Ben de onu seviyorum, küçük kardeşimi de seviyorum. Bilseniz küçük kardeşim beni gördüğü zaman nasıl gülüyor! Acaba beni tanıyor mu?

Sayfa 21

Ninni

Uyusun yavrum, ninni,
Büyüsün yavrum, ninni,
Zümrüt gökte, ay gemiye
Binsin de gitsin gezmeğe

Yıldızları ta yakından
Görsün sevimli afacan
Sefer etsin bütün gece,
Fakat uyansın erkence

Uyusun yavrum, ninni. . .

Büyüsün yavrum, ninni. . .

Sayfa 22

Sahte Cesur

Bedri, bayramda, hediye olarak güzel bir tüfek, bir de kılıç almıştı. Kılıcı beline takıyor, tüfeği kayışından omzuna asıyordu. Böylece silahlanınca kendisini bir kahraman zannediyor; artık gözüne kavgadan, muharebeden başka bir şey görünmüyordu.

"Ben hiçbir şeyden korkmam; kurttan, ummacıdan da ürkmem. Hele bir gelseniz, onları bir vuruşta keserim!" diyordu.

Bir gün arkadaşı Sami ile oynarken böyle söylemişti. Fakat daha sözünü bitirmeden ufacık bir fare deliğinden çıktı, döşemenin üzerinde göründü. Fare hemen ortadan kaybolursa da bizim kahramanın yüzü sapsarı kesildi, el ayağı titremeye başladı. Sami de kahkahalarla bu sahte cesurun korkusuna güldü.

Sayfa 23

Kuluçka ile Cıvcivler

Tavuk kuluçkaya yatalı üç hafta olmuş; şimdi de cıvcivlerin hepsi yumurtadan çıkmış, gezmeğe bile başlamışlar!

Cıvcivler yumurtadan yeni çıktıkları vakit ne kadar güzel olurlar!

Kuluçka her şeyden evvel yavrularının yiyeceğini düşünür. Yeri eşeler, bulduğu kurtları gagasıyla parçalar, "kuluk, kuluk" diyerek yavrularına yedirir.

Kuluçka yavrularım çok sever. Onları korumak için hiçbir şeyden çekinmez. Köpeğe, sansara bile karşı kor.

Bütün anneler yavrularını böyle sevmezler mi?

Sayfa 24

Top Oyunu

Ne güzeldir top oyunu,
Öğren, oyna, sev sen onu.

Ali'ye bak, ne kuvvetli,
Ne çevik, ne merhametli.

Kolu sağlam, göğsü geniş
Bir eğlence ona her iş

Koca topu bir çeliyor
Top da göğe yükseliyor.

Sayfa 25

Akıllı Karga

Bir gün, karganın biri pek susamış, hiçbir tarafta su bulamamış idi. Böyle, susuzluktan bayılacak bir halde dolaşırken uzun boylu bir testi görür. Üstüne konarak içine bakar; dibinde azıcık su bulunduğunu görür.

Ah! O suya yetişebilse. . . Kana kana içecek, susuzluğunu giderecekti! Fakat nasıl yetişsin?

Düşündü, taşındı, nihayet bir çare buldu: Gagasıyla küçük çakıl taşları topladı, testinin içine atmağa başladı. Çakıllar testiye doldurdukça su yükseliyordu.

Karga başladığı bu işe sebat ile devam etti. Birkaç saat sonra su testinin ağzına yetişti, o da istediği kadar su içti; susuzluğu kalmadı.

Sayfa 26

Göl Kenarında

Selim ile küçük hemşiresi Adile'nin en büyük eğlencesi balık tutmak idi. Her cuma günü, öğleden sonra oltalarını, kamışlarını, yemlerini alırlar, gölün kenarına

giderler, kayık iskelesinin bir tarafına yerleşirlerdi.

Küçük Selim, şimdiden maharetli bir balıkçı olmuştu. Oltadan yemi kapmak için yanaşan balıkları uzaktan görüyor, ne yaptıklarını gözetliyor. Tam vaktinde kamışını şiddetle kaldırıyor! Her defasında mutlaka oltaya takılmış küçük bir balık, çırpınarak, sudan çıkıyor.

Sayfa 27

Kuş ile Balık

Kuş:

"Ben bir kuşum, yavrucak,

"Havada uçarım.

"Görünce korucuk,

" Ağaçlara konarım,

"Geline de avcılar,

"Kanat açar, uçarım. ",

Balık:

"Ben bir küçük balığım.

"Su içinde yüzerim;

"Sanki canlı kayığım,

" Suda yaşar gezerim.

" Oltaları sezersem,

" Uzaklaşır giderim. . . "

Sayfa 28

Namuslu Küçük Satıcı

Fakir bir çocuk köprübaşında kibrit satıyordu. Bir bey kendisinden bir kutu kibrit aldı ve kırk para yerine farkına varmadan bir çeyrek verdi; yürüyüp gitti.

Küçük kibritçi kendisine verilen paranın çeyrek olduğunu görünce beyin arkasından koştu:

"Beyefendi çeyreğinizi alınız, bana bir kuruş veriniz" dedi. Bey de çocuğun doğruluğunu son derece beğendi:

" Aferin; küçük, sen çok namuslu bir çocuksun" dedi. Kibritçi çocuk sözünü keserek cevap verdi:

"Efendim; ben hayırsız değilim; satıcıyım. . . Sizin çeyreğinizi vermeseydim hayırsız olurdum"

Sayfa 29

Anaya Babaya Yardım

Güneş henüz doğmuş, çiy damlaları çiçeklerin üzerinde parlıyor. . . Sekiz yaşında olan küçük Hasan şimdiden kalkmış, eline süzgeçli bir teneke almış, bahçeyi suluyor.

Babası Ahmet Ağa bahçıvandır. İki gün evvel çapa ile bacağına yaraladığı için şimdi, çalışmıyor. Fakat küçük Hasan, erkenden kalkmış, mektebe gitmeden evvel, babasının yerine bahçede çalışıyor.

Bakınız, pederi aşağıya inmiş, bir sıranın üstüne oturmuş, memnuniyetle oğlunun çalışmasına bakıyor. Hasan da babasına yardım ettiği için çok seviniyor.

Sayfa 30

Çiftçinin Öğüdü

İhtiyar bir çiftçi pek hastalanmış, bu hastalıktan kalkamayacağını hissetmişti. Üç oğlunu yanına çağırır, onlara : " Evlatlarım; der, ben bu dünyadan gidiyorum, size de büyük bir miras bırakıyorum. Fakat haber vereyim ki tarlamızın bir yerinde altın ve inci dolu bir küp gömülüdür. Onu arayıp bulursanız rahat rahat geçinirsiniz.

Çiftçi biraz sonra ölür, defnedilir. Oğulları cenazesinden döner dönmez ellerine kazma, kürek alır, tarlanın her tarafını kazarak defineyi aramağa başlarlar. Fakat haftalarca uğraştıkları halde hiçbir şey bulamazlar, nihayet defineyi bulmaktan ümitlerini keserler; o zaman:" Hazır tarlamız kazılmış iken, bari ekin ekelim" derler.

Tarla çok kazılmış ve sürülmüş olduğu için o sene gayet iyi mahsul verir. Çocuklar çok para kazanırlar ve babalarının maksadını anlarlar: Çalışmak bir definedir.

Sayfa 31

Hırsız Köpek

Top iri bir köpek idi. Saci bir fırıncı idi. Fırıncının bir de tavukları vardı. Bir zaman köpek gizli gizli tavukların kümesine girerek yumurtalarını yemeğe başlamıştı. Fırıncı tavukların "gıd gıdağı" nı işitir fakat kümeste yumurta bulamazdı.

Bir gün bir tarafa gizlenir, köpeğin gelip yumurtaları yediğini görür. Bunun üzerine köpeği bağlar, ona güzelce bir de dayak atar. Fakat birgün hırsız köpek yine fırsat bulur, kümese koşar, yumurtaları dişleriyle parçalar, yer.

Fırıncı bu hırsız ve obur köpeğe bir ceza düşünür, çarşıya gider, mermerden beyaz bir yumurta alır, fırına getirir, folluğa kor.

Birazdan tavuğun biri:" Gıdgıdak, gıdgıdak" diye haykırmağa başlayınca, duyar ve hırsız köpek keyifli keyifli kümese koşar; follukta mermer yumurtayı şiddetle ısırır.

İki dişi birden kırılır! Ağzından kanlar akarak kaçmağa koyulur, bir daha yumurta hırsızlığına gitmez.

Sayfa 32

Salıncak

Bugün cuma mektep yok,
Her tarafta oyun çok.
En güzeli de ancak,
Bahçedeki salıncak

Küçük kardeş gül, sevin
Ferahlansın yüreğin.

Ne var bunda korkacak?

Uç, ne güzel salıncak.

Söyleyelim türküler,

Kuşlar da, bak, hep öter;

Bizi sağlamlatacak

Kurduğumuz salıncak.

Sayfa 33

Kirpi Yavrusu ile Tavşan Yavruları

Bir kirpi yavrusu her gün yuvada yalnız kalıyordu. Arkadaşı olmadığı için pek sıkılıyordu.

Bir gün yuvadan çıktı, az ötede bulunan, tavşan yavrusunun yanına gitti, orada birkaç tavşan yavrusu vardı, onlar güzel güzel oynayıp eğleniyorlardı.

Kirpi yavrusu tavşanlara rica etti :

"Tavşan kardeşler, ben de sizinle oynayayım mı, ister misiniz? Pek yalnızım canım sıkılıyor. . . " dedi. Tavşanlar razı oldular:

“Hay hay, gel sen de oyna;” dediler.

Sayfa 34

Oyun da hemen başladı. Fakat tavşan yavrularından biri kirpiye yaklaştığı gibi "Ay, ay" diye haykırdı: Zavallıya kirpinin dikenleri batmıştı. Öbür tavşanlar kardeşlerinin ne için haykırdığını anlamak için koştular, kirpinin dikenleri onlara da battı. Hepsi acı acı feryad ederek, bu dikenli arkadaşından kaçtılar.

Arkadaşlarını inciten çocuklar işte böyle bir dikenli kirpiye benzerler.

Uyuşamayan Kardeşler

Samiye ile Aliye ikiz kardeştiler, valideleri ikisine birden bir bebek almıştı; "Güzel güzel beraber oynayın, eğlenin" demişti.

Çocuklar bir müddet beraber oynadılar: Bebeği bir köşeye oturtular; ona esvap diktiler; sonra komşuluk oynamağa başladılar. Hasılı pek güzel eğlendiler. Fakat bir gün bebeği alıp bir de sokağa çıkarmak istediler. Samiye:

Sayfa 35

"Ben alayım da biraz gezdireyim, sonra sen de gezdirirsin!" dedi. Aliye razı olmadı: "Hayır, evvel ben gezdireyim, sonra da sen gezdir. . . " dedi. Samiye de bunu dinlemedi; "Bebek şimdi benim kollarımın arasındadır, doğrusu ben sana veremem. . . "

Aliye "Vermez misin! Sanki ben zorla alamaz mıyım. . . " dedi; bununla da kalmayarak bebeği ayaklarından kaptı; Samiye ise kollarından yakaladı. İki kız biri bir taraftan öbürü öbür taraftan kuvvetle çekti, bebek de birden ortadan koptu, iki kavgacı kız yere düştü! Her birinin elinde zavallı bebeğin iki yarısı kalmıştı!

Samiye ile Aliye bunu beklemiyorlardı. Şimdi bebeğin bu halini görünce ağlamağa başladılar, bebeği yapıştırmak istediler; fakat buna da çare bulamadılar. İkisi de uyuşmanın cezasını çektiler, bebekten mahrum kaldılar.

Sayfa 36

Kuşlar

Kuşlar uçar,
Ben koşarım;
Onların kanatları var,
Benim kanadım kollarım.

Kuşlar kanadını çırpır,
Ben de kolumu sallarım. . .
Uçun kuşlar, uçun kuşlar,
Hepinizle yarışım var.

Sayfa 37

Uçtu kuşlar
Ben de koşarım,
Koştum yarı yola kadar
Ta önüme bir uçurum.

Çıktı, evde kaldım naçar
Yürü! Çekemem öyle
İsterseniz haydi tekrar
Yarışırız. . . Haydi kuşlar

Tevfik FİKRET-Şermin

naçar: ister istemez   tekrar: bir daha

Sayfa 38

İnatçılar

" Karaduman" iri siyah bir kedi idi:" Pamuk" bunun aksine, bembeyaz bir kedi idi.

Bir gün "Karaduman" bir çatının kenarında geziniyordu. "Pamuk" da yürüyerek karşıdan geliyordu.

İki kedi yüz yüze gelince homurdanmağa, çekişmeğe başladılar.

-Çekil de geçeyim!

-Neden? Sen çekil de ben geçeyim!

Karaduman titizlendi, Pamuk da hiddetlendi. İkisinin de pençesi birden kalktı, biri diğerinin suratına doğru uzandı. Çatının kenarında başlayan kavga çok sürmedi. İnatçı kediler sendelediler, ikisi de sokağa kadar yuvarlandılar!

Sayfa 39

Çocukla Ayna

Beş yaşında küçük bir çocuk bir gün büyük bir aynanın karşısına geçti. Kendisini olduğu gibi aynanın içinde görünce hoşlanarak güler. . . Aynadaki çocuk da ona güldü. Çocuk bu sefer aynadaki çocuğun gülmesine kızdı, surat astı, gözlerini açtı. Aynadaki çocuk da tıpkı onun gibi surat astı, gözlerini açtı.

Çocuk daha ziyade titizlendi, tepinmeğe başladı; aynadaki çocuk da onun gibi tepindi. . .

Çocuk artık daha ziyade dayanamadı, yumruklarını sıktı, aynadaki çocuğa doğru uzattı. Aynadaki hayal de tıpkı onun gibi, yumruklarını sıktı, çocuğa doğru uzattı.

Çocuk bunun üzerine kuvvetle yumruğunu sıktı, aynaya vurdu. Bereket versin ki ayna çok sağlam idi de kırılmadı. . . Ayna kırılmadı. . .

Sayfa 40

Ama çocuğun eli fena acıdı, canı yandı; ağlayarak annesinin yanına koştu, aynadaki çocuğu şikâyet etti. Validesi gülerek:

- Sen ona yumruk atmayydın senin eline bir şey olmazdı, dedi; sonra ilave etti:

- Unutma, yavrum, aynalar her yaptığımızı bize gösterirler. Arkadaşlarımız da öyledir: Biz onlara gülersek onlar da bize gülerler. Biz onları seversek onlar da bizi severler; biz onlara vurursak onlar da bize vururlar!

Sayfa 41

Buğday

Bana başak oldu beşik,
Yorganım da bir çiçek;
Yeşil kırdan ayrı düştüm,
Ya harmanda neler çektik! . .

Kuzum buğday, cicim buğday,
Sen başına geleni say!

Daha neler, neler bakın:
Değirmenin yolu yakın!
İki taşı arasında
Öğütürler beni yarın

Kuzum buğday, cicim buğday!
Anlat bana, derdini say!

Sayfa 42

Bir tekneye atacaklar,
Ona bir su katacaklar,
Hamurumu pişirerek,
Ekmek yapıp satacaklar!..

Kuzum buğday, cicim buğday,
Anlat bana, derdini say!

A. Ulvi-Çocuklarımıza Neşideler

Bebeğim!

Naime'nin güzel bir bebeği vardı. Bu bebek sevimli küçük bir yavruya

Sayfa 43

benziyordu. Mavi gözlerini açıp kapıyor, el ve ayakları, kol ve bacakları da her tarafa dönüyordu.

Naime bebeğini bir dakika bile elinden bırakmaz, yatağında beraber alıp yatardı.

Bir gece yine böyle, bebeğini koynuna alıp yatmadı. Rüyasında kendisini bir kayıkta gördü. Kayık birden bire fırtınaya tutuldu, salıncak gibi sallanmağa başladı. Derken,-Nasıl oldu, Naimecik de bilmiyor-bebek elinden düştü: " Bebekçiyim ! " diye bağırdı.

Validesi bu sesi işitince yanındaki odadan yetişti. Naimecik de ona yana yakıla, içine çeke çeke anlattı. . . Anne daha kapıdan içeri girerken bebeğin yerde yattığını görmüştü; gülerek kızını kaldırdı; halının üzerinde sırtüstü yatan güzel bebeği ona gösterdi.

Naimecik ağlamayı kesti;" Bebekçiyim! "diyerek sevimli cansız yavruya bakmaya başladı; baktıkça adeta gözlerine inanamıyordu.

Sayfa 44

Başkasına Yardım Ediniz

Veli dayı el arabasına çuvalı doldurmuş, onu çekerek köye götürüyordu. Kendisi ihtiyar, yol da yokuş olduğundan alnından terler akıyordu.

Mektepten çıkan çocuklar Veli dayıya rast geldiler; yüklü yorgun argın çektiğini gördüler. Hemen kendisine:

- Veli dayı, şimdi biz sana yardım ederiz, diye haykırdılar ve arabaya yanaşarak onu arkadan itmeğe başladılar.

Şimdi araba kendiliğinden gidiyor, Veli dayı artık zahmet çekmiyordu.

Çocuklar küçük ve kuvvetsiz idi, fakat üç kişi. Üçünün kuvveti bir araya gelince Veli dayının zahmetini azaltmaya kifayet etmişti.

Sayfa 45

Pembe'ye Vurmayınız Anne

Küçük Necip annesinin kıymetli bir çay fincanını kırmıştı. Valide yemek odasına girip fincanın kırıldığını gördüğü zaman orada kedi bulmuş, fincanı o kırdı

zannetmişti: Hiddetle: "Kafir kedi, yine mi bir ziyan?" diye bağırdı. Büyük soba maşasını eline aldı, kediye doğru ilerledi; ona vurmak üzereyken sofada sıkılıp duran Necip odaya atıldı:

- Pembe'ye vurmayınız, anne fincanı o kırmadı. . . Zavallıcığın benim yerime ceza görmesini istemem, dedi.

Valide, Necip'i azarlamadı, bilakis kucakladı, alnından öptü:-Seni şimdi daha ziyade sevdim, dedi; çünkü kabahatini örtmek elinde iken doğrusunu söyledin; kedinin dayak yemesine razı olmadın. . .

Sayfa 46

Çaylak ile Küçük Kuşlar

Bir gün kırdan dolaşırken gözüm havada uçan bir çaylağa ilişti. Çaylak kanatlarını açmış, yükseklerde dolaşıyordu. Derken birden bire yolunu değiştirdi, büyük bir süratle aşağıya doğru inmeye başladı.

Dikkat edince anladım: Çaylak birkaç küçük kuş görmüş idi, onların üzerine atılıyordu. Fakat kuşlar da bütün kuvvetleriyle kaçmağa başlamışlardı.

Ben kuşları büyük bir heyecanla takip ettim; nihayet can atarak kurtulduklarını görünce geniş bir nefes aldım. Zavallı kuşlar kurtuluncaya kadar kim bilir ne kadar korkmuşlardı!

Sayfa 47

Hoppa Çocuk

Kazım çok zeki, çok çalışkan bir çocuktur, fakat bir türlü hoppalıktan, dikkatsizlikten kurtulamıyor.

Bir gün oturmuş, güzel güzel yazısını yazıyordu. Sonra birden aklına bir şey geldi, bahçeye gidip çiçeklere bakmak istedi. Hiçbir şeye dikkat etmeksizin, şiddetle

kalktı, masayı sarstı, mürekkep hokkası devrildi. . . Siyah mürekkep döküldü. Bir dere gibi akarak defteri, masa örtüsünü, sünger kağıdını berbat etti.

Hoppa çocuk bunu görünce büsbütün şaşırdı, kabahatini nasıl örteceğini bilmiyordu. Mürekkebin çıkmadığını görünce daha ziyade şaşırdı, sıkıldı, terledi, bunun üzerine terini silmek için. . . O mürekkepli mendili yüzüne götürdü. . . Ve güzelce de yüzünü sildi. . . Artık ne hale girdiğini siz düşününüz. . .

Sayfa 48

Kara Tavuk

Kara tavuk, sevimli kuş,
Nerde buldun bu sevinci!
Gözün tıpkı siyah inci;
Ötüşlerin ne kadar hoş!

Kondun yine şu meşeye,
Çünkü yağmur yağmış idi;
Aman uç, kaç buradan şimdi,
Sakin, tutulma ökseye

Her sabah bir haylaz çocuk
Gelir koyar ökseleri;
Bu korunun, kara tavuk,
Tehlikelidir her yeri!

Sayfa 49

Ağabey

Şu dört kardeş ne kadar bahtiyardır. Her zaman beraber oynarlar, birbirlerinin oyununu bozmazlar.

Hepsinin oyuncağı vardır; hiçbirisi oyuncağını öbürlerinden esirgemez.

Oh, küçük hemşirelerin en büyük eğlencesi ağabeyleri Necip'in marangozluğudur. Necip avadanlıklarını pek iyi kullanıyor: Tahtaları iyi çiziyor, iyi kesiyor, iyi yapııştırıyor, iyi çiviliyor. O şimdiden bir küçük marangozdur.

Necip'in müşterileri hemşirelerinin bebekleridir. Onların eşyasını hep Necip hazırlıyor. Yerdeki bebeğin arabasını yapan da Necip' dir.

Sayfa 50

Çiftlikte

Necip'e ile küçük kardeşi Hilmi'yi, tatilde çiftliğe götürmüşlerdi. Onlar orada en ziyade kümes hayvanlarından hoşlanıyorlardı.

Necip'e çiftliğe geldikleri gün kümese gitmiş, yumurtadan yeni çıkan civcivleri görmüş, onları çok sevmişti. Artık en büyük eğlencesi tavuğa arpa, mısır; civcivlere de bulgur, susam atmak oldu.

Küçük Hilmi civcivleri sevmiş, fakat o en ziyade, kazlardan hoşlanmıştı. Yalnız iri bir kaz vardı ki Hilmi'ye düşman olmuş idi. Yavrucak ne zaman eline sepeti alıp da kazlara yiyecek götürmeğe gitse, o iri kaz, onu kovalamağa başlardı. Hilmi ondan kaçır, kurtulmak için kümesin üstüne çıkardı.

Sayfa 51

Bebek Evi

Bedriye, ziyaretine gelen komşu kızı Kerimeye:

- Bilseniz kardeşim, dedi, halam bana ne güzel bir hediye getirdi: Bebeğime bir ev! Salonu var, mutfakı var, yatak odası var.

İşte salon; kışın sobanın içinde ne iyi ateş yanacak; bebeğimin misafirleri hiç üşümeyecek. Bak, ortada bir değirmi masa var. Etrafında altı iskemle, şurada da bir kanepe. Şöminenin üzerindeki saat ne güzel! Fakat kurulmadığı için işlemiyor.

İşte şu da yatak odası:

Karyolası, konsolu, aynası, iskemlesi var. Karyolanın içinde yumuşak şilteler, beyaz çarşaflar, kalın yorgan ve battaniyeler, kuş yününden yastıklar var.

Bebeğim bu karyolada ne kadar rahat edecek! İstersen şimdi onu yatıralım. Başka sefer gelirken sen de bebeğini beraber getirirsen ikisini salonda görüştürür, eğlendiririz; olmaz mı?

Sayfa 52

Küçük Hamaratlar

O gün anneleri biraz rahatsızlanmıştı. Selma annesine dedi ki;

-“ Anneciğim, sen yataktan kalkma; ben Turgut'la gider, çayı hazırlarım. ” İki çocuk hemen yemek odasına gittiler. Gaz ocağını çayın suyunu kaynattılar. Ekmeği dilim dilim kesip kızarttılar. Şeker, tereyağı, süt kaplarını buldular. Fincanları, tabakları, kaşıkları çıkardılar. Küçük çaydanlıkta çayı haşladılar, kahvaltıyı hazırladılar.

Bütün aile büyük bir neşe ve iştihâ ile kahvaltıyı etti. Herkese bu çay her günkü çaydan daha lezzetli geldi.

Kahvaltıdan sonra sevimli hamaratlar bulaşıkları yıkamayı da üstlerine aldılar. İşte şimdi de bununla uğraştılar.

Neşe: Sevinç

İştihâ: İştah

Sayfa 53

Çocukla Kelebek

" Oh, ne süslü kelebek,

"Üstü sarı, al benek!

"Aman tutsam şunu ben,

"Hemen uçup gitmeden.

" Koşar tutar böceği,

Lakin solar beneği.
 Çocuk ağlar. . . Nafile!
 Giden gelir mi ele?
 A. ULVİ-Çocuklarımıza Neşideler

Sayfa 54

Yaban Arısı

Bu çocuk bahçede oynuyordu. Bir aralık gözüne o vakte kadar tanımadığı bir böcek ilişmişti. Bu, irice, güzel bir sineğe benziyordu. Onu tutmak istedi. Fakat böcek gafil avlanmadı, çocuğun yaklaştığını görür görmez uçtu, daha öteye kaçtı; çocuk da arkasından kovaladı. Nihayet hayvancık yoruldu bir çiçeğin üstüne kondu. Çocuk oraya da yetişti. Elini uzatıp böceği yakaladı. Lakin yakalamasıyla elinden bırakması bir oldu; acı bir sesle "Ay!" diye haykırdı. O kadar hoşuna giden o sarı sinek bir yaban arısı idi. Afacan çocuk can acısından inliyordu. Bereket versin ki annesi imdadına yetişti; İğneyi çekip çıkardı, yaraya sirke sürüp acısını azalttı.

gafil avlanmak: habersiz iken yakalanmak.

imdadına: yardımına.

Sayfa 55

Arı Sokar:

Camda kocaman bir arı;
 Halka halka, siyah sarı.
 Kamburunu çıkararak,
 Tamburunu da çalarak
 Dolaşır, dolaşır,
 Çıkmak için uğraşır.
 Şuna bir iplik takmalı,
 Nasıl vızlıyor bakmalı !

- Yavrum, sakın, arı sokar;
 İğnesinden zehir akar;
 Acısına dayanılmaz.

Kim söz anlatır? Hem biz kurnaz
 Değil miyiz? O sokmadan,
 Damla zehir akmadan
 Biz sokarız . . . İplik hazır,
 Bir ucunda ilmik hazır,
 Hepsi hazır; haydi ! . . . - Aman,
 Anne, yetiş !-ne var?-Hayvan
 Soktu beni. -İşte buldun
 Aradığını; Oh olsun!
 Al dersini, otur şimdi;
 Sana demedim miydi;

" Yavrum, sakın, arı sokar;
 "İğnesinden zehir akar?"

Sayfa 56

Ham Erikler

Cemil'in bahçesinde birçok ağaçlar vardı. Validesi küçük çocuğa: "Cemil, sakın ağaçlardan ham yemiş koparıp yeme; sonra hasta olursun!" demişti.

Cemil her gün bahçeye çıkar, ağaçların dallarına bakar, yemişlerin ne zaman olacağını düşünüyordu. Bir erik ağacı vardı ki yavaş yavaş erikleri büyüyor, irileşiyordu. Cemil de onları yemek için sabırsızlandıkça sabırsızlanıyor. İfade bir annesine gider:

"Erikler daha olmadı mı anne?" diye sorardı. Annesi ona tekrar tekrar ham erik koparıp yememesini tembih ederdi.

Fakat bir gün erikleri hiç ham bulmadı, küçük merdiveni ağaca dayadı, çıktı, alçak dallardan birkaç tane erik kopardı, yedi. Erikler ekşi idi, ama yine Cemil'in hoşuna gidiyordu. Elindekilerini yedikten sonra bir avuç daha kopardı yedi, böyle böyle akşama kadar, birkaç avuç erik yedi. Fakat çok geçmeden karnında bir sancı duydu, arkasından

bir sancı daha, bir sancı daha. . . O avuç avuç ham erikleri yediği gibi erikler de şimdi nöbet nöbet bağırsaklarını acıtıyorlardı.

Zavallı çocuk neye uğradığını bilmeyerek annesine koştı, başına geleni anlattı. Doktor çağırıldı, Cemil'e bir fincan dolusu Hint yağı içirdiler, acı haplar yutturuldu. . . İtaatsiz çocuk üç dört gün de yatakta kaldı.

Sayfa 57

Ada Tavşanları

Kırda ağaçlar arasında bir ada tavşanı yuvası vardı. Bu yuvanın içinde bir çok ada tavşanları yaşırdı. Bunların bir tanesi pek yaşlı idi. Gözleri iyi görmüyor, bacakları iyi tutmuyordu. Her tarafı kuvvetsizdi. Bunun için zavallı hayvancağz uzak bir yere gidemiyor, karnını doyuramıyordu.

Bu ihtiyar tavşanın sevimli bir torunu vardı. Küçük yavru ihtiyar büyükbabasından hiç ayrılmazdı. Onu yakındaki tarlaya, güzel körpe yeşil otların bulunduğu yere götürüyordu. Orada her ikisi karnılarını doyuruyorlardı.

İhtiyar tavşan da bundan çok memnun olur, sevimli yavruya güzel güzel masallar anlatırdı.

Sayfa 58

Karga ile Tilki

Bir gün karganın biri mandıraya uğrayarak oradan iri bir parça peynir çalar; bir ağacın dalına konarak yemeğe başlar.

Oradan geçen tilki peyniri görerek imrenir, onu karganın ağzından kapmak için bir hamle düşünür:

- Maşallah, karga bey, der, size rast geldiğime çok sevindim. Bugün yine bütün güzelliğiniz üstünüzde... Tavusu göklere çıkarıyorlar, hal buna o sizin hizmetçiniz olamaz. A benim, ne için biraz da şarkı söylemiyorsunuz? Hiç şüphe yok ki sesinizde

güzellikte tüylerinizden aşağı değildir. Bülbülün bir adı çıkmış, yoksa kuşların şahı sizsiniz. Biraz ötseniz de güzel sesiniz de işitilsin.

Karga bu tatlı dilden hoşlanarak gururlanır, ötmeye hazırlanır, fakat "gak" diyerek ağzını açar açmaz peynir yere düşer. Tilki koşarak peyniri kapar kaçar.

Sayfa 59

Donanma

Küçük Leman ile Nezihe "donanma" sözünü işitmişlerdi. Ağabeylerine sordular. Selim de anlattı.

- Donanma muharebe yapan bir çok gemiler demektir. İsterseniz biz de bir gemi yapar, içine bineriz. Karadeniz'e çıkar, Moskof gemileriyle muharebe ederiz.

- A ! O nasıl olur?

- Nasıl mı olur. . . Şimdi görürsünüz. . .

Bahçede kesilmiş büyük bir fıçı vardı. Selim bunun güzel bir zırhlı olabileceğini gözüne kestirmişti. Hemen az sonra geminin ortasına bir direk dikilmiş, tepesine ay yıldızlı sevgili bayrak çekilmiş idi. Kızlar gemiye binmiş, Selim' de kaptan olmuştu.

Oyun küçük kızları çok eğlendiriyordu. Hele Selim kendini sahiden bir zırhlının kaptanı zannediyordu.

- Ha şöyle! diyordu, şimdi tam yirmi mil üzerinden gidiyoruz.

Kızlardan biri sordu:

- Moskof gemilerine rast gelirse nasıl muharebe edeceğiz, ağabey?

O zaman Selim de farkına vardı ki topları yoktu.

- Sahih topumuz yok, dedi, Gideyim eski soba borusunu getireyim. Moskoflar onu daha uzaktan görür görmez kaçarlar.

Sayfa 60

"Unuttum Anneciğim"

- I-

- Ali amcana gidecek mektubu dün postaya verdin mi?

- Hayır anneciğim, unuttum; şimdi gider, götürürüm.

Ali nafile zahmete girdi, posta bir gün önce hareket etmişti. Mektup bir hafta sonraya kaldı.

-II-

- Ali, kanaryaya yem, su verdin mi?

- Hayır, anneciğim, unuttum; şimdi gider veririm.

Ali gitti kanarya kafesini indirdi, fakat zavallı kuşu ölmüş buldu.

- III-

- Ali gül fidanını dün gece içeri aldın mı?

- Hayır, anneciğim, unuttum; şimdi gider, içeri aldırım.

Ali gül fidanına koştu, fakat ayazdan gülleri solmuş, fidanın kendisi de kurumuş idi.

Sayfa 61

Beyaz Kuzu

Güzel kuzum, beyaz kuzum,

Sende bütün sevgim, arzum.

Nazlı postun hep kıvrıcık,

Her tarafın yumuşacık.

Sana yavrum, toplayalım.

Bahçeden ot, körpe körpe.

Bütün bağı bağlayalım.

Takayım da mercan küpe.

Sayfa 62

Osmanlı Bayrağı

Akşamüzeri, berrak havalarda mavi gökyüzünde parlayan hilalden daha güzel ne olabilir?

İşte bu güzel hilal bizim bayrağımızda vardır.

Yaz gecelerinde gökyüzünü süsleyen yıldızlardan daha güzel bir şey tanır mısınız?

İşte o güzel yıldızların en güzeli bizim bayrağımızda vardır. Renklerin içinde aldan daha tatlı hangi renk vardır?

İşte bu en güzel renk de bizim bayrağımızın rengidir. Bunun için Osmanlı bayrağı bayrakların en güzeldir.

Sayfa 63

Askerlik Oyunu

İki ailenin çocukları sofada toplanmışlar, oynayacak oyun düşünüyorlardı. Celal'in bir kılıcıyla bir zabıt kalpağı vardı, onun için "askerlik oynayalım" dedi. Öbürleri de bu teklifi büyük bir heves ile kabul ettiler.

Suat davulunu yakaladı: " Ben davulcu olurum" dedi. Celal kılıcıyla kalpağıyla tabii yüzbaşı olacaktı. Bölüğü bir davulcu ile dört neferden ibaret idi.

Yüzbaşı efendiye bir at lazımdı; onu bulmakta güçlük çekmedi: Bir iskemle devirdi, üstüne bindi. Arkalığın üst tahtasına da bir ip bağlayarak dizgin yerine onu tuttu.

Beş dakikanın içinde öbür çocuklar da bir tüfek bulmuş; başlarına kağıt kalpaklar geçirmişti. Yalnız kızların bir tanesi uzunca bir dikenden başka bir şey bulmuştu. Bunun ucuna kağıttan bir bayrak taktı, o da bölüğün bayraktarı oldu.

Yüzbaşı atına bindi; " Hazır ol" kumandasını verdi. Bu kumandayı daha sert bir diğeri takip etti:

-Silah omuza! Bölük marş!

Davulun gür gür gürleyen sesiyle bölük yürüyordu:

Bir, iki; bir, iki!

Çocuklardan biri "Şarkı da okuyalım" dedi. Hepsi derhal:

Sayfa 64

"Haydi sefere küçük kaşifler,

Bize istikbal, zaferler saklar! "

nağmesi ortalığı şenlendirdi. Yüzbaşının "Bölük dur! " kumandası yürüyüşe nihayet verdi. Şimdi muharebe olacaktı.

-“Çocuklar, Moskoflarla kavgamız var! Karşiki tepede düşmanı avcıya yayılmış görüyorsunuz. İşte o tepeyi hücumla alacağız. Göreyim sizi; Osmanlı olduğunuzu ispat ediniz! Hücum! Allah Allah . . . Allah Allah “

Tepe hücumla alındı; Moskoflar da yenildi. Düşman askeri yemek odasının iskemleleri olduktan sonra yenilmemek ellerinden nasıl gelebilirdi. Bir dakikada hepsinin ayakları havaya, başları yere gelmişti.

Kavgadan sonra ordu açılmış idi. Valideleri onlara güzel bir kahvaltı hazırlamıştı. Davulcudan bayraktara, yüzbaşından dümen neferine kadar bütün asker karavana borusuna itaat etti.

Sayfa 65

Büyük Oldum

Validemin dizlerine

Otururken geçen sene,

Küçük idim, fakat şimdi

Büyük oldum; yaşıım yedi

Bilmez idim geçen sene;

Ne okumak ne de yazmak;

Hesap, idman, coğrafya ne;

Küçük idim, bu muhakkak.

Fakat bu yıl değil öyle:
 Oluverdim küçük alim;
 Bunu söyler her bir halim,
 Arkamdaki çanta bile !

Sayfa 66

Dükkâncılık Oyunu

İki kız kardeş, Hüsniye ile Nimet kırk paraya bir küçük terazi almışlardı. Bu küçük alet onlara dükkâncı olmak hevesini verdi.

Bahçeye gittiler. Hüsniye "Ben dükkâncı olayım, sen de müşteri" dedi. Nimet de razı oldu. Fakat evvela dükkânı düzerek, satacak mal bulmak lazımdı. Bahçede bulunan eski bir küfenin yanına bir iskemle götürdüler. Küfe dükkân, iskemle de tezgâh oldu.

Hüsniye hemen mallarını düşündü; kuru yapraklar topladı, onları ufalayarak çay yaptı. Pirinç yerine kum taneleri, şeker yerine ufacık çakıl taşları buldu, dükkâna koydu. Bu hazırlık biter bitmez Nimet eve koştu, başlığını giydi, sepetini koluna taktı, artık oyun başlamıştı. Nimet pazara gidiyor gibi yaparak etrafına bakına bakına yürüyordu. Hüsniye'nin dükkânının önünde durdu:

- Kardeşim, bana elli dirhem şeker verir misin?
- Vereyim kardeşim, ama bende elli dirhem yok; isterseniz yüz dirhem vereyim.
- İyi ama bende yalnız yirmi para var.
- Zıyanı yok öbür yirmilik de veresiye kalır.

Hüsniye yüz dirhem şeker tarttı. Dirhem yerine de beyaz bir çakıl taşı kullandı. Nimet parasını saydı: " Bir yirmilik, iki onluk değil mi ! " diye sordu, ve tezgahın üstüne iki istiridye kabuğu koydu.

Sayfa 67

Lezzetsiz ve Lezzetli Çorba

Bir sabah Fatma'nın annesi güzel bir tarhana çorbası pişirmişti; Fatma sofraya

oturmuştu, fakat tarhanayı pek lezzetsiz bulmuş yemek istememişti.

Fatma'nın annesi köylü bir kadındı, bahçelerinde çalışıyordu. Kızına dedi ki:

-Bugün patates sökölüyor; gel de işçilerin söktüğü patatesleri beraber toplayalım, çuvallara dolduralım.

Ana kız bahçeye gittiler, sökölmiş patatesleri toplamağa başladılar; topladıkça da çuvallara dolduruyorlardı.

Öğleye kadar çalıştılar, eve döndüler. Valide ateşi yaktı, sabahki çorbayı ısıttı, kâseye boşalttı, kendisi de Fatma ile beraber sofraya oturdu. Fatma'nın şimdi çok iştahı vardı:

-Oh, ne lezzetli çorba, bundan sonra hep bu çorbadan pişir anne! dedi.

Validesi gülerek cevap verdi:

-Kızım, bu çorba sabahki çorbanın aynıdır, yalnız sen sabahleyin iştahsız idin; şimdi sen sabahtan beri çalıştın, iştahın açıldı, onun için çorbayı lezzetli buluyorsun. Bunu unutma ki insan çalıştıktan sonra her yemeği, hatta kuru ekmeği lezzetli bulur. Oturan insan ise baklava yese ondan hoşlanmaz.

Sayfa 68

Ananıza Babanıza İtaat Ediniz

Bir dişi koyun, güzel beyaz kuzusuyla beraber, çitle çevrilmiş bir tarlada oturuyorlardı. Kuzu hep o tarlada bulunmaktan sıkılıyordu. Koşmak, oynamak, çitten atlamak, ormana gitmek istiyordu. Ara sıra da annesinin yanından ayrılıyor, fakat annesi meleyerek onu yanına çağırıyordu, sanki ona:

"Yanımdan ayrılma, ormana gitme; ormanda kurtlar, çakallar var, sonra seni yerler. " demek istiyordu.

Hoppa kuzu annesinin sözlerine kulak asmıyordu. Çitten atlayıp koşmaya başladı. Biraz sonra ormanda bulunuyordu.

Ormanda güzel yeşil otlar vardı. Ağaçların altı serin ve gölgeli idi. Kuzu buradan çok memnun olmuştu. Fakat biraz sonra çalılar arasından bir canavar gözüksü. Bu, iri bir kurt idi. Kuzu çalılarının arasına gizlendi; sesini çıkarmıyor, nefesini bile tutmaya çalışıyordu. Kurt kuzuyu görmeden ağır ağır yürüyerek geçti. Kuzu, kurdun gittiğini görünce geniş bir nefes aldı. Fakat o vakte kadar güneş batmış, ortalık kararmış idi. İtaatsiz kuzu sabaha kadar korkular içinde orada kaldı.

Sabahleyin erkenden geçen bir çoban kuzuyu tanıdı alıp annesine götürdü. Kuzu da bir daha itaatsizlik etmeye tövbe etti.

Sayfa 69

Bir Rüya

Küçük " Altın" rüyada kendisini bir göl kenarında görmüşü. Göl çok güzeldi; hele karşı tarafta bir kat daha güzel bir ağaçlık vardı; Altın oraya geçmek istedi. Gölde yüzen beyaz ördeklerin en irisine:

-Güzel ördek, dedi, bu sudan geçmek için hiç köprü yok mu? Ördek cevap verdi:

-Hayır! güzel çocuk, hiç köprü yoktur. Ancak ben sana bir iyilik edebilirim: İstersen bir nilüfer yaprağına binersen ben yaprağı şu yosunla bağlarım, kayık gibi çekip seni karşı tarafa geçiririm.

Küçük altın nilüfer yaprağına bindi böylece gölün öbür tarafına geçti. Orada kendisini bir orman içinde buldu.

Ormanın her tarafı çiçeklerle donanmış idi. Süsenler, papatyalar her yeri örtmüş ağaçlar da çiçeklenmiş idi. Hepsinden bir koku çıkıyor, ortalığı dolduruyordu.

Bu ağaç ve çiçekler arasında birçok hayvanlar da görünüyordu. Dünyanın en güzel geyikleri, gazelleri orada sakin sakin oturuyorlardı. Bunların hiçbirisi küçük Altından kaçmıyordu. Küçük Altın da gülerek onların dallı budaklı boynuzlarını okşuyordu.

Az ötede çiçek toplayan güzel bir kadına rast geldi. Bu hanım Altını yerden kaldırdı, çiçeklerle beraber kucağına aldı, yüzünü gözünü öptü.

Sayfa 70

Peri Sultan

-Haydi seni sarayıma götüreyim; dedi.

-Güzel hanım sen kimsin?

-Ben Peri Sultanım.

Küçük Altın Peri Sultanın sarayında bin türlü oyuncak buldu. Onlarla oynarken horoz öttü, o da gözlerini açtı ve kendisini yatağında buldu.

TÜRKÇE KIRAAT / İKİNCİ KİTAP

Maarif Nezaret-ı Celilesi tarafından teşkil buyrulan Tedkik-i Müellifat encümenince en muvafık kıraat kitabı olarak kabul olunmuştur. Esna-yı tabında imlası baştan başa Tedkikat-ı Lisaniye Heyetinin Mukarreat-ı Ahiresi Dairesinde tevhid edilmiştir.

Muharriri : Tedkikat-ı Lisaniye Heyeti Azasından

Ahmet Cevat

2 (Devre-i Evvel- İkinci Sene) 2

Kitaphane-i İslam ve Askeri Sahibi

İbrahim Hilmi

İstanbul - Babıali Caddesi-42

Şehzadebaşı : Evkaf-ı İslamiye Matbaası

1333

Sayfa 1

Fiyatı (12) buçuk kuruştur

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Evvel-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Evvel-İkinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Mutavassıta-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat - Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Mutavassıta-İkinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Aliye-Birinci Sene)

Türkçe Kıraat-Anahtar Ahmet Cevat (Devre-i Aliye-İkinci Sene)

Güzel Kıraat- Ahmet Cevat (Birinci Sene)

Güzel Kıraat- Ahmet Cevat (İkinci Sene)

Güzel Kıraat- Ahmet Cevat (Üçüncü Sene)

Güzel Kıraat- Ahmet Cevat (Dördüncü Sene)

Güzel Kıraat- Ahmet Cevat (Beşinci Sene)

Musavver Kıraat-ı Nafia- Okuyorum Ahmet Cevat (Elif-badan Sonra)

Altın Anahtar-İbrahim Halim (Birinci Sene)

Altın Kitap-İbrahim Halim (Birinci Sene)

Altın Kitap-İbrahim Halim (İkinci Sene)

Elmas Kitap(Kızlara Mahsus)-İbrahim Halim (Birinci Sene)

Sayfa 2

Bu Eser-i Naçiz

Satı Beyefendiye

Kemalat-ı üstadanesine nişane-i ihtiram olmak üzere ithaf edilmiştir.

Sayfa 3

Sevgili Anne

Bir annenin iki yavrusu varmış;

En küçüğü beş yaşında kadarmış.

Bir gün anne küçüğünü severken

Çocuk demiş :

-Güzel anne, seni ben

Ne kadar çok sevdiğimi bilmezsin.

Belki beni sen o kadar sevmezsin. . .

Sayfa 4

-Neden oğlum?

-Çünkü yavrun ikidir;
 Senin gönlün iki sevgiyle çarpar,
 Benim yalnız bir sevgili annem var!

İ. Alâaddin

İzah Edilecek Fikirler:

Senin gönlün iki sevgiyle çarpar.
 Müellif: Siz validenizi sever misiniz? Nasıl ispat ediyorsunuz?

Sayfa 5

Öksüzün Annesi

Küçük Hamdi babadan öksüz kalmış köylü bir çocuktur. Henüz yedi yaşındadır. Annesi her gün tarlalara gidip çalışıyor, kazancıyla oğlunu ve kendisini geçindiriyor. Küçük Hamdi de, annesi tarlada iken, mektebe gidiyor; akşamüzeri mektepten çıkınca köyün meydanında diğer çocuklarla oynar, annesini bekler.

Şimdi annesi tarladan dönüyor. Arkasında patates ve soğan dolu bir torba, koltuğunda da bir kucak odun var. Kadıncağz bu yükün altında iki büklüm olmuş, yavaş yavaş geliyor.

Küçük Hamdi annesini görür görmez oyunu bıraktı, yanına koştu:

-Anneciğim, yükünün birazını da ben taşımak istiyorum, dedi. Vâlîde memnun oldu, yavrusuna güldü ve taşıdığı odunun yarısını ayırdı. Küçük Hamdi'nin kolları arasına yerleştirdi. Küçük Hamdi anneciğine yardım edebildiğinden çok memnundur.

İzah Edilecek Fikirler:

Öksüz kalmış, kazancıyla oğlunu ve kendini geçindiriyor.
 Müellif: Siz validenize yardım ediyor musunuz? Ne gibi işlerde?

Sayfa 6

Korkuyorum, Dadıcığım

Zehra isminde bir kız varmış; bir gece dadısı elbisesini çıkardıktan sonra Zehra'yı yatağına yatırmış, güzelce örtmüştü: "Allah rahatlık versin. " diyerek yatağında bırakmış, kendisi de bitişik odaya gitmiş idi.

Zehra çabuk uyuyamadı. Odanın içerisi iyice aydınlık idi. Bunun nereden geldiğini anlayamıyor fakat bununla oyalanıyor, bir türlü gözlerini kapayamıyordu. Bir aralık pencere tarafına baktı, perdenin arkasında ona doğru uzanan değirmi, kocaman, parlak bir yüz gördü. Âdeta gözlerinden ateş çıkıyor gibi idi. Zehra birden korktu, gözlerini kapadı. Fakat içinden de:

"Acaba o baş daha orada duruyor mu?" diye düşündü; gözlerini açtı, o korkunç, parlak yüz, o kıvılcım saçan gözler hala orada idi; ona, Zehra'ya bakıyordu. Artık yüreği atıyor, yatağında duramıyordu; yatağının

Sayfa 7

içinde doğrularak, hızlı hızlı: -Dadı, dadı. . . Kuzum dadı... diye seslendi. Dadısı hemen geldi:

-Ne var, yavrum, niçin bağıırıyorsun? dedi.

-Korkuyorum, dadıcığım. . .

-Neden korkuyorsun, kızım; ben öbür odadayım. Senin odanda işte kimse yok.

. .

Küçük Zehra sesini alçaltarak, elini kaldırarak, pencere tarafını gösterdi:

-Şu kocaman başı. . . Şu parlak gözleri. . . Görmüyor musun; dedi; dadı hemen pencereye yanaştı, perdeyi kaldırdı çocuğa gökte parlayan ayı göstererek:

-Ayol, senin gördüğün aydır, dedi. Bak, ne güzel mehtap var!

Sonra gülerek tekrar küçük korkağı yatırdı, bir daha "Allah rahatlık versin. " dedi; Zehra da biraz sıkılarak gözlerini kapadı ve sabaha kadar bir daha uyanmadı.

İzah Edilecek Fikirler:

Allah rahatlık versin, değirmi yüz. ne güzel mehtap var

Müellif: Siz de korkar mısınız? Neden? Korkmalı mısınız? Bundan sonra korkacak mısınız?

Sayfa 8

Gayretli Çocuk

Sabahleyin mektebe giderken
 Komşumuzun oğlu bana "dur" dedi;
 “Acelen ne, arkadaşım, pek erken . . .”
 Deyişten ben anladım, maksadı ;
 "Oynayalım" demek imiş. " Olamaz,
 Geç kalamam; hocam bana darılır. "
 Dedimse de arkadaşım yaramaz:
 "Dur azıcık, bir adımda varılır . . .
 "Mektep yakın; hem de hoca geçmedi.
 "Ben burada bekliyordum . . . " diyerek
 Alıkoymak istiyordu . . . Bir kedi
 Yavrusunu seviyordu; gitmemek
 Hevesine ben de kapıldım,
 Birdenbire, fakat yine ayrıldım,
 "Mektebe gidiyorum" diyerek
 Evden çıkıp, sokaklarda gezinmek
 Bir çocuğa yakışır mı? Savuştum.
 Koşa koşa mektebe kavuştum.
 Süleyman Paşazade Sami Bey

İzah Edilecek Fikirler:

bir hevese kapılmak - birdenbire ayrılmak.

Müellif: Siz sokaklarda oyalanır mısınız? Bundan sonra ne yapacaksınız?

Niçin?

Sayfa 9

Muallim

Bir gün Fahri kendi dershanesinden çıkarken karşıdaki dershanenin açık kapısından içeri baktı: Muallim Efendi mektebe yeni giren küçük bir çocuğun yanında idi, ona yazı dersi veriyordu: Bir eliyle, hafifçe, çocuğun omzuna dokunuyor, öbür eliyle de sağ elini tutup kalemi nasıl tutacağını, harfleri nasıl yazacağını gösteriyordu. Bu levha Fahri'ye iki sene evvel kendisinin mektebe başlamasını hatırlattı. O da o zaman hiçbir şey bilmiyordu. Kalemi tutamıyor, bir harf bile yazamıyordu. Ona da yine bu muallim, böylece elini tutarak, ilk harflerin nasıl yazılacağını göstermişti. Mektebin üç sınıfındaki bütün şakirdlere, bütün köy çocuklarına yazıyı öğretene, kitapları okutan yine bu muallim idi. Bundan sonra mektebe girecek bütün kardeşlerini ve köy çocuklarını yine bu muallim okutacak idi.

Fahri bir de iki sene içinde neler öğrendiğini düşündü. O şimdi serbest serbest kıraat okuyor, okuduğunun manasını da anlatıyordu. Güzel güzel yazı yazıyor, ufak ufak hesap meselelerini hallediyordu. Hayvanlar, kuşlar, balıklar, kelebekler, kırlar, tarlalar hakkında birçok şeyler biliyordu. O şimdi dünyayı yaratan Cenab-ı Hakk'ı biliyor, seviyor, ona inanıyor ve ibadet ediyordu. Bütün bunları, işte bu hoca efendiden öğrenmişti.

Bu düşünceler üzerine Fahri muallimlerini daha ziyade sevmeye, daima sözlerini dinlemeye başladı.

İzah Edilecek Fikirler:

Bu levha mektebe başlamasını hatırlattı. Dünyayı yaratan Cenab-ı Hakk'ı biliyor.

Müellif: Mualliminiz size neler öğretmiştir. Bu şeyleri öğrendiğiniz için memnun musunuz? Mualliminize karşı ne his besliyorsunuz?

Sayfa 10

Ben Daha Büyüğüm

Bir baba iki oğluna birer kuruş vermişti. Biraz sonra küçüğü ağlayarak yanına geldi ve kuruşu ağabeyinin aldığını söyledi. Baba büyük çocuğunu çağırarak ne için kardeşinin parasını aldığını sordu çocuk da:

-Ben ondan büyüğüm; ondan daha kuvvetliyim; istersem parasını alırım, istersem geri veririm; diye cevap verdi.

Bunun üzerine baba bu düşüncesiz çocuğun elindeki iki kuruşu çekti, aldı, cebine attı.

Bu sefer büyük çocuk ağlayarak:

-Baba, paramı ver! Demeye başladı. Fakat baba hemen şu cevabı verdi:

-Ben senden büyüğüm; senden daha kuvvetliyim istersem paramı geri veririm, istemezsem vermem.

Çocuk düşündü ve küçük kardeşine karşı ettiği haksızlığı anladı, içinden bir daha böyle harekette bulunmayacağına, böyle yanlış düşünmemeye karar verdi.

İzah Edilecek Fikirler:

haksızlığı anlamak, fena harekette bulunmak.

Müellif: Siz kardeşinize karşı haksızlık ediyor musunuz? Bundan sonra edecek misiniz?

Sayfa 11

Kirli Çocuk

Vaktiyle gayet kirli bir çocuk vardı. Her zaman üstü başı çamurlu, elleri yağlı, tırnakları simsiyah gezerdi. Nereye dokunursa, nereye oturursa orayı kirletirdi.

Mektepte hiçbir çocuk onunla oynamak istemezdi. Her kime:

"Kardeşim, gel de beraber oynayalım" diye yalvarmış olsa ona arkasını çeviriyordu. Kendisine hep: "Haydi şuradan, sen de; neden kardeş oluyoruz?" derler pisliğini yüzüne vururlardı.

Bir gün mahallenin meydancığında tam dokuz çocuğa beraber oynamayı teklif etmiş, fakat hiçbiri razı olmamıştı. Yalnız yoldan geçen bir küfeci çocuk onun yanına gelerek:

-Bak biz birbirimize benziyoruz, istersen gel de arka sokaktaki gübreliğe gidelim, orada oynayalım; demişti.

Bunun üzerine kirli çocuk halini düşünmeye başladı, temiz bir çocuk olmağa karar verdi. Hemen evlerine koşarak validesine kararını anlattı.

Validesi buna memnun oldu; çocuğu güzelce yıkadı; çamaşırlarını, esvabını değiştirdi. Çocuk ertesi gün mektebe geldiği zaman kendisiyle oynayacak arkadaş buldu.

İzah Edilecek Fikirler:

kardeş olmak - meydan, meydancık - karar vermek - esvap

Müellif: Temizliği sever misiniz? Sevdiğinizizi nasıl ispat ediyorsunuz?

Sayfa 12

Tavşanla Kaplumbağa

Tavşan çevik bir hayvandır, iyi koşar. Kaplumbağa onun aksine, gayet ağır bir hayvandır. Arkasında kalın bir kabuk vardır, bu sebepten hiç koşamaz. Bu hayvanların ikisi de kırlarda, çalılar, otlar arasında yaşarlar. Bir gün tavşan kaplumbağanın yürüyüşüne bakmış, onunla eğlenmeye başlamış:

"Böyle yürüyüş mü olur, senin canın sıkılmıyor mu?" demiş.

Kaplumbağa hiç sesini çıkarmamış, yavaş yavaş yürüyerek istediği yere gitmiş. Ertesi gün, tavşan yine alay etmeye başlamış, kaplumbağa bu sefer de aldırmamış. Artık

her gün, bacaklarının çevikliğine güvenen tavşan zavallı kaplumbağa ile eğlenirmiş. Nihayet kaplumbağa da bıkmış, tavşana dönmüş ve demiş ki:

"Benimle yarışa çıkar mısın?" tavşan gülmüş: "Bu da söz mü? Seninle nasıl yarış edilirmiş?" demiş. Fakat kaplumbağa hemen cevap vermiş:

-İstersen hedefimiz şu karşiki tarla olsun; bakalım hangimiz daha evvel varacak?

Tavşan gülererek "Peki öyle olsun" demiş, fakat derhal hedefe doğru gitmeye başlamış. O kendi kendine "Şuracığa varmak da bir iş mi?" diyerek şurada burada oyalanmakla vakit geçirmiş; ara sıra kaplumbağaya da bakar, onunla eğlenirmiş. Öğleüstü hava çok sıcak imiş; tavşan biraz da yatıp uyumuş. Kaplumbağa ise sağa sola,

Sayfa 13

öne arkasına bakınmadan hep yürümüş, hedef gösterilen tarlaya yaklaşmış!

Tavşan uykudan kalktığı zaman yarışı hatırlamış, hedefe doğru bakmış, kaplumbağanın varmış bile olduğunu görmüş, utanmış ve bir daha kaplumbağa ile eğlenmemiş!

Oyalanan çok dolaşır, sıkı giden tez ulaşır.

İzah Edilecek Fikirler:

çevik hayvan, ağır hayvan - ağır taş, aldırmamış, hedef, sıkı giden tez ulaşır.

Müellif: Siz işinizi nasıl görürsünüz? Nasıl çalışmalısınız?

Sayfa 14

Güz

Güz gelince

Bir serince

Rüzgâr eser;

Yaprak, çiçek

Dökülerek
 Yerde gezer. . .
 Güneş ufka
 Sanki korka
 Korka kaçır;
 Kuş ve yaprak
 Ayrılarak
 Gökte uçar. . .
 Çiçek sular;

Sayfa 15

Orman dolar
 Kırık dalla
 Kuru yaprak;
 Bostan, tarla
 Kazılarak
 Hazırlanır. . .
 Bağ, kır, çayır
 Yağmur bekler;
 Artık uçmuş
 Böcek ve kuş,
 Kelebekler. .
 Yere soğuk
 Bir durgunluk
 Siner, kalır. . .
 İşin fakat,
 Güz en rahat
 Zamanıdır. . .

A. Ulvi-Çocuklarımıza Neşideler

İzah Edilecek Fikirler:

güz mevsimi-Yaprak nasıl gezer? Güneş sanki korka korka nereye kaçar?

Müellif: Siz güz mevsimini bilir misiniz? Hangi aylardadır? Hangi mevsimi çok seversiniz? Niçin?

Sayfa 16

Acıyor Anneciğim

Seniha'ya ateşe dokunmamasını tembih etmişlerdi. Fakat Seniha ateş ile oynamaktan çok zevk alıyordu. Kış günleri her ne zaman odada yalnız kalsa, hemen sobaya koşar, kapısını açardı. Körüğü eline alır ateşi üflerdi. Bir gün yine yalnız kalmıştı. Sobanın ateşini körüklemeye başladı. Alevlerin güzelliğine doyamıyordu.

Birden arkada bir ayak sesi duyuldu: Seniha hemen körüğü bırakmak, sobayı kapamak istedi; şaşkınlıkla körüğün ateşten kıpkırmızı olan ucundan tutuyordu! Zavallı kızın parmakları yandı, fena halde canı acıdı! Parmaklarını ağzına götürdü. Lakin kapıdan giren annesi hiçbir şey anlamasın diye sesini de çıkarmamaya çalıştı, yanan parmaklarını elbisesinin altına sakladı. Fakat acı her an fazlalaşıyordu; öyle bir hale geldi ki Seniha dayanamadı:

-Acıyor, anneciğim; diye tutturdu.

Validesi koştu; dikkatsiz çocuğun parmaklarına baktı: Ne fena yanmışlardı!

Seniha'nın parmakları ancak iki hafta sonra iyi olabildi. Bu günleri zarfında Seniha düşündü ve ateşle oynamanın kazalı bir şey olduğunu iyice anladı.

İzah Edilecek Fikirler:

tembih etmek, zevk almak, güzelliğine doyamazdı, an bir an, her an, kazalı şey.

Müellif: Ne gibi kazalı şeyler biliyorsunuz? O kazalardan kendinizi nasıl korursunuz?

Sayfa 17

Tatlı Diye Aldanmayın

Behçet'in komşusunda güzel bir papağan vardı; Behçet'i ne zaman görse:

"Merhaba, nasılsın?" diye bağıırırdı. Bu sözler Behçet'in o kadar hoşuna giderdi ki kahkahalarla gülerdi. Behçet en ziyade papağanın güzel renkli tüylerinden hoşlanırdı. Her zaman komşu hanımın evine gider, ondan izin alır, kafesin karşısına geçer, kuşa bakardı, tuhaf tuhaf söylediği sözleri dinlerdi. Komşu hanım papağanın fena olduğunu bildiği için Behçet'e: "Sakın, yavrum, papağana yanaşma; sonra seni gagalar!" diye tembih ederdi. Fakat bir gün papağan o kadar nazik bir sesle ona: "Merhaba, nasılsın? " demişti ki: artık dost olduklarını zannetmişti. Çocuk bu tatlı dile aldandı, kafese yaklaştı, parmaklarını uzatarak papağanın kuyruğunu okşamak istedi.

Papağan hemen sertlendi, kuyruğunu kanatlarını çıırttı, gagasıyla çocuğun eline hücum etti, onu şiddetle gahaladı.

Sayfa 18

Çocuk acıdan bağıırıyor, elinden de kanlar akıyordu. Evin hanımı yetiştı, bıçare çocuğun yarasını sardı ve o sırada "Ben sana tembih etmemiş miydim? Bu fena hayvana yaklaşma, sonra seni gagalar! dememiş miydim?" diyerek onu azarladı.

İzah Edilecek Fikirler:

tatlı dile aldanmak, nazik, dost olmak.

Müellif: Siz de ne gibi şeylere aldandınız? Bundan sonra aldanmamağa dikkat edecek misiniz?

Sayfa 19

Mektepte Kardeşlik

Yemek zamanında, muallim hanım çocuklar arasında gezerken bir kız gördü:

-Sen niye kahvaltı etmiyorsun; diye sordu. Kız kederli kederli muallimin yüzüne baktı, fakat sesini çıkarmadı.

Muallim ona cesaret verecek bir sesle:

-Sevgili kızım, dedi, niçin yemeğini yemiyorsun? Yoksa bugün bir şey getiremedin mi?

Kızcağız nihayet yavaş bir sesle:

-Annem hasta da. . . sözlerini söyleyebildi. O zaman muallim diğer kızların yanına giderek, “Bir kardeşiniz bugün nasılsa bir şey getirmemiş; sizde fazla ekmek var mı?” diye sordu. Hemen küçük sepetler karıştırıldı, küçük sevimli kollar uzatıldı: Kimi bir francala, kimi bir börek, kimi bir çörek parçasını, kimi de bir yemiş uzatıyordu...

Sayfa 20

Muallim bu kardeş hediyelerini aldı, küçük kıza götürdü:

-Bak, kardeşlerin sana neler verdiler; dedi.

Küçük kız teşekkür ederek kardeşlerinin verdiği yiyeceklerle karnını doyurdu, sonra da onlarla oynamaya gitti.

İzah Edilecek Fikirler:

kardeşlik - mektepte kardeşlik. kederli kederli, cesaret vermek - sevimli kollar uzandı - teşekkür etmek.

Müellif: Arkadaşlarınızı seviyor musunuz? Onlara kardeşiniz gibi bakıyor musunuz? Onlara yardım ediyor musunuz? Bundan sonra nasıl hareket edeceksiniz?

Sayfa 21

Hep Kardeşiz

Ne paşayız biz ne beyiz;

İlim âşıkı talebeyiz;

Ayrı gayrı ne bilmeyiz.

Farkımız yok, biriz, eşiz;

Hep mektepli hep kardeşiz.

Beşiğimiz bir topraktır,

Bayrağımız bir bayraktır;

Ayrılık bizden ıraktır.

Farkımız yok, biriz, eşiz

Hem Osmanlı, hep kardeşiz.

Yaratmış bizi yaradan

Bir anadan, bir babadan;

Aynı toprak, aynı vatan.

Farkımız yok, biriz, eşiz;
Hep insanız, hep kardeşiz.

Tevfik FİKRET

İzah Edilecek Fikirler:

ilim aşığı talebeyiz - ayrı gayrı - biriz, eşiz - beşiğimiz topraktır.

Müellif: Bir mektebin şakirdleri kardeş gibi midir?-Osmanlılar kardeş gibi midir? Niçin?-İnsanlar kardeş gibi midir?

Sayfa 22

Alicenap Çocuk

Bir gün yedi sekiz yaşında bir köylü çocuğun kendisinden iyice daha büyük bir çocuğa yumruklar, tekmeler indirdiğini gördüm. Büyük çocuk havale edilen bu yumruk ve tekmelerden kendini korumağa çalışıyor, elinden geldiği kadar kendini müdafaa ediyor, fakat kendisi asla küçüğe vurmuyordu.

Bu hale taaccüb ettim; çocukları ayırdıktan sonra büyüğe sordum:

-Sen niye vurmuyordun? Senin ellerin yok muydu?

O, sakın sakın cevap verdi:

-Efendim nasıl vurayım? Ben daha büyüğüm!

İçimden:

Elbette âlicenap bir çocuk! diyerek yoluma devam ettim.

İzah Edilecek Fikirler:

âlicenaplık - kendini korumak - kendini müdafaa etmek - taaccüb etmek - senin ellerin yok mu?

Müellif: Küçük arkadaşlarınıza vurur musunuz? Onlar size vursalar ne yaparsınız?

Sayfa 23

Bir Arslan İle Fare Yavrusu

Bir gün aslanın biri uyurken burnunun üzerinden ufacık bir fare geçer; aslan bu saygısız hayvancığın ayaklarından gıdıklanarak uyanır; fareyi görünce güler ve:

-Seni ağzıma alsam dişimin kovuğunu dolduramazsın, der; haydi git, bu sefer seni affediyorum, fakat bir daha padişaha karşı hürmetsizlikte bulunma.

Birkaç gün sonra, aslan, avcılar tarafından kurulmuş bir tuzağa tutulur. Avcılar canlı bir aslan tuttuklarına pek sevinerek avı bağlarlar, fakat akşam olduğundan şehre götürmek için ertesi günü beklerler.

Gece yarısı ufacık fare esir aslanın yanına sokulur, onu bağlayan ipleri kemirmeye başlar. Şafak söküne kadar uğraşır ve nihayet aslanı kurtarmağa muvaffak olur.

Arslan, o kadar kudretli olduğu halde bir fare yavrusuna muhtaç olduğunu, esirlikten onun yardımı ile kurtulduğunu görünce düşünür; kendi kendine: "Dünyada hiçbir şeyi ve hiçbir kimseyi hakir görmemelidir" der, ve birkaç gün evvel söylemiş olduğu sözlerden utanır.

İzah Edilecek Fikirler:

dişimin kovuğunu dolduramazsın - hürmetsizlikte bulunma - şafak sökmek - hakir görmek.

Müellif: Arslan padişah mıdır?-Büyükler küçüklere muhtaç olmaz mı?-Sizden küçükleri hakir görür müsünüz?

Sayfa 24

İpek Mendil

-Bursa'dan dokumacı ipek ipliğini tezgâhında dokudu, beni yaptı.

-İpek ipliği nereden geldi?

Benim güzel ipekli mendilim, nereden geliyorsun?

-Eğiriciden; eğirici hanım ipeği büktü, eğirdi, ipek ipliğini yaptı, dokumacıya sattı.

-Ham ipek nereden geldi?

- Kozacıdan, kozacı kozaları sıcak suya attı, ipeklerini çözdü, ham ipeği yaptı.

-Koza nereden geldi?

-Böcekçiden; böcekçi ipek böceği tohumunu açtı, ipek kurtlarını dut yaprağıyla besledi; kurtlar da büyüdü, kozaları yaptı.

-İpek böceği tohumu neden oldu?

- Kozaların içinden çıkan kelebeklerden!

Sayfa 25

Örümcek İle İpek Böceği

Pek kibirli bir örümcek:

Dedi ipek böceğine

"Örmek için biraz ipek

"Uğraşırsın tam bir sene:

"Zahmet et, bak bir de bana:

"Bir duvarı bir gecede;

"Örmedeyim baştanbaşa;

Yavaşlıktan ne fayda?"

Buna karşı ipek kurdu,

Örümcekten şöyle sordu:

" Senin ağın neye yarar?

"Sürat lazım, bu aşikâr:

"Fakat şunu bilmeli!

"Lüzumsuz iş görmemeli. "

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

tam bir sene uğraşmak – yavaşlık – sürat – aşikâr.

Müellif: Hangi işler lüzumsuzdur? Bu lüzumsuz işleri görmeli mi? Ne yapmalı?

Sayfa 26

Halam Büyücü Galiba!

Bir küçük kızın bir ihtiyar halası vardı. Küçük kız halasını çok sever, her zaman onu görmeye giderdi. Hele halasının bahçesinde öyle güzel yemişler vardı ki küçük kızın en ziyade bunlar hoşuna giderdi. Fakat hala yalnız çileklere dokunmasına izin vermezdi. Her ne vakit küçük kız bahçeye inse halası ona:

"-Kızım sakın çileklere dokunma" diye tembih ederdi. Küçük kız çilekleri görünce imrenirdi; biraz dolaşır, tekrar onların yanına giderdi; nihayet dayanamaz, birkaç tane koparır yerd. İçeri girdiği zaman halası ona sorardı:

-Çilek yedin mi, küçük?

Küçük kız, kızarır bozarır, inkâr ederdi. Hala bunun üzerine:

"-Gel bakayım yanına" der, çocuğun ağzını koklardı. Eğer küçük kız o gün çilek yemiş ise mutlaka bilir:

"-Yine çilekleri mi kopardın! " derdi.

Sayfa 27

Küçük kız daha ziyade utanır, kabahatini söylerdi; sonra da, kendi kendine kaldığı zaman, halasının nasıl anladığına bir türlü akıl erdiremez " Halam galiba büyücü" diye düşünüyordu.

Siz ne dersiniz: küçük kızın halası büyücü mü idi? Kerameti mi vardı? Nasıl biliyordu?

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

büyü, büyücü-hoşa gitmek-tembih etmek-mutlaka-inkâr etmek

Müellif: Büyüklerinizin tembihini dinler misiniz? Onları aldatır mısınız?

Mahcup olmaz mısınız?

Kurbağa

Bizim bahçenin kenarındaki hendekte çok kurbağa vardı. Oradan geçen bir çocuk bunlardan birini gördü, onu seyretmek için durdu.

Kurbağa bir otun altına sinmiş, dışarıya fırlamış gibi duran gözleriyle etrafına bakıyordu. Çocuk bu ziyansız hayvana, bilinmez ne için, taş atmağa başladı; zavallı kurbağa, yaralanarak, acı bir ses çıkardı. Fakat gaddar çocuk bir taş daha attı.

O sırada oradan geçen bir ihtiyar, çocuğu bu merhametsizlikten men etmek istedi:

-Evlat, etme, günahtır! dedi, bu biçare hayvanın sana ne ziyanı dokundu?

Çocuk utandı, ağzından yalnız bir "Hiç" çıktı. İhtiyar ilave etti:

-Kurbağaya taş atma, evladım; kurbağa fâideli bir hayvandır. Sinekleri, böcekleri avlar, yer, bizi bu ziyanla hayvanlardan kurtarır.

Sayfa 28

Kıskanç Kurbağa

Kurbağanın biri su kenarında ötüp durmakta iken uzakta otlayan iri bir öküz görür, içinden : " Ah, ben de onun kadar olabilseydim, ne iyi olurdu! " der. Sonra yanındaki arkadaşına sorar:

"-Şurada otlayan öküz ne büyük hayvandır, değil mi? Acaba biz de istesek onun kadar olamaz mıyız?"

Bir kurbağanın öküz kadar büyüymeyeceğini bilen öbür kurbağa güldü, ve kıskanç arkadaşına:

"-Hiç kurbağa öküz kadar olur mu? Biz öküzün başı kadar bile olamayız. " dedi. Kıskanç kurbağa bu doğru söze kanmadı:

-Kurbağa öküz kadar olur muymuş, olmaz mıymış, şimdi görürsün! diye cevap verdi, ve bunun üzerine ıkınmaya başladı. Vücudu şişti şişti. Kendi kendine de "Ah . . . Artık öküz kadar şişmiş, belki de onu geçmiş olmalıyım" diye düşündü, arkadaşına da yine sordu:

" Nasıl, öküz kadar oldum mu?

" Hayır, ne gezer? Öküz nerede, sen nerede

Sayfa 29

Kıskanç kurbağa yine ıkınır, sonra sorar:-Daha mı, bak işte şişiyorum!

-Şişiyorsun ama öküzün başı kadar bile olamadın.

- Daha mı? - Deli olma, şimdi çatlayacaksın!

Kıskanç kurbağa dinlemiyor, hep şişmeye çalışıyordu; nihayet birdenbire çatladı, bomba gibi patladı. Yanındaki kurbağalar da bu haline güldü.

Yeni Sözler:

hendek - otun altına sinmiş - ziyan, ziyanlı, ziyansız - merhamet, merhametli, merhametsiz, merhametsizlik - men etmek.

Müellif: Siz kıskanır mısınız? Ne gibi şeyler için? Bundan sonra?

Sayfa 30

Kedi ile Küçük Kız

Kahvaltıdan sonra küçük Kerime kanepeye oturdu. Tekir'i kucağına aldı. Kırmızı boyun bağını güzelce düzelitti; sonra yüzüne baktı nasihat vermeye başladı:

- Tekirciğim, sadece süt içmek, çörek yemek yetişmez; çalışmak da lazım. Senin okuyacak kitabın, yazacak yazın yok, ama tutacak farelerin var. Benim dolapta fareler dolaşiyor; geçen gün bebeğimin entarisini delinmiş buldum. . . Onları tutmak, elbisemi korumak, senin vazifen. Senin bundan başka vazifelerin daha var:

"Küçük hanımın beraber oynamak için seni çağırdı mı, hemen yanına gitmelisin, onunla güzel güzel oynamalısın. Ne ısırmalı ne de tırmalamalısın; bunu yalnız terbiyesiz ve fena kediler yapar! Göreyim seni, bundan sonra fâideli ve itaatli bir

Sayfa 31

kedi olduğunu ispat et. Bak, sen benim kedimsin; bana itaat borçlusun; bunu unutma!

Küçük kızın bütün bu nasihatlerini dinleyen Tekir:

" Miyav, miyav! Miyav, miyav!" dedi. Bununla şunu demek istiyor idi:

"-Küçük hanımcığım, sözlerin pek doğru. . . Ama senin de vazifelerin var, sen de ara sıra vazifelerini unutmamalısın:

" Yalnız bir sabah, değil, her sabah bana süt, çörek vermelisin. Bıyıklarımı, kuyruğumu, kulağımı çekmemeli, uyurken beni rahatsız etmemelisin. ”

"Acaba sen kedi olsaydın hanımından nasıl muamele görmek isterdin? . . . İşte ben de öyle isterim; ya, küçük hanımcığım, ben senin kedinim; bana bakmak beni rahatsız etmemek de senin borcun. Bunu da sen unutma! "

Yeni Sözler:

kahve, kahvaltı – Tekir – vazife -fâide, fâideli - itaatsiz, itaatli - itaate borçlusun - muamele etmek, muamele görmek.

Müellif: Sizin kediniz, köpeğiniz, kuzunuz, tavuğunuz var mı? Onlara nasıl muamele ediyorsunuz? Eziyet eder misiniz?

Sayfa 32

Tembel Bahaneleri

Kızın biri çalışmamak için bahaneler arayan takımdan idi. En ziyade kaleminin fenalığını bahane eder. " Ne yapayım, kalemim fena da, ondan yazamıyorum" derdi. Bir gün yine âdeti üzere baştan savma yazdığı bir vazife için tekdir işitince aynı bahaneyi tekrar etti; babasına:

- Sizin kaleminiz de bende olsa idi ben de güzel yazar idim; dedi.

Baba hiçbir şey söylemedi, yalnız kız yattıktan sonra kendi kaleminin ucunu çıkardı, kızının kalemine taktı.

Ertesi gün vazifeleri yapmak zamanı gelince tembel kız yine kalemini beğenmemeye başlar; surat asarak babasının yanına gelir:

-Babacığım, der, bu kalemden ben artık bıktım; rica ederim, şunu değiştirirseniz.

Peder de elindeki kalemi uzatarak:

“-Al benim kalehimle yaz !” der.

Kız, babasının kalemiyle yazmak hevesiyle oturur; yazmaya koyulur: Babası biraz sonra sorar.

- Nasıl, kızım, şimdi kalemin yazıyor mu? -Evet babacığım; pek güzel yazıyor!

Peder artık gülmekten kendini men edemez:

- Yavrum, der, elindeki kalem dün yazdığın ve fena bulduğun kalemin aynıdır. Sen şikâyet ettiğin için dün gece ben onu değiştirmiş kendime almıştım; kendi kalemimin ucunu da seninkine takmıştım.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

bahane aramak - surat asmak - gülmekten kendini men edemez.

Müellif: Siz çalışmamak için bahaneler arar mısınız? Arkadaşlarınızdan bahaneler arayan var mı? Ne gibi bahaneler? Bahane aramak iyi şey midir? Küçük kız mahcup oldu mu?

Sayfa 33

Benim Ülkem

Bende, bakın, ne güzel kutular var!

Bunlardan türlü türlü bina çıkar.

Ben onlardan neler yapmam bilseniz!

İsterseniz bir tecrübe ederiz:

Bir memleket görmek ister misiniz?

Minder dağlar olsun, halı da deniz.

Şuracıkta bir camii, bir de saray

Minarenin üstüne bir küçük ay.

Ortasından geçsin büyük bir nehir;

Hemen vücud bulsun koca bir şehir.

Ya düşmanlar apansızın basarsa,

Sayfa 34

Memleketin rahatını sarsarsa!

Buna karşı işte koca bir tabya;

İşte toplar, işte asker ve kışla!
 Şurası da fırtınadan kurtulan
 Gemilerim için olsun bir liman.
 Koca ülkem çıkıyordu meydana;
 Padişahı olmak düşer bir bana!

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

düşmanlar basarsa-memleketin rahatını sarsarsa-fırtına-ülke-bir bana düşer.

Müellif: Bu manzumeyi beğendiniz mi? Neresini beğendiniz? Bu oyunu sevdiniz mi?

Sayfa 35

At

İnsana hizmet eden hayvanların en güzel ve en irilerindendir. Uzun vücudu, uzun ince bacakları vardır. Kulağı ufak ve daima diktir. Yelesi ile kuyruğu gür ve uzundur.

Atın gördüğü hizmetler çoktur. Bir cinsi yalnız insan arkasına binmek içindir. Bu cins hepsinin en naziği ve en güzelidir.

Başka cinsleri de ağır yükler kaldırır veya arabalar çeker. Bu cinsler daha iri ve daima az süratlidir.

Atların en güzelleri ve en asilleri Arabistan'da, Yemen'de, Irak'ta olur. İngiliz atları da pek güzel ve pek asildir.

Avrupa ve Asya'nın bazı milletleri atın etini yerler, fakat Osmanlılar yemez. Bu güzel hayvanı memleketimizde hiçbir zaman kesmezler; ölünceye kadar muhafaza ederler.

Sayfa 36

Derisinden, kösele, paçalarından tutkal, yele ve kuyruğundan fırçalar ve yastıklar imal ederler.

At evet, saman, arpa, yulaf yer. Gayet itaatli ve sadık bir hayvandır.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

insana hizmet eden hayvanlar - hizmet görmek - sürat - muhafaza

Müellif: At gördünüz mü? Ata bindiniz mi? Atı güzel bulur musunuz? Ata binmek ister misiniz?

Muziplik Etmeyiniz

Mektepte Sami yerine oturmuş, büyük bir dikkatle yazısını yazıyordu. Muzip Bedri yanından geçerek kolunu dürttü. Kalem evvela yukarıya, sonra aşağıya kadar bütün satırları bozdu. Sami hiddetlendi, arkasına bakınca Bedri sıvışıp gitmişti.

Mektepten sonra, تنها bir meydanlıkta birkaç çocuk durmuş zıp zıp oynuyordu. Muzip Bedri onları görünce yanlarından geçti ve ayağıyla zıp zıplara çarptı, çocukların oyunlarını bozdu. Öfkelerine kulak asmadan yürüdü, gitti.

Bedri ekmekçinin yanından geçerken diğer bir şeytanlık daha düşündü.

Sayfa 37

Dükkânın önünde ekmekçinin iri köpeği yatmış uyuyordu; muzip Bedri bu uyuyan köpeğe de bir oyun oynamak istedi. Köpeğe yavaş yavaş yanaştı; ayağıyla biraz dokundu. Köpek horlamasını kesti, lakin yerinden kımıldamadı. Bedri cesaret alarak hayvanın kuyruğuna şiddetle bastı ve hemen kaçmağa başladı. Fakat daha iki adım öteye gitmeden iri köpek yetişti, muzip Bedri'yi bacağından ısırıldı.

-Çocuklar, unutmayınız ki-halka fenalık edenler elbet cezasını bulurlar.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

sıvışıp gitmek - muziplik etmek-öfke - öfkelerine kulak asmadı, fenalık edenler cezalarını bulurlar.

Müellif: Siz arkadaşlarınızı incitir misiniz? Muzipleri sever misiniz?

Bundan sonra nasıl hareket edeceksiniz?

Sayfa 38

İki Elin Hikâyesi

Bir gün Ali Efendi isminde bir baba evine geldiği zaman iki oğlunun biri biriyle kavga ettiğini görmüştü. Onları yanına çağırdı, size iki elin hikâyesini anlatayım dedi:

-Vaktiyle sağ el sol ele kızmış, "Ben bundan sonra seninle kavgalıyım" demiş. Biraz sonra sağ el yazı yazmak istemiş. Kalemi batırmış, kâğıdın üzerine götürmüş, fakat kâğıdı bir türlü tutup da yazı yazamamış. Sol el ile de kavgalı olduğu için "Gel de bana yardım et" diyememiş; ister istemez yazı yazmaktan vazgeçmiş.

Öğle vakti gelmiş yemek yemek için sofraya oturmuş; ekmeği kesmek için bıçağı tutmuş, fakat sol elin yardımı olmaksızın ekmeği de kesememiş, ekmeksiz yemeye karar vermiş. Çatalı tutmuş, ete batırmış; et kocaman bir

Sayfa 39

parça imiş; onu kesmek için hem çatalı hem bıçağı bir bir kullanmak lazım idi; sol el ile kavgalı olduğu için bunu da becerememiş. Yemek yemeden oynamaya gitmiş. Oyunağın bir tarafı kırık imiş; bağlamak istemiş; fakat sol ele küskün olduğu için buna da muvaffak olamamış, hasıl sağ el bakmış ki; sol el ile kavgalı durdukça yaşayamayacak, rahat edemeyecek; hemen gitmiş, sol eli tutmuş, sıkmış : " Kardeşim, demiş, bundan sonra birbirimizle kardeş gibi geçinelim; çünkü birbirimize son derece muhtacız" sol el de bütün gönlüyle barışmak arzusunda idi. Hemen sağ eli sıkar, onunla barışırlar. O zamandan beri sol el sağ ele yardım ediyor, iki el kardeş kardeş, barışıklık içinde geçiniyor. Söyler misiniz bakayım, ellerin birbiriyle kavga etmesi mi, yoksa barışması mı iyi oldu?

İki çocuk kabahatlerini anladılar. Birbirlerine sarılıp barıştılar. Bir daha da kavga etmediler.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

kavgalı olmak-bozuşmak-barışmak-muvaffak olmak, olmamak.

Müellif: Siz kardeşinizle kavga ediyor musunuz? Ne gibi sebepler için? Arkadaşınızla kavga ediyor musunuz? Ne gibi sebeplerden dolayı? Bundan sonra edecek misiniz? Niçin?

Sayfa 40

Şeftali Çekirdeği

Bir çocuk yolda giderken yediği güzel bir şeftalinin çekirdeğini yere atmış idi. Orada bulunan ihtiyar bir adam çekirdeği görünce yerden aldı, yolun kenarına dikti. Çocuk ihtiyarın bu hareketine güldü.

Birkaç sene sonra çocuk bir gün yine oradan geçti, çekirdeğin dikilmiş olduğu yerde bir şeftali fidanı gördü. İhtiyar adam da orada idi: Ona bakıyor, su veriyor, dallarını buduyordu.

Aradan birkaç sene daha geçti. Çocuk hemen bir delikanlı olmuştu. Tekrar o mahalleden geçti ve şeftali fidanının koca bir ağaç olduğunu gördü. Dallarında lezzetli meyveler yetişmişti. Yalnız onu diken, onu yetiştiren ihtiyar orada değildi. Merak ederek ihtiyarın ne olduğunu komşularından sordu, bir müddet evvel vefat ettiğini öğrendi.

Delikanlı ağacın meyvelerinden iki tane kopardı, yedi ve bir çekirdekten o faydalı ağacı yetiştiren ihtiyara rahmet okudu.

Bu sefer kendisi de çekirdekleri atmadı: Birer ağaç yetiştirmek maksadıyla onları evine götürdü, bahçeye dikti.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

ihtiyarın hareketine güldü - lezzetli meyveler - rahmet okumak.

Müellif: Ağaç yetiştirmek iyi bir şey midir? Ağaçlar faydalı mıdır?

Ağaç yetiştirenler kime iyilik ederler? Siz de ağaç yetiştirecek misiniz?

Sayfa 41

Ağustos Böceği ile Karınca

Karıncayı tanır mısınız?
 Mini mini bir hayvandır.
 Fakat gayet çalışkandır,
 Gayet tutumludur; yalnız
 Pek hodkâmdır; bu bir kusur:
 Hodkâm olan zalim olur.
 Bir gün Ağustos böceği,
 Tembel tembel ötüp durmak
 Neticesi, aç kalarak,
 Karıncadan göreceği
 Bürudete bakmaz, gider,
 Bir lokma şey rica eder,
 Der ki, acıyınız bize
 Çoluk çocuk evde açız;
 İanenize muhtacız"
 Karınca bu yüreksiz

Sayfa 42

Layık-ı huşunetle sorar:
 Siz aç mısınız, ya o kadar.
 Uzun, güzel günler oldu ;
 O günlerde ne yaptınız?
 Böcek inler : " Açız ! Açız !
 Bakın, benzim nasıl soldu?
 Öğünlerde gülen, öten
 Sazla sözle eğlenen ben
 Bugün, bakın, ne haldeyim!
 Vallah açız billah açız;

Halimize acıyınız. "
 Karınca eğlenir: " - Beyim,
 Şimdi de razı edin, ne var?
 Yazın çalan kışın oynar! "

Tevfik FİKRET

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

hokâm olmak - zalim olmak - iane - ianenize muhtacız - yüreksiz, yüreksiz
 layık - huşunet - sazla sözle eğlenmek - razı etmek.

Müellif: Boş oturmak iyi bir şey midir? Boş oturmanın sonu ne olur? Her vakit
 öyle midir?

Sayfa 43

Hiddetinizi Yenmeye Çalışınız

Cemil'in güzel bir uçurtması vardı. Cemil onu yapmak için altmış paralık kâğıt
 sarf etmiş, beş kuruşluk ip almış idi. Mahallede ondan daha güzel uçurtma yoktu.

Bir akşam üstü rüzgâr hafif hafif esiyordu. Cemil'in arkadaşları toplandılar.
 Evine geldiler:

"Cemil, uçurtmanı al da gel; Talim Meydanına gidelim orada uçurtalım.
 Rüzgâr çok güzel esiyor" dediler.

Cemil, " Peki, geliyorum" dedi. Aşağıya indi, uçurtmayı aldı; fakat kuyrukla ip
 birbirine karışmıştı. Cemil onları ayırmak istedi, birden beceremedi; bilakis ip kuyruğa
 daha ziyade karıştı. Arkadaşları dışarıdan "Çabuk ol Cemil, daha geç kalırsak rüzgâr
 büsbütün geçer. . . " diye bağırıyorlardı.

Cemil de çabuk çıkmak istiyordu; fakat aksilik bu ya; ip kuyruktan bir türlü
 ayrılmıyordu. Cemil hiddetlendi, ipi şiddetlice çekti; o yine kuyruktan ayrılmadı; bir
 daha çekti; uçurtmanın bir tarafı yırtıldı. Çocuk daha ziyade hiddetlendi, bir kere daha
 şiddetle çekti, ip elinde kaldı, uçurtmanın

Sayfa 44

kendisinde büyük bir delik açıldı. Cemil dışarıya çıktığı zaman elinde uçurtmanın zavallı parçaları vardı. Kendisi de, arkadaşları da eğlenmeden mahrum kaldı.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

aksilik bu ya - eğlenmeden mahrum kaldı - Hiddetten insana daima zarar gelir.

Müellif: Cemil'in hiddetlenmesine ne dersiniz? Siz de hiddetlenir misiniz? Hiddetlenmekten kazanıyor musunuz, ziyan mı ediyorsunuz? Bundan sonra ne yapacaksınız?

Sebatlı Olunuz

- I -

Cemile ile Sıdika kardeştir. Babaları onlara atlamak için birer ip almıştı.

Sıdika ipi birkaç defa tecrübe etti, ipin ayaklarına takıldığını görünce canı sıkıldı, oyuncağını bir tarafa attı.

Cemile'nin de ilk tecrübeler de ip ayaklarına takılıyordu. Fakat o sıkılmadı, ipi de elinden bırakmadı; günlerce uğraştı, nihayet güzel güzel atlamanın yolunu öğrendi. Şimdi ne iyi eğleniyor!

Cemile dikkat ve sebatın mükâfatını gördü.

Sıdika ise, bakınız, bir tarafa çekilmiş, kız güzel güzel atlayıp eğlenirken o karşıdan kıskanç gözlerle bakıyor. Sıdika sebatsızlığının cezasını çekiyor.

Sayfa 45

Sebatlı Olunuz

- II -

Ahmet ile Kazım da kardeştir, hem de Cemile ve Sıdika ile amca çocuklarıdır. Onlara da babaları birer topaç almış idi.

Kazım birkaç defa topacı tecrübe etti, fakat çevirmeye muvaffak olamadı. Çünkü muvaffak olmak için çok dikkatli olmak ve sebat etmek lazım idi. Kazımın ise çabukcak canı sıkıldı. Oyunağı dolabına attı, bir daha da aramadı.

Ahmet, onun gibi dikkatsizlik ve sebatsız etmedi; birkaç gün uğraşa uğraşa topacı çevirmede usta oldu.

Şimdi topaç Ahmet'in önünde güzel güzel dönüyor, kendisini çok memnun ediyor.

Her şey böyle devam ve sebat ile öğrenilebilir.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

tecrübe etmek - yolunu bulmak - sebatsızlığın cezasını çekmek - usta oldu - her şey devam ve sebat ile öğrenilebilir.

Müellif: Güç derslerinizi öğrenirken canınız sıkılır mı? O zaman ne yaparsınız? Güç bir şey öğrendiğiniz zaman memnun olur musunuz? Canınız sıkılıp ders çalışmaktan vazgeçmiş olsanız bir şey öğrenebilir misiniz? Sebatın faydasını anlıyor musunuz?

Sayfa 46

At Nalı

Bir gün bir baba ile küçük oğlu bir köye gidiyorlardı. Yolda, az ötede tozlar arasında bir at nalı gördüler. Baba oğluna "Şu at nalını al, lazım olur" dedi. Çocuk omuz silkerek:

"Bak, dedi, bir at nalından ne olacak? Bu eğilip almak zahmetine bile değmez."

Baba hiçbir şey söylemedi, eğildi, at nalını aldı, silerek bir kâğıda sardı, sakladı. Pazar geldikten sonra çocuk şurada burada gezip eğlenmekte iken babası at nalını yirmi paraya sattı, bu yirmilikle yarım okka kiraz aldı ve cebine koydu.

Pazarda işlerini gördüler, tekrar evlerine dönmek için yola çıktılar. O zaman güneş başlarının üzerine gelmiş idi, hava çok sıcak idi. Çocuk biraz sonra gayet susamış, harareti artmış idi. Birkaç defa babasına halinden şikâyet etti ve yavaş yavaş geride kalmağa başladı. Peder cebinden bir kiraz çıkardı, çocuk görmeden yere düşürdü. Arkadan gelen çocuk kirazın

Sayfa 47

yanına geldiği zaman eğildi, aldı, azıcık sildikten sonra yedi. O zaman peder bir kiraz daha düşürdü, çocuk bunu da topladı, yedi. Böyle böyle baba bütün kirazları bir bir düşürdü, çocuk da onları birer birer eğilip topladı, sildi, susuzluğunu giderdi. O zaman babası ona:

-“At nalını yerden almak için bir kere eğilmek kâfi idi, dedi; sen bunu yapmaya üşendin; halbuki onun parasıyla alınan kirazlar için belki elli defa eğildin, kalktın!”

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

omuz silkmek - zahmetine bile değmez - kafi idi.

Müellif: Her gün ziyan ettiğiniz ne gibi şeyler var? Bakkallardan bir şey aldığınız vakit kese kâğıdını ne yaparsınız? Evinizdeki paçavraları, boş şişeleri, eski ayakkabılarını, eski çuvaları... ne yaparsınız? Bunları satmaktan çok para kazanabilir misiniz? Yerde iğne bulsanız eğilip alır mısınız?

Sayfa 48

Kar

Her tarafta kar, kar, kar. . .

Rüzgârdan iner kalkar.

Bulutlar öbek öbek

Serer beyaz kelebek.

Sürü sürü uçarlar

Titreyerek kaçarlar,

Rüzgâra yol açarlar. . .

Artık baştan başa ak:

Bahçe, sokak, dam, saçak!

Sine sine yağan kar
Ağaç, yaprak, dal arar,
Sessiz evleri sorar.

A. ULVİ

Yeni sözler:

öbek öbek -sine sine - ak - saçak.

Müellif: Karı sever misiniz? Karlı havadan hoşlanır mısınız? O zaman kimler memnun değil? Onları düşünür müsünüz?

Sayfa 49

İki Resim

Küçük Salime'nin ağabeyi ressam idi. Birgün Salime bir şeye kızmış bir köşeye çekilmiş, somurtup duruyordu. Ağabeyi ona dedi ki:

-Salime, öyle dur da resmini yapayım.

Hemen kalem kâğıt aldı, somurtkan küçük kızın resmini yaptı. Salime bunu gördüğü zaman:

-A, ağabey, bu nasıl resim? Diye bağırdı; ben bunun gibi çehresi çatık, yüzü gülmez bir kız mıyım? Hiç de değilim!

-Salimeciğim, sana kaç defa söylüyorlar: Surat astığın zaman pek çirkin oluyorsun; daima güler yüzlü olmalısın, diye tembih ediyorlar. Bu resmi al, her ne zaman hiddetlenir, surat asarsan buna bak, ne hale geldiğini anla.

Bir gün Salime, bunun aksine, gayet neşeli idi. Yüzü hep gülüyordu.

Ağabeyi de orada idi, ona dedi ki :

-Salime, bugün pek neşelisin; yüzün güzel gülüyor; bu halinle pek güzel oluyorsun; otur, bir de şimdi resmini yapayım.

Bu sefer yapılan resim hakikaten pek güzel idi. Salime memnun oldu, ağabeyine teşekkür etti.

O günden beri Salime yalnız kaldığı zamanlarda iki resmini eline alıyor, bir ona bir buna

Sayfa 50

bakıyor. Somurtkan haliyle alınan resmini görmek bile istemiyor, fakat neşeli halini gösteren resmin seyrine doyamıyor; artık Salime hiç surat asmıyor, somurtmuyordu. Her işine memnuniyetle, neşe ile koşuyor; herkese güler yüzle söz söylüyor.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

somurtmak - somurtkan - çehresi çatkın - surat asmak - bunun aksine - neşeli, neşesiz - seyrine doyamıyor.

Müellif: Somurtkan çocuklara dikkat ettiğinizde güzel oluyorlar mı? Neşeli çocuklar mı daha güzel, somurtkanlar mı? Surat asan bir çocuk kendi halinden memnun olur mu? Neşeli çocuk kendi halinden memnun mu?

Sayfa 51

Maymun ile Şeker Parçası

Bir Ramazan, Şehzadebaşı'nda, birçok vahşi hayvanlar gösteriyorlardı. Bunlar arasında iri bir maymun da vardı.

Bu dört elli hayvan dünyanın maskaralıklarını yapıyor, seyircileri eğlendiriyordu. Bütün İstanbul çocukları yirmiliklerini verip maymunu görmeye koşuyorlardı; maymuna vermek için meyve, şeker, çörek gibi şeyler de götürüyorlardı.

Bir gün çocuğun biri cebinden çıkardığı bir şeker parçasını maymuna atarsa da şeker çamurlu bir yere düşer. Maymun şekeri tuttuğu zaman kirli olduğunu görür, yıkamak için suya sokar. çamur kolaylıkla çıkmadığı için maymun şekeri suyun içinde uzun uzadıya çalkalar; sudan çektiği zaman üstünde yine biraz daha çamur kaldığını görür; şekeri bir iki defa daha çalkalar.

Sayfa 52

sonra sudan çeker; fakat artık elinde hiçbir şey kalmadığını görür; seyircilere dönerek şaşkın şaşkın bakar!

Acaba maymun yıkadığı şeker ne olmuştu?

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

dört elli hayvan - vahşi hayvanlar - dünyanın maskaralıklarını yapıyordu - şaksın şaşkın bakmak.

Müellif: Siz şekere ne olduğunu anladınız mı? Maymun mu akıllıdır siz mi akıllısınız?

Maymunla Ceviz

Vaktiyle bir maymun
Ufacık bir suyun
Başında taze bir
Cevize rast gelir.
Karnı aç olduğu
İçin yer kabuğu,
Hemen fırlatır:
"Bu meyve acıdır! "
Der, ama ne bilsin
Ki içi cevizin
Tatlıdır, yenilir!
Bundan da bilinir
Ki o gece çalışmak,

Sayfa 53

Çocuğa güç gelir
Lakin bu, böyledir:
Sıkılmak yaramaz;
Sabredin ki biraz;
Sonra, siz kendiniz

Gülerek dersiniz:

"Pek acı görünen

Meyveyi sevdim ben!"

Ali ULVİ

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

bir suyun başında - sıkılmak yaramaz - acı görünün meyveyi severim

Müellif: Maymun niçin cevizin kabuğunu kırmadı? Kabuğun içinde lezzetli bir meyve olduğunu bilseydi kırmaz mıydı? Siz bir hesap meselesi hallettiğiniz zaman memnun olur musunuz? Hesap derslerine çalışmadan mesele halledebilir mi? Ne yapmalısınız?

Hodkâm Olmayınız

Selim'in arkadaşlarından biri bir gün mektebe güzel, resimli bir kitap getirmişti. Selim bu kitabın resimlerine bakmak istedi; fakat arkadaşı hodkâm bir çocuk idi, kimseye iyilik etmek istemezdi, resimli kitabını Selim'e göstermedi, kapayıp dolabına kaldırdı.

Dersten sonra bahçeye inildi. Selim de o gün mektebe güzel bir lastik top getirmişti. Bütün arkadaşlarını topladı, onlarla oynamaya

Sayfa 54

başladı. Resimli kitabın sahibi çocuk da oralarda dolaşıyordu. Hâlinden top oyununa karışmak istediği anlaşıyordu. Selim onu görünce kendi kendine "Bu bana etti ama ben ona etmeyeyim" dedi. O hodkâm arkadaşını da çağırdı:

-Gel, sen de bizimle beraber oyna; dedi, sen resimli kitabını kendin için saklıyordun kimseye göstermek istemiyorsun, ama ben senin gibi düşünmüyorum. . .

Herkes kendi oyuncağını yalnız kendi için saklayacak olursa herkesin yalnız bir oyuncağı olur. Lakin herkes kendi oyuncağını diğerlerinden esirgemezse herkesin bir oyuncağı olur.

Çocukların hepsi Selim'in sözlerini haklı buldular. O günden sonra onlar da kendi oyuncaklarını dikkatli kullanan arkadaşlarından esirgemediler. Resimli kitabın sahibi de böyle yaptı ve bütün mektep eskisinden daha iyi vakit geçirmeye, daha güzel eğlenmeye başladı.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

hodkâm olmak - bu bana etti ben etmeyeyim - ben senin gibi düşünmüyorum - oyuncaklarını esirgemediler.

Müellif: İnsan kendi başına oyun oynayıp eğlenebilir mi? Oyuncağı olan onunla kimseyi oynatmak istemezse kendisi de istifade edebilir mi? Siz oyuncaklarınızı arkadaşlarınızdan esirger misiniz?

Sayfa 55

Yalancının Evi Yanmış Kimse İnanmamış

Vaktiyle bir çoban çocuğu sürüsünü beklemekte iken aklına bir şeytanlık gelir: Şu köylülerin rahatını bozayım, hepsini buraya kadar koşturayım" der, daha yüksek yere çıkarak:

"Kurt var! Kurt var!" diye bağırmaya başlar. Sesi işitenler diğerlerine haber verdiler; bütün köylüler sopalarla, tabancalarla, tüfeklerle koşup geldiler; fakat ne kurt vardı, ne bir şey! Kurnaz çocuk: Kurt geldi, fakat bereket versin benim köpeğime! Üstüne atıldı, onu kaçırdı! dedi. Bunun üzerine köylüler de çekilip gittiler.

Diğer bir gün küçük yalancı köylülere aynı oyunu oynamak istedi; yine yüksek bir tepeye çıktı "Kurt var !" diye bağırdı. Köylüler bu sefer de sopalarıyla, tüfekleriyle, tabancalarıyla koşup geldiler, fakat kurttan, canavardan eser göremediler.

Çocuk da yine:

-Siz yetişmeden benim köpeğim kurdu kaçırdı, dedi.

Sayfa 56

Başka bir gün kurt sahiden geldi, koyunlara hücum etti; bir tanesini parçalayıp yerken çocuk yine avazı çıktığı kadar "Kurt var! Kurt var! " diye bağırdı, fakat işiten

köylülerin hiçbirisi yerinden bile kımıldamadı." Bu çocuk artık bizimle eğleniyor!" dediler. Oturup rahatlarına baktılar. Kurt sürünün birkaç koyununu parçaladı ve yalancı çobanın cesur köpeği olmasa idi kendi de kurtulamazdı.

Bundan sonra bir daha yalan söylemeye tövbe etti, ama doğruluğuna kimse inanmıyordu. Bir kere herkes yalancı bellemişti!

İzah Edilecek Fikirler, Sözler

şeytanlık - kurttan eser görmediler - cesur

Müellif: Yalan söyleyen kimse tanır mısınız? Onların bu huyunu beğeniyor musunuz? Herkes yalan söylemiş olsa ne olur? Sizi birisi aldatmış olsa hoşunuza gider mi?

Çocuk ve Serçe

Çocuk bir sabah pencereyi açar:

Damlarda kar, saçaklarda kar, yerde kar!

Gözleriyle küçük dostu serçeyi

Arar gibi etrafına hep bakar!

"Neredesin ya, serçeciğim? Ne için

"Bu sabah da pencereme gelmedin !

Sayfa 57

"Bak ne güzel her tarafa kar yağmış !

"Çık yuvadan şuracığa sen de in ! "

Alışmıştı çoktan beri serçecik,

Sabahları gelir vururdu : " Tık, tık"

"Bugün neden görünmüyor, acaba! "

Derken birden işitildi, bir "Cik, cik"

Sevincinden ellerini çırpı yavrucuk,
Dostu için aldı geniş bir soluk!

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:
Dostu için geniş bir nefes aldı.

Sayfa 58

Portakal Kabukları

Bir sabah sokakta mektebine giden bir kızcağız görmüştüm; on on bir yaşlarında var yoktu. Yaya kaldırımının ortasında bir portakal kabuğu duruyordu; kızcağız bu kabuğun yanından geçerken onu ayağıyla iterek yaya kaldırımının dışarısına attı. Az ötede diğer bir portakal kabuğu vardı, onu da aynıyla yaya kaldırımından aşağıya düşürerek yolun kenarına yerleştirdi. Ben kızcağızın hareketlerini büyük bir merakla takip ediyordum, o da büyük bir dikkatle dört beş defa aynı iş tekrar etti.

Yanına yaklaşarak portakal kabuklarını niçin yolun üstünden attığını sordum. Maksadım kızın yaptığı iyi işe ne dereceye kadar akıl erdirdiğini anlamak idi. Latif, masum, çehresini, ela iri gözlerini bana çevirerek:

Sayfa 59

-Efendim, belki bir ihtiyar, bir âmâ, bir çocuk basar da ayağı kayar diye atıyorum; dedi. Bu küçük kızın bu derece iyi kalpli ve akıllı olmasına hayran oldum.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

on on bir yaşlarında var yoktu - takip ediyordum – ama - iyi kalpli hayran olmak.

Müellif: Küçük kızın hareketini beğendiniz mi? Niçin? Siz de yolun üstünde karpuz portakal kabuklarını, cam parçalarını, taşları atar mısınız? Niçin? Böyle bir iyilikten memnun kalır mısınız? Bundan sonra nasıl hareket edeceksiniz?

Kuyruksuz Tilki

Bir gün tilkinin biri kuyruğundan kapana tutulur; hızla oradan kurtulmağa

çalarken kuyruğu kopar.

Diğer tilkiler onu kuyruksuz görünce taaccüp ederek etrafa toplanırlar.

Güçük tilki kuyruklu tilkilerin ortasında çok utanır, fakat renk de vermeyerek:

"Hakikaten kuyruğun hiçbir faydası yokmuş; ben kuyruğumu mahsus kestirdim; şimdi daha rahat ediyorum. " der; diğer tilkileri kendi gibi, kuyruklarını kesmeye teşvik eder.

Fakat orada bulunan bir ihtiyar tilki, küçük tilkinin hilesini anladığından ona cevap verir:

-Biz kuyruğumuzu keseceğimize senin gibi kapana kısılmamaya gayret ederiz.

Sayfa 60

Bunun üzerine kuyruksuz tilki daha ziyade mahcup olarak ona bakar, hiç sesini çıkarmaz.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

Kapan - taaccüp etmek - hile - mahcup olmak - sesini çıkarmaz

Müellif: Siz kusur işler misiniz? Kusurlarınızı örtmek için yalan söylüyor musunuz?

Böyle yapan olsa beğenir misiniz?

Kaybolan Onluk

Bir gün sokakta mektebe giden birkaç çocuğa rast geldim. Onlardan biri, yedi sekiz yaşlarında bir erkek çocuk da arkadaşlarından geri kalmış, yerde bir şey arıyordu, fakat aradığını bulamadığı için yüzünde büyük bir keder okunuyordu.

Yanına gittim, ne aradığını sordum.

-Efendim, dedi, annem bir onluk vermişti, elimden düşürdüm bir türlü bulamıyorum.

- Onluğu ne yapacaksın, evladım?

-Efendim, hiç kalemim yok. . . Kalem alacaktım; Bugün de yazı dersimiz var. .

.

Cebimden bir onluk çıkardım:

-Yavrum, bu onluğu al da mektepten geri kalma; dedim

Çocuk biraz düşündü, fakat, şüphesiz, mektepte kalemsiz kalmak, dersini yazamamak korkusuyla onluğu aldı; teşekkür ederek yoluna devam etti.

Ben de yavaş yavaş yürümeye başladım. Biraz sonra arkamdan birinin

Sayfa 61

koştuğunu "Beyefendi, beyefendi" diye çağırdığını işittim. Dönüp baktım, aynı çocuğu gördüm. Bir eliyle bir şey uzatarak:

-Efendim, onluğunuzu alınız ben kendi onluğumu cebimde buldum; dedi. Durdum, uzattığı onluğu aldım ve

-Aferin, yavrum, dedim; pek iyi hareket ettin, bütün yaşadığın müddetçe böyle hareket etmeli, ahlakını muhafaza etmelisin.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler

dersini yazamamak korkusuyla – ahlak - muhafaza etmek.

Müellif: Size biri para verse alır mısınız? Birinin sadakasını almak iyi bir şey midir? Dilencilerin aldığı paraya ne derler? Sadaka olarak para kabul eden insan dilenci olmaz mı? Siz dilenciliği kabul eder misiniz?

Sayfa 62

Dileğimiz

Ulu Tanrı, bu Osmanlı ülkesi

İşte senin yardımını biliyor !

Şimdi hürüz, yok namus lekesi,

Bizi işlet, bizi terlet, bizi yor.

Herkes bunu diliyor.

İşin güzel meyveleri çoğalan,

Asker yine şanlı görülsün;

Toprağımız zenginlikle nam alsın,

Bunun için baştan başa sürülsün,

Bir ağ gibi örülsün.
 Bize ilmi, bize sanat, ahlak ver ;
 Bize sebat, iş sevgisi gerektir.
 Çalışanlar isteğine hep erer ;

Sayfa 63

Çalışmayan geri kalmış demektir.
 Bize işi sen sevdin.

Ali ULVI - Çocuklarımıza Neşideler

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

ülke - namus lekesi - işin meyveleri - şanlı asker - ağ, ağ gibi örülsün - ilim, sanat (misallerle)

Müellif: Memleketinizi sever misiniz? Memleketimiz büyük müdür? Her tarafını sever misiniz? Düşmanlar bizi yenerse namusumuza leke sürülmüş olmaz mı? Bizim namusumuza leke sürülmüş müdür? Onu nasıl temizleyebilir misiniz?

Sayfa 64

Top ile Tekir

"Top" köpeğin, Tekir de kedinin adı idi. İkisi bir evde, beraber bulunuyorlardı. Top, Tekir'den daha büyük idi, her zaman Tekir'e eziyet etmekten kulağını kuyruğunu ısırmaktan hoşlanırdı. Zavallı Tekir hazin hazin miyavlar, âdeta yalvarıcı sesler çıkarır, fakat merhametsiz Top bu iniltilere hiç kulak asmazdı; Tekir'i bir deliğe veya bir ağacın üstüne kaçırıncaya kadar kovalardı.

Böylelikle iyi zaman geçti, Tekir büyümüş, kocaman bir kedi olmuştu. Bir gün yine Top, hain Top biçare Tekir'i iyice hırpalamış, bahçeye kadar kaçırmıştı; orada bile arkasını bırakmıyor; salub salub kuyruğunu, şurasını burasını ısıırıyordu. Artık kedinin bütün sabrı tükenmişti.

Sayfa 65

Karşısındaki kaplan da olsa üstüne atlayacak, kendini müdafaa edecek. Kaçmakta iken birdenbire yüzünü düşmana çevirdi, ayağını kaldırarak pençesini gösterdi, zalim köpeğe atıldı, yüzünü şiddetle tırmaladı. O anda Tekir küçük bir aslan heybetini almıştı. Top ise alçaklara mahsus bir korkaklıkla, acı acı uluduktan sonra, tabanı kaldırıp kaçtı. O günden beri Tekir rahat rahat yaşayabiliyor; Top ona uzaktan bile hırlamıyordu.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

eziyet etmek - hazin hazin - sabrı tükenmek-kendini müdafaa etmek-zalim-hain - arslan. arslan kesilmek.

Müellif: Top'un arkadaşı Tekir'i tırmalamasını beğendiniz mi? Top nasıl bir arkadaştır? Büyüdükten sonra Tekirin Topa saldırmasını beğendiniz mi? Top bu muameleye layık değil midir? Alçaklar korkak olur mu? Küçük ve zayıf bir arkadaşla eziyet etmek alçaklık değil midir?

Sayfa 66

Güvercinler

Geliniz de çiftliğin üstüne gidelim, oradaki güvercinleri seyredelim:

Güvercinler ne güzel, ne sevimli kuşlardır! Bazıları bembeyaz, bazıları da simsiyahtır. Fakat alacalı, boz renkli olanları da pek çoktur.

Kimi tepeli, kimi paçalı, kimi de hem tepeli hem paçalıdır.

Bazıları tavus gibi kuyruklarını açar, yelpaze gibi yukarıya kaldırır. Güvercinler insandan ürkmeyizler, kaçmazlar. Birbirleriyle de pek güzel geçinirler; aralarında hiç kavga etmezler. İşte dört beş tanesi kanat açarak uzaklara uçtu. Merak etmeyiniz onlar biraz geçtikten sonra tekrar yerlerine geleceklerdir. Güvercinler hiçbir zaman yollarını kaybetmezler, yollarını şaşırırmazlar.

Güvercinlerin bir nevi vardır ki postacılık eder. Bunlar yuvalarından uzaklara götürüldükten sonra bırakılırlar, oradan hemen uçarak yuvalarının bulunduğu memlekete dönerler. Bacaklarına veya kanatlarının altına ufak bir mektup bağlanırsa,

Sayfa 67

tabii onu da beraber götürürler; böylelikle insanların mektuplaşmasına hizmet ederler.

Telsiz, telgraf icat edilmeden evvel postacı güvercinler büyük hizmetler görürlerdi, muhasara altında kalan kaleler başka memleketlerle ancak güvercinler vasıtasıyla haberleşebilirlerdi.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

tepeli – paçalı – tavus – ürkmek - postacı güvercinler - icat etmek – telsiz – telgraf – muhasara - haberleşmek, mektuplaşmak.

Müellif : Güvercinleri tanır mısınız? Sever misiniz: Bizim memleketimizde güvercinleri nerelerde beslerler? Keserler mi? Faydalı kuşlar mıdır?

Sayfa 68

Marangoz

Marangozum ben beş gündür. . .

Çalışan her işi görür.

İnsan için sanat çoktur,

Yapılmayacak iş yoktur.

Elim işler, işim ürer.

Aletlerim birer birer

Geçerler her gün elimden.

Onları pek severim ben.

Oh! Sevgili aletlerim,

Ben sizi her gün bilerim.

Tezgâhımın bir yanında

Hepsi durur sıra sıra

Sayfa 69

Bir bıçağım, bir testerem var;

Birkaç rendem, küsterem var;

Ölçülerim, pergellerim,

Gönyelerim, cetvellerim,
 Kısaçlarım, kerpetenim,
 Hepsi mükemmeldir benim
 Çekiç, törpü, keski, kalem,
 Torna, burgu. . Bütün elzem
 Avadanlıklardır. -Haydi,
 İş başına biraz şimdi.

Tevfik FİKRET-Şermin

Yeni Sözler:

el işler iş ürer – tezgah – elzem - avadanlıklar
 İHTAR-Çocuklara aletlerin kendilerini göstermeye çalışmalıdır.

Bayram

Bu kelime bize ne kadar tesir ederdi. Bayram demek yeni elbiselere, yeni oyuncaklara malik olmak demektir. Esvapları, ayakkabıları bize arefe gecesine verilir, fakat oyuncaklarla bayram sabahına kadar saklardı. O gece hediyelerimizi koynumuza yatmazdan alır, sabah alacağımız oyuncakları da düşünür düşünür uyurduk.

Validemiz her sabah bizi güçlükle yatağımdan kaldırırken bayram sabahı gözlerimiz şafakla beraber açılırdı. Gecelik gömleklerimizle, yalın ayak, babamıza . . .

Sayfa 70

anımıza koşar, onları kucaklar, paketlerimizi alırdık. Açarken, ne heyecanlar ne yürek çırpıntıları!

Bir kutunun içinden çıkıveren bir kara göze, bir palyaço, bir bebeğe nasıl atılır, nasıl sarılırdık!

Yeni Sözler:

tesir etmek - malik olmak - arife günü, gecesine - gözlerimiz şafakla beraber açılırdı - heyecanlar, yürek çırpıntıları.

Müellif: Bayramları siz de sever misiniz? Niçin? Valideniz, pederiniz size neler hediye ettiler? Onları sever misiniz? Valideniz, pederiniz size hediye vermemiş olsa yine onları sevecek misiniz?

Tilki ile Leylek

Tilki ile leylek arkadaş olmuşlardı. Bir gün tilki leyleği yemeğe davet etti. Leylek bu daveti kabul ederek tayin olunan günde tilkinin evine gitti.

Tilki misafirini karşıladı, boş sedire geçirdi; yemek vakti gelince: "Çorbaya buyurunuz" diyerek yemek odasına götürdü.

Yerde geniş bir çanak vardı. Çorba oraya konulmuş idi. Tilki" Lop, lop" çorbayı yerken leylek de gagasını çanağa daldırdı, fakat tabak çukur olmadığı için bir yudum çorba içemedi; ister istemez aç kaldı. Giderken tilkiye:

"İnşallah bize de buyurunuz" dedi.

Sayfa 71

Tilki bu davet üzerine tayin olunan günde leyleğin evine gitti. Leylek misafirine çok ikram etti. Nihayet yemek vakti gelince onu yemek odasına götürdü.

Leylek çorbayı dar ve uzun boyunlu bir kabın içine koymuş idi. Kendisi yüksek bacaklarının üstünde durarak uzun gagasını kabın içine soktu, açlıktan acınacak bir vaziyette, öğüne bakakaldı.

Dinsizin hakkından imansız gelir.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

sedir, baş sedir - baş sedire geçirmek, oturtmak - davet etmek - ikram etmek - acınacak vaziyet – bakakalmak -dinsiz, imansız.

Müellif: Tilkinin leyleğe muamelesini beğendiniz mi? Siz misafirinize böyle bir oyun oynar mısınız? Namuslu bir insan misafirine veya her kime olursa olsun böyle

oyun oynar mı? Leyleğin tilkiye ettiği karşılığı beğendiniz mi?" Dinsizin hakkından imansız gelir" ne demektir.

Sayfa 72

Temizliği Seviniz

Sıhhatimizi muhafaza için vazifelerimiz çoktur. Bunlardan biri temizliğe çok dikkat etmektir. Yüzümüzü, boynumuzu el ve ayaklarımızı her gün, hatta mümkünse günde birkaç defa yıkamak lazımdır.

Tekmil vücudumuzu haftada bir kere olsun sıcak su ve sabunla yıkamalıyız. Bunu yaparsak terden kirlenen vücudumuz temizlenir, sıhhat ve rahatı yerine gelir. Her yıkandıktan sonra vücudumuzda büyük bir hafiflik bir sağlamlık duymaz mıyız?

Her sabah abdest aldıktan, soğuk suyla kollarımızı, yüzümüzü, başımızı, bütün ve göğsümüzü yıkadıktan sonra içimizde bir ferah vücudumuzda bir çeviklik hissetmez miyiz? İş görmeye, yürümeye, koşmaya daha hevesli olmaz mıyız?

Yıkanmayan insanın cildinde bir takım kızılıklar, sivilceler, çıbanlar hasıl olur. Cildimizin temiz ve sağlam kalmasını isterseniz, onu daima temizlemelisiniz. Şunu unutmayınız ki, yüzü, gözü, vücudunun her tarafı yara bere içinde kalan bir çocuğu kimse sevmez; herkes ondan kaçır; öyle murdar çocuk pek bedbaht olur.

Sayfa 73

Soğuk sudan korkmak sağlam ve kuvvetli bir çocuk için ne kadar ayıptır! Su sıhhatin en büyük yardımcısıdır; insana pembe yanaklar, kuvvetli kollar, sağlam bir göğüs verir. Sıhhatini seven suyu da sevmelidir.

Yemekten evvel mutlaka ellerinizi yıkayınız! Tırnaklarınızı daha iyi temizleyebilmek için daima kısa kesiniz. Soğuk suyla saf hava tabiplerin en iyileridir.

İzah Edilecek Fikirler Sözler:

sıhhat - muhafaza – hissetmek – bahsetmek, su sıhhatin yardımcısıdır – adet -

adet etmek - tabip

Müellif: Siz temizliği seviyor musunuz? Yemekten evvel ellerinizi yıkar mısınız? Yemeklerden sonra yıkar mısınız? Sabahları abdest alır mısınız? Ne yaparsınız? Bundan sonra nasıl hareket edeceksiniz?

İhtiyar Saatimiz

Bizim eski saatimiz
 Bir an durmaz hareketten;
 "Tembel tembel durmayınız! "
 Diye odur ihtar eden.
 "Tırık tırak, tırık tırak;
 "Ayıp ayıp, çalışmamak!"

Vazifeden saatimiz
 Ne yorulmuş, ne usanmış;

Sayfa 74

Zavallıcık kışın yalnız
 Öksürüğe yakalanmış.
 "Tırık tırak, tırık tırak!
 "Ayıp, ayıp, çalışmamak!"

Şu ihtiyar saatimiz
 Benim eski arkadaşım:
 Onunla baş başa yalnız
 Bulunmaktan hoşlanırım.
 "Tırık tırak, tırık tırak! "
 Ayıp, ayıp, çalışmamak!"

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

bir an hareketten durmaz, hiç durmadan hareket ediyor-ihtar etmek-vazife-ne yorulmuş ne usanmış, yorulmamış ve usanmamış-baş başa.

Müellif: Sizin evinizde çalar saat var mı? Saat sahiden bir şey ihtar edebilir mi?

Sayfa 75

İki Dost

Bahçıvanın biri mahzenindeki havuçların eksilmekte olduğunu görmüş, hırsızı yakalamak istemişti. Onun için bir tarafa saklanarak kapının arkasından gözetlemeye başlar, eline bir sopa almayı da unutmaz. Biraz sonra mahzene kendi köpeği Fındık'ın girdiğini görür; büsbütün meraka düşer:

Fındık doğru havuç yığınınına yanaşır, ağızıyla bir havuç alarak dışarıya çıkar. Bahçıvan da yavaş yavaş saklandığı yerden ayrılarak onu takip eder. Fındık, daima ağzında havucu aldığı halde, ilerleyerek ahıra gider.

Arkadan yetişen bahçıvan ahıra girmeden evvel köpek bakar, gayet garip ve müessir bir levha karşısında bulunur:

Köpek, ahırda bağlı bulunan hasta atın yanına giderek ayaklarını yemliğe

Sayfa 76

dayar, ağzındaki havucu yemliğin içine bırakır ve memnuniyetle güdük kuyruğunu sallar.

Hasta at havucu gıcır gıcır yerken Fındık dışarıya çıkar; tekrar mahzene giderek ikinci bir havuç alıp getirir. Bunu üçüncüsü, dördüncüsü ve beşincisi takip eder. Her defasında da sanki hasta kapı yoldaşına havucu verdikten sonra "Nasıl memnun musun?" demek istiyor gibi kuyruğunu sallıyordu.

Bahçıvan bu hali görünce sopayı elinden attı, hırsızı hiç cezalandırmadı hatta ona mükafat bile verdi: O günden itibaren yemeğini çoğalttı; çünkü düşündü ki:

"Başkalarını düşünen, hususiyle hasta arkadaşına bu kadar iyi bakan bir köpek de olsa, iyi muamele görmeye müstahaktır. "

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

gözetlemek - garip, levha - takip eder - kapı yoldaşı – mükafat - müstehak.

Müellif: Siz hasta arkadaşlarınızı ziyaret ediyor musunuz? Onlara hoşlarına gidecek şeyler götürüyor musunuz?

Sayfa 77

Ağabey

Mustafa on iki, on üç yaşlarındadır. Henüz süttten kesilmemiş, küçük bir kardeşi vardır. Biçare valideleri ise birkaç hafta evvel vefat etmişti. Şimdi Mustafa, bir anne gibi, evde kalıyor, çocuğa bakıyor.

Babaları çiftçidir, her gün tarlalarda çalışıyor. Mustafa ateşi yakıyor, çocuğun sütlacını pişiriyor, sonra sevimli yavruyu kucağına alarak kaşık kaşık yemeğini yediriyor; ağzının yanmaması için de çok dikkat ediyor: Kaşığı üflüyor, tam ılıcak, çocuğun ağzına veriyor. Uykusu geldiğini görünce onu yavaşçacık götürüp yatağına yatırıyor, yüzünü temiz bir tülbentle örtüyor, kendi de evin diğer işlerini görmek için başka tarafa çekiliyor. Çanakları yıkayan, yemeği pişiren, ormandan kuru odun toplayan hep

Sayfa 78

Mustafa'dır. Çocuğun bezlerini yıkayan da odur. Mustafa küçük kardeşi için sadece bir ağabey değil, tam bir validedir.

Yavrucak da Mustafa'yı şimdiden tanıyor ve seviyor; ne zaman yatağına yaklaştığını hissetse gülüyor, elceğizlerini ona doğru uzatıyor. İşte bu tebessüm Mustafa'yı bahtiyar ediyor.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

vefat etmek -yavaş, yavaşça, yavaşçacık-ılık, ılıcak-yavru yavrucak tebessüm-bahtiyar etmek

Müellif: Sizin küçük kardeşiniz var mı? Ona bakıyor musunuz? Valideniz var mı? Ona yardım ediyor musunuz?

Sayfa 79

Osman Beyle Köse Mihail

Bundan yedi asır evvel Bursa ile Sakarya nehri arasında yalnız iki yiğidin ismi

anıliyordu; bunlardan birinin adı "Osmancık" öbürününki "Köse Mihail" idi.

Osman mert, asil, şeci bir Türk kahramanı idi; Köse Mihail cesur, kurnaz, hilekâr, bir Rum tekfurı idi. Birkaç seneden beri, Bursa ve civar Rumları Söğüt taraflarına gelip yerleşen Türk askerinden korkmaya başlamışlardı. Onların hiçbir, ihtiyar Ertuğrul Beyin yiğit oğlu Osman Beyin şöhretini çekemiyordu, bu çekemeyenler arasında en ziyade göze çarpan "Harmankaya" tekfurı Köse Mihail idi. her mecliste, her yerde Osmancık'ın kahramanlıkları anılıyor, kızlar "Osmancık" namına yapılan destanları okuyorlardı; günden güne Köse Mihail'in adı unutuluyordu. Köse Mihail bu şanlı şöhreti kıskanıyor, bir hile ile Osman Beyi öldürmeyi düşünüyordu.

Sayfa 80

Bir gün Osmancık'ın bir düğünde olduğunu işitti; yanına birkaç silahlı adam alır, düğün evine gider sahibini çağırır, Osman Beyin teslimini ister. Namuslu düğün sahibi şanlı misafirini teslim etmez, bilakis kendisini Köse Mihail' in baskınından haberdar eder.

Osman Bey, düğünde hazır bulunan kardeşiyle beraber, aslan gibi dışarıya seğirtir. Her ikisi kılıçlarını çekerler. Köse Mihail 'in adamlarını kaçırlar, kendisini esir ederler. İşte bu kahraman genç, bu namdar Osmancık bizim devletimizi kuran, bize ismini yadigâr bırakan "Osman Gazi"dir.

Köse Mihail bu suretle esir düştükten sonra, Osman Beyin tabii kendisini öldüreceğini zannediyordu. Fakat Osman Bey hiç öyle yapmadı; Eline düşen bu can düşmanına hayatını bağışladı ve son derece iyi muamele etti. Köse Mihail bu alicenaplık karşısında kendi küçüklüğünü hissetti;

Sayfa 81

Ondan sonra Osman beyin en iyi arkadaşı kendisi oldu; din-i İslam'ı da kabul ederek devletimizin kurulmasına ve kuvvetlenmesine çok büyük yardımları dokundu.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

asır- yiğit- asıl- kahraman- şeci cesur- kurnaz, hilekâr- tekfur- cesur destan- şanlı misafir - teslim etmek – bilakis - haberdar etmek - seğirtir yadigâr, yadigâr

bırakmak- bu suretle- âlicenaplık- din-i İslâm'ı kabul etmek.

Müellif: Osman Beyin hareketini beğendiniz mi? Siz olsaydınız Köse Mihail'i öldürür müydünüz? Niçin? Size fenalık eden bir adama ne yaparsınız?

Yeşil Boncuk

Ben bir küçük çocuğum,
Üstünde bir güzel kız
Damgasıyla bezeli,
Bir bayrak ki rengi al;
İlk görüşte anladım,
Boncuk: İslam vatanı;
Hürriyettir bezenmiş,
Ah! Bu kızı zincirden
Ah! Bu yıldızlı ayı,

Var bir yeşil boncuğum;
Resmi var ay ve yıldız
Bir bayrak tutar eli;
Bir ak yıldız ak hilal;
hem öptüm, hem ağladım.
Kız: Tanıdım ben onu
Yurdumuzu beğenmiş;
Kurtarsaydık tamamen!
Bir kahraman alayı,

Sayfa 82

Alıp göğsüne yükselsek!
Yürüyecek ileri,

Ah ne zaman bu dilek,
Büyütecek Türkleri!
Çocuk Dünyası

Yeni Sözler:

boncuk – bayrak - al, yeşil, ak – hilal - İslâm vatanı – hürriyet - tamamen

Müellif: Vatanımızı sever misiniz? Kutlanmasını arzu eder misiniz?

Bayrağımızı yükseltmek ister misiniz? Ne yapmalıyız?

Sayfa 83

Bilmece

İsmi nedir, bilin bakayım?

Benim yüzüm bembeyaz, yuvarlaktır; yazık ki elif elif nişanları var. Biri kısa diğeri uzun iki parmak da daima yüzümdeki nişanları gösterir. Kendim kalkıp dolaşamam, yerimi değiştiremem, hâlbuki insanlar çok defa benim için "İleri gidiyor" veya "Geri kalıyor" derler.

Dilim yoktur, konuşamam; fakat yaşadığımı, işlediğimi haber veririm. Hem yalnız gündüz değil, gece de işlerim. Bir an bile dinlenmem. Bazen hastalandığım da olur. Hele çocuklar dokunursa o saat keyifsizlenirim, işleyemez olurum. O zaman herkes telaşa düşer; beni tek güzellikle bir doktora götürürler; o da benim içimi açar, neşterlerle. . . Sivri aletlerle ameliyat yapar. Beni iyi eder.

Sayfa 84

Hastalığım zamanında evimizde bütün işler bozuk gider: Çocuklar geç yatar, geç kalkar, geç mektebe gider, Efendi vapurunu kaçırrır, hanım yemeği vaktinde hazırlayamaz.

Doktordan döndüğüm gibi işler yine intizama girer.

Göreyim, sizi çocuklar, ismimi bilin, bakayım.

İzah Edilecek Fikirler, Sözler:

Elif Elif nişanları var-Bir an dinlenmem-Bazen - Neşterler-Ameliyat yapmak-İntizama girer.

Müellif: Bilmecenin ne olduğunu anladınız mı? Yüzündeki elif elif nişanlar nelerdir? O nişanları gösteren iki parmak nedir? Hastalandığı zaman neden işler bozuk gider? İyileştiği zaman neden her şey intizama girer?

Sayfa 85

Cesur Bir Çocuk

İşkodra Muharasasında

Son Balkan muharebesinde Karadağlılar İşkodra'yı muhasara etmişler, fakat askerlerimizden kahramanca bir müdafaa görmüşlerdi. Bu muhasara esnasında yalnız askerimiz değil kadınlarımız bile büyük cesaret ve metanet misalleri göstermişlerdi.

O müthiş bombardımanlarda şehrin büyük bir kısmı Karadağ gülleleri altında kalıyor, hain mermiler cami-i şeriflerin kubbelerine de isabet ediyordu. Bu hengâmede

sokağa çıkmak da, evin içinde kalmak da tehlikeli idi. Fakat kimse bombalar patlarken bile telaş etmiyordu.

Bir gün on, on bir yaşlarında küçük bir çocuk hasta yatan hemşiresine süt almak için sokağa çıkar; süt satanlar bir çeyrek saat mesafede, diğer mahallede oturuyorlardı; bu mahalle ise düşman gülleleri altına düşen en tehlikeli mıntika dâhilinde idi.

Çocuk elinde bakracı ilerliyordu. Sütçünün evine yirmi otuz adım kadar bir yer kalmıştı; birden sokağın ortasına bir gülle düşerek patlar! Dehşetten orada bulunanların hepsi yere kapandı; çocuk da düştü ve bakracı elinden iki üç arşın öteye fırlattı.

Sayfa 86

Obüsün sarsıntısı geçtikten sonra çocuk ayağa kalktı; bakracını, fesini yerden topladı. Birkaç adım ötedeki sütçünün evine giderek hasta hemşiresinin sütünü aradı.

Sütçü ile karısı kapının önüne çıkmışlar, küçük çocuğun atlatmış olduğu tehlikeyi görmüşlerdi.

-Aliciğim Allah' a şükür, ucuz kurtuldu; dediler.

O da ciddiyetle şöyle cevap verdi:

-Bereket versin ki obüs, ben sütü almadan patladı; yoksa hemşirem bugün sütsüz kalacaktı!

Yeni Sözler:

Muhasara (Kuşatmak, bir şehri zapt etmek için ordunun kuşatması Diğer sözler de böylece anlatılacak sualler-Zihinlerde yerleştirilecektir)Cesaret-Metanet-Müdafaa-Hain-Mermi, Obüs-İsabet etmek-Mesafe Hengâme, çok tehlikeli, gayet heyecanlı zaman-Bakraç.

Müellif: Siz tehlikeli zamanlar gördünüz mü, tehlikeler atlattınız mı? Ne gibi? Korktunuz mu? Bugün tehlikeler görmüş olsanız korkacak mısınız? Korkudan bir fayda

gördünüz mü? Tehlikeden korkmak lazım mıdır? Bombadan, obüsten sakınmak mümkün mü? Öyle ise ne yapmalı?

Sayfa 87

Küçük Asker

Küçük asker, silah elde
Kahramanca ilerliyor. . .
Karşısında bütün belde
"Kahramanım yaşa" diyor!

Küçük asker, küçük asker
Vatan senden hizmet ister.

Herkes; bu borcu herkesin;
Vatan demek ninen demek
Vatan için çeker emek ,
Sen nineni sever misin?

Küçük asker, küçük asker
Vatan senden şefkat ister.

Tevfik FİKRET

Yeni Sözler:

belde - kahraman, kahramanca - emek çekmek - şefkat

Sayfa 88

İtaatsiz Cıvcıv

Bir tavuğun mini mini, zarif, güzel on iki cıvcivi vardı. Tavuk onları daima, etrafına alır, kanatlarının altına toplardı:

" Kut, kut, kut, . . . Kut, kut, kut ' " uzaklaşmamaları için hep yeri eşeliyor, çıkardığı, kurtları daneleri onlara gösteriyor, yediriyordu. Biri azıcık yanından ayrılmış olsa hemen telaşa düşüyor onu tekrar yanına çağırıyor, ona uzaklaşmaktaki tehlikeleri anlatıyordu:" Kut, kut, kut. . . Kut, kut, kut !" bu sesler ile:

" Yavrularım, civcivlerim, sakın yanımdan ayrılmayın. . . Kedi var, köpek var, sansar var, tilki var. . . Bütün bunlar fena hayvanlardır. Sizi yalnız bulurlarsa bir lokmada yutarlar! . . . " demek istiyordu. Civcivlerden biri annesinin bu doğru sözlerini dinlemek istemedi. Uzaklara gidip gezmek, tozmak hevesine düştü. Tavuk nafile onu fikrinden vazgeçirmeye, tekrar yanına çağırmaya uğraştı. O dinlemedi, kendi kendine büyük bir tavuk gibi, dolaşmağa çıktı. . . Az ötede ağaçlar arasında saklanan bir tilki onu görünce yanına yaklaştı:

Sayfa 89

-Günaydın, civciv bey; nasıl oldu da bizim yerleri hatırlanıza getirdiniz.

Civciv, tilkinin yırtıcı olduğunu bilmediği için, ondan korkmadı.

-Günaydın, efendim diye cevap verdi sizi gördüğüme pek memnun oldum. Annem doğrusu bunamış; bizim azıcık olsun yanından ayrılmamıza müsaade etmiyor. Oh dünyada ne güzel şeyler varmış! Zavallı bizler kümesten başka bir yer göremiyorduk ki. Annemin sözünü dinlemediğime ne iyi etmişim!

Tilki sevinerek geldiğinize ne iyi ettiniz, civciv bey; ben sabahtan beri yiyecek bir şey arıyor bulamıyordum. Şimdi size de rast gelmeseydim, bugün kahvaltısız kalacaktım. Dedi ve hemen itaatsiz düşüncesiz civcivi kaparak ktır ktır yedi.

Yeni Sözler:

tarif - gezmek, tozmak – günaydın - sabah şerifler hayrolsun - hatıra getirerek - müsaade etmek – hakikaten - doğrusu.

Müellif: Anneniz sizin fenalığınızı ister mi? Anneniz tehlikeyi sizden daha iyi görmez mi?

İki Yolcu

Bir yaz günü sabah erken,
iki yolcu aynı köyden
Kasabaya gidiyordu;

"Yolcu kısmı yolda gerek!"
Koşmasını söyleyerek

Sayfa 90

Bunlar böyle gidiyorken
Yolun döndüğünde birden
Biri durdu biri sordu:

Ne durdun? Davran biraz;
"Yolcu kısmı yolda durmaz. "

Durduğunun aslı vardı;
Birden gözleri karardı!
Yerde koca bir kestane !. . .
-Haydi, yoldaş, ağır ağır,
-Sen yürü, ben yetişirim.

Ötede ışık anladı
koştı kestaneyi aldı.
- Bırak onu, yoksa. . . - Niçin?

Ben gördüm, aldım önceden
Gören benim. -Alan da ben

Birisi yer biri bakar;
Hep gürültü bundan kopar.
Derken kavga için için

Sayfa 91

Ateşlendi, alevlendi ;
Epey tokat, sille yenildi;

Dökülürdü belki de kor,
Bereket versin arkadan,
Başı sarıklı bir hoca

Hızır gibi yetişti de
Birden kesildi arbede.

Hoca sordu,
Olanları birer birer

Söylediler dosdoğru
Ne gürültü, ne patırtı,
Hoca kestaneyi kırdı ;

Kabuklarından birini
Bir yolcuya, diğerini
Öbürüne uzatarak

İçini kendisi yedi
Sonra! " Haydi, buyurun!" dedi

Yolcular kalakaldılar,
Kısmetlerini aldılar!

Ne göz kalmıştı ne kulak. .
Anlayan bu ibrettir :
Az tam çok ziyan verir.

Tevfik FİKRET

Sayfa 92

Yeni sözler:

yolcu kısmı koşa - yolun döneği bahane - hızır gibi yetişt, arbede kalakaldılar - tam – ziyan – az – çok - ziyan verir.

Müellif: Küçük şeyler için arkadaşlarınızla kavga eder misiniz?

Kavga eden üzülür mü? Dayak yerse bir yeri acımaz mı? Küçük bir şey o kadar üzüntüye değer mi? Bundan sonra nasıl hareket edeceksiniz?

Sayfa 93

Filin Hizmetkârlığı

Fil çok zeki bir hayvandır. Hindistan'da filleri hemen hemen bir hizmetçi gibi kullanılır. Fil sahibinin ne istediğini anladığı zaman arzuyu pek güzel ifa eder.

Bir gün Hindistan'ın (Pondşiri) ismindeki şehrinde filin birini bir kazanın tamirine göndermişlerdi. Fil kazanı hortumuyla tutar. Kalaycıya götürür. Kalaycı kolaylıkla maksadı anlar, kazanı tamir ettikten sonra filin hortumuna asar.

Sayfa 94

Fil eve döndüğü zaman, kazan, sahibi tarafından muayene edilir ve iyi tamir edilmemiş olduğu görülür; tekrar file teslim edilerek bir daha kalaycıya gönderilir.

Fil yolda, kalaycının bu sefer kolay maksadını anlamayacağını düşünür. Ve meramını ifade etmek için bir çare bulur:

Bir çeşmenin yanından geçerken kazanı suyla doldurur; kalaycının yanına geldiği gibi kazanı başının üzerine tutar, delikten akan suyla adamın suratını güzelce ıslatır.

Kalaycı için bundan daha güzel bir izah lazım değildi. Derhal akan yeri iyice lehimleyerek kazanı zeki filin hortumuna astı, sahibinin evine gönderdi.

Yeni Sözler:

zeki - ifa etmek – tamir – hortum - muayene etmek – meram - ifade etmek - lehim, lehimlemek

Sayfa 95

Rumeli'ne Mektup

"Kardeşim Nejat"

Bilsen biz burada ne kadar bedbaht bulunuyoruz! Gün geçmiyor ki hain düşmanlar Müslümanlardan birini vurmasınlar, dövmesinler veya zindana atmasınlar. Dağlarda çobanlık eden Müslümanları beşer onar yakalıyor ya asıyor veya süngülüyorlar.

Biz şehirdekilere her gün camilerimizin kubbelerinde alem yerine haç görüyor, ezan yerine çan sesleri işitiyoruz.

Hele jandarmalar Müslümanlara türlü türlü hakaretler ediyorlar; dayak atıyorlar, paralarını alıyorlar. Üsküp'ten aldığımız bir habere göre Sırplar Sultan Muradın türbesini bile ahıra çevirmişler. Allah sizin de bizim de yardımcımız olsun.

Kardeşin Suat

Yeni Sözler:

baht - bedbaht, bahtiyar – süngülersek - alem, haç-ezan - hakaret.

Sayfa 96

Osmanlıların Sallarla Rumeli'ye Geçiş (758)

İkinci padişahımız Sultan Orhan zamanında idi, Şehzade Süleyman Paşa Rumeli'ye geçmek, o tarafta da memleketler almak istiyordu. Evvela, oranın ahvalini anlamak, yollarını öğrenmek için yanındaki zabıtlardan "Ace" ve "Fazıl" Beyleri memur etti. Onlar, Çanakkale Boğazının bir kenarına gelerek orada bir sal yaptılar; yanlarına bir miktar asker alınarak bu sala bindiler, bununla da boğazın karşı yakasına geçtiler. Gelibolu'dan yukarı bir mahallede (Çimenlik) isminde bir kale vardı; bu kalenin civarına çıktılar, gecelerin bağlar arasında bir Rum buldular, onu yakalayıp sala aldılar ve geriye dönerek Şehzade Süleyman Paşanın yanına getirdiler. Süleyman Paşa bu Rum'a çok para verdi, o da kılavuzluk etmeye razı oldu.

Süleyman Paşa bunun üzerine büyük bir sal yaptırdı; kırk kişiyle bu sala binerek Rumeli yakasına geçti. Orada tedarik ettiği kayıkları gönderip üç bin kişi daha

getirdi. Bu küçük Osmanlı ordusu sonra, “Avdunluk” ve “Eksemil” kalelerini hücum ile zabdetti; boğazı bu suretle Sal ile geçmiş olan bir avuç Osmanlı kahramanları koca Rumeli'yi baştanbaşa fetheden ordularımızın pişdarları sayılır.

Meşum Balkan Muharebesinde Bulgarlar bu mevkiine kadar gelmişlerdi.

Yeni Sözler:

kılavuz – fethetmek – pişdarlar - memur, birini memur etmek - boğaz, boğazın iki yakası - kale - mevki

Sayfa 97

Melek'in Kuzusu

Melek' ime dün bir kuzu
Yaptım eski mendilinden;
Onu o kadar sevdi ki
Düşürmüyor hiç elinden;
Sayesinde kuzunun
Melek şimdi biraz memnun.
Yaptığım şey bir kuzudan
Başka benziyor her şeye
Lakin bu yumru yumru şey

Sayfa 98

Pek hoş göründü Melek'e
Melek'im şeytan değildir,
Ne dersiniz kanıverir.

Tevfik FİKRET

Yeni Sözler:

kuzusunun sayesinde - kuzudan başka her şeye benziyor - kanmak, kanıverir.

Mütalaa

Bir akşamüzeri Hikmet mektepten eve geldiği zaman yağmur yağıyordu. Ortalık kararmış, kasvetliydi. Hemşiresi rahatsız olduğundan onun yanına gidemiyordu. Evdekilerin hepsi meşguldü. Kendisi yalnız kaldı; canı sıkılmaya başladı.

Bu sıkıntı arasında hatırına, o gün muallimin izah ettiği ders geldi. Bu sözleri şu sözlerden ibaretti:

(Can sıkıntılarına karşı en iyi çare mütalaadır.)

(Bir saatlik mütalaa, ruhun her sıkıntısını def eder.)

Hemen annesine koştu; dedi ki:

-Anneciğim, ben mütalaa etmek istiyorum, lakin kitabım yok. Bana bir kitap verir misiniz?

Validesi cevaben: -Çantanı getir, dedi ve çanta gelince ilave etti:

-İşte sana bir çanta dolusu kitap; daha ne istiyorsun. Hikmet biraz somurttu:

Sayfa 99

Anneciğim ben bunları biliyorum; başka kitap istiyorum; bunlar beni eğlendirmiyor.

Bunun üzerine valide dolaptan güzel ciltli bir kitap aldı. Ortasından açtı, bir yer tayin etti ve Hikmet'e

-Gel de şurayı beraber okuyalım, dedi.

Hikmet hevesle validesinin yanına sokuldu, okumaya başladı. Bu pek güzel bir hikâye idi. Hikâye nihayet bulduğu zaman Hikmet'te can sıkıntısından eser kalmamıştı. Memnun çocuk annesine:

-İşte benim de böyle kitaplarım olsa her gün mütalaa ederim, bir dakikamı bile yaramazlıkla geçirmem; dedi.

O zaman valide hevesli oğlunun çantasını karıştırdı; kabı yırtılmış, çok yeri kirlenmiş bir kitap çıkardı. İçini açtı bir yerini aradı, bulunca da hikmete gösterdi:

-Şu sahifeye bir göz gezdirir misin? dedi.

Hikmet okudukça gözlerine inanamıyordu; bu biraz evvel büyük bir heyecanla okuduğu hikâyenin aynı idi!

- Fakat, mümkün mü, anneciğim; nasıl oluyordu da ben görmüyordum.

-Onu sana sormalı, oğlum. Artık bir daha kitapsızlıktan şikâyet etme. Çünkü görülüyor ki sen, çantadaki kitapların resimlerine bakmaktan başka bir şey yapmıyorsun.

Yeni Sözler:

kasvet, kasvetle dolar - meşgul-çare – mütalaa - def etmek - eser kalmamıştı.

Müellif : Siz nasıl mütalaa edersiniz? Okuduğunuz şeyin manasını anlamaya çalışır mısınız? Manasını anlamadığınız şeyden haz alır mısınız? Acaba kitaplarınızda sizi memnun edecek hikâyeler yok mudur?

Sayfa 100

Tabanca

Üç kardeş bir odada yalnız kalmışlar, gürültülü oyunlarıyla ortalığı alt üst ediyorlardı. Bir aralık büyük çocuk bir çekmeceyi karıştırdı, orada mini mini bir tabanca buldu. Bu silah çocuğun son derece hoşuna gitti; tabanca elinde olduğu halde zıplamaya başladı. Sonra nasıl işlediğini anlamak istiyordu. horozu kaldırdı, ağzının ne tarafa dönmüş olduğuna bakmadan tetiğini çekti; çekmesiyle beraber odanın içinde müthiş bir ses patladı; tabanca doluydu: O anda kız kardeşinin acı bir feryadı da duyuldu! Kurşun zavallının koluna gelmişti! Tabancayı patlatan çocuk kurşundan, zavallı yaralı kız acısından, bir anda ikisi birden yere yuvarlandılar; kardeşlerin en küçüğü de bir iskemlenin arkalığını siper aldı.

Bunun üzerine büyükler yetiştiler; birini çabucak doktora koşturdular. Bedbaht kız on beş gün yatakta kaldı, bereket versin ki kemik kırılmamıştı, düşüncesiz çocuk hiç de fena kalpli bir çocuk değildi. Bütün gün

Sayfa 101

hasta hemşiresinin başucunda oturuyor, ona hizmet ediyor, acılarını gördükçe hüngür hüngür ağlıyordu.

"Eğer kardeşimin kolu sakat kalırsa, ben ölünceye kadar ağlarım, hiçbir şey yemem" diyordu.

Yeni Sözlər:

tabanca, silah - horoz, tabancanın horozu - tetik - müthiş feryat, acı feryat - zavallı, bedbaht biçare - bereket versin ki - sakat

Müellif: Silahlara dikkat etmek lazım mıdır? Niçin?

Oldu, Bitti!

-Haydi, kardeş, oynayalım.

-Oynayalım, lakin birkaç

Dakika izin bana.

-Peki fakat çabuk gel ha!. .

-Geldim . . . Neden başlayalım?

-Körebeden. - Yok saklambaç

Daha iyi. - Hayır, ebe daha iyi.

-Hayır,zaten körebeyi

Oynayacak arkadaş yok;

Herkes kendi oyununda.

-Haydi gel, saklambaç olsun.

Sayfa 102

-İlk önce kim kimi bulsun?
 -Ben seni. - Haksızsın bunda,
 Önce kim "oynasak" dedi?
 -Saklambacı kim söyledi?
 Sen söyledinse söyledin;
 Oyun benimdir. - Sen zaten
 İnatçısın!-İnat minat
 Bilmem. -İnatçısın, Nihat!. .
 Onlar böyle uğraşırken:
 Oyun benim, oyun senin . . .
 Saklambaç araya gitti,
 Düdük öttü: -Oldu bitti!

Yeni Sözler:

izin - körebe, saklambaç - herkes kendi oyununda - sen zaten inatçısın - oldu bitti.

Müellif: Sizde inatçılık var mı?-Arkadaşlarınızla her şey için çekişir misiniz, çekişirken memnun olur musunuz? Bundan sonra çekişecek misiniz?

Sayfa 103

Duman

Duman kedimizin ismidir. Kapkara, vapur dumanından daha kara olduğu için adını Duman koyduk. Yalnız çenesinin altından bir beyazlık başlar, iki ön ayağı arasına doğru yayılır. Hemşirem Cemile onun boynuna kırmızı kurdeleye geçirilmiş irice mavi boncuk takdı; bilseniz ona ne kadar yakışıyor!

Dumanımızın yuvarlak, iri bir başı, parlak gözleri, uzun bıyıkları vardır. Güzel kulakları daima diktir, her tarafı dinler. Ayakları pençelidir. Fakat kendisine dokunulmazsa pençelerini hiç uzatmaz, kimseyi tırmalamaz. Biri kuyruğuna bassa, kulaklarını veya bıyıklarını çekse hemen kızar, "fıf . . . " fıf " . . . diyerek yüzüne doğru atılır; keskin, kuvvetli, tırnaklarıyla tırmalar. Kedinin tırmaladığı yer çok acır ve güç iyi

olur. Biz Duman'ı hiç kızdırmayız, o da bizi hiç tırmalamaz; onunla arkadaş arkadaş geçiniriz.

Sayfa 104

Kedinin ayakları pamuk gibi yumuşaktır. Her parmağında kadife gibi yumuşak birer yastık vardır; onun için yere bastığı zaman hiç ses çıkarmaz. Bu sayede kediler kolaylıkla avcılık ederler; farelerin ta yanlarına kadar sokulup onları yakalarlar. Fakat kediler yalnız fareleri değil küçük kuşları da avlarlar.

Bizim duman ara sıra, güneşli günlerde bahçeye çıkar, atların arasında saklanır serçeleri gözetler. Fırsat bulduğu gibi onlardan birini tutar yer.

Kedi yırtıcı bir hayvandır. Arslan ile kaplan da onun gibi, onun gibi yırtıcıdır. Denilebilir ki kedi vahşilikten çıkmış, insana alışmış, küçük bir aslandır.

Yeni Sözler:

boncuk - pençe, pençeli- kadife - fırsat, fırsat bulmak, fırsatı kaçırmak - vahşi, vahşilik, vahşilikten çıkmak - alışmak, alışmış, alışkın - yırtıcı.

Müellif: Sizin evde kedi var mıdır? Kediye eziyet ediyor musunuz? Kedinin ayaklarına dikkat ettiniz mi? Tırnaklarını gördünüz mü; nasıldır! Sizi hiç kedi tırmalamış mı? Niçin? Kedilerin küçük kuşları tuttuklarını gördünüz mü?

Sayfa 105

Güzel Meyve

Küçük Selim bir gün teyzesinin bahçesinde dolaşıyordu. Orada Birtakım kıpkırmızı, uzunca, güzel meyveler gördü. Çocuk durdu, o vakte kadar tanımadığı bu güzel renkli meyvelere baktı; içinden:

-A!. . Ne güzel şeyler, dedi; kim bilir ne kadar da lezzetlidir!

Etrafına baktı, kimse yoktu. . . Son derece imrenmişti, dayanamadı, bir tane kopardı, ağzına götürdü; hafifçe ısırdı, biraz da çiğnedi; çiğnemesiyle beraber acı bir çığlık kopardı, ağzında adeta bir ateş hissediyordu.

Çocuğun feryadını işiten teyzesi derhal bahçeye fırladı, telaş la ne olduğunu anlamak istedi. Bedbaht çocuk ağzının acısından lakırdı bile söyleyemiyordu. Elindeki kırmızı meyveyi göstermekten:

-Uuu!. . Uuu!. . Yakıyor, teyzeciğim, yakıyor! Demekten başka bir şey yapamadı. Gözlerinden nohut tanesi kadar iri gözyaşları akıyordu.

Sayfa 106

Teyze çocuğun tedbirsizliğini anladı. Ağzına biraz zeytinyağı sürerek acısını hafifletti. Sonra dedi ki:

- Bilmediğin şeye niçin dokunuyorsun, yaramaz? Ağzına aldığın şey kırmızı biberdir. Az daha çiğneseydin ağzın büsbütün yanacaktı.

Küçük Selim iyi bir ders almıştı.

Yeni Sözcükler:

imrenmek - çığlık, çığlık koparmak – hissetmek - telaş, telaşla tedbir, tedbirli, tedbirsiz, tedbirsizlik

Müellif: Bilmediğiniz şeylere dokunur musunuz? Güzel görünen her şeyi yemek caiz midir? Şap şekere benzer ancak ağza alınabilir mi? Bir şeyi ağza götürmek, çiğnemek veya yemek için ne lazımdır?

Sayfa 107

On İki Ay

On iki ay uçar uçar

Geçit resmi yapıp geçer:

En başta Mart, o dönen ay;

Onu hem kış hem bahar say.

Yanısıra gider Nisan,

Odur ilkin çiçek açan . . .

Mayıs hem güzel ve leylak
Esvabıyla salınarak

Nisan beyin kolundadır,
Yeşillikler yolundadır.
Kiraz takmış kulağına,
Bir soluna, bir sağına. . .

Sayfa 108

Haziranın küfesi var;
Türlü türlü sebze satar.

Kucağında kavun karpuz,
Kurak yoldan yürür Temmuz

Başında başlık, yüzünde tuz,
Terler döker hep Ağustos.

Eylül taşır iri iri
Salkımları çoktan biri

Arkasında ikizler var:
Hem teşrinler hem kanunlar!

Teşrinler ilki sever
Türlü türlü hoş meyveler. . .

İkincisi sapan çeker,
Tarlalarda ekin eker. . .

Evvel Kanun titrer, üşür
"her tarafa kar üşüşür. "

Sani Kanun beyaz sarık,
Beyaz bitiş giyer artık. . .

Sayfa 109

En geride cüce Şubat
Utanarak yürür sakat. . .

Selam size bütün aylar,
Hepinizden fayda var!.. .

Yeni Sözler:

mart, nisan, mayıs, haziran, temmuz, ağustos, eylül, teşrin-i evvel, teşrin-i sani,
kanun-ı evvel, kanun-ı sani – şubat - bitiş, sarık, cüce.

Sayfa 110

Eşya ile mütalaa

Elbise Ne Diyor?

- Güzel elbise, nereden geldin?
- Terziden: Terzi yünlü kumaşı
Makasla biçti, iğne iplikle beni dikti.
- Yünlü kumaş nereden geldi?
- dokumacıdan: dokumacı yün
ipliğini tezgahında dokudu, kumaş yaptı.
- Yün ipliği nereden geldi?
- Eğirici kadından : Kadın yünü
yıkadı, ditdi, eğirdi, ipliği yaptı.
- Yün nereden geldi?
- Çobandan: çoban koyunları kırktı: yapağıyı sattı.
- Koyun nereden geldi?
- Koyunu Allah yarattı!

Sayfa 111

Güller ile Arı

Bir çocuk bir gün bir gül koparmak istedi, eline dikenler battı, fena halde canını yaktı. Başka bir gün kovanın balını tatmak istedi, o gün de arılar soktu, yanaklarına sızlatıcı yaralar açtı.

Çocuk babasına " Niçin bu güzel çiçeklerin kötü dikenleri, tatlı balı veren arıların zehirli iğneleri var? " diye sordu. Babası da ona şu cevabı verdi:

-Evladım, bunlar bize anlatıyor ki, en güzel ve en tatlı şeyleri öyle uluorta ele geçirmek istemek işte böyle acıdır. Onun için sen şunu unutma:

Gül bir güzel çiçektir, arı tatlı bal yapar;
Bunlar altın, lal renkli, imrenecek şeylerdir.
Lakin gülde bir diken, arıda bir iğne var;
Eğer dikkat etmezseniz bunlar seni incitir.

Mehmet EMİN- Çocuk Dünyası'ndan

Yeni Sözler:

can yakmak – kovan - sızlanmak, sızlatmak – sızlatıcı - yara, yara açmak - zehir, zehirli
- lal, lal renkli - imrenmek, imrenecek - gülde diken, bal arısında diken var

Sayfa 112

Dere

-Söyle bana güzel dere,
Saf suların nereden çıkar;
Nereleri okşar, yıkar;
Son gittiğin yer de nere?"
-" Dağlar başı doğduğum yer;
"Babam: bulut; anam: Sağnak;
"Beşiğim bir berrak kaynak,
"Çiçekler hep onu örter.
"Bir serseri sel olarak
"Dağdan aşağı gezer ettim;

"Her tarafa saklanarak,
 "Eğlenerek, sefer ettim
 "Çayır, çimen; güzel çiçek
 Artık bitmek üzeredir;
 "Homurdanan deniz,
 "Gireceğim makberdir! "

Yeni Sözler:

saf – babam, bulut – anam, sağnak – beşik - berrak – kaynak - beşiğim bir
 berrak – serseri – seyr - gezer etmek - makber

Sayfa 113

Zayıflara Yardım

Bundan yedi yüz sene evvel beş yüz çadırılık bir Türk aşireti hayvanları ile beraber Anadolu'nun yaylalarında dolaşıyor, kendilerine münasip bir yer arıyorlardı. Bu aşiretin erkekleri bin ile bin beş yüz arasında idi; fakat hepsi babayiğit, hepsi cengâverdi. Hepsinin de kutlu atları, keskin kılıçları, sağlam kalkanları vardı.

Bir gün uzakta, geniş bir ovanın ortasında birbiriyle kavgaya tutuşmuş iki ordu gördüler. Ordunun biri eziliyor, kırılıyordu. Aşiretin dilaver yiğitleri bu savaşı görünce kendileri de buna karışmak hevesini yenemediler: beyleri bu arzuya razı oldu. Yalnız hangi tarafa geçmek lazım geldiğini kararlaştırmak lazım geliyordu; bey biraz düşündü, sonra dedi ki:

Sayfa 114

-Galiplerle bir olup da zayıfları ezmek mertlik değildir; biz zayıf tarafa yardım etmeliyiz. Göreyim sizi, yenilenleri düşmanın kılıcından kurtarın.

Bunu söyledi, kendi de kılıcını çekerek galipler üzerine akın etti. Bunlar kırk elli bin kişilik bir orduydı. Fakat bu yeni kuvvet onları o kadar şaşırttı ki birkaç saat içinde yüzlerce maktul düştü, diğerleri de kaçırmaktan başka çare bulamadı.

Yenilenlere yardım eden bizim en eski cedlerimiz. Kayıhan aşiretiydi. Kahraman reisleri de devletimizi kuran, Osman Gazinin babası Ertuğrul Beydi.

Yardıma görenler Selçuklar, mağlup edilenler ise Tatarlardı. Selçukların padişahı Ertuğrul Gazinin elini öptü. Ve bu kahraman aşirete Bursa civarında Söğüt ve Domaniç yaylalarını verdi; Ertuğrul Beyi uç beyi (hudut muhafaza) tayin etti. İşte cedlerimizin birinci defa olarak tarihe karışması böyle şerefli bir vaka ile oldu.

Yeni Sözler:

çadır, çadırılık – aşiret - cengaver, dilaver – kalkan - galip – galipler - mağluplar-maktul- uçbeyi-hudut muhafaza-tayin etmek

Müellif: Ertuğrul Beyin yerine siz olsaydınız hangi tarafa geçerdiniz?

Ya bizimkiler mağlup olsaydı? Galipler yardıma muhtaç mıydı? Mağlupları ezmek mertlik midir?

Sayfa 115

Fındık Faresi

Farelerin en küçüğü ve en güzeldir. Derisi adeta siyah kadifeye benzer.

Fındık faresi, sık başaklar arasında, kuşlarınkinden daha zayıf ve daha sağlam bir yuva yapar. Yusuvarlak olan bu yuvanın deliği o kadar ufaktır ki farelerin aradan nasıl girip çıktığına insan hayret eder.

Bir gün bir çocuk bu yuvalardan bir tane bulmuş, eve götürüp onunla oynamaya başlamıştı. Dikkatsizlikle onu elinden düşürdü, fakat yuvaya hiçbir şey olmadı ve içindeki sekiz fare yavrusundan hiçbirisi oradan dışarı çıkmadı. Ne maharetle yapılmış bir ev değil mi?

Sonbaharda fındık faresi toprak altına girer; orada kendisine kuru otlarla yumuşak bir yatak hazırlar; onun üstüne yatar, uyur.

Yeni Sözlere;

fare - kadife -kuşlar, kuşlarınki, kuşlarınkinden - hayret etmek - maharet, maharetle.

Sayfa 116

Lütfen Biraz Su Verir misin?

Küçük Şefika bir gün annesiyle beraber sofraya oturmuş, yemek yiyorlardı. Şefika susadı, bardağı annesine doğru uzattı; " Anne bana su ver" dedi. Annesi Şefika'ya bir nezaket dersi vermek için bir hikâye anlatarak, dedi ki : "-Vaktiyle bir küçük kız varmış. Adı Rahimeymiş. Küçük Rahime birgün rüyasında bir melek görmüş, ona tılsımlı bir kelime öğrenmiş. Rahime her kimden bir şey isteyecek olursa ibtida o tılsımlı kelimeyi söyler. Sonra isteyeceğini istermiş; o tılsımlı kelimeyle kimden her ne isterse mutlaka dilediğini verirlermiş, Rahime'yi de herkes severmiş Şefika, ister misin, o tılsımlı kelimeyi ben de sana söyleyeyim mi?" Küçük Şefika annesine söylesin diye rica etti, annesi de Şefika'ya dedi ki:

-Küçük Rahime'ye melaikenin öğrettiği tılsımlı kelime "Lütfen" dir.

Sen de bundan sonra bir kimseden bir şey isteyeceğin zaman bu kelimeyi söylemelisin. Haydi, bakalım, benden şimdi su istemek için ne diyeceksin?

-Anneciğim, lütfen biraz su verir misiniz?

Şefika'nın annesi suyu verdi ve bir daha, bu kelimeyi unutmamasını küçük kızına tembih etti.

Yeni Sözlere;

lütfen - su, susamak - nezaket, nezaket dersi – rüya - melek – tılsım - melaike.

Müellif: Bir çocuk bir yere girdiği zaman selam vermezse nazik sayılır mı? Selam vermek için ne demeli? - Bir şey isteyeceğiniz zaman nasıl istersiniz? Lütfen der misiniz? Nazik mi nezaketsiz mi? Bir kişiye cevap verirken kafasını sallayan ya da "cık" , "he" gibi sesler çıkaran çocuk nasıl bir çocuktur? Siz bundan sonra bu gibi nezaketsizliklerden kaçınacak mısınız?

Sayfa 117

Aks-i Sada

Çocuğun biri bir gün babasıyla beraber kıra çıkmıştı. Baba bir ağacın altına çekilerek gazetesini okumağa koyuldu. Çocuk dağlara doğru koşmaya, sevincinden "Hop! Hop!" diye haykırmaya başladı. Uzaktan dağlar, derin derin aynı sesi tekrar ettiler: "Hop! Hop !"

Çocuk bu işittiği sesleri kendisiyle eğlenen bir çocuk sesi zannetti:

-Kimsin sen? Diye haykırdı. Dağlar aynı sözleri iade etti:

-Kimsin sen?

Çocuk hiddetlendi:

-Hayvan çocuk! diye bağırdı. Dağlar bu fena sözleri de aynıyla reddettiler.

Çocuk, bunun üzerine daha ziyade kızarak daha fena sözler söyledi, fakat sözlerinin aksinden başka cevap alamayınca kızgın kızgın babasına gitti:

Sayfa 118

-Derenin içinde saklanan bir çocuk bana fena sözler söyledi; diyerek şikâyet etti.

Peder, meseleyi derhal anlayarak dedi ki:

-Zannederim, o fena sözleri evvela sen söyledin, öyle değil mi?

Çocuk biraz durdu, düşündü, sonra işin doğrusunu söyledi.

Babası da aks-i sadanın ne olduğunu anlatarak dedi ki:

-Eğer güzel sözler söylemiş olsaydın karşiki dağlardan yine güzel sözler işitecektin. Fena sözleri yalnız insanlar değil dağlar da geri çevirirler.

Bunu ömründe hiç unutma, yavrum.

Yeni Sözler:

zannetmek - akis, sözlerin aksi, aks-i sada - şikâyet etmek - ömür - fena sözleri dağ bile geri çevirir.

Müellif: Siz aks-i sadanın ne olduğunu bilir misiniz? Bir caminin içinde seslendiğiniz zaman aks-i sadayı işitir misiniz? Birine fena söz söylerseniz size iyi sözlerle karşılık verir mi? Çamura taş atarsanız üstünüze ne sıçar? Terbiyeli çocuk fena sözler söyler mi? Hiddetli zamanında bile olsa yine söylemeli midir?

Sayfa 119

Gül Fidanı

Cemil' in bir saksı içinde bir gül fidanı vardı. Kırmızı dört güzel gül açmıştı. Cemil, her gün güneş çıktıktan, ayaz kalktıktan sonra gül fidanını pencerenin önündeki tahtaya koyuyor, akşamları ise içeriye alıyor, soğuktan muhafaza ediyordu.

Bir akşam hava pek güzel görünüyordu. Cemil gül fidanını içeriye almağa lüzum görmedi, tahtanın üstünde bıraktı.

Sabahleyin Cemil uyandığı zaman gül fidanına koştu, fakat güzel açılmış çiçekler ve açılmamış goncalar hep solmuştu. Cemil pek mahzun oldu, fakat gül fidanını kurtarmak için artık hiç çaresi yoktu. Bu hikâyeyi unutmayınız ve daima düşününüz ki, ufak bir ihtiyatsızlık uzun uzun çalışarak elde edilen bir iyiliği mahvedebilir. İhtiyatı, tedbiri asla elden bırakmamalıdır.

Yeni Sözler

gül fidanı - lüzum, lüzum görmek – ayaz - ihtiyat, ihtiyatlı – ihtiyatsız – ihtiyatsızlık – mahvetmek – tedbir - elden bırakmak.

Müellif: Sabırsız Cemil 'in tedbirsizliği neydi? Siz de bu gibi tedbirsizliklerde bulunur musunuz? Bundan sonra bulunacak mısınız?

Sayfa 120

Bahar Sabahı

İşte bahar, güzel bahar!
Gel, kardeşim toplayalım
Gelincikler, papatyalar!
Başka türlü çiçekler de var
Her tarafı yoklayalım!.

Yeşillenmiş bütün toprak!
 Her bir otun ucuna bir
 Çiy tanesi asılarak
 Elmas gibi şimşeklenir.
 Her yerde var çiçek, yaprak!

Gel, kardeşim, tozlu yoldan
 Yavaş yavaş yürüyerek
 Toplayalım sağdan soldan
 Kucak kucak yaprak, çiçek!
 Taşsın çiçek elden, koldan!

Ali ULVİ-Çocuklarımıza Neşideler

Yeni Sözler:

bahar - gelincik-papatya - yeşil, yeşillenmiş - çiy, çiy tanesi – elmas - sağ sol.

Sayfa 121

Ayı Diriyken Postu Satılmaz

İki avcı arkadaş olmuştu. Bir gün paraları kalmamıştı, aralarında konuştular: "Gidelim bir ayı postu satalım, bu günlük geçinelim; yarın da gider ayıyı avlarız. " Dediler, dedikleri gibi de yaptılar.

Ertesi gün kırlarda, ormanlarda bir ayı arayıp dururken karşlarına gayet azgın biri çıkar. Bizim avcılar birden bire şaşırırlar, korkarlar, biri bir ağacın üstüne çıkar sallanır; öbürü de yere yatarak kendisi ölü gibi gösterir.

Ayı gelir, yerdeki insana yaklaşır; burnunu kulağına doğru sokar, her tarafını koklar; fakat avcı o kadar kımıldamıyordu ki onu ölmüş zannederek, içinden de "Leş et yenmez" diyerek çeker gider; öbür avcı ağaçtan aşağıya iner; arkadaşına sorar:

-Kuzum, ayı senin kulağına ne dedi?

-Ayı dedi ki, bir daha diri ayının postunu satmayın; Haydi sizi bu seferlik affediyorum.

Yeni Sözler:

av, avcı – post - bu seferlik - affetmek.

Sayfa 122

Gerçek Kahraman

Küçük Mustafa bir köylü çocuğudur; fakat hakiki bir kahramandır. Kulübeleri demiryolunun ta yanındaydı. Mustafa her zaman yalınayak, başı açık, buraya kadar gelir, trenlerin gelip gitmesine bakardı.

Lokomotif uzaktan dumanlar savurarak keskin ve şiddetli sesler çıkararak gelip geçerken Mustafa'nın pek hoşuna giderdi. Hatta içinden, büyüdüğü zaman, şimendiferlerde makinist olmak hevesini duyardı.

Bir gün Mustafa yine demiryolu boyuna inmiş, bir tarafa oturmuştu. Etrafına bakarken hattın bozulmuş, demir raylarının yerinden çıkarılmış olduğunu

Sayfa 123

gördü. Mustafa ondan evvel eşkıyanın ara sıra demiryolunu bozduklarını ve oradan geçen trenin hattın dışarı çıkarak vagonların parçalandığını, insanların öldüğünü işitmişti. Hemen anlayabilirdi ki şimdi de bir trenin geçecek olursa bozuk rayların bulunduğu noktada hattın dışarı atılacak, büyük bir kaza olacak!

O anda uzaktan trenin korkunç sesleri duyuldu, lokomotifin dumanları görüldü. Tren ilerliyor, bozuk yere yaklaşıyordu. Kahraman Mustafa daha ziyade beklemedi; hattın ortasına atladı, kollarını açıp kaldırdı, makiniste elinden geldiği kadar işaret etmeye çalıştı.

Makinist çocuğu gördü; fakat niçin böyle yaptığını anlamadı. Makinenin süratini azalttı; düdüğünü öttürdü. Çocuk yine yerinden kımıldamadı, işaret yapmakta

devam etti. Nihayet makinist treni durdurmağa mecbur oldu; hiddetli bir tavır ile lokomotiften aşağı indi, çocuğun yanına geldi. O zaman nasıl büyük bir kaza atlatmış olduğunu gördü ve ne olduğunu anlamak için aceleyle vagonlardan atlayanlara küçük kahramanı takdim etti.

Herkes küçük Mustafa'yı kucaklıyor, öpüyor, seviyordu. Babasını da çağırarak tebrik ettiler ve çocuğu büyük bir mektebe vermek için lazım olan masrafları üzerlerine aldılar. Küçük Mustafa makinist olmak istediğini söyleyince bu arzusu herkesin hoşuna gitti. Bugün Mustafa Efendi hakikaten şimendiferlerimizde çalışan cesur bir makinisttir.

Yeni Fikirler, Sözler:

kahraman, hakiki kahraman – lokomotif - makinist – eşkıya - kaza - işaret etmek – sürat - hiddetli tavır – takdim - küçük kahramanı takdim etti - tebrik etmek.

Müellif: Siz böyle bir kazanın olacağını anlamış olsanız ne yaparsınız? Tren sizi çiğner diye korkar mısınız?

Sayfa 124

Yuva

Bahçedeki akasyanın
Dallarında bir ufak kuş
Yuva yapmış, o yuvanın
İçi yavru ile dolmuş!.

Küçük kuş çamur, yosun
Çerçöp, çalı taşıyarak
Gagasıyla uzun uzun
Yuva kurmuş yusyuvarlak. . .

Kanatları arasında
Ne sevgili yavrular var!.
Çamurların şurasında,
Burasında bir yem arar;

Sayfa 125

Babaları gelip gider:
Tırtıl, böcek, sinek taşır;
Yuvasını tavaf eder,
Kenarında hep dolaşır!

Bu yavrular bir çiçek
Gibi bir gün ovaları
Şenleterek süsleyecek. . .
Yavruları, yuvaları

Her tarafı dolduracak
Gelecek yıl, bu zamanda
Çünkü onlar ev kuracak,
Çoğalacak her bir yanda!

Ey küçük kuş!
Sesin güzel...
Yavru dolmuş
Yuvana gel!

Ali ULVİ-Çocuklarımıza Neşideler

Yeni Fikirler, Sözler:

(Akasya ağacı, mevsiminde yaprakları, çiçekleri gösterilecek) yosun - çerçöp-tavaf etmek.

Sayfa 126

Moskof Tabyası

Bahçede toplanan çocuklar yedi idi: Beşi erkek, ikisi kız. En büyükleri Cemil sekiz yaşındaydı.

-Haydi askerlik oynayalım; dedi.

Buna kızlar bile razı oldu. Fakat nasıl oynayacaklardı? Asıl iş bu oyun için lazım olan şeyleri bulmaktaydı.

Cemil yerden uzunca bir sopa aldı:

-Bunu görüyor musunuz, dedi, bu kılıçtır: Ben bu kılıcı belime takarak zabıt olacağım. Siz de asker olacaksınız.

-Şu karşıki tepecik yok mu? O da Moskof Tabyası'dır. Oraya hücum edeceğiz, onu alacağız.

Bütün çocuklar, seviniyor, gülüyor, oyuna başlamak için sabırsızlanıyordu. Askerlik oyununu işiten Turgut koştu, odasındaki ufacık Osmanlı bayrağını getirdi:

-Ben de bayraktar olacağım; dedi.

Cemil kılıcını havaya kaldırdı: Sesini yükselterek, " Dizilin " diye bağırdı. Çocuklar dizildiler; Cemil büsbütün bir zabıt tavrı takınarak kumandaya başladı!

-Yarım sağ, marş! Bir iki, bir iki şimdi bölük yürüyordu. Yalnız küçük Turgut geri kalıyor, afacan afacan gülüyordu; küçük zabıt "Yo, gülmek yasak!" dedi. Sonra, kumandasına devam etti:

Sayfa 127

-"Bölük dur! Dikkat ha! Tabyaya yaklaşıyoruz. Düşman kurşun yağıdırıyor. Göreyim sizi; hiç korkmayın! "

Süleyman cevap verdi:

-Osmanlı askeri hiç korkar mı?

Cemil son kumandasını verdi:

-Hücum! Hücum!

Bütün bölük Allah Allah diyerek ileriye atıldı.

İki dakika sonra Moskof tabyasına Osmanlı bayrağı dikilmişti. Bölük daha ilk adımlarda yere yuvarlanan küçük Turgut'tan başka mecruh şehit vermemişti.

“Hilal-i Ahmer”

Bölük tepeyi zaptetmiş, fakat küçük Turgut mecruh düşmüştü. Küçük askerler mecruhu bir teskere ile kaldırdılar, hilal-i ahmerin seyyar hastane çadırına götürdüler.

Bahçede buldukları bir tahta, teskere yerine kullanıldı. Bahçenin kulübesi de seyyar hastane çadırı vazifesini gördü. Erkek çocuklarından biri operatör olmuştu. Kaşlarını çatarak:

-Bacak kesmek ameliyatı yapmağa mecbur olacağız, diyordu. Kızların ikisi hastabakıcı olmuştu. Hemen hastayı yatırıp yarasını sardılar, hepsi ona:

"Merak etmeyiniz, bacağınız kesilse de takma bacakla, pekala yürüyebilirsiniz. Bu asker için bir şereftir! " diyorlardı. Fakat Turgut şakanın uzamasına vakit bırakmadı:

"Ben iyi oldum!" diyerek kalktı, herkesin kahkahaları arasında yürüdü, gitti.

Sayfa 128

Lahana ile Kazancı

Kazancı Ali ile komşusu Memiş beraber gidiyorlardı. Bir sebze bahçesinin önünden geçerken büyük büyük lahanalar gördüler. Ali " Ne büyük lahanalar! Ben ömrümde bu kadar irilerini görmedim" dedi.

Memiş hiçbir şeye hayret etmez, daima her şeyin en fevkaladesini görmüş bir insan gibi geçinirdi. Şimdi de omuz silkerek:

-Bunlara da iri lahana mı diyeceğiz? Ben vaktiyle bizim köyde pek daha irilerini görmüştüm. Hele bir tanesi tam şu karşı ki cami kubbesi kadar olmuştu. Kazancı Ali istifini bozmadı, arkadaşının doğruluğuna şüphe bile göstermedi. Yalnız şu sözleri ilave ederek lakırdıyı uzattı:

-Dünyada her şey olur. . . Ben de bir zaman hatırlıyorum, sizin köyün

Sayfa 129

belediye reisi bizim ustaya bir kazan ısmarlamıştı. Onu yapmak için içine tam dört yüz amele girip çalışmıştı. Bu kazan cami kubbesini bile geçiyordu.

-Amma da yaptın, ha! Bu kadar büyük kazanı ne yapacaklardı.

-Anlaşılan o iri lahanaların yetiştiği seneydi, belediye reisi de kazanı onları pişirmek için ısmarlamış olacak. . . Memiş mahcup oldu ve hiç sesini çıkarmadı.

Yeni Sözler:

hayret etmek – fevkalade - omuz silkmek - deve – cami kubbesi - istifini bozmadı - şüphe göstermek - mahcup olmak.

Müellif : Atıp tutan insanlar tanır mısınız? Onların atıp tutmalarına inanır mısınız? İnanılmayacak söz söylemek akıllılık mıdır? Yalan caiz midir?

Çocuk ile Kırlangıçlar

Çocuk (Kendi Kendine):

Geldi yine kırlangıçlar;

Geldi yine ilkbahar;

Soğuk gitti, hava ılık;

Güneş çıktı, gün aydınlık.

(Kırlangıçlara)

"Tekmil bu kış ortalık kar

"İken güzel kırlangıçlar;

Sayfa 130

"Nerde vakit geçirdiniz?

"Var mıydı ateşiniz?"

Kırlangıçlar:

"Kar ne demek, güzel çocuk!

"Ateş niye, yokken soğuk?

"Bizim için bir mevsim var

"O da bahar, güzel bahar!"

Çocuk:

"Size gıpta kırlangıçlar!

"Dünyada varsa bahtiyar,

"O ancak sizsiniz, işte,

"Çünkü kış yok senenizde

"Bilseydiniz, güzel kuşlar,

"Kış mevsimi ne can sıkar!

"Bu mevsimde olur yasak:

"Gezmek, koşmak, oyun, sokak!

"İki kanat bulsaydım,

"Size yoldaş olsaydım,

"Uçsaydım uzaklara;

"O ebedi ilkbahara!"

Yeni Sözler :

kırlangıç - mevsim, bahar – gıpta - bahtiyar - senenizde kış yok – yoldaş olmak - ebedi, ebedi ilkbahar.

Müellif: Kırlangıçlar gibi uçmak ister miydiniz? Niçin? İnsanlar uçabilir mi? Evvelden uçabilir miydi? Teyyare ile ister miydiniz? Korkmaz mısınız?

Sayfa 131

Tehlike Zamanında Şaşırmamak

Bir kış günü iki çocuk soba başında oturuyor, konuşuyorlardı. Odada başka kimse yoktu. Nasılsa çocuklardan biri sobayı karıştırırken eteği tutuştu. Söndürmek istedikçe alev ziyadeleşerek vücudunu sarmağa başladı.

Diğer çocuk, öbürünün küçük ablası, tabii korktu, bağırmağa başladı. Fakat büsbütün şaşırmadı, hemen aklına başına topladı, yerdeki keçeyi aldı ve onunla kardeşini sarmağa çalıştı, nihayet söndürmeye de muvaffak oldu.

Küçük çocuğun vücudu iyice yanmıştı, fakat ablası şaşırsaydı büsbütün yanacaktı; evde yangın çıkacak, ikisi de alev içinde olacaktı.

Vücudu yanan çocuk birkaç gün yatakta kaldı, sonra iyi olup kalktı. Her zaman da küçük ablasına teşekkür ederek "Sen olmasaydın ben yanacaktım" diyordu.

Yeni Fikirler, Sözler:

tehlike - vücudunu sarmak – alevler – tabii - muvaffak olmak - şaşırmamak

Müellif : Küçük kız, kardeşi yanarken şaşırsaydı ne olacaktı? Şaşırmaktan bir fayda hasil olacak mıydı? Siz şaşırmıyorsunuz? Bundan sonra ne yapacaksınız?

Sayfa 132

Parkta

Güzel melekler, koşun sıçrayın;
Ormana kıra, parka, uğrayın;
Güller, laleler, açılır tekrar,
Her taraf yeşil, her taraf bahar

Sayfa 133

Sevgili kızlar, gülün oynayın;
Küçük çılgınlar, koşun sıçrayın.
Gülüşmenizi kuşlar alkışlasın
Oynamanızı orman selamlar

Küçük güzeller, oynayın, gülün
Yüzünüz benzer rengine gülün
Bahar mevsimi, çiçek ayıdır;
Gülmek, oynamak çocuk payıdır.

Yeni Fikirler, Sözler:

melek, melekler - çılgın, çılgınlar – gülüşmek - yüzünüz gülün rengine benzer -
çiçek ayı - çocuk payı - gülmek oynamak çocuk payıdır.

Sayfa 134

Eşya ile Mütalaa

Ekmek ne diyor;

-Sıcak ekmek, nereden geliyorsun.

-Fırından; fırıncı unu yoğurdu, beni yaptı. Isıttığı fırının içine attı, pişirdi. -Un nereden geldi?

-Değirmenden; rüzgar esti, değirmen döndü, buğday öğütüldü, un oldu.

-Buğday nereden geldi?

-Harmandan; çiftçi ekini harmana yaydı, düveni öküzlere çekti, dökülen ekini rüzgara savurdu, taneler samandan ayrıldı.

-Ekin nereden geldi?

-Tarladan; yağmur yağdı, tarla yumuşadı, çiftçi ineklere sapanı çekti; tarlayı sürdü; tohumu ekti, ekin oldu.

Sayfa 135

-Yağmur nereden geldi?

-Bulutlardan; güneş ortalığı kızdırdı; deniz suyu buhar oldu, havaya kalktı, bulut oldu.

-Güneş nereden geldi?

-Güneşi Allah yarattı.

Yeni Sözler :

fırın, fırıncı - unu yoğurmak - değirmen, öğütrnek - harman, dövrnek, savurmak - tane, saman - sapan sürmek - tohum ekmek - bulut, yağmur, yağmak – Güneş - Allah.

Sayfa 136

Ada Tavşanı

Ada tavşanı kedi cesametinde bir hayvandır; insana biraz alışır, fakat tehlikeden hiçbir zaman emin olmaz:

Çünkü zavallının birçok düşmanları vardır: Kedi, köpek, tilki, kurt, avcı : Hep ada tavşanını avlar.

Bakınız, şurada iki güzel, beyaz ada tavşanı vardır. Şalgam yaprakları yemekle meşgul oldukları halde, uzun kulakları nasıl daima tetiktedir; keskin bakışlı gözleri de hep etrafı gözetliyor.

Bir çıt olsa hemen kulaklarını dikerek, ufacık kuyruklarını sallayarak arka bacaklarıyla sıçraya sıçraya kaçarlar, yuvalarına girip saklanırlar.

Ada tavşanı ağzını açtığı zaman ciğerlerinin ön tarafındaki ikişer dişini görebilirsiniz; ince ve keskin olan bu dişler otları kesmeye, köklerini kemirmeye yarar. Ada tavşanları bu dişleriyle parçalayıp gevelediği gıdaları arkadaki törpüye benzeyen azı dişleriyle güzelce çiğner ve öylece yerler.

Sayfa 137

Bunların bahçe içinde, kumlu toprak dahilinde kazılmış dar bir lağımın nihayetinde yumuşacık yuvaları vardır. Ana, baba, küçük büyük kardeşler hep beraber orada yaşıyorlar. Bu lağımları nasıl kazdıklarını, o yumuşak yuvayı nasıl yaptıklarını merak ediyorsunuz, değil mi? Bunu anlamak da pek kolaydır. Ada tavşanının ayaklarına bakmak kâfidir. Pek kuvvetli olan bu ayakların her birinde gayet keskin tırnaklar vardır. İşte tavşanlar bu mükemmel ayaklarla kumlu toprağı kazarak onun içinde dar, dolambaçlı tüneller vücuda getirirler.

Bu lağımlar o kadardır ki oraya ancak tavşanlar sığabilir, yer altına hayvanlardan hiçbiri giremez. Bu sayede ada tavşanları düşmanlarının şerrinden emin olabiliyor.

Tavşanlar bu dolambaçlı lağımların nihayetini genişletirler. Tarlalarda topladıkları yumuşak kuru otları ve samanları oraya götürerek yayarlar, kendilerine rahat bir yatak, yavrularına yumuşak bir beşik vücuda getirirler. Bazı yerlerde tavşanlar

yerin altında, büyük büyük kasabalar bile inşa ederler. Tavşanların bu karanlık yerlerde nasıl görebildiklerini de anlamak

Sayfa 138

istersiniz, değil mi? Bakınız ki, tavşanların ince uzun bıyıkları vardır; işte bu uzun bıyıklarla yollarını yoklaya yoklaya, karanlıkta ilerliyorlar, evlerini de buluyorlar.

Ada tavşanları, içinde yaşadıkları bahçelerin, bağların nebatlarını, sebzelerini tahrip ederler; bunun için bahçıvan da onların düşmanıdır. Bazı memleketlerde bu kemirici hayvanlar o derece çoğalırlar ki tarlalarda tek bir yeşil yaprak bırakmazlar o zaman onları on binlerle öldürerek yere gömer, onların çürümüş etleriyle toprağı gübrelerler.

Yeni Sözler:

cesametinde -kulakları tetiktedir - keskin bakışlı gözler - törpü, azı dişleri – lağım - çıt olur – dolambaçlı - kemirici hayvanlar.

Müellif: Siz hiç ada tavşanı gördünüz mü? Nasıldı? Resimdeki ada tavşanları güzel miydi? Ada tavşanlarının dişlerine baktınız mı? Bakmak ister misiniz?

Sayfa 139

Kemliğe İyilik

Vaktiyle bir adamın iri bir köpeğı vardı. Köpek insanları karlar altından, derelerin içinden kurtaran soydan idi.

Bir kaç sene insanla köpek adeta arkadaş olmuşlardı fakat artık köpek ihtiyarlıyordu. İnsanların da eski hali kalmamıştı; kendisi fakir düşmüştü; çalışamıyordu; köpeğı beslemek ona ağır bir yük gibi geliyordu. Bir gün düşündü," Köpeğı alayım da göle götüreyim, boynuna bir taş bağlayıp suya atayım" dedi, ve dediğı gibi de hareket etti. Fakat köpeğı suya attıktan sonra nasılsa kendisi sendeleyip suya düştü bunu gören sadık köpek kuvvetle çırpındı boynundaki taşı attı sahibini dişleriyle yakalayarak sahile çıkardı!

Boğmak istediği köpeğin sadakatiyle kurtulduğunu gören insan hayvana karşı adeta mahcup oldu, onu tekrar evine götürdü. İhtiyar arkadaşını bir daha yanından ayırmadı.

Yeni Sözler:

soy - hareket etti – sendelemek – çırpınmak – sahil - sadakat, sadık - mahcup olmak

Müellif: İnsanın hareketini beğendiniz mi? Köpeğin hareketine ne dersiniz? Bu hususta ne düşünürsünüz?

Sayfa 140

Yaz

Toprakların altında
Altın başlık baş eker;
Yanar yorgun meşeler
Günün kızgın vaktinde,
Güneş basar her yeri !
Ekinleri, ovaları, gökleri
Güneş kaplar; ondan bir şey kurtulmaz;
Yaşa, yaz!
Ağaçların suları
Kabuklara yayılır,
Çıkar kökten yukarı,
Her şey: Kır, ova, çayır

Yaprak, çiçek, meyve dal, ot yeşerir;
Yeryüzüne hayat taşır, durmaz.
Yaşa, yaz !

Ali ULVİ

Sayfa 141

Hurma Memleketinde

Bir cuma günü Salim ile kardeşleri teyyare oyunu oynuyorlardı. Çocuklar Salim'in bahçe sırasındaki hazırladığı hava gemisine bindi, teyyare de güya gibi uçmaya başladı.

Salim anlatıyordu:

-Şimdi Anadolu'nun en yüksek dağlarını, Toros'u geçiyoruz. Bunun için hava birdenbire soğudu. Altınıza bakın: Koca kar yığınlarını görüyorsunuz, değil mi?

Cehdi sordu:

-Nereye gidiyoruz, ağabey?

Sayfa 142

-Hurmaların yetiştiği memlekete "Arabistan'a" gidiyoruz.

-Arabistan soğuk mu?

-Hayır, Arabistan sıcaktır. Biz henüz Anadolu'dayız da onun için sıcığı duyamıyoruz. İşte Suriye çölüne giriyoruz. Bakınız: Her taraf kum, kum, kum! Sıcak, sarı kum gözün alabildiğine kum! Ne ağaç var, ne ot. İşte şurada birkaç ağaç görülüyor; demek ki bir kuyu başına geliyoruz. Buraya inelim de yüzümüzü yıkayalım, serinleyelim. Selim cebinden bir kartpostal çıkardı. Çocuklara gösterip anlatmağa başladı:

-Hurmaları seviyorsunuz, değil mi? Hurma işte şu uzun ağacın meyvesidir. Burası bir vahadır; burada su, ağaç, yeşillik vardır. Fakat bütün etrafı hep kum, kum, kumdur. Orada, yazın, ortalık cehennem gibi yanar.

Cehdi sordu:-Bu çocuklar suyu evlerine mi götürüyorlar?

-Evlerine mi?

-Çadırlarına. Çöl Araplarının evi yoktur, onlar hep çadırdaki yaşarlar. Hayvanları devedir. Deveye çölün gemisi derler.

Yeni Sözler, Fikirler:

teyyare, hava gemisi - Anadolu - Tunus - Arabistan - çöl - vaha - hurma - deve - çöl gemisi.

Sayfa 143

İşçilere Hürmet

Babasıyla sokağa çıkan bir küçük kız yolda bir ocakçıyı görerek dedi ki:

-Baba, bak şu ocakçı ne çirkin! Her tarafı simsiyah:

-Böyle söyleme, yavrum. . .

-Ocakçı bizden çok uzak, işitmez ki. . .

-Varsın, işitmesin, yavrum; sen yine öyle söyleme ve öyle düşünme. Öyle söylersen bilmeden nankörlük etmiş olursun. Ocakçının simsiyah olması senin iyiliğin içindir.

-İyiliğim için mi? Ben onu tanımıyorum ki. . .

-Bak; anlatayım, kızım: Evimizde ocaklar, soba boruları, baca yok mu? Elbette ocak yandıkça ateşin kurumu bacanın, boruların iç tarafını doldurur. Burası temizlenmezse kurumlar tutuşur, alevleri etrafa yayılır, yangın çıkabilir. Demek ki böyle ocakçılar olmasaydı, evimiz ateş alır, evsiz kalırdık; yahut biz kendimiz ocağa girerek bacayı temizlemeye mecbur olurduk, gördün mü?

Sayfa 144

Ocakçının simsiyah olması senin ve bizim iyiliğimiz içinmiş. Bizi yanmaktan veya sihaylanmaktan kurtarmak içinmiş.

- Bunu hiç düşünmemiştim, babacığım.

-Bundan sonra artık düşünmelisin, yavrum; yalnız ocakçının simsiyah olması değil, değirmencinin bembeyaz olması da senin iyiliğin içindir. O da sana ekmek hazırlamakla uğraşır. Çiftçinin sabahtan akşama kadar güneş altında yanması, cildinin kesilmesi de senin içindir. Kunduracının kamburu çıkması, duvarcının elleri nasır bağlaması, askerin muharebede yaralanması da hep senin içindir. Her işçinin çalışması diğer insanlara muhtaç oldukları şeyleri yapmak içindir bunu hiçbir vakit hatırlından çıkarmamalı, yavrum.

-Hiç çıkarmayacağım, hem de bir daha ocakçı yahut kömürcü ne çirkin insandır, demeyeceğim, babacığım.

-Fakat bu da kafi değil, yavrum. İşçilere" Çirkin" dememek yetmez. "Güzel!" demek de lazım. İşçileri de, işi de sevmelisin. Başkaları senin için çalıştığı gibi sen de başkaları için çalışmalısın. Senin de elin ayağın işlemeli. Senin de vücudun dimağın yorulmalı. Kendin yorulduğun zaman işin ne kadar tatlı olduğunu anlayacaksın ve artık, demin söylediğin gibi: " Şu ocakçı ne çirkin" demeyi kafi görmeyeceksin; yüzlerinde vücutlarında çalışmanın necip bir neşesini göreceksin her işçi için:

"Ne kadar güzel! " diyeceksin! Çünkü çalışmak yalnız faydalı değil, aynı zamanda sevgili ve güzeldir. . .

Yeni Sözler:

hürmet - necip - çalışmak yalnız faydalı değil, aynı zamanda sevgili ve güzeldir.

Sayla 145

Bahçıvanın Düşmanları

Bir gün bostanlar arasında geziniyordum. Sebzeler etrafında güzel kelebekler uçuşuyordu. Ben bu güzel havai mahlûkların zarif renklerini seyretmekle meşgulken ötede bir bahçıvan, elindeki ağla kanatlı hayvancıkları merhametsizce avlıyor, öldürüyordu.

Yanına gittim ve kendisinden bu gaddarlığın sebebini adeta sert bir tavırla sordum:

-Allahtan korkmadan bu zararsız ve güzel kelebeklerin canına nasıl kıyıyorsun? dedim. Adamcağız işini bir dakika bıraktı, intikam dolu çehresini bana çevirerek dedi ki:

-A, efendi, sen bu kelebeklere acıyorsun ama, onların nereden çıktığını bilseydin hiç acımazdın.

Sonra yere doğru eğildim, sebzelerin arasından korkunç bir kurt çekti çıkardı: Şu çirkin tırtılı görüyor musun, işte bu güzel ve ziyansız kelebek

Sayfa 146

şu çirkin ve muzur tırtıldan oldu. Kendisinin şimdi ziyanı yok ama tırtıl halindeyken lahanalarım, sebzelerime ne zararlar vermiştir! Tırtıldan çektiğimi ben bilirim. Bak bir

kere her şeyi nasıl yiyip bitirmişler! Kelebekleri işte bunun için öldürüyorum. Bahçıvana sordum:

-Tırtılları öldürsen de kelebekleri bıraksan olmaz mı?

O kızarak cevap verdi:

-Efendi, efendi dedi, git işine Allah aşkına. Kelebeklerin yavruları hep tırtıl olmayacak mı? Bunların her biri yüzlerle yumurta yumurtlar. O yumurtaların her biri baharda, işte bunun gibi bir kurt olur!

Güzel kelebeklere acımdan kendimi alamamakla beraber bahçıvana da hak verdim.

Yeni Sözler:

İntikam, intikam dolu çehre – tırtıl - muzır- hayvan, hayvancık -kanatlı hayvancık.

Sayfa 147

En Eski Çadırlarımız

Her birimiz ailemizle beraber, şehirlerde kasabalarda veya köylerde oturuyor, evlerde yaşıyoruz. Fakat en eski cedlerimiz çadır altında yaşarlardı.

Biz bugün büyük bir millete, büyük bir devlete de malikiz. Fakat bu milleti meydana çıkaran, bu devleti kuran cedlerimiz ancak birkaç yüz çadırlık bir Türk aşiretiydi.

Bize "Osmanlı milleti" devletimize de "Osmanlı Devleti " derler. "Osmanlı" kelimesi bundan yedi yüz sene evvel yaşayan Osman Bey namındaki bir ceddimizin isminden yadigâr kalmıştır.

Osman Bey, Ertuğrul isminde bir beyin oğluydu. Ertuğrul Bey göçebe, çoban ve kahraman bir aşiretin reisiydi.

Ertuğrul Beyin aşiretine "Kayıhan aşireti" derlerdi.

Sayfa 148

"Kayıhan aşireti" Asya'nın Altay "Altını Dağ"larda, geniş ovalarında çobanlıkla ve muharebe ile vakit geçirirdi. İslamlık Arabistan'dan Asya'nın en uzak yerlerine kadar yayıldığı zaman Kayı Han aşireti de hep birden Müslüman olmuştu. Daha birçok Türk aşiretleri de Müslümanlığı kabul etmişti. Fakat Asya'nın Moğol denilen büyük bir kavmi putlara tapmaktan vazgeçmemiştir.

Moğolların Cengiz isminde büyük bir padişahları zuhur etti. Cengiz yüz binlerce asker topladı, dünyayı fethetmeye başladı. Kendisine tabi olmak istemeyen şehirleri yaktı, yıktı, esareti kabul etmeyen milletleri ve aşiretleri de kırıp geçirdi. İşte Müslüman olan Kayıhan aşireti putlara tapmak ve gaddar olan Moğollara esir olmak istememiş, memleketlerinden uzaklaşmış, Anadolu'ya kadar gelmişti; o zamanki reisleri de bizim devletimizi kuran Osman Beyin büyükbabası "Süleyman Şah" idi.

Yeni Sözler:

aile-cedler, ecdad-çadır, çadırılık-aşiret-yadigar-göçebe - muharebe, muharip-İslam, İslam dini-fethetmek-tabi-esaret-gaddar.

Sayfa 149

Bir Avcı Hikâyesi

Avcılar, ateşin etrafında toplanarak, hikâyeler anlatıyorlardı. Her biri kendi avcılıklarından, sergüzeştlerinden bahsediyor, çoğu da arkadaşlarını eğlendirmek için asılsız vakalar uyduruyorlar, söylüyorlardı. İşte bu avcılardan birinin anlattığı uydurma ve eğlenceli hikâyelerden biri şudur:

"Bir gün talih bana pek yaver çıkmıştı. İki-üç saat içinde öldürdüğüm tavşanlar, geyikler, karacalar, keklikler, bıldırcınlar, yabani güvercinler iki el arabası doldurmuştu. Biraz oturup dinleneyim istedim. Zaten tek bir saçmam bile kalmamıştı. Fakat köpekler bir türlü rahat durmuyorlardı; aşağı yukarı koşuşup tekrar yanıma geliyorlardı. Bundan yakınlarda büyük bir av dolaşmakta olduğunu anladım. Hakikaten

koştukları tarafa doğru bakınca iki-üç yüz adım ötede, ağaçlar arasında güzel bir geyiğin sakın sakın otladığını gördüm. Şimdi ne yapayım? Saçmam yok ki atıp vurayım; düşündüm, taşındım, güzel bir çare buldum: Oracıkta kiraz ağaçları vardı, bir avuç kiraz toplayıp yedim, çekirdekleriyle de tüfeğimi doldurdum; nişan alıp attım. Geyik birden, vurulmuş gibi, yere doğru çöktü fakat birkaç saniye

Sayfa 150

geçmeden tekrar kalkarak koşmağa başladı. En güzel avı çaresiz kaçırmıştım.

"Bir sene sonra aynı günde, birkaç arkadaşla beraber yine oralarda avlanıyorduk. Uzaktan, garip bir geyiğin ağaçlar altındaki kaynaktan su içmekte olduğunu görmeyeyim mi? Dikkat edince anladık ki başının iki boynuzu arasında birkaç arşın boyunda bir kiraz fidanı yükseliyordu. Artık bu geyiğin geçen sene kiraz çekirdekleriyle vurduğum geyik olduğunu, kiraz çekirdeklerinden yetiştigiğine şüphem kalmadı.

Mademki bu ağacı diken bendim, mahsulünü toplamak da bana düşerdi. Hemen tüfeğimi çekerek geyiğin başına nişan aldım; atınca vurdum. Fidanın üzerinde kirazlar o kadar olgun ve lezzetliydi ki, tatları hala damağımdan çıkmadı.

Yeni Sözler:

hakikaten – sergüzeşt – tarih – yaver – saçma – tadı damağımda kaldı.

Sayfa 151

Bayrağım

Babam geçen bayramda nasıl bir hediye istediğimi sormuştu, ben de bayrak almasını rica ettim. Sevgili babacığım gönlümü kırmadı, bana şanlı al bayrağıımızdan boyum kadar büyük bir tane aldı. Çoktan beri böyle bir bayrağım olmasını arzu ederdim; şimdi artık muradıma erdim.

Her ne zaman açılmış bir bayrak görsem durur, bakarım; renginden, ay ve yıldızlardan-hele dalgalandığı zaman o kadar hoşlanırım ki bakmasına doyamam. Donanma günlerinde sokağa çıkarım; dükkanlar, evleri süsleyen bayrakları temaşa

ederim. Asker geçerken de gözlerimle hemen al beyaz bayrağımızı ararım, seyrine dalarım.

Askerlik dünyada en ziyade sevdiğim bir meslektir. Asker olmak en büyük hevesimdir. Bu heves bana nereden geldi biliyor musunuz? Geçen muharebeden! Ben henüz altı yaşımdaydım. Babam bir akşam ağlayarak;

Sayfa 152

"Askerimiz yenildi, düşmanlar, Rumeli'mizi aldı; binlerle kardeşimizi kesti. " demişti. İşte o dakikada iime bir şey oldu; ben de ağladım babamın kollarına atıldım. Felaketimizi tamamıyla anlıyordum: Asker olmak Rumeli'mizin tekrar düşmanlardan alınmasına hizmet etmek istiyordum!

Bayrağım yatağımın başucunda duruyor. Ben her sabah kalkınca, onu öpüyorum:

"Sevgili bayrağım, ahdim olsun; byyeyim; asker olayım, seni muharebelerde taşıyayım, padişahımız Sultan Murad'ın türbesine çekeyim" dedim.

Bayrağımı günde birkaç defa ziyaret ederim, her defasında okşarım; yüzümü gözümü ayına, yıldıza sürerim. Bir gün babam görerek bayrağı niçin bu kadar seviyorsun? diye sordu. Çünkü bana hep düşman elinde inleyen Rumeli'mizi hatırlatıyor; dedim. Babam bu cevaba çok memnun oldu ve üstümde gördüğünüz izci esvabıyla silahlar aldı. şimdi kasaturamı belime takar, tfeğimim üzerime asarım; bayrağımı kaldırır tam bir asker gibi yürürüm.

-İleri; marş! Bir, iki, bir, iki.

Yeni Sözler:

gönül kırmak -şanlı-meslek, askerlik mesleği-ahdim olsun - ziyaret etmek – izci esvabı, silahlar, kasatura

Sayfa 153

Çalışalım

Arı gezer, çiçek emer;
 Kuşlar uçar, bir yem arar;
 Orman renkten renge girer;
 Her tarafta çalışmak var.
 Haydi, haydi çalışalım.
 Çalışmağa alışalım.

Tembellikten sakınelım;
 Çalışmanın zamanıdır;
 İnsanlığı takınelım,
 İş insanın bir canıdır
 Haydi, haydi çalışalım,
 Çalışmağa alışalım.

Cennet gibi her yerimiz
 Sevinç ile dolmalıdır.
 Bunun için her birimiz
 İş sahibi olmalıdır.
 Hem de bizler her ne olsak
 İşimizi düşünelim,
 Tembellikten durup uzak
 Çalışmakla öğrenelim.

Sayfa 154

Arkadaşlar, iş başına,
 Girdik çalışmak yaşına.
 Mektep cennet
 Gel devam et...
 Haydi haydi çalışalım,
 Çalışmağa alışalım
 Ali ULVİ

Yeni Sözlər:

renkten renge girer-insanlığı takınalım-her yerimiz cennet gibi.

Sayfa 155

Kaygana

Monolog

(On yaşlarında bir çocuk elinde bir yumurta olduğu halde sahneye çıkar:)
Hokkabaz yapar da ben yapamaz mıyım? Sizi temin ederim ki fesinin altında kırdığı sahihten bir yumurtaydı, başka bir şey değildi. Fakat size her şeyi baştan hikâyeye edeyim: O gece neler gördüğümü, neler duyduğumu unutamıyorum, onları birer birer anlatayım:

Babam tasarruf ettiğim bir fiilden, yazdığım bir sahifeden memnun olmuştu; beni bir hokkabaza götürdü. Bu, yeni gelmiş bir hokkabazdı, gösterdiği hünerler, marifetler, dillerde dolaşıyordu. Bütün arkadaşlar hep ondan bahsediyorlardı. Ben de gidip görmek istedim. Çünkü görmeden böyle harikalara inanmak mümkün değildi. - Babam : " Çalışırsan, götürürüm. . . " demişti. Ben de bir hafta çalıştım, muvaffak da oldum.

Sayfa 156

Yüzlük ön iskemlelerde oturuyorduk. -Babam benden memnun kaldığı zaman paraya kıymaktan çekinmez!-Herkes gözünü tahta sahnenin boyalı perdesine dikmiş bekliyordu. Perde açıldı; uzun boylu bir adam göründü. Geniş kollu, bol bir setre giymiş, eline küçük bir baston almıştı. Ben bakıp susuyordum. Bir mendil istedi; bir bey beyaz mendilini çıkardı, uzattı. Küçük bastonlu adam ne yapacak diye düşünüyordum; o güzel beyaz mendili parçaladığını gördüğüm zaman babama eğildim. " İyi ki sen mendilini vermedin. " dedim. Mendil on altı parçaya ayrıldı; uzun boylu adam tekrar yapıştıracağını haber verdi.

Annem de pek iyi sökük diker, ek yerini hiç belli etmez. Şimdi merak ediyordum: " Acaba hokkabaz da mendili iğne iplikle mi dikecekti! " Hiç de öyle olmadı. Bir mum yaktı, mendilin yırtıklarını tutuşturdu; tuhaf şey. . . Yırtık mendillerin

böyle yapıştırıldığını hiç görmemiştim. Herkes benim gibi taaccüp edecek zannediyorum. Hal bu ki kimsenin yüzünde hayret denilecek hiçbir şey yoktu.

Hokkabaz yanık mendili üfledi, söndürdü. Bizden tarafa döndü, çabucak eliyle mendili salladı: Tamamıyla sağlam bir mendili elden ele dolaştı; yanık değil, kolonya kokuyordu!

Arkadaşların söyleyip bitiremedikleri meğer doğruymuş!

Hokkabaz bu sefer bir fes istedi. İçinde yumurtayla kaygana pişireceğini söyledi. Fes nasıl tava olabilirdi? Gözlerimi dört açmış bakıyordum: O, fesi biraz arkadaki masanın üzerinde koydu, bunun gibi beyaz (Elindeki yumurtayı gösterir). Bir yumurta aldı, fesin içine koydu; tekrar mumu yaktı. Fesi onun üstüne tuttu. Bir kere silkindi, içindekini arada duran bir tabağa boşaltıldı; şimdi tabakla sahanın önüne gelmiş, halka pek

Sayfa 157

methettiği kayganasını uzattı. Ben de yedim, ne yalan söyleyeyim, lezzetliydi.

Masaya döndü, fesi aldı, beni çağırdı, sahibine vermemi rica etti. Fes elimdeyken dikkatli dikkatli içine bakıyordum. Hiçbir tarafında ne leke vardı ne bir şey: Hayret!..

O sırada küçük bastonlu adam, sahnenin üzerinden bana seslenmesin mi?

-Ne o ya, küçük, dedi; fesin içine neler atıyorsun? Cevap verdim:

-Efendim, ben mi? Hiçbir şey atmıyorum? Yalnız bakıyorum.

-Ver bakayım ! Sonra halka döndü:

-Şu küçük kurnazın doğru söyleyip söylemediğini anlamak istiyor musunuz?

Bakınız! dedi. Fesi sol eline almış, sağ eliyle içinden bir şeyler çıkarıyordu:

Bir mendil, bir mendil daha, bir mendil daha, bir deste iskambil kağıdı, bir kağıt fener, ikinci bir fener, üçüncü bir fener; sonra şeritler, şeritler, şeritler. . . Kırmızı, yeşil, sarı şeritler. . .

Ben şaşalamış kalmıştım. Hal bu ki eşyanın hiç birini ben koymamıştım. Fakat hokkabazda boş festen nasıl çıkarıyordu? Bir utandım ki sormayınız; artık fesine dokunmak istemiyordum.

Hokkabaz bununla da kalsa iyi; fakat işin en korkunç kısmı asıl bundan sonra oldu: Hizmetçisinin başını kesti. . . Siz de mi taaccüb etmiyorsunuz? İşte o akşam da kimse taaccüb etmemiş, kimse acımamıştı; en ziyade fenama giden orasıydı, ya!

Zavallı adamcağızı çağırdı; kabahati, büyük bir kabahati olduğunu söyledi; adeta onu cezalandırmak için keseceğini de herkese anlattı.

Sayfa 158

Perde indi, tekrar kalktı; hizmetçinin kesik başı masanın üzerinde duruyordu. Hala hatırladıkça yüreğim atıyor. . . O kesik baş lakırdı söylüyordu, hatta ben ona acıyıp acımadığını sordum, hiç acımadığını söyledi. Fakat sonra halk tiyatrodan çıkarken hizmetçiye eski kafasıyla kapıda görmeyeyim mi? İtiraf etmeli ki bütün bu şeyler pek, ama pek tuhaf!

Bunun mutlaka bir sırrı olacak!. . Babama soruyordum ki, beni anneme gönderdi; anneme sordum, amcana sor, dedi. Sordum, hocana sor, dedi. Hocadan sormak. . . Yok, doğrusu buna cesaret edemem.

Fakat başka bir şeye karar verdim: Kendim tecrübe edeyim, dedim. Mendilden başladım; (Cebinden yanık mendil parçaları çıkarır.) İşte tecrübenin neticesi: Yapışmadı; bir parçası bile yapışmadı. Güzel mendilden oldum. . .

Bari kayganayı yapabilirsem, diyorum. . . İşte yumurtayı onun için tedarik ettim. İçimden bir ses bunda muvaffak olacağımı haber veriyor. Öyle ümid ediyorum ki kayganayı pişirebileceğim. Lakin yağım yok. . .

Gideyim de biraz yağ bulmanın çaresine bakayım. Fesimde pişireceğim kaygana iyi olursa (hazirûna) size de veririm, biraz bekleyiniz. . . - Çıkar -

SON

Fihrist

Sayfa

3 Sevgili Anne (Manzume)
5 Öksüzün Annesi Korkuyorum!
6 Dadıcığım Gayretli Çocuk
8 Muallim
10 Ben Daha Büyüdüm!
11 Kirli Çocuk
12 Tavşanla Kaplumbağa
14 Göz (Manzume)
16 Acıyor, Anneciğim!
17 Tatlı Dile Aldanmayın
19 Mektepte Kardeşlik
21 Hep Kardeşiz (Manzume)
22 Alicenap Çocuk
23 Bir Aslan ile Fare Yavrusu
24 İpek Mendil
25 Örümcek ile ipek Böceği (Manzume)
26 Halam Büyücü Galiba
27 Kurbağa
28 Kıskanç Kurbağa
30 Kedi ile Küçük Kız
32 Tembel Bahaneleri
33 Benim Ülkem (Manzume)
35 At
36 Muziplik Etmeyiniz
38 İki Elin Hikâyesi
40 Şeftali Çekirdeği
41 Ağustos Böceği ile Karınca (Manzume)
43 Hiddetinizi Yenmeğe Çalışınız

Sayfa

44 Sebatlı Olunuz
46 At Nalı
48 Kar (Manzume)
49 İki Resim
51 Maymun ile Şeker Parçası
52 Maymun ile Ceviz (Manzume)
53 Hodkam Olmayınız
55 Yalancının Evi Yanmış Kimse İnanmamış
56 Çocuk ve Serçe (Manzume)
58 Portakal Kabukları
59 Kuyruksuz Tilki
60 Kaybolan Onluk
62 Dileğimiz (Manzume)
64 Top ile Tekir
66 Güvercinler
68 Marangoz (Manzume)
69 Bayram
70 Tilki ile Leylek
72 Temizliği Seviniz
73 İhtiyar Saatimiz (Manzume)
75 İki Dost
77 Ağabey
79 Osman Beyle Köse Mihail
81 Yeşil Boncuk (Manzume)
83 Bilmece
85 Cesur Bir Çocuk
87 Küçük Asker (Manzume)
88 İtaatsiz Civev
89 İki Yolcu (Manzume)

- 93 Filin Hizmetkârlığı’
- 95 Rumeli’den Mektup
- 96 Osmanlıların Sallarla Rumeli’ne Geçiş (758)
- 97 Melek’in Kuzusu (Manzume)
- 98 Mütalaa
- 100 Tabanca
- 101 Oldu Bitti (Manzume)
- 103 Duman
- 105 Güzel Meyve
- 107 On iki Ay (Manzume)
- 110 Elbise Ne Diyor
- 111 Güller ve Arılar
- 112 Dere (Manzume)
- 113 Zayıflara Yardım
- 115 Fındık Faresi
- 116 Lütfen Biraz Su Verin
- 117 Aks-i Sada
- 119 Gül Fidanı
- 120 Bahar Sabahı
- 121 Ayı Diriyken Postu Satılmaz
- 122 Küçük Kahraman
- 124 Yuva . . . (Manzume)
- 126 Moskof Tabyası
- 128 Lahana ile Kazan
- 129 Çocuk ile Kırlangıç
- 131 Tehlike Zamanında Şaşırmamak
- 132 Parkta (Manzume)
- 134 Eşya ile Mütalaa
- 136 Ada Tavşanı
- 139 Kemliğe İyilik
- 140 Yaz (Manzume)
- 141 Hurma Memleketinde
- 143 İşçilere Hürmet
- 145 Bahçıvanın Düşmanları
- 147 En Eski Çadırlarımız
- 149 Bir Avcı Hikâyesi
- 151 Bayrağım
- 153 Çalışalım (Manzume)
- 155 Kaygana - Monolog

V. BÖLÜM

5. AHMET CEVAT EMRE’NİN “TÜRKÇE KIRAAT” KİTABINDA DEĞERLER EĞİTİMİ

5. 1. Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” Kitabında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

5. 1. 1. Saygı Değeri ile ilgili Bulgular Yorumlar

Değerler Eğitimi içerisinde saygının çok önemli bir yeri vardır. Çünkü saygı insanlığın huzur ve refahı için en gerekli olan duygudur. Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” kitabında, saygı teminin işlenişine bakıldığında özellikle çeşitli yerlerde temanın başlığa yansımaları dikkat çeker:

“Terbiyeli Küçük Çocuk (Emre, 1332, I. Kitap, s. 5), Alicenap Çocuk (Emre, 1332, I. Kitap, s. 22), Küçük Kahraman” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 122)...

Ahmet Cevat Emre’nin kitabında özellikle “saygı” fikrinin; aile, okul, büyükler ışığında örneklerle anlatılması dikkat çeker. (Emre, 1332, I. Kitap, s. 5)’teki “Terbiyeli Çocuk” hikâyesi mesajın başlığa yansıdığı hikâyelerdendir. Metinde “anne”den yola çıkılarak, saygı mesajı verilmiştir:

“Ulviye, terbiyeli küçük bir çocuktur. Uyanır uyanmaz annesinin yanına koşar, kollarını açar, boynuna sarılır, sevimli sesiyle: " Sabah şerifiniz hayırlı olsun, anneciğim; bu gece iyi uyudunuz mu? " diye sorar” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 5).

Hikâyelerde özellikle “saygı” duygusunun dilin kullanımına da yansıdığı dikkat çekmektedir. “Efendim, memnun olurum, lütfen” gibi kelimeler, özellikle

konuşmalarda çocukların ağzından yansıtılarak verilmiştir. Bu sayede hikâyelerde değerlerin pratiğe dökülmüş bir anlamı olmaktadır. “Bahçe Ziyafeti” hikâyesinde küçük Nihal’in arkadaşını evine çağırarak için yazdığı davet tezkiresindeki örnek üslup dikkat çeker:

“ Kardeşim”

Babam bana bir mutfak takımı aldı. Annem de arkadaşlarıma ziyafet vermeme razı oldu. Yarın saat on birde bize kadar zahmet etmenizi rica ederim. Bahçemizde güzel güzel eğleniriz. Bebeğinizi de beraber getirirseniz memnun olurum.

"Kardeşin Nihal" (Emre, 1332, I. Kitap, s. 15)

Çocukların sadece ebeveynlerine ya da büyüklerine olan saygın tavrı değil; yaşlılarına da gösterdikleri saygılı üslup, kitabın değerler eğitiminde “pratik anlatımın” önemine dikkat çeker. Çocuklar, kendi yaşlılarıyla çok daha fazla iç içedir. Oysa yaşlılarına karşı da kullanacakları üslubun düzgün olarak seçilmesi, onların yaş farkı gözetmeksizin algılarına yerleşecek olan “ayrım yapmadan herkese karşı saygılı olmalıyım” mesajına hizmet eder.

Ahmet Cevat Emre, kitaptaki örneklerde özellikle çocuk saygısının, terbiye, uslu olma gibi faktörlere sahip çocuklarda bulunduğu mesajını verir. “Uslu Çocuk” hikâyesinin sonundaki cümlede sadece saygılı ve terbiyeli çocukların toplumda sevineceği düşüncesi dile getirilmiştir:

“Herkese karşı nazık davranır. Sert veya fena söz söylemez. Herkes de onu sever, ondan memnun olur” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 7).

Saygı içeren bir davranışın aynı zamanda mükâfat, ödül görmesi, davranışın kalıcı olmasına etki etmektedir. Hikâyelerde, saygı belirten davranışların nasıl yapılması gerektiğine ait örnekler verilmiş ve bu davranışları yapan çocuklar özellikle mükâfatlandırılmıştır. “Mükâfatlar” başlıklı hikâyede, akıllı - uslu çocuklar olan Jale ve Hüsrev’in babalarından hediyeler alması bu durumu örneklendirir:

“Bir şey sorulduğu zaman "evet efendim" yahut "hayır efendim" diye cevap verirler. Sabahları annelerine babalarına "sabah şerifleriniz hayırlı olsun",

akşamları "akşam şerifiniz hayırlı olsun" derler. Kendilerine bir şey verildiği zaman da teşekkür ederler” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 16).

“Bir gün yine mektepten geldikleri zaman masalarının üstünde iki kutu bulmuşlardı; birinin üzerinde "Küçük Hüsrev'e" diğerrinin üzerinde "Küçük Jale'ye" diye yazılı idi. Her biri kendi kutusunu açtı. Hüsrev çoktan arzu ettiğri bir karagöz, Jale'de güzel bir bebek buldu. Sevinçlerinden ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Hemen oynamağra başladılar. . . Biraz sonra da gidip annelerine, babalarına teşekkür ederler” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 17).

Bir konuşmanın, anne ve babaya karşı hitabın, nasıl olması gerektiğri, kendinden büyüklere karşı nasıl davranılması gerektiğri ile ilgili birçok örnekle karşılaşmaktayız:

“-Anneciğim, ben mütalaa etmek istiyorum, lakin kitabım yok. Bana bir kitap verir misiniz?”(Emre, 1333, II. Kitap, s. 98)

“Salime memnun oldu, ağabeyine teşekkür etti” (Emre, 1333, II. Kitap s. 49).

Bir konunun daha iyi anlaşılması için, kavramların tezatlarından yola çıkılarak örnekler de sunulabilir. Hikâyelerde “saygı” duygusu aktarılırken, tezadı olan saygısızlıktan da yola çıkılarak örnekler verilmiştir. Saygısız kimseler, olumsuz kavramlara benzetilmiştir. ”Kirpi Yavrusu ile Tavşan Yavruları” isimli hikâyede arkadaşlarını inciten çocuklar dikenli olması sebebiyle kirpiye benzetilmiştir:

“Fakat tavşan yavrularından biri kirpiye yaklaştığı gibi" Ay, ay" diye haykırdı: Zavallıya kirpinin dikenleri batmıştı. Öbür tavşanlar kardeşlerinin ne için haykırdığını anlamak için koştular, kirpinin dikenleri onlara da battı. Hepsi acı acı feryat ederek, bu dikenli arkadaşından kaçtılar.

Arkadaşlarını inciten çocuklar işte böyle bir dikenli kirpiye benzerler” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 34).

5. 1. 2. Adalet Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Adalet; haklıya hakkının verilmesi, haksızın ise cezalandırılması sürecini içeren bir kavramdır. Birçok insanın birlikte iç içe yaşadığı bir toplumda adaletin sağlanması oldukça zor olsa da, kişilerden yola çıkılarak, adil olma sağlandığı zaman adalet de sağlanabilir.

“Türkçe Kiraat” kitabında sadece insanlardan yola çıkılarak adil olma, adalet hakkında örnekler verilmemiştir. Özellikle çocuk eğitime hitap eden kitapta, hayvanların konuşulduğu fabl örnekleriyle de adalet hakkında dersler verilmiştir. Bunlardan biri, “Ağustos Böceği ile Karınca” hikâyesidir. Klasik hikâyeye göre, ağustos böceği yazın daima tatil yapmakta iken karınca devamlı çalışmaktadır. Bunun sonucunda da karınca kışın rahat ederken, ağustos böceği ortada kalmıştır, gidecek bir yeri, yardım alacak kimsesi yoktur. Tüm bunları ise, yazın eğlendiği, kışı düşünmediği için yaşamıştır (Emre, 1333, II. Kitap, s. 42). Bu örnekle, hayvanlar üzerinden çocuklara adaletin ne şekilde işlediği anlatılmak istenmiştir. Adil olan, yazın da çalışan karıncanın kışın rahat yaşamasıdır.

Yine hayvanlar üzerinden, adaletli olmamanın kötü sonuçlar doğuracağı fikri verilmek istenen hikâyeler vardır. “Hırsız Köpek” adlı hikâyeye de bunlardan biridir. Acıkan köpek, çalışmak yerine tavukların yumurtalarını çalmaya kalkışınca tavukların sahibi fırıncı, yumurta şeklinde bir taş alır ve kümese koyar. Kümese hırsızlık için giren köpek, adaletsizlik yapar ve sonunda yumurtaları yerken dişi kırılır:

“Fırıncı bu hırsız ve obur köpeğe bir ceza düşünür, çarşıya gider, mermerden beyaz bir yumurta alır, fırına getirir, folluğa kor. Birazdan tavuğun biri: "Gıdğıdak, gıdğıdak" diye haykırmağa başlayınca, duyar ve hırsız köpek keyifli keyifli kümese koşar; follukta mermer yumurtayı şiddetle ısırır. İki dişi birden kırılır! Ağzından kanlar akarak kaçmağa koyulur, bir daha yumurta hırsızlığına gitmez” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 31).

Adaletli olmak cocuğa kazandırılması gereken en önemli davranışlardan biridir. Her anne baba için şüphesiz ki bu dünyadaki en değerli varlıkları evlatlarıdır. Ömürleri

boyunca onların huzur ve refahları için uğraşan ebeveynler bazen bir takım nedenlerle çocukları arasında ayırım yaparak onların huzursuzluğuna sebebiyet verebiliyor. Aslında her anne babaya sorulduğunda evlatları arasında eşit davrandığını savunur ama kardeşler arası kıskançlık ve rekabetin temel nedeni ebeveynlerinin onlara adaletsiz davranmasıdır (Atmaca, 2011). Kitap içerisinde verilen hikâyelerde ebeveynlere bu hususta mesajlar olduğu aşikârdır:

“Samiye ile Aliye ikiz kardeştiler, valideleri ikisine birden bir bebek almıştı;” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 34)

“Bir baba iki oğluna birer kuruş vermişti... Çocuk düşündü ve küçük kardeşine karşı ettiği haksızlığı anladı” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 10).

“Babaları onlara atlamak için birer ip almıştı” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 44).

“Onlara da babaları birer topaç almış idi. (...) Her şey böyle devam ve sebat ile öğrenebilir” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 45).

5. 1. 3. Doğruluk - Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Doğruluk, dürüstlük; sözlerinde ve eylemlerinde doğru olanı benimsemek, yanlışla uymamak demektir. Doğruluk, oldukça önemli bir erdemdir. Kişi, toplum içerisinde ne kadar doğru ve dürüst davranırsa, o denli saygınlık kazanır.

“Türkçe Kıraat” kitabında doğruluk – dürüstlük kavramı, küçük yaştaki çocuklardan yola çıkılarak aktarılmıştır. Dürüstlüğün her zaman kişiye kazanç getireceği fikri üzerinde durulmuştur. “Namuslu Küçük Satıcı” hikâyesinde bu durum vurgulanmıştır. Fakir küçük bir çocuktan bir kutu kibrit alan adam, fazla para verir. Namuslu satıcı çocuk ise, durumu fark edince parayı hemen iade eder:

“Beyefendi çeyreğinizi alınız, bana bir kuruş veriniz” dedi. Bey de çocuğun doğruluğunu son derece beğendi: "Aferin; küçük, sen çok namuslu bir çocuksun" dedi. Kibritçi çocuk sözünü keserek cevap verdi: "Efendim; ben hırsız değilim; satıcıyım. . . Sizin çeyreğinizi vermeseydim hırsız olurdum” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 28).

Zor da olsa doğru söylemenin ne kadar değerli bir davranış olduğu “Pembe’ye Vurmayınız Anne” hikâyesinde oldukça güzel işlenmiştir. Necip annesinin fincanını kırmış, ama annesi kıranın kedi olduğunu düşünerek kediye dövmeye yeltendiği bir anda Necip durumu annesine anlatmıştır. Doğru davranışı karşında annesinden ceza değil tebrik almıştır:

“-Pembe'ye vurmayınız, anne fincanı o kırmadı. . . Zavalıcılığın benim yerime ceza görmesini istemem, dedi. (...) Valide Necip'i azarlamadı bilakis kucakladı, anlından öptü” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 45).

İnsanların yaşamları boyunca doğruluk üzerine hareket etmesi gerekliliği “Kaybolan Onluk” hikâyesinde örneklendirilir. Mektebe giden bir çocuk kalem almak için annesinden aldığı parayı bulamaz. Okuldan geri kalmaması için çocuğa bir adam para verir, ama birazdan çocuk parasını bulduğunu söyleyerek parayı aldığı adama parasını iade eder:

“-Efendim, onluğunuzu alınız ben kendi onluğumu cebimde buldum; dedi” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 61).

5. 1. 4. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Sevgi, temelde tüm duyguların en yücesi olarak görülür. Sevginin çeşitleri olmakla birlikte aile sevgisi, eş sevgisi, hayvan sevgisi gibi sevgi türleri vardır. Sevgi, küçük yaştan itibaren kişiye kazandırılması gereken duygulardandır. Bu şekilde, insanlar büyüdüklerinde toplumda oluşan güçlü sevgi bağlarıyla birçok şeyin üstesinden gelebilirler.

Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” kitabında sevgi bir değer olarak karşılıksız bir biçimde sunulmuştur. “Küçük Kardeşimin Beşiği” hikâyesinde “kardeş sevgisinin” anlatılmasında bu durum gözler önüne serilir:

“Küçük kardeşim ne kadar bahtiyardır. . . Şüphesiz altı sene evvel büyükannem benim de beşiğimin başında böyle beklerdi. O beni şimdi de çok seviyor. Ben de onu seviyorum, küçük kardeşimi de seviyorum. Bilseniz küçük

kardeşim beni gördüğü zaman nasıl gülüyor! Acaba beni tanıyor mu?” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 20).

Hikâyelerde özellikle sevgi, aile üzerinden gidilerek aktarılmıştır. “Anne sevgisi” de bunlardan birisidir. “Kuluçka ile Cıvcıvler” hikâyesinde, hayvanların annelik içgüdüğü üzerinden gidilerek bu sevgi yansıtılmaya çalışılmıştır:

“Kuluçka her şeyden evvel yavrularının yiyeceğini düşünür. Yeri eşeler, bulduğu kurtları gagasıyla parçalar," kuluk, kuluk" diyerek yavrularına yedirir. Kuluçka yavrularını çok sever. Onları korumak için hiçbir şeyden çekinmez. Köpeğe, sansara bile karşı kor. Bütün anneler yavrularını böyle sevmezler mi?” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 23).

Aynı durum, “Sevgili Anne” başlıklı manzum şiirde de görülmektedir. Küçük bir kızın annesine duyduğu sevgi dile getirilmiştir:

“-Güzel anne, seni ben
Ne kadar çok sevdiğimi bilmezsin.
Belki beni sen o kadar sevmezsin. . .” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 3).

Sevginin çeşitleri vardır. Bunlardan birisi de vatan, millet sevgisidir. İnsanın, içinde bulunduğu toprak parçasında, aynı duygu ve düşünceleri yaşadığı kişilere sempati beslememesi olanaksızdır. Hikâyelerde, çocuklara özellikle “vatan, millet” sevgisinin verilmek istendiği parçalar vardır. “Osmanlı Bayrağı” ve “Bayrağım” isimli hikâyeler güzel örneklerdendir:

“Renklerin içinde aldan daha tatlı hangi renk vardır? İşte bu en güzel renk de bizim bayrağımızın rengidir. Bunun için Osmanlı bayrağı bayrakların en güzelidir” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 62).

“Her ne zaman açılmış bir bayrak görsem durur, bakarım; renginden, ay ve yıldızlardan-hele dalgalandığı zaman o kadar hoşlanırım ki bakmasına doyamam. (...) Bayrağım yatağımın başucunda duruyor. Ben her sabah kalkınca, onu öpüyorum” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 151).

“Bayrağımı günde birkaç defa ziyaret ederim, her defasında okşarım; yüzümü gözüme ayına, yıldızına sürerim. Bir gün babam görerek bayrağı niçin

bu kadar seviyorsun? diye sordu. Çünkü bana hep düşman elinde inleyen Rumeli'mizi hatırlatıyor; dedim” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 152).

5. 1. 5. Şefkat Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Şefkat, insanın her zaman huzurlu olmasını sağlayan olumlu bir duygudur. Şefkat duygusu sayesinde, insanlar diğer insanlarla empati kurar ve toplumda anlayışlı bir çehre oluşur.

“Türkçe Kıraat” kitabında, şefkatin ne denli önemli ve güçlü bir duygu olduğunun üzerinde durulmuştur. “Çocukla Ayna” hikâyesinde, beş yaşındaki bir çocuğun aynadaki silüetine yumruk atması sonucu elinin kanamasının ve zarar görmesinin anlatıldığı hikâyede, kendi benliğimize karşı dahi şefkatli olmazsak oluşabilecek zararlar hakkında mesaj verilmiştir:

“Ama çocuğun eli fena acıdı, cam yandı; ağlayarak annesinin yanına koştu, aynadaki çocuğu şikâyet etti. Validesi gülererek:

-Sen ona yumruk atmayaydın senin eline bir şey olmazdı, dedi; sonra ilave etti:

-Unutma, yavrum, aynalar her yaptığımızı bize gösterirler. Arkadaşlarımız da öyledir: Biz onlara gülersek onlar da bize gülerler. Biz onları seversek onlar da bizi severler; biz onlara vurursak onlar da bize vururlar!” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 40).

Her duygunun aşırısından ve fazlasından kaçınılmalıdır. Duygularda her zaman ölçülü olunmalıdır. Bu durum şefkat duygusu için de geçerlidir. “Tatlı Dile Aldanmayın” hikâyesinde, bir papağanın konuşmasına karşı aşırı şefkatle ona yaklaşan çocuk, bu durumun cezasını çeker ve elinden gaganır:

“Çocuk bu tatlı dile aldandı, kafese yaklaştı, parmaklarını uzatarak papağanın kuyruğunu okşamak istedi. Papağan hemen sertlendi, kuyruğunu kanatlarını çırpı, gagasıyla çocuğun eline hücum etti, onu şiddetle gaganı. Çocuk acıdan bağıyor, elinden de kanlar akıyordu. Evin hanımı yetişti, biçare çocuğun yarasını sardı ve o sırada "Ben sana tembih etmemiş miydim? Bu fena

hayvana yaklaşma, sonra seni gagalar! Dememiş miydim?" diyerek onu azarladı" (Emre, 1333, II. Kitap, s. 17 - 18).

Anne ve babanın çocuklarına şefkati elbette çok önemlidir, ancak torun baldan tatlıdır. Büyükbabalar, babaanne ve anneanneler torunlarına karşı ne de çok şefkat duyarlar:

“Büyükannem akşam yemeğinden sonra hepimizi, her şeyi unuttur; çıkırğını, ipini, bir tarafa bırakır; kardeşimin beşiği başına geçer. Büyük bir sevgi ile mini mini yavrunun uykusunu bekler” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 21).

5. 1. 6. Merhamet Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Merhamet, insanda var olması gereken en önemli duygudur. Merhametin varlığı, şefkat ve sevgi gibi diğer duyguları da peşinden sürükler. “Türkçe Kıraat” kitabında merhamet mesajı veren hikâyeler, aynı zamanda emek vermenin de önemini vurgulamaktadır. Emek vermek ve merhamet etmek, birçok kavramın hayrına bir durumdur. “Şeftali Çekirdeği” hikâyesinde, bir genç yediği şeftalinin çekirdeğini yola atar. Yaşlı bir adam ise, o çekirdeği yerden alır ve toprağa gömer. Aradan geçen süreden sonra şeftali çekirdeğinin bir ağaca döndüğü görülür:

“Aradan birkaç sene daha geçti. Çocuk hemen bir delikanlı olmuştu. Tekrar o mahalleden geçti ve şeftali fidanının koca bir ağaç olduğunu gördü. Dillerinde lezzetli meyveler yetişmişti. Yalnız onu diken, onu yetiştiren ihtiyar orada değildi. Merak ederek ihtiyarın ne olduğunu komşularından sorardı, bir müddet evvel vefat ettiğini öğrendi. Delikanlı ağacın meyvelerinden iki tane kopardı, yedi ve bir çekirdekten o faydalı ağacı yetiştiren ihtiyara rahmet okudu. Bu sefer kendisi de çekirdekleri atmadı: Birer ağaç yetiştirmek maksadıyla onları evine götürdü, bahçeye dikti” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 40).

Kitapta geçen birçok hikâyede merhametli olmanın önemi üzerinde durulmuş, hikâyelerle merhamet göstermenin önemli bir erdem olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır:

“Kuluçka her şeyden evvel yavrularının yiyeceğini düşünür. Yeri eşeler, bulduğu kurtları gagasıyla parçalar," kuluk, kuluk" diyerek yavrularına yedirir” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 23).

Valide, Necip'i azarlamadı, bilakis kucakladı, alnından öptü kedinin dayak yemesine razı olmadın (Emre, 1332, I. Kitap, s. 45)...

“...kurtulduklarını görünce geniş bir nefes aldım. ” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 46)

“Bereket versin ki annesi imdadına yetişti; İğneyi çekip çıkardı, yaraya sirke sürüp acısını azalttı” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 54).

“- Yavrum, sakın, arı sokar; / İğnesinden zehir akar” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 55).

“...elinden geldiği kadar kendini müdafaa ediyor, fakat kendisi asla küçüğe vurmuyordu” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 22).

“-Evlat, etme, günahdır! dedi, bu biçare hayvanın sana ne ziyanı dokundu?” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 27).

“Biri azıcık yanından ayrılmış olsa hemen telaşa düşüyor onu tekrar yanına çağırıyor, ona uzaklaşmaktaki tehlikeleri anlatıyordu” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 88).

“-Allahtan korkmadan bu zararsız ve güzel kelebeklerin canına nasıl kıyıyorsun” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 145).

5. 1. 7. Erdem – Olgunluk Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Erdemli olmak, oldukça büyük bir insani duygudur. Bugün felsefenin, dinin öğüttlediği ve aradığı ideal insan tipi, temelde erdemli insanı işaret etmektedir. Erdem, sadece çocuklara değil, yaşı ne olursa olsun her kişiye öğretilmesi hususunda çelişkiler barındıran, güç bir kavramdır.

“Türkçe Kıraat” kitabında erdemli olmak üzerine verilen hikâye örnekleri, özellikle bu tipteki çocukların davranış örneklerinden oluşmaktadır. “Alicenap Çocuk” başlıklı hikâyede, yaşça küçük bir çocuk, kendisinden büyük bir çocuğa vurmaya çalışır. Buna rağmen, büyük çocuk ona el kaldırmaz. Bu davranışın sebebini soranlara

ise, “Efendim nasıl vurayım? Ben daha büyüğüm!” şeklinde yanıt vererek, erdemli olduğunu gösterir (Emre, 1333, II. Kitap, s. 22).

Erdemli insan nasıl olunur ya da hangi davranışlar insanı erdemli kılar? İşte bu soruların cevaplarını “Türkçe Kıraat” kitabındaki hikâyelerde bulabiliyoruz:

“Terbiyeli küçük çocuk o zaman da uslu uslu durur, hiç ağlamaz. Misafiri o karşılar. Güler yüzle, tatlı dille” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 5).

“Son derece uslu, terbiyeli, çalışkan çocuklardır. Üstleri başları daima temizdir. Oyun oynarken kavga etmezler; mektepte arkadaşlarıyla çok iyi geçinirler. Kimsenin gönlünü kırmazlar; malına dokunmazlar” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 16).

"Efendim; ben hırsız değilim; satıcıyım... Sizin çeyreğinizi vermeseydim hırsız olurdum" (Emre, 1332, I. Kitap, s. 28).

“Dünyada hiçbir şeyi ve hiçbir kimseyi hakir görmemelidir" der, ve birkaç gün evvel söylemiş olduğu sözlerden utanır” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 23).

“Her işine memnuniyetle, neşe ile koşuyor; herkese güler yüzle söz söylüyor” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 50).

“Herkes kendi oyuncağını yalnız kendi için saklayacak olursa herkesin yalnız bir oyuncağı olur. Lakin herkes kendi oyuncağını diğerlerinden esirgemezse herkesin bir oyuncağı olur” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 54).

“Birbirleriyle de pek güzel geçinirler; aralarında hiç kavga etmezler” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 66).

“Osman Beyin teslimini ister. Namuslu düğün sahibi şanlı misafirini teslim etmez” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 79).

“-Galiplerle bir olup da zayıfları ezmek mertlik değildir; biz zayıf tarafa yardım etmeliyiz” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 113).

5. 1. 8. İtidal Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

İtidal, davranışlarında ölçülü olmak, aşırıya kaçmamaktır. İnsan, hiçbir davranışında aşırıya, savurganlığa kaçmamalıdır. Bu nedenle kendini bilmeli ve kendi isteklerine sınır, ölçü koymalıdır.

“Türkçe Kiraat” kitabında çocuklara ölçülü olma, davranışlarda ve isteklerde aşırıya kaçmama duygusu öğütlenmiştir. “Lezzetli ve Lezzetsiz Çorba” hikâyesinde küçük Fatma’nın sabah ve akşam yediği çorbalar aynıdır. Fakat sabahkini yerken çalışmadan, yorulmadan yemiş ve beğenmemiştir. Akşamki çorbayı yerken ise, tam tersi çalışmış ve yorularak afiyetle yemiştir. Oysa iki çorbada aynı iken, insanın hal ve ruhuna göre ikisini de değerlendirme biçimi farklıdır. Bu durum da, kişinin davranışlarında ölçülü olması gerektiğini, kibir ve böbürlenme ile önyargılı olmaması gerektiğini gösterir.

Aynı durum “Ben Daha Büyüğüm” hikâyesinde de okura ders verme biçiminde sunulmuştur. Bir baba iki çocuğa eşit derecede para verir. Fakat çocuklardan büyük olan “ben daha büyüğüm” diyerek kardeşinin de parasını alır. Babası da davranışlarında ölçülü olmamasının cezasını bir dersle ona öğretir:

“Bunun üzerine baba bu düşüncesiz çocuğun elindeki iki kuruşu çekti, aldı, cebine attı. Bu sefer büyük çocuk ağlayarak:

-Ben senden büyüğüm; senden daha kuvvetliyim istersem paranı gen veririm, istemezsem vermem. Çocuk düşündü ve küçük kardeşine karşı ettiği haksızlığı anladı, içinde bir daha böyle harekette bulunmayacağına, böyle yanlış düşünmemeye karar verdi” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 10).

İtidal hususu, özellikle hikâyelerde hayvanlar üzerinden fabl tekniğiyle aktarılmıştır. Çocukların hayal gücüne hayvanların daha çok hitap etmesi bunun başlıca sebebidir. “Tavşanla Kaplumbağa” hikâyesinde Tavşan çok fazla kibirlenmiş, davranışlarında ölçülü olmamış ve kaplumbağayı yavaş olmasıyla ezmiştir. Bunun üzerine iki hayvan, birlikte yarış yapmak için bir mesafe belirlemiş ve koşmaya başlamışlardır. Tavşan yarı yolda rakibinin çok arkada olduğunu görüp rahatça bir köşede dinlenince uyuyakalmış ve uyandığında kaplumbağanın hedefe vardığını görüp utanmıştır:

“Tavşan uykudan kalktığı zaman yarışı hatırlamış, hedefe doğru bakmış, kaplumbağanın varmış bile olduğunu görmüş, utanmış ve bir daha kaplumbağa ile eğlenmemiş! Oyalanan çok dolaşır, sıkı giden tez ulaşır” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 13).

Bu hikâye ile de davranışlarında ölçüyü kaçıran ve kendisine çok fazla güvenen kişiler eleştirilmiştir. “Kıskanç Kurbağa” hikâyesi de benzer bir durumu aktarır. Kendisinden oldukça büyük bir öküzün yanında davranışlarına dikkat etmeyen ve onun gibi olmak isteyen kurbağa nefesini tutar ve kendisini şişirir:

“Kıskanç kurbağa yine ıkınır, sonra sorar: -Daha mı, bak işte şişiyorum.

-Şişiyorsun ama öküzün başı kadar bile olamadın.

- Daha mı? . . . -Deli olma, şimdi çatlayacaksın! Kıskanç kurbağa dinlemiyor, hep şişmeye çalışıyordu; nihayet birdenbire çatladı, bomba gibi patladı. Yanındaki kurbağalarda bu haline güldü” (Emre, 1332, I. Kitap, s 29).

5. 1. 9. Yardımlaşma – Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Yardımlaşma – dayanışma, toplumun kalkınması ve bir ülke içerisinde ekonomik sınıflar, gelir farklılıklarının açtığı uçurumlar olmaması için oldukça gerekli bir unsurdur. İnsanlar, toplum içerisinde zor durumda olan kişilere olabildiğince yardım etmeli ve bu durumu alışkanlık haline getirmelidirler. Ahmet Cevat Emre’nin “Türkçe Kıraat” kitabında, yardımlaşma fikrine oldukça fazla yer verilmiş ve çocuk eğitiminde yardımlaşmanın ne denli önemli olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. “Küçük Aşçılar” hikâyesinde “aile içi yardımlaşmanın önemine vurgu” yapılmıştır. Aile, toplumun en küçük yapı taşıdır ve yardımlaşma ailede başlamadıkça topluma da yansımayacaktır. “Küçük Aşçılar”da çocuklar, annelerine yardım ederek bu durumu örneklendirirler:

“Küçük aşçılar validelerine; -Anne, izin verir misin bugün kahvaltıyı biz hazırlayalım; dediler.

Valideleri izin verdi: Bunun üzerine Cemile ile küçük Leman mutfığa gittiler. Cemile ateşi yaktı; sütü kaynatmağa, çayı hazırlamağa koyuldu. Küçük Leman ise yere oturdu, süte konacak yumurtaları çalkalamağa başladı. Cemile

ara sıra sütten bir kaşık alıyor çeşnisine bakıyor. Tekir de sabırsızlanıyor "miyav! " diyor, şimdiden payını arıyor” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 9).

Aynı durum, “Ana Babaya Yardım” başlıklı hikâyede de ele alınmıştır. 8 yaşındaki küçük Hasan, bahçıvan olan babasına yardım etmektedir ve babası da bu durumdan oldukça memnundur:

“Fakat küçük Hasan, erkenden kalkmış, mektebe gitmeden evvel, babasının yerine bahçede çalışıyor. Bakınız, pederi aşağıya inmiş, bir sıranın üstüne oturmuş, memnuniyetle oğlunun çalışmasına bakıyor. Hasan da babasına yardım ettiği için çok seviniyor” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 29).

“Öksüzün Annesi” başlıklı hikâyede de 7 yaşındaki küçük Hamdi babasını kaybetmiştir ve kendileri için çalışan annesine, okul çıkışı tarlada yardım eder:

“Küçük Hamdi annesini görür görmez oyunu bıraktı, yanına koştu:

-Anneciğim, yükünün birazını da ben taşımak istiyorum, dedi. Valide memnun oldu, yavrusuna güldü ve taşıdığı odunun yarısını ayırdı. Küçük Hamdi’nin kolları arasına yerleştirdi. Küçük Hamdi anneciğine yardım edebildiğinden çok memnundur” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 5).

Hikâyelerde özellikle çocuklara yardımseverlik öğütlenmiştir. Bu durum, hikâye başlıklarına da yansımıştır. “Başkasına Yardım Ediniz” hikâyesinde, birçok insanın bir araya gelince neleri değiştirebileceğini yansıtan bir örnektir. Veli dayı, el arabasıyla yolda kalmıştır. Mektepten çıkan öğrencilerden üçü bu durumu görünce ona yardım etmek için arkadan arabaya yanaşırlar. Bu sayede yardımın gücü ile Veli dayının arabası yolda kalmaktan kurtulur:

“- Veli dayı, şimdi biz sana yardım ederiz, diye haykırdılar ve arabaya yanaşarak onu arkadan itmeğe başladılar. Şimdi araba kendiliğinden gidiyor, Veli dayı artık zahmet çekmiyordu. Çocuklar küçük ve kuvvetsiz idi, fakat üç kişi. Üçünün kuvveti bir araya gelince Veli dayının zahmetini azaltmaya kifayet etmişti” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 44).

“Küçük Hamaratlar” adlı hikâyede de annelerinin rahatsızlığında annelerine yardım etmek isteyen iki kardeşin hazırladıkları kahvaltı anlatılmaktadır:

“ İki çocuk hemen yemek odasına gittiler. Gaz ocağını çayın suyunu kaynattılar. Ekmeği dilim dilim kesip kızarttılar. Şeker, tereyağı, süt kaplarını buldular. Fincanları, tabakları, kaşıkları çıkardılar. Küçük çaydanlıkta çayı haşladılar, kahvaltıyı hazırladılar” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 52).

Çocukların kendi yaşlıları arasında, ihtiyacı olan kişilere yardım etmesi hususu da oldukça önemlidir. Bu durum, arkadaşlık bağını geliştirebileceği gibi, kişiler arasında da empati duygusunun gelişmesine oldukça katkı sağlar. “Mektepte Arkadaşlık” başlıklı hikâyede, annesi hasta olduğu için mektebe o gün yiyecek getiremeyen küçük kıza arkadaşları destek olur ve yiyeceklerinden verirler. Bu durum, çocukların yaşlıları arasındaki ilişkileri de güçlendirir:

“Muallim bu kardeş hediyelerini aldı, küçük kıza götürdü:

-Bak, kardeşlerin sana neler verdiler; dedi. Küçük kız teşekkür ederek kardeşlerinin verdiği yiyeceklerle karnını doyurdu, sonra da onlarla oynamaya gitti” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 20).

Hikâyelerde verilen yardım temı, genellikle “ders alma” şeklinde de gerçekleşebilir. Ders almak, bir olaydan çıkarım yapmaktır ve kişinin doğru yolu kendisinin bulmasını ifade eder. “Çiftçinin Öğüdü” adlı hikâyede, oğullarının üşengeç huyunu bilen çiftçi, ölmeden evvel oğullarına tarlalarına altın gömdüğünü söyler. Çiftçi öldükten sonra çocukları tarlayı kazarak altın aramaya başlarlar. Kazmaya başlamışken, ekin de ekerler. Aramalar sonucu tarladan altın bulunamaz, fakat çocukların kazması da boşa gitmez. Ekinler ürün verince çocuklar zaten para kazanırlar ve babalarının ölmeden evvel anlatmak istediklerini kavrarlar (Emre, 1332, I. Kitap, s. 30).

5. 1. 10. Sabır Değeri ile İlgili Bulgular Yorumlar

Sabır, önemli bir erdem göstergesidir. Sabır ile birçok şeyin üstesinden gelinebilir. Özellikle gelişen dünyada zaman kavramı giderek yok olmuş, yaşamı makineleşme duygusu sarmıştır. İnsanlar; olaylara ve durumlara karşı oldukça sabırsızca davranmaya başlamışlardır. Fakat, sabır temel değerlerdendir ve insanın her işinde sabırla sonucu beklemesi gerekmektedir.

“Türkçe Kıraat” kitabında sabır özellikle olayların şekillenmesinde önemli bir öge olarak sunulmuştur. Anlatımda sabırlı olan insanların mükâfatlandırıldığı, sabırsız kişilerin ise cezalandırıldığı örnekler oldukça fazladır. “Akıllı Karga” hikâyesinde, susuzluktan ölmek üzere olan karga gagasının yetmediği şişeden su içmek için bir yöntem geliştirir ve şişeye taş atarak suyun yükselmesini sağlar. Bu şekilde sabrederek taş atan karga, sonunda sudan içebilir. Taş atma evresinde ise, gösterdiği sabırla su içmesi onun mükâfatıdır:

“... Gagasıyla küçük çakıl taşları topladı, testinin içine atmağa başladı. Çakıllar testi doldurdukça su yükseliyordu. Karga başladığı bu işe sebat ile devam etti. Birkaç saat sonra su testinin ağzına yetişti, o da istediği kadar su içti; susuzluğu kalmadı” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 25).

Bir kavram ele alındığında, daha iyi anlaşılması adına kavramın tezaadından da yola çıkılabilir. “Uyuşmayan Kardeşler” hikâyesinde sabırsızlık kavramından yola çıkılarak, sabrın önemi anlatılmak istenmiştir. Samiye ve Aliye adlı ikiz kardeşler, annelerinin kendilerine aldıkları bebekle oynarken paylaşmaya sabredemedikleri için bebeği çekiştirerek kırılmasına sebep olmuşlardır:

“İki kız biri bir taraftan öbürü öbür taraftan kuvvetle çekti, bebek de birden ortadan koptu, iki kavgacı kız yere düştü! Her birinin elinde zavallı bebeğin iki yarısı kalmıştı! Samiye ile Aliye bunu beklemiyorlardı. Şimdi bebeğin bu halini görünce ağlamağa başladılar, bebeği yapıştırmak istediler; fakat buna da çare bulamadılar. İkisi de uyuşmamanın cezasını çektiler, bebekten mahrum kaldılar” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 35).

“Uyuşmayan Kardeşler” hikâyesinde iki kardeş, sabredemedikleri için ikisi de bebeğe sahip olamadılar. Bu da, sabırsızlığın yol açtığı olumsuzluklardan, zararlardan biridir. “İnatçılar” hikâyesinde ise, aynı durum hayvanlardan yola çıkılarak aktarılmıştır. Yol kavgasına tutuşan iki kedi, yoldan kimin önce geçeceği hususunda sabredemedikleri için ikisi de yola yuvarlanarak zarara uğramışlardır:

“İki kedi yüz yüze gelince homurdanmağa, çekişmeğe başladılar.

-Çekil de geçeyim!

-Neden? Sen çekil de ben geçeyim!

Karaduman titizlendi, Pamuk da hiddetlendi. İkisinin de pençesi birden kalktı, biri diğerinin suratına doğru uzandı. Çatının kenarında başlayan kavga çok sürmedi. İnatçı kediler sendelediler, ikisi de sokağa kadar yuvarlandılar!” (Emre, 1332, I. Kitap, s. 38).

Hikâye sonucuna göre, sabredemeyen iki kız oyuncuğı çekıştirdikleri için, oyuncu ikisine de kismet olmamıştır. Benzer durum, “Hiddetinizi Yenmeye Çalışınız” hikâyesinde de gerçekleşmiştir. Arkadaşları ile uçurtma uçurmaya gidecek olan Cemil, acele edip sabredemediğı için uçurtması birbirine dolanmıştır. Cemil’in hiddetle uçurmayı çekmesiyle de uçurtma kopmuştur ve Cemil de sabırsızlığının cezasını çekmiştir:

“Cemil de çabuk çıkmak istiyordu; fakat aksilik bu ya; ip kuyruktan bir türlü ayrılmıyordu. Cemil hiddetlendi, ipi şiddetlice çekti; o yine kuyruktan ayrılmadı; bir daha çekti; uçurtmanın bir tarafı yırtıldı. Çocuk daha ziyade hiddetlendi, bir kere daha şiddetle çekti, ip elinde kaldı, uçurtmanın kendisinden büyük bir delik açıldı. Cemil dışarıya çıktığı zaman elinde uçurtmanın zavallı parçaları vardı. Kendisi de, arkadaşları da eğlenceden mahrum kaldı” (Emre, 1333, II. Kitap, s. 43 - 44).

Hikâyelerde özellikle sabrın vurgulandığı yerlerde bu durumun başlıklara da yansıtıldığı dikkat çeker. Birinci Ciltte yer alan “Sebatlı Olunuz I” ve “Sebatlı Olunuz II” hikâyeleri bu duruma örnek teşkil eder. Hikâyelerde özellikle sabreden kişilerin muradına ereceğı hususu vurgulanmıştır (Emre, 1333, II. Kitap, s. 45 - 46).

Tablo 1. (Devamı) Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat Kitabındaki Değerlerin Genel Dağılımı

	Saygı	Adalet	Doğruluk- Dürüstlük	Sevgi	Şefkat	Merhamet	Erdem - Olgunluk	İtidal	Yardımlaşma - Dayanışma	Sabır	TOPLAM
Çiftlikte				1							1
Bebek Evi	1										1
Küçük Hamaratlar									1		1
Çocukla Kelebek	1										1
Yaban Arısı						1					1
Arı Sokar:						1					1
Ham Erikler								2		1	3
Ada Tavşanları	1						1				2
Karga ile Tilki	1										1
Donanma								1			1
"Unuttum Anneciğim"	1					1					2
Beyaz Kuzu				1							1
Osmanlı Bayrağı				3							3
Askerlik Oyunu				1							1
Büyük Oldum							1				1
Dükkâncılık Oyunu	1			1					1		3
Lezzetsiz ve Lezzetli Çorba								1	1		2
Ananıza Babanıza İtaat Ediniz										1	1
Bir Rüya				1							1
Peri Sultan	1										1
Sevgili Anne	1			1							2
Öksüzün Annesi									1		1
Korkuyorum, Dadıcığım	1				1		1				3
Gayretli Çocuk				1				2			3
Muallim				1							1
Ben Daha Büyüğüm		2					1				3
Kirli Çocuk							1				1
Tavşanla Kaplumbağa	1							1	1		3
Güz	1										1
Acıyor Anneciğim				1		1	1	1			4
Tatlı Diye Aldanmayın				1		1					2
Mektepte Kardeşlik						1	1		1		3
Hep Kardeşiz	1			1							2
Alicenap Çocuk	1					1					2
Bir Arslan İle Fare Yavrusu							1				1
İpek Mendil	1										1
Örümcek İle İpek Böceği							1				1
Halam Büyücü Galiba!				1				1			2
Kurbağa						1					1
Kıskanç Kurbağa								1			1
Kedi ile Küçük Kız	1			1				1			3
Tembel Bahaneleri	1		1								2

Tablo 1. (Devamı) Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat Kitabındaki Değerlerin Genel Dağılımı

[illegible]

Tablo 1. (Devamı) Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat Kitabındaki Değerlerin Genel Dağılımı

	Saygı	Adalet	Doğruluk- Dürüstlük	Sevgi	Şefkat	Merhamet	Erdem - Olgunluk	İtidal	Yardımlaşma - Dayanışma	Sabır	TOPLAM
Melek'in Kuzusu				1	1						2
Mütalaa	1			1						1	3
Tabanca				1				1			2
Oldu, Bitti!											0
Duman				1	1						2
Güzel Meyve								1		1	2
On İki Ay				1							1
Elbise Ne Diyor?				1							1
Güller ile Arı								1			1
Dere											0
Zayıflara Yardım	1						1				2
Fındık Faresi				1							1
Lütfen Biraz Su Verir misin?	1										1
Aks-i Sada	1							1			2
Gül Fidanı								1			1
Bahar Sabahı											0
Ayı Diriyken Postu Satılmaz			1								1
Gerçek Kahraman			1	1							2
Yuva				1	1						2
Moskof Tabyası				1						1	2
Lahana ile Kazancı											0
Çocuk ile Kırlangıçlar											0
Tehlike Zamanında Şaşırmamak	1									1	2
Parkta				1							1
Eşya ile Mütalaa											0
Ada Tavşanı											0
Kemliğe İyilik				1							1
Yaz											0
Hurma Memleketinde				1							1
İşçilere Hürmet	1		1	1					1		4
Bahçıvanın Düşmanları	1			1		1					3
En Eski Çadırlarımız				1							1
Bir Avcı Hikâyesi											0
Bayrağım	1			3							4
Çalışalım				1							1
Kaygana											0
TOPLAM	40	14	10	64	8	20	25	30	20	17	248

Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat kitabında 159 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin değerlere göre dağılımı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Tabloya göre:

- Saygı değeri, 40 kere
- Adalet değeri, 14 kere
- Doğruluk – Dürüstlük değeri, 10 kere
- Sevgi değeri, 64 kere
- Şefkat değeri, 8 kere
- Merhamet değeri, 20 kere
- Erdem – Olgunluk değeri, 25 kere
- İtidal değeri, 30 kere
- Yardımlaşma – Dayanışma değeri, 20 kere
- Sabır değeri, 17 kere görülmüştür.

Türkçe Kıraat kitabının değerler dağılımına bakıldığında sevgi ve saygı değerlerinin diğer değerlere göre daha fazla verilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Metinlerin değer yayılımına bakıldığında tablodan elde edilen şunlardır:

- “Mükâfatlar” ve “Pembe’ye Vurmayınız Anne” metinleri 5 değer
- “Terbiyeli Küçük Çocuk” , “Acıyor Anneciğim”, “İşçilere Hürmet” ve “Bayrağım” metinleri 4 değer ile en fazla değer bulunduran metinler olarak tespit edilmişlerdir.

Araştırma sonucunda değerler eğitimi bağlamında Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat kitabında ahlâka ait unsurların geniş yer tuttuğu görülmüştür. Bu ahlâkî değerlerin içerisinde en çok değindiği temalar, sevgi ve saygı temalarıdır. Sevgi temasına çoğu metinde yer vererek sevgiye verdiği önemi gösteren Emre, sevgi değerinin çocuklara öncelikle verilmesi gerekliliğine bu şekilde işaret eder.

Emre, saygının önemine de geniş bir şekilde yer vererek, metinlerde saygının nasıl olması gerektiğini açıklamıştır. Metinlerde özellikle “saygı” duygusunun dilin kullanımına da yansıdığını görmekteyiz. Bu da metinler değerlerin pratiğe dökülmüş örneklerini verme açısından oldukça önemlidir.

Emre, metinlerde insanın adaletli olması gerektiğini vurgularken bunun karşısında adaletsizliği verdiği örnekler aracılığıyla eleştirmiştir. Hayvanlar üzerinden adaletli olamamanın kötü sonuçlar doğuracağına ait metinlerle çocuklara ders vermeyi de ihmal etmemiştir. Anne ve babalara metinlerdeki verdiği mesajlarla adalet kavramının çocuklara küçük yaştan itibaren verilmesi gereken bir değer olduğunu sezdirmektedir.

Emre, doğruluğun dürüst olmanın önemine metinlerinde dikkat çekerek, dürüstlüğün kişiye her zaman kazanç getireceği fikri üzerinde durmuştur. Kişilerin her zaman doğru söylemesinin ne kadar değerli bir davranış olduğu hikâyelerle anlatılmıştır.

Türkçe Kıraat kitabında sabır gibi çok önemli bir değerden bahseden yazar, sabırsız insanların karşılaşılabilecekleri sonlara derslik örnekler vermiştir. Sabır ile birçok sorunun üstesinden gelinebileceği görüşünü de özellikle fabl türünden metinlerle desteklemiştir.

Metinlerde toplumun en küçük ve önemli yapısını oluşturan aile kavramına da yer veren yazar, bu kapsamda aile içi sevgi, saygı, yardımlaşma, adalet, erdemli olma değerlerine ait örneklerle değerler eğitiminin ailede başlaması gerektiğine işaret etmektedir.

Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat kitabında çocuklara çizdiği insan modeli; saygılı, yardımsever, yalan söylemeyen, başarılı, doğruluktan ayrılmayan, sevgi dolu, sabırlı, paylaşımı seven, kötü alışkanlıkları olmayan insandır.

V. BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve bunlara yönelik öneriler dile getirilmiştir.

5. 1. Sonuç

Günümüzde hiçbir toplum birbirinin aynı veya tamamen aynı düşünen bireylerden oluşmamaktadır. Değerler eğitiminin özü evrensel düzeyde kabul görmüş, toplumun genel kurallarına sahip çıkan, bu kuralları benimsemiş insanlar yetiştirmektir.

Değerlerin, toplumdan topluma farklılık göstermesi veya zamanla değişmesi de olağandır. Her toplum kendi değerlerine bağlı bireyler yetişmesini ister. Sevgi, saygı, doğruluk, adalet, yardımlaşma gibi değerler her toplumda önemsenen değerlerdendir. Bu değerlere uygun davranış sergileyen insanlar toplum nazarında değerli kabul edilirler.

Eğitim-öğretim programları ve ders kitapları aracılığıyla değerlerin öğretilmesi konusu modern çağ ile daha da önemli bir hal almıştır. İnsan nüfusunun hızla artması, gelişen teknoloji ile insanı etkileyen olumlu-olumsuz uyarıların sayısının artmasını da beraberinde getirmiştir. Bu durum da eğitim hedeflerinin en temel kriteri olarak değerler eğitimi karşımıza çıkarmıştır.

Çocuklara millî ve ahlakî bilincin kazandırılmasında ders kitaplarında seçilen metinlerin önemi kendini göstermektedir. Metinlerle verilmeye çalışılan değerler,

çocuklara millî ve ahlakî anlamda katkı sağlamalı; toplumun arzu ettiği ve eğitimin de temel amaçlarına uygun insan yetiştirmeyi sağlamalıdır.

İncelemenin sonucunda; Ahmet Cevat Emre'nin Türkçe Kıraat kitabında başlıca adalet, doğruluk dürüstlük, sevgi, şefkat, merhamet, erdem, itidal, yardımlaşma ve sabır değerleri tespit edilmiştir.

Elde edilen değerler doğrultusunda değerlerin dağılım oranı en çok kullanılan değerden en az kullanılan değere doğru şöyle oluşmuştur:

Sevgi 26,01%, saygı 16,26%; itidal 12,19%; erdem 10,16; merhamet 8,13%; yardımlaşma 8,13%; sabır 6,10% adalet 5,69%; doğruluk 4,06%; şefkat 3,25%.

Sevgi değeri 26,01 % ile, Ahmet Cevat Emre'nin "Türkçe Kıraat" kitabında en çok rastlanan değer olarak belirlenmiştir. Şefkat değeri 3,25% ile en az değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı metinlerin ise değer konusunda işlevsel olmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak, kitabın yazıldığı dönem dikkate alındığında içeriğinde çocukları ilgilendirecek temel değerler üzerine yazılmış; hikâye, şiir ve edebî eserlerin olduğu ifade edilebilir. Bu eserlerde özellikle amaçlanan, çocuklara değerler eğitimini eğitsel bir şekilde ve yaş gruplarına uygun bir lisanla öğretmektir. Bu nedenle kitaplarda kullanılan dil oldukça sade olduğu gibi, yazarın anlatımında da ders verici üslup oldukça eğitseldir. Çocukların yaşına inmek adına özellikle fabl türünden örnekler de metinlerde kullanılmıştır. Bu şekilde başta içerik ve üslûp olmak üzere kitabın temel amacı çocuklara değerleri öğretmek fikri üzerine yoğunlaşmıştır.

Değerlerin insan davranışlarını açıklamada dikkate değer bir öneme sahip olması son dönemde sosyal bilimler alanında değerler üzerine yapılan çalışmalara hız kazandırmıştır. Değerlerin birçok disiplini ilgilendiren bir konu olması, kavramın farklı şekillerde tanımlanması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bazı araştırmacılar değeri, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç olarak tanımlarken (Dilmaç

ve Ekşi, 2007: 22), bazı araştırmacılara göre de değerler ve inançlar, hayatın anlaşılıp yorumlanmasına ve davranışların şekillenmesine rehberlik eder. Böylece insanlar, hayata ve olaylara karşı bir bakış açısı geliştirmiş olur (Akıncı, 2005: 8).

Değerlerin bireyde oluşturduğu bu bakış açısı tüm disiplinlerde olduğu gibi Türkçe eğitimi alanında da değerlerin ele alınmasını gerekli kılmıştır. Türkçe eğitimi alanında dilin estetik yönünü ortaya koyan edebi eserler ile dilimizi öğretmeyi hedefleyen eserlerin bünyesinde barındırdığı değerler açısından tahlil edilmesi ve bu doğrultuda edebi metinlerin bir ders materyali olarak kullanılması çok önemlidir (Özdemir ve Taş, 2014: 268).

Özellikle son dönemlerde insanî değerlerde kaybolma görülmektedir. İnsanlık, değerlerini unutmuş; toplum en acı tablolara karşı kayıtsız kalmıştır. Adalet, doğruluk - dürüstlük, sevgi, şefkat, merhamet, erdem, itidal, yardımlaşma, sabır gibi değerler önemini yitirmiş; modern toplumların vebası, kalabalıklar içerisinde yalnızlık, alışılmış çaresizlik olarak kendini göstermiştir.

1900’lü yılların başı ülkemizin en ağır şartlarla baş başa kaldığı, ümitsizlik ve çaresizlik, açlık ve sefalet içerisinde çırpındığı bir dönemdir. İşte böyle bir dönemde çocuklara okutulan “Türkçe Kıraat” kitabının çocuklarımıza vereceği değerler açısından önemi büyüktür.

Ahmet Cevat Emre hazırladığı “Türkçe Kıraat” kitabı ile dönemin çocuklarına umut vermiş ve kitaba serpiştirdiği değerler ile Türk toplum hayatından güzel örnekleri hikâyeleştirerek çocuklarla buluşturmuştur.

Günümüzde, özellikle ilkokul 1, 2 ve 3. sınıf Türkçe Ders kitaplarında seçilen metinlerin değerler eğitimi açısından en az “Türkçe Kıraat” kitabı kadar donanımlı olması gerekmektedir. Seçilen metinlerin; adalet, doğruluk dürüstlük, sevgi, şefkat, merhamet, erdem, itidal, yardımlaşma, sabır gibi değerlerle bezenmiş olması çocuklarımızın arzu ettiğimiz millî ve ahlâkî şuura sahip bir şekilde yetişmesine katkı sağlayacaktır.

Ahmet Cevat Emre'nin bundan bir asır evvel çocukların okuması için kaleme aldığı bu kitap, değerler eğitimi bakımından özel bir öneme haizdir. Bu sebeple değerler eğitimi alanında çalışma yapan akademisyenler bu kitabı göz ardı etmemelidir. Ders kitapları hazırlayan yazar ve araştırmacılar da “Türkçe Kıraat” kitabını özellikle incelemelidir.

5. 2. Öneriler

1. Türkçe dersi öğretim programında; öğrencilere verilmesi/sezdirilmesi gereken değerlerin neler olacağı ve nasıl öğretilmesi gerektiği açık bir şekilde ifade edilmelidir.
2. Değerler eğitimi kendine ait bir programla eğitim programı olarak hazırlanmalıdır. Ayrıca okullarda değerlerle ilgili çalışmaların daha kapsamlı olması için müfredata değerler eğitimi dersi eklenmelidir.
3. Okuma kitaplarında çocuklara öğretilmesi gereken değerler, çocukların seviyelerine uygun olmalı, onların yorumlama ve muhakeme kuvvetlerine katkı sağlamalıdır.
4. Okuma kitaplarında seviyeye uygunluk sadece değerler bazında değil çocuğun kavrama düzeyine uygun kelimeler seçerek ve metin seçiminde dikkatli olunarak yapılmalıdır.
5. Okuma kitaplarında kullanılan dil çocuk tarafından anlaşılır olmalıdır. “Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir.” (Yalçın, Aytaş, 2003:47).
6. İlkokul okuma kitaplarının yazımında alanının uzman, bu alanda yeterli ihtisasa sahip kişilerin görev alması önemlidir. Kıraat kitaplarını hazırlayan kişilerin yeterli olmaması kitapları eksik, yanlış olmasına ve amaca hizmet etmemesine neden olacaktır.
7. Türkçe öğretim programında, değerlerin eğitime yönelik çalışmalara yer verilmeli, ilkokul ve ortaokul öğrencileri için hangi değerlerin gerektiği belirlenerek değerlerin ulaşılması istenen hedeflerle örtüşmesi sağlanmalıdır.

8. Ahmet Cevat Emre'nin bundan bir asır evvel çocukların okuması için kaleme aldığı Türkçe Kıraat kitabı, değerler eğitimi bakımından önemlidir. Bu nedenle, öğrencilere değerler eğitimi verilirken sezdirme metodu kullanılmalıdır.
9. Değerler eğitiminin sadece okulda verilmemesi gerektiği unutulmamalı bu yönde velilere de mesaj veren metinlere yer verilmelidir.
10. Bir değer olumlu yanlarının yanı sıra o değere sahip olmamanın olumsuz sonuçları da örneklerle açıklanmalıdır.
11. Öğrencileri okumaya teşvik edici farklı edebî türlere yer verilmelidir.
12. Öğrenciye kendini başkasının yerine koyma, başkası gibi düşünebilme becerisi kazandıracak metinlere yer verilmelidir.
13. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde öğrencilerin düşünme becerilerini kullanarak millî ve ahlakî değerlerle ilgili kazanımlar elde etmesi sağlanmalıdır.
14. Metinlerde öğrenciye verilmesi/sezdirilmesi gereken değerler öğrencinin akranları tarafından yapılmalıdır.
15. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan değerlerin öğrencilere kazandırılmasına yönelik özel etkinlikler yapılmalı, öğrencilerin metinlerde karşılaştıkları değerler bu özel etkinliklerle desteklenmelidir.
16. Değerler öğrencilere metin içinde sevdirilerek verilmeli, değerlere uygun davranan insanların toplum nazarında değerli olduğu metinler yoluyla sezdirilmelidir.
17. Öğrenci seviyelerine göre değerlerin tasnifi yapılmalı, Türkçe öğretim programında bu seviyelere uygun planlamalar yapılmalıdır.
18. Araştırmacılar tarafından değerleri eğitime yönelik çalışmalar yapılmalı, Türkçe Kıraat kitabı ve buna benzer eserler de bu araştırmalara kaynaklık etmesi açısından gözden geçirilmelidir.
19. Okuma, öğrencinin iletişim gücünü geliştirmekte, etrafını daha iyi anlayabilmesine yardım etmektedir. Her öğrenciye okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Bu sayede öğrenci değer eğitimi daha kolay alabilecektir.
20. Değerlerin çocuklara öğretiminde okul aile iş birliği içinde olmalıdır. Veliyle öğretmen birlikte hareket etmelidir.
21. Öğretmen adayları lisans döneminde değer öğretimi konusunda bilgilendirilmeli, bu konuda uygulamalı çalışmalar yaptırılmalıdır. Mezun olup ataması yapılan

öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda bilgilendirilmesine hizmet içi eğitim kursları ile devam edilmelidir.

22. Türkçe ders kitaplarında yer alacak edebî metinler titiz bir çalışma ile çocukların seviyelerine uygun onlara edebî bir zevk kazandıracak özelliklere sahip olmalıdır.
23. Tavsiye edilen okuma kitaplarının tamamına veliler, öğretmenler ve öğrenciler kolaylıkla ulaşabilmeli, bu kitapları kolaylıkla temin edebilmelidir.
24. Ders kitabı hazırlayacak olan yazarlar, ders kitabında yer alacak metinleri seçerken oldukça seçici olmalıdır. Metinler seçilirken Türk milletinin değerlerine ters düşen ya da çelişen metinlerin alınmamasına özen gösterilmelidir.
25. Türkçe okuma kitaplarında duygusal yönden öğrenciyi geliştirecek metinlere yer verilmeli öğretmenlerin bu metinleri farklı yöntemlerle değerlendirmeleri sağlanmalıdır.
26. İlk okuma ve yazma döneminde çocuklara öğretilmesi gereken değerler, kelimeler ve kavramlar daha önceden belirlenmelidir.
27. Uzman kişiler tarafından incelenip, belirlenen bir değerler eğitimi serisi oluşturulmalı ve çocukların bu kitapları okumaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). “*Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış*”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt 6, No. 16, s. 9-27.
- Akıncı, A. (2005). “*Hayata Anlam Vermede Dini Değerlerin ve Din Öğretimin Rolü*”. Değerler Eğitimi Dergisi. 3 (9), 7–24
- Aksoy, T. (2007). “Doktor Rüştü’nün Nuhbetü’l- Eftal İsimli Eserinin Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi”. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilimdalı, Bolu: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Arseven, T. (2005). “*Mesaj Açısından Çocuk Kitapları*”. Ankara: Hece, Yıl: 9, Sayı: 104-105, Ağustos- Eylül, s. 42-52.
- Arslan, A. (2013). *Felsefeye Giriş*. İstanbul: Adres Yayınları.
- Aslan, M. (2009). *Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat: Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Atmaca, A. (2011). “*Kardeşler Arası Adaletsizlik*”. İstanbul: Semerkand Aile dergisi, Yıl: 2011, Sayı: 75, Aralık, s. 38-39.
- Aydın, M. Z. (2013). *Aile Birliği, Değer Sandığı - Okulda Değerler Eğitimi Materyalleri*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, ř. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi ve Yöntemler - Etkinlikler - Kaynaklar*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

- Bulut, S. (2011). “*Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri*”. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Trabzon: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cebeci, A. (2005). “*İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Ahlâkî Değerlerin Eğitimi Ve Öğretimi*”. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı. Bursa: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cebeci, S. (2003). *Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dini İletişim*. İstanbul: İz Yayınları.
- Coşan, M. E. (2008). *İdeal Yol*. İstanbul: Server İletişim.
- Çağlayan, A. (2013). *Ahlak Pusulası Ahlak ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları .
- Çakıcı, E. (2010). “MEB 2004 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserdeki Yerel Romanlar Aracılığıyla Edebiyat Öğretiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma”. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Çanakkale: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çengel, Y. (2011). Özlü Sözlerle Güvenli Bir Gelecek İçin İnsani Değerler. *Eğitime Bakış Dergisi*, 15.
- Çetin, M. (1996). *Kuran-ı Kerim'de Ölçü ve Denge*. İzmir.
- Çubukçu, İ. A. (1977). *İslam'da Ahlak ve Mutluluk Felsefesi*. İstanbul: Yeni Zamanlar Sahaf.
- Demirci, M. (2002). “*Kur'an-ı Kerim Işığında Sabır Kavramı*”. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, s. 263-285.

- Dikmen, S. N. (2013). *İyilik ve Yardım Öyküleri / Öykülerle Değerler Eğitimi*. İstanbul: Uğur Böceği Yayınları.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2007). *Değerler eğitimi: Temel tartışmalar ve yaklaşımlar*. İlköğretmen Dergisi, 14, Sayfa: 21–29.
- Durmuş, A. (2006). *Çocukta Öz Güven Gelişimi ve Karakter Eğitimi*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Emre, A. C. (1332). *Türkçe Kıraat (Devre-i Evvel Birinci Sene)*. İstanbul: Evkaf-ı İslamiye Matbaası.
- Emre, A. C. (1333). *Türkçe Kıraat (Devre-i Evvel İkinci Sene)*. İstanbul: Evkaf-ı İslamiye Matbaası.
- Emre, A. C. (2004). *Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Feyizli, H. T. (2005). Feyzü'l-Furkan Kur'nı Kerim ve Açıklamalı Meali. İstanbul: Server İletişim.
- Freud, S. (2014). *Bilinçaltı*. İstanbul: Yason Yayıncılık.
- Göğüş, Beşir. (1970). Anadili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış. Belleten, 123-154.
- Gökçe, B. (2012). 1925 Yılında Yayımlanan “Küçük Mektebliye: Yeni Millî Kırâ’at” Kitabının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi s:2
- Gökberk, M. (2008). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gürel, Z. (1994). “Eğitimci ve Çocuk Edebiyatçısı İbrahim Alâettin Gövsa”, Eğitim Dergisi, Sayfa: 84–89.

- Gürel, Z. (1995). “*Çocuk Edebiyatı Enstitüsü Kurulması Üzerine*”, Birinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu (23 Nisan 1994), Bildiriler ve Tartışmalar, Ankara. Sayfa: 92–113.
- Gürel, Z. (1997). “*Çocuk Edebiyatı ve İki Rapor*”, Kastamonu: Eğitim, Sayfa: 63–73.
- Gürel, Z. (1997). *Ömer Seyfettin’in Tarihi Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara: Hamle Bas. Yay.
- Gürel, Z. (1998). *Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Çocuk Edebiyatçıları Birliği Yayını.
- Gürel, Z. (2001). *İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız*, Ankara: Zeki Gürel Çocuk Edebiyatı İhtisas Kütüphanesi Yayınları.
- Güven, A. Z. (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*. İstanbul: Palet Yayınları.
- Hökelekli, H. (2006). *Değerler Odaklı Eğitim*. Değerler Eğitimi Merkezi Bülteni, 1, 50.
- Hökelekli, H. (2011). *Değerler Psikolojisi ve Eğitim: Ailede, Okulda ve Toplumda*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karahan, L. (2014). “*Ahmet Cevat Emre’nin Dil Bilgisi Öğretimiyle İlgili Görüşleri*”. Prof. Dr. Mehmet Özmen Armağanı Çukurova Üniversitesi. s. 207-212
- Karatay, H. (2007). “*Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri*”. Ankara: 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, (10–15 Eylül 2007), s. 154-155.
- Karatay, H. (2011). “*Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı*”. Turkish Studies (6), 1, s. 1398-1412.
- Karatay, H. (2011). *Okuma Eğitimi Kuram ve Uygulama*. Ankara: Berikan Yayınları.

- Karatay, H. ve Kartallıoğlu, N. ve Coşkun, S. (2012). “İlköğretim Öğrencilerinin Dil Bilgisi Konularını Öğrenme Düzeyleri”. TÜBAR-Türklük Bilimi Araştırmaları, s. 199-219.
- Kıbrıs, İ. (2002). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Eylül Kitap ve Yay.
- Kollektif. (1993). *Ana Britannica (8. cilt)*. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Kollektif. (1993). *Büyük Larousse (7. cilt)*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Kollektif. (2000). *Mü'cem El- Vasit 2 Renkli*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Kollektif. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kotku, M. Z. (1984). *Sabır*. İstanbul: Seha Neşriyat.
- MEB (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim programı (1-5. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim programı (1-5. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- METK (1973), 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. Ankara.
- Nietzsche, F. (2012). *Aforizmalar*. çev: Deniz Sayar. İstanbul: Tutku Yayınları.
- Oğuzertem, S. (2005). *Bir İnsanı Sevmek. Sait Faik*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Öymen, M. M. (1975). *Psikoloji, Sosyoloji ve Pedagoji Açısından Ahlak Eğitimi ve Ahlakın Testle Ölçülmesi*. İstanbul: Murat Matbaacılık.

- Özdemir M. ve Taş, H. (2014). “*Ahmet Mithat Efendi’nin, Dürdane Hanım’ Romanında Türkçe Dersinin Öğretimine Yönelik Öne Çıkan Değerler*.” Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi”, 7 (3), Sayfa: 263-278.
- Özen, Y. (2015). *Karakter Eğitiminde Adalet Eğitimi*. İstanbul: Gece Kitaplığı.
- Rumi, Mevlana Celaleddin (2007), *Fihri Mañih’ten Seçmeler*, (haz: S. Küçük), İstanbul: Rumi Yayınları.
- Sağol, G. (1987). *Ahmet Cevat Emre'nin Dil Bilgisi Kitapları*. İstanbul, Türkiye: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sağol, G. Şahin, E. ve Yıldız, N. (2004), *Ahmet Cevat Emre, Türkçe Sarf ve Nahiv Eski Lisan-ı Osmanî Sarf ve Nahiv*, Ankara:TDK Yayınları.
- Sorokin, P. (2002). *Özgeci Sevgi - Aşkın Anatomisi*. İstanbul.
- Söylemez, M. (1997). *Ailede Çocuk Eğitimi*, İzmir.
- Şen, Ü. (2007). “*Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*” Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Taşçı, F. (2008). “*Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar*”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, S. 4, Sayfa: 117–133.
- TDK, (1988), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, M. (2012). *Aradığın Şeysin - Modern Dünyada Mevlana*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Topakkaya, A. (2014). *Hukuk ve Adalet*. İstanbul: Adalet Yayınevi.

- Uysal, E. (2003). Değerler Üzerine Bazı Düşünceler ve Bir Erdem. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12. cilt, sayı 1, 51 - 69.
- Yavaşlı, A. (2010). *Ben Yunus Emre*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Yolaçan, S. (2011). *Mevlana'dan Gençlere Hikâyeler ve Sorular 1*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Yusuf, H. H. (2012). *Kutadgu Bilig'den Seçmeler*. (Haz: Aydın Güzel) İstanbul: Anonim Yayınları.
- Yücel, M. T. (2013). *Adalet Psikolojisi*. Ankara: Afşar Matbaacılık.
- Zavalsız, S. Z. (2014). *Değerler Eğitimi*. İstanbul: Ensar Yayınları.

EKLER

توقیر فی القلوب

الفیاض صوکر او قونود

آاختار

معارف کتکارت نیلانی تار قونود تکیل یورودلان تدقیق مؤلفات انجمنه
(تار تار موافق تراثت کتاب اولدی قبول ایدیلشدور)

عربی

احمد جواد

دوره اولی - رنجین ستم

طابع و ناشری

درس مادت

کتابخانه اسلام و عسکری - ابراهیم حلی

۴۶ - باب عالی جاده ستمه نوسرو - ۴۶

۱۳۳۴

طبعة عثمانیه - درس مادت

166

فہرستی (۵) بحق ضرور شدہ

توریکہ قرائت — آناختار احمد جواد (دورہ اولی — برنجی سنہ)

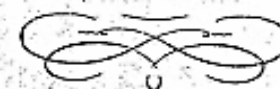
(دورہ اولی — ایکٹیو سنہ)	۵	۶	۵	۵
(دورہ متوسطہ — برنجی سنہ)	۵	۳	۵	۵
(دورہ متوسطہ ایکٹیو سنہ)	۵	۴	۵	۵
(دورہ عالیہ — برنجی سنہ)	۵	۵	۵	۵
(دورہ عالیہ ایکٹیو سنہ)	۵	۶	۵	۵

(برنجی سنہ)	احمد جواد	کوزل قرائت	۴
(ایکٹیو سنہ)	۵	۵	۵ ۶۰
(اوجہ سنہ)	۵	۵	۵
(درجہ سنہ)	۵	۵	۷ ۶۰
(پیشہ سنہ)	۵	۵	۷ ۶۰

(انفادن سوکرہ)	مسور قرائت نافذہ — اوقو پورم احمد جواد	۲ ۶۰
(برنجی سنہ)	آلتون آناختار	۱ ۶۰
(ایکٹیو سنہ)	آلتون کتاب	۲
(ایکٹیو سنہ)	۵	۴
(برنجی سنہ)	آلتون کتاب (نیزلہ مخصوص)	۳

تورکجه قرائت

تورکجه قرائت	آناختار	(دوره اولی - برنجی سنه)
•	•	(دوره اولی - ایکنجی سنه)
•	•	(دوره متوسطه - برنجی سنه)
•	•	(دوره متوسطه - ایکنجی سنه)
•	•	(دوره عالیه - برنجی سنه)
•	•	(دوره عالیه - ایکنجی سنه)

بر اثر تاجیه

ساحل بک افندی به

ملاحظات اعتبار از حد نشاء احترام اولی و دره انخاب ایدیلر در

بابامك غزتهسى

ھەر خىل ھالدا ئاتا-ئانىنىڭ ئۆيىگە بارىمەن،
 بابام قېرىسىنى ئىچىرىگە ئېلىپ كېلىپ،
 — قىزىم، غزتهنى كىيىپ... دېر.
 بىن غزتهنى دېرىم، ئاچا، سىلارنى سۆزدە. ارادە سىپىرا دە
 يوكساك سىلە اوقۇر: بىزىمىز دىگەلەوز.
 ھە، بىلىشكەنمەن، بابام نە گۆزەل ئىشلار بۆلۈپ بەرگەن، بىن دە اوناڭ گىنى سىلارنى
 بىخۇش بولۇپ، ئانا بىلەن چىقارغانمىدۇم كە، بىن غىيا بىن بەزىمان اوقۇيە بىلەن بىگەم.
 ھە، نىگىچىن كىيىپ بىلەنمەن بىخۇش بولۇپمەن، ئاچا، سىلارنى، دېدى، كەلگەچكە بىلەنمەن
 قادار اوقۇمۇ دە يازمۇ دە اۈگرە نېرسىڭ.
 آھ، شۇ كەلگەچكە سە... چابۇق كەلسە دە اوقۇمۇ يازمۇ اۈگرە نېسەم!

قو قوريقو

گون دوغارکن خوروز اوتر ،
 بزه ديرکە : « اويقو پترا
 « تيللری سوه م اصلا ،
 « هايدی چابوق ايش يشنه ا
 « قوقوريقو ، قوقوريقو ا
 « گونش دوغدی ، پترا اويقو ا »

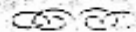
کوچوک چوجوق ، خوروز ، دیکک ،
 نه خوش اوتر ، نه شن اوتر :
 « باشلا همان درسلیگه :
 « تیل اولما ، اويقو پترا !
 « قوقوريقو ، قوقوريقو ا
 « گون اويقومی ، فنا اويقو ا »

تربیه لی کوچوک چوجوق

عالیه ، تربیه لی برکوچوک چوجوق در . اویانیر اویانماز آتیه سنک یانه
 قوشاد ، قولارینی آچار ، بوینه صاریلیر ، سویی سیه : « صباح
 شریفکیز خیر اولسون ، آتیه جگم ، بوگیجه این اوردیکیزی : « دیه
 صودار .

« صوگرا آتیه سیه برابر ، وصلوغاٹ یانه گیدر ، آتیه می گوزل گوزل ،
 یوزنی صابونلو بزله ییتاد ، تمیزلر ، خاوی ایله قورولار ، صوگرا
 صاچلرینی طارامنه باشلار . تربیه لی کوچوک چوجوق اوزمان ده
 اوصلو اوصلو دورود ، هیچ آغلاماز .

كوچوك آشچىلار

كوچوك آشچىلار والدەلەرنە :

— آتە، اذن وېرىسەڭ بۈگۈن قەۋالنى بىزغا سۈزلەيمەن، دېدىلار.
والدەلەر اذن وېردى: پۈتۈك اوزۇرنە جىلە ايلە كوچوك لىمان مۇتياغە
گىدىلەر. جىلە آتشى باقدى؛ سۈت قازانغە، چاينى خاھىرلاقمە قوبولدى.
كوچوك لىمان ايسە يە اوتوردى، سۈتە قونەجى يۈمۈرلەرنى چالقامغە
باشلايدى. جىلە آرايىرا سۈتۈن بىر قاشىق آلپۇر، چاشنىسەنە باقىپۇر.
تەكپىردە سېرىقلىقە، مياۋا، دىيۈر، شىمىدىن ياي آراپۇر.

صارمانلە پنبە

صارمانلە پنبە قارداش در. بۈككى ياورولرىنىڭ ايككىسى دە پك گۈزەلەر.
يالىگىن پنبەنىڭ فزا برخونى وادرد: هېچ تېز دىگەلەر؛ نەمدە كول، ماۋىراق،
كومۇرگى شىلەر بولسە همان اوستە ياتار، يۈۋادلانەر؛ سوگرا اويلە كېرلى،
پېس اولەرق اودالارنىڭ اېچىندە دولاشىر، ھىر طرفى كېرلە تېر. ايشتە پنبە بىرىغىن
كومۇرلار كۈلۈك اوستىدە يۈۋادلانپۇر. آرتىق اورادىن قالتار كىن خالىنى گۈزەللى.
صارمان ايسە، پنبەنىڭ تام عكسەنە، پك تېزدر. ھې كېرلى شىلەردىن
اوزاق قاچار؛ شايد بىر طرفى بىرە دو قونۇردە كېرلە نېرسە يالانوب تېزەلەر،
اوندىن سوگرا اودالار گېرر.

صارمانلە پنبەنىڭ بىر كوچوك خاتىنى وادرد. بۈك كوچوك خاتىنى زاتىياق گېي
تېمىز گىزىر. ھىر زمان صارمانى قوجاغەنە آلپۇر، اوقشار؛ اوگا قەۋاللىنىدىن
بىر پارچە آيىرر، وېرىر. پنبە يە گىلجە اونى كۈرەك بىلە اېستەنر.
آھا شو پنبە... او فزا خويىدىن واز گېسە... كوچوك خاتىنى اونى دە
نە قادار سۈھجەك!

كوچوك كىچىلەر

اوچ قارداش نە اويتايە چىقارنى دوشونىدولدى . بويونكارى نىچىپ :
— ايسەرسەكۇز گىچىك اويتايەلم دىدى . كوچوكلەرمان چواب

— اودانك ايتىدە گىچىك اولوردى ؟
نىچىپ آكلاندى :

— يك گوزل اولوردى : شو قولتوقلار ياناشدېرىز ، گىمى ياپاز . سوگرا
شوشاللى آچارز ، بىلكىن رىشە قوللانېرز ؟ اولور يىتر .
اوچى بردن ايشە قويولدىلر . قولتوقلار ياناشدېرىجەدە :

— ياشاشىن گىمىز ا دىيە هايقيردىلر . سوگرا بىر بىگىنى ، او بىر قارا
گوزىنى آلدى ، ھېشى گىمى نە يىندى . شىمدى اوچ قارداش گوزل گوزل
آكلە نيوردلر .

نېم قىزم

سوفرا ، ماصە تىز ، آق باق ،
چانال ، يىناق ، نىشكىر ، طاباق ،
مىراھىلر ، طوزلاق ، بارداق ،
ھېشى تىز ، ھېشى پارلاق .
بولرە او ، قىزم باقار .

غازى ، موى كىندى ياقار .
— مەفرى اوقار شىلار ،
گول پوزلە ، طاقلى دىللە ،
بونك اىچون ھې قومشورل
دېرلر : شوقىز ، گرچك كىار .
(چوچوق قىيامىن قىدىلار)

فیرطینه

کوچوک گمچیلر هپ بویه اوصاودورمقدن صیقلمنه باشلادیلر. لمان دیدی که:
— دگیز هر زمان سوت لمان اولماز؛ بختی فیرطینهده اولور، دگلمی،
آغا بک؟
نجیب، کوچوک قارده شاک بوقکرینی پک بگمتدی:
— ایسته رسه گز فیرطینهده ییاداز، دیدی، و همان بوتون فوتیله گمینی
صالامغه باشلادی.

«بوو!... روزگار یامان اسیور... فیرطینه اولبور... بوو!...»
آفاجان، گمینی اوقادار چیلنججه سنه صالادی که کتیدی ده، کوچوک
لمانده ره یووالاندی. لمانک قارا گوزی ییله قوردیدی.
نجیب جسارتی طوبیلا دی:
— قورقن میبدر، دیدی، هاییدی شرقی سوبله یلم!

گمینی شرقیسی

هیامولا، هیامولا!
بزم گمی دمیر آله،
چقلم هپ بردن بوله،
پورده کیلر خوشجه قاله،
هیامولا، هیامولا!

آنگینلرده روزگار اسیور،
ماقادات، ایپ، یلکن اینکلر.
کوچوک جسور گمچیلر
سوینج ایله شرقی سوبله!
هیامولا، هیامولا!

كوچولك نىمال آرقەداشلىرىنى شويە
بردەت تەكرەمى يازدى .
قازدېمىمىز .

بايام، بىگىزى دە برار گىزىرسەك، نون اولورم .
آتەم دە، آرقەداشلىرىم، بىر قىياقت
وېرمەمە راضى اولدى . يازدى نىيەت
اون برە بۇ قادار زىھت يەتەكلى
دجا ايدەم . باغچەمىزدە گوزل

قازدېمىمىز .

تەكرەمى آلان اوچ قىز ايرتە، گونى، بىكارلە برار گىلدەر . صوفرا
باغچەمە قورولدى . مسافرلە كوچولك او خانى صوفرايە اوتوردىلر .
بىكار دە كوچولك آتەلر نىمال قورلار آداستە ايدى . چوچوقلر بو باغچە
نىيەتتەن يك اگەلە نيود، قونوشيور، گولوشيورلدى . فقط كومەدن
قاچان قوجەمان خودوز، بردن برە، صوفرانك اوتاستە آتلادى، اگەلچە
نىيەت وىردى . مسافر خانلر اوقادار قورقۇلدىلر كە ياورولدىلر بىلە قورلار
آداستەن فېرلاندىلر .

آگەلەلەن خودوز دە كەندىنى دعوتلى خان ايتىشدى .

مكافاتلر

خسرو ايله ژاله قازدېمىز، صولك درجە اولور، تېرىلى، چالدىشمان
چوچوقلردىر، اوستلرى باشلىر دائىما تېزدور . اويون اويناركن آزالندە
قاوغا ايتىلر، مەكتەپدە آرقەداشلىرىلە چوق ائى گىچىلر . كېسەنك
گولكلى قېرمازلر، مائە دوققازلر . برشى سوردولدىنى زمان . اوت
اقتىم . ياخود، خاير، اقتىم . دىيە چوب وىرلر . باخلرى آتەلر نى
بايالىرى . صياح شىرىشكز غېر اولسون، آتشارلر، آتشار شىرىشكز خىر
اولسون، دىرلر . كەندىلر نى برىلدىكى زمان دە تشكر ايدىلر . درسلىرى
گوزل گوزل اوگرەنلر، اوده تەكرار ايدىلر .

مكتىبىدە اوڭرە ئىككىرى شىرقىلىرىدە سويلەردى. آرتىق بو قادار ئېي
چوچۇقلىرى كېم سومى. اونىڭ ئىچىن خىسرو ئىلە ژالەيى آنالىرى بابالىرى
غوجىلىرى چوقى سوزى. ھەر زىمان اونلار ھىدىلەر، مەكەتلىر ورىرلى.
بىر كۈن يەنە مەكتىپىدىن كەلگەنلىرى زىمان مەسەلەرنىڭ ئوزىنىدە. ئىككى قۇتۇر
بولمىشلىرى؛ بىرىنىڭ ئوزىنىدە كۈچۈك خىسرو، دېگەننىڭ ئوزىنىدە كۈچۈك
ژالەيە. دېيە يازىلى ئىدى. ھەر بىرى كەندى قۇتۇسنى آچىدى، خىسرو
چوقىدىن آرزۇ ئىتدىكى بىر قارا كۈز، ژالەدە كۈزىل بىر بىك بولدى. سۈيىچىلەردىن
نەپايەتچىلىرى يىلە يورلىدى. ھەمان ئويىنامە باشلايدى. . . . . برازىسۇگرا دە
كېدوب آتەلەتە، بابالىرى تەشكىر ئىدە چىكار.

قىزىلرە

ئىككى قار دەش اوڭون قادار سۈيىدىكى ھېچ خاھىشلاپمىشلىرى.
آغاچلار يىشمىش، ھەر طرف چايرى چەنلە دولمىش ئىدى. بۇتۇن قىزىلرەنىڭ
چىچىكلەرە دونامىش ئىدى. چوچۇقلىرى كۈزىل كۈزىل كۈزىش، قوشمىش،
اوينامىش؛ ئاتىڭ ئاتىڭ چىچىك تولۇپلامىش ئىدى؛ قەتئىي ئاتىڭ زىيادە اوينايدىلىرى
(تەتتەرا والى) دىن غۇشلانمىشلىرى. بۇ اوپون حەقىقەتەن پەك ئاڭلىنىپتەلى اوپامىش
ئىدى. ياللىڭىز اونلار بويلا اوپىدار كەن بىر كىچىكلىش، تولۇپلامىش اولەقلىرى
چىچىكلىرى يىمىشىدى!

بىر كەت بىرسىن كەتتە اوپادار كىچىكلىدى دە ئىككى قار دەش. كۈزىل بىر
دەت چىچىك داھا تولۇپلايە بىلمىشلىرى.

كوچوك قارده شىماك بشىكى

بويوك آنتەم آقشام يىگەندەن سوڭرا چىزى ، ھەرشىشى اونوتور ؛
چىقىرىنى ، ئېگىنى بىر طرفە بىراقىر ؛ قارده شىماك بشىكى باشىغا گىچىر . بويوك
بىر سوڭى ئايلا مېنى مېنى ياۋرونىڭ ويىقىنى بىلگەن . آنتەم اودايە گىچىر ،
ياۋاش بىر سىلا : « چوچوق مىللىكە گولدى » دىر .

كوچوك قارده شىماك قارداش بىختاردىر . . . شىپەسىز آلتى سەنە اول بويوك
آنتەم بىم دە بشىگەك باشىغا بولە بىلگەندى . اوڭى ئىمدى دە چوق سويۇر .
بىن دە اوڭى سويۇر ، كوچوك قارده شىماك دە سويۇر . بىلەكەز كوچوك
قارده شىماك گوردىكى زىمان نەسل گولۇر ، عىيا بىخى ئالايىدۇر ؛

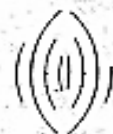
سويىلى كوي

نە سويىلى كويىگەز :

نە گوزەلەر داغلار ،

نە سىغالى باغلار ،

پەك سۈرەز اوڭى بىز .

نە سويىلى كويىگەز ،

بىختاردىر اوندە بىز ،

سۈرەز سۈرەز ايتىلار

قىزلار ئىدە دولاشىر ،

اوبەك اوبەك چىچىكلار

يارلىق سادىملىق .

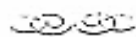

ساخته جسور

بدری، پیرامنده، هدیه اوله رق گوزل بر توفک، برده قیایج آلهدی.
قیلیجی بلنه طاقیور، توفکی قاپیشندن اوموزیه آصیوردی. بویله جه سلاحلا تچه
کندینی بر قهرمان ظن ایدیور؛ آرتیق گوزیه قاوغادن، عیاربه دن
باشقه برشی کوروغه یوردی.

«ن هیج برشیدن قورقام؟ قورددن، اومماجیدن ده اورکم. هله بر
گاسینلر، اولری بر اوروشده کسرم!، دیوردی.

برگون آرقاداشی سای ایله اویتارکن ده بویله سوبله مشدی. فقط دها
سوزنی پیتیرمه دن اوجاق برقاره یاوروسی دلیگندن چیتدی، دوشمه نك
اوزنده گوروندی. قاره هان اورطه دن غائب اولدیه ده بزم قهرمانك
یوزی صاب صاری کیلیدی، آلی آباغی تیره مگه باشلادی. سای ده قهقهه لرله
بوساخته جسورك قورقوسته کولدی.

نینتی

اویوسون، یاوروم، نینتی.
اویوسون، یاوروم، نینتی،
زمره کوکده، آی گمی به
پیتسین ده گیتسین گزمگه.

ییلدیزلری ناپاقتندن

کورسون سونجلی آفاجان.
سفر ایقین بوتون کیچه،
فقط اویانین ایرکنجه.

اویوسون، یاوروم، نینتی...
اویوسون، یاوروم، نینتی...

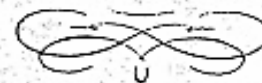

قولوچقه ايله جيوچيولر

طاووق قولوچقه يە ياتلى اوچ ھەتتە اولمش ؛ شەيىدى دە جيوچيولر
ھېسى يومورطە دن چىقمىش ، گزمگە يىلە باشلامىش
جيوچيولر يومورطە دن يىگى چىقىدقلىرى وقت ۋە قادار گوزل اولورلار
قولوچقه ھەرشىدن اول ياورولرىنىڭ يىھجىگىنى دوشونور . ېرى آشەلەر ،
بولدىنى قوردلرى غاقاسىلە پارچەلار ، قاقوق ، قلاق ، دىيمەك ياورولرىنى
يىدىرىر .

قولوچقه ياورولرى چوق سوز . اوللرى قوردۇمق ايچون ھېچ برشىدن
چىكىنمىز . كوپكە ، ساكسارە يىلە قارشى قور .
بوتون آشەلر ياورولرىنى بويلە .. مومىلارنى ؛

طوب اويونى

نە گوزلدە طوب اويونى ،
اوسگرن ، اويىنا ، سوسن اوني .

على يە باق نە قوتلى ،
نە چويك ، نە قىزارقلى .

قولى صاغلام ، گوگسى گىش ،
برا گىلنجه اوڭا ھەرايش .

قوجە طوبى بر چليور ،
طوب دە گوگە يوكىليور .

كول كىنارندە

سليم ايله كوچوك ھىمىرەسى عادىلەنك اڭ بويوك اڭگىچەسى بالىق تۇتمىق
ايدى . ھىر جەمە گونى ، اوڭلەدن سوڭرا اولەلەرنى ، قامىشلارنى ، يىلغىرى
آليرلر ، گولك كىنارىتە كيدولر ، قايىق اسكەلەرنىڭ بىر طرفتە يراشپىلردى .
كوچوك سليم ، شىمدىدن ھەرتىلى بىر بالىقىچى اولاشدۇ . اولەلەدە يىقى قاپتى
ايچون ياناشان بالىقلارنى اوزاقتىن گورىيورد ، نە ياپىدقلىرىنى گوزتەلەيورد ، تام
وقتىندە قامىشنى شىدتە قالدۇرىيورد . ھىر دۈمە سىندە عىطقا اولەلە يە طاقىلمىش
كوچوك بىر بالىق ، چېرىنىدۇ ، سودن دىشلارنى چېقىرىدۇ !

عقلى قارغە

بىر گون ، قارغەنىڭ بىرى پىك صوصامىش ،
ھىچ بىر طرفدە صوبولەمامىش ايدى . بويلا ،
صوسىزلىقتىن بايىلەحق بىر خالە دولاشىركىن اوزون بويونى بىر دىستى گوردور ،
اوستى قونەدۇق ايچنە باقار ، دىيىندە آناحقى صوبولۇندىنى گوردور .
آھ او صوبىە يىتسە بىلسە . . . قانە قانە ايچە چىك ، صوسىزلىقى كىدە چىكىدۇ !
فقط ناصىل يىتسىن ؟

دوشوندى ، طاشىندى ، نىھايىت بىر چارە بولدى :
ئاغاسىلە كوچوك چاقىل طاشلىرى طوپلادى ، دىستىنىڭ ايچنە آتتە باشلادى .
چاقىلار دىستىنى دولدۇردىقچە صوبوكسىلىوردى .
قارغە باشلايدىنى بىرايشدە ئىبات ايله دوام ايتدى . بىر تاق ساءت صوڭرا
صودىستىنىڭ آغزىتە يىتسىدى ، اودە ايسىتە دىگى قادار صوايچىدى ، صوسىزلىقى
قالادى .

ناموسلو کوچوك صاتيحي

فقير برچوچوق كوپرو باشنده كيريت ساتيوردى . بىك كندىسندن
برقوطلو كيريت آلدى وقيرق باره يرينه ، فرقه وارمادى ، برچيرهك وردى ؛
يوردويوب گيتدى .

كوچوك كيريتي كندىسنى ويران باره نك چيرهك اولدينى گورنجه
بىك آرقه سندن قوشدى :

« بىك آقندى ، چيره گىگىزى آلگىز ، بىكار غروش وريگىز . » ديدى .
بىك ده چوچوغل دوغرولنى صوك درجه بگىندى . « آقرىن ، كوچوك ،
سن چوق ناموسلو برچوچوقسك . » ديدى .

كيريتي چوچوق ؛ سوزىنى كسەرك جواب وري :
« آقندىم ، بى خيبرسىز دىگىم ، صاتيحي . . . سىزك چيرىگىزى وريمه يىدىم
خيبرسىز اولوردىم . . . »

قوش ايله باليق

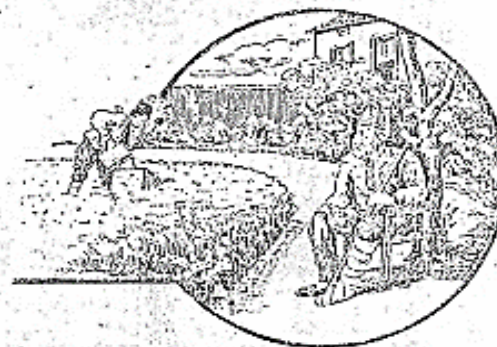
قوش :

« بى بر قوشم ، يوردوچق ،
« هوالده اوچارم .
« گورنجه بر قوزوچق ،
« آغاچلره قونارم .
« گلنجه ده آوچىلر
« قاناد آچار ، قانچارم . . »

باليق :

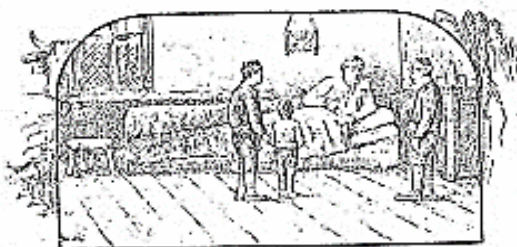
« بى بر كوچوك بالىم ،
« صويچىنده يوزەدم ؟
« صانكه جاتلى قايىم .
« وده يشار ، گىزه م .
« اولطه لرى سىز سەم
« اوزا فلاشير گىده رم . . »

آنايه بابايه يارديم

گوش هنوز دوغمش، چى داملارى چىچكارك اوزدنده پادلايور.
سكز ياشنده اولان كوچوك حسن شىمدىن قالقش، آله سوز گچلى بر
شكه آلهش، باغچىنى صولايور.
باباسى احمد آغا باغچواندر. ايكى گون اول چاپا ايله باغچى يارالادىنى
ايچون شىمدى چاليشمايور. فقط كوچوك حسن، ابركندن قالقش،
مكتبه گيتمه دن اول، باباسنك يريته باغچهدە چاليشيور.
باقكز، پدرى آشاغى به ايش، بر صيرانك اوسته اوتورمش،
منوييله اوغلنك چاليشماسته باقيور. حسن ده باباسه يارديم اينديگى ايچون
چوق سوييور.

چيفتچينك او كودى

اختيار بر چيفتچى بك خسته لاش، بو خسته لقدن قالقمايه چىنى حس
اقتشدى. اوچ اوغلنى يانه چاغيرير، اولره : « اولادلىم، دير، بن بودنيان
گيديوزم، سزه ده بويوك بر ميراث برافه مايورم. فقط خير ويره يم كه
تارلامزك بر يرنده آلتون وايچى دولو بر كوپ بومولودر. اونى
آرايوب بولورسه كز راحت راحت چكيبير، ياشارسكز.
چيفتچى بر آرزو سوكرا اولور، دفن ايديلير. اوغللارى چتازه سندن دوز
دوغزاللرينه قازما، كورك آيلر، تارلانك هر طرفنى قازهدق دفينه ينى آرامنه
باشلارلر. فقط هفته لرجه اوشراشده قارى حالده هيچ برشى بوله مازلر، نهايت
دفينه ينى بولمقن اميدلىرى كسرلر، اوزمان : « حاضر، تارلامز قازلش ايكن،
بارى اكين اكلم، ديرلر.
تارلا چوق قازلش وسورلش اولدنى ايچون اوسنه غايت بول وعايت
اينى محسول ويريير. چوجوقلر چوق ياره قازانيرلر، وبابا لرينك متعصدينى
آكلارلر : « مايشم بر دفينه در.

صالينجاق

بۈگۈن جەمە مەكتەپتە بولۇپ ،
 ئالەمگۈزەلەيدىر ئانجاق
 ھەر طرفدە ئويۇن چوق ؟
 باغچەدەكى صالينجاق .
 كۈچۈك قانداش گۈل ، سۈيى ؟
 قوشاردە ، باقى ، ھەب اوت ؟
 تە ۋار بۇندە قورقەتچى ؟
 قورقۇش صالينجاق .
 سۈيەلەم تۈركۈل ،
 بىزى صاغلاملا تەتچى

خىرسىز كۈپك

17

طوبى ئارى بىر كۈپك ئىدى . صاحى بىر قورونچى
 ئىدى . قورونچىنىڭ بىرە طاروقىرى باردى . بىر زامان
 كۈپك گىزلى گىزلى طاروقىرى كۈپككە گىرەك
 يۈمۈرلەرنى بىگە باشلاشنى . قورونچى طاروقىرى
 غەيد غەيدىغانى ئىشيدىر ، فقط كۈپككە بولە مازى .
 بىر گۈن بىر طرفە كىزلىدى ، كۈپككە گۈپك بولمىدىكى گۈدۈر .
 بولۇپ ئۆزىگە كۈپككى باغلار ، ئوڭا كۈپككە بىرە دايىق ئاتار . فقط بىر گۈن
 خىرسىز كۈپككە بىرە فرصت بولۇر ، كۈپككە قوشار ، يۈمۈرلەرنى دىشلىرىلە
 يارچەلار ، يىر .

قورونچى بولمىدى ئۆزىگە بىرە كۈپككە بىرە دايىق ئاتار ،
 چارشى بىرە گىدەر ، سىرمدىن بىرە يۈمۈرلەرنى ئالار ،
 قورونچى كىزلىدى ، خوللە قور .
 بىر ئازدىن طاروقىرى بىر : غەيد غەيداق ، غەيد غەيداق ، دىشە ھەيلىمە
 باشلايدى ، ئويۇر غەيداق كۈپك كىزلى كىزلى كۈپككە قوشار ،
 خوللەمە سىرمدىن يۈمۈرلەرنى شىتەلە بىرەيدىر .

بىر دىش بىرە قىزىلار ، ئاغزىدىن قانلار قەدۈر
 قانچەمە قورونچى بىرە دايىق يۈمۈرلەرنى شىتەلە بىرەيدىر .

كېرپى ياوروسى ايله طاوشان ياورولرى

كېرپى ياوروسى ھەر گۈن يۈۋادە يالغىز قالغۇدۇ. آرقاداشى اولادىنى
ئىچۈن پەك سىقىلىۋوردى .

بىر گۈن يۈۋادىن چىقتى ، آزاۋەدە بولغان . طاوشان يۈۋاسىنىڭ
يانىغا كەتتى ، اورادە بىر قاچ طاوشان ياوروسى باردى ، ئۇلار گۈزەل
گۈزەل اوينابوب اۋگەلىۋوردى

كېرپى ياوروسى طاوشانلارغا دىجايتتى :

« طاوشان قارداشلىرىم ، بىزدە سىزگە اوينايەيمى ، ئىستەرمىسىڭىز ؟ پەك
يالغىزىم ، جانىم سىقىلىۋوردى ... دىدى .

طاوشانلار رازى اولادىلار :

« ھاي ھاي ، گۈل سەندە اوينى ، دىدىلار .

اۋيۇندە ھەن باشلايدى . فقط طاوشان ياورولاردىن بىرى كېرپىگە
ياقلاشدىكى كېي . آي ، آي ، دىيە ھەيىرىدى : زاۋالىيە كېرپىنىڭ دېكىنلىرى
باتمىشىدى . اۋر طاوشانلار قارداشلىرىنىڭ نە ئىچۈن ھەيىرىدىنى آڭلايتتى
ئىچۈن قوشىدىلار ، كېرپىنىڭ دېكىنلىرى ئۇلاردە باتتى . ھېتى آجى آجى فرىاد
ايدەرك بۇ دېكىنلى آرقاداشىدىن قاچىدىلار .

آرقاداشلىرىنى ئىچىتىن چۈچۈكلەر ئىشتە بولمە بىر دېكىنلى كېرپىگە
ئىگۈرەلەر .

اۋيوشەمايان قارداشلىرى

سامىيە ايلە خالىيە ايكىز قارداشلىرىدى ، دالەللىرى ايكىستە بىردىن بىر پەك
آلمىشىدى ، « گۈزەل گۈزەل بىر اوينايىك ، اۋگەلەنگە دىمىشىدى .

چۈچۈكلەر بىر مەدت بىر اوينادىلار :

بېگى بىر كۈشەيە اۋورتىدىلار ، اۋگا

اۋواب دىكىدىلار ، سۈكرا قومشۇلارنى

اوينامغە باشلايدىلار . ھاسىلى پەك گۈزەل

اۋگەلەندىلار . فقط بىر گۈن بېگى آلۇپ بىردە سوقاغە چىقتى ئىستەيدىلار . سامىيە :

۱۵۱
 . بن آلهيم ده بر آز گزديرهيم ، سوگرا سن ده گزديرهيسك ! ، ديدى .
 عاليه زاتى اولادى : « خاير ، اولان بن گزديرهيم ، سوگرا ده سن
 گزدير... ديدى . ساميه ده بونى ديك له مەدى ، « بىك شىمدى بن قوللارنىڭ
 آرسىنىڭ دە ، دۇنروسى بن سگاويرهيم... »

عاليه : - ويرىزمىسك ! سان كە بن
 زۈلە آلە مازىم... ديدى ، بونىڭلە دە
 قالمايەرق بىگى آياقلىرىدىن ئاپدى ، ساميه ايىسە
 قوللىرىدىن باقەلادى . ايىكى قىزىرى برطارفدن

اوبرى اور طيفدن قوتلە چكىدى ، بىك دە بردن اورتاسىدىن قويدى ، ايىكى
 قاوغاجى قىزىرە دوشىدى ! هر بىرىنىڭ ئىندە زاوالى بىگى يارىسى قالشىدى !
 ساميه ايله عاليه بونى بىكەمە يورلدى . شىمدى بىگى بو حالى گوردىچە
 آغلامقە باشلايدىلار ، بىگى ياپىشىدىرمق ايستەيدىلار ؛ فقط بوگرا دە بر چادە
 بولە مادىلار . ايىكىسى دە اويوشمايدىلار ، بىكەن مەروم قالدىلار .

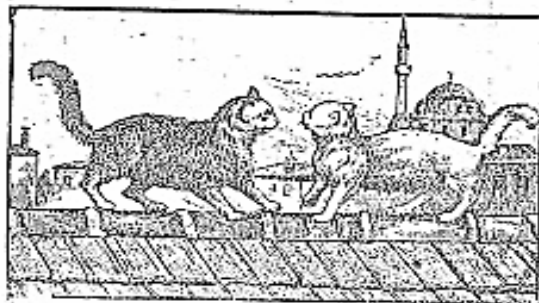
قوشلار

قوشلار اوچار ،
 بن قوشلارم ؟
 اونلارنىڭ قانادلىرى وار ،
 بن قانادم قوللارم .

قوشلار قانادىنى چىرىپار ،
 بن دە قوللى صالحلارم...
 اوچاڭ قوشلار ، اوچاڭ قوشلار ،
 ھېگىزەلە يادىشىم وار .

عنادچیلر

«قارا دومان» ایری سیاه بر کدی ایدی، «پاموق» بونک عکس،
بیم بیاض بر کدی ایدی.

برگون «قارا دومان» بر چایینک کنارنده گزییوردی. «پاموق» ده
یوریه برك قارشیدن گلیوردی.

ایکی کدی بوز یوزه گلنجه خوموردانمنه، چکیشمگه باشلادیلر:
«چکیل ده گجهیم!»

«نه دن؟» «ن چکیل ده بن کچهیم!»

قارا دومان قییزانیدی، پاموق ده حدتاندی. ایکیستنک ده پنجهسی بردن
قالقیدی، بری دیگرینک صورتنه دوغر واوزاندی. «چایینک کنارنده باشلایان
قاوغا چوق سوزمه دی: «عنادچی کدیله سنده له دیلر، ایکیسی ده سوقاغه قادار
یووالاندیلر!»

اوچدی قوشلر

بنده قوشدم،

قوشدم یاری یوله قادار.

تا اوگمه بر اوچوروم

چیقدی، لورده قالدیم ناچار.

یوزو! چکه سم اوله قوروم!

ایسته سه گره هایدی تکرار

یاریشیرز... هایدی قوشلر!

نوبقی فکرت - شرمین

ناچار = ایسته ایسته
تکرار = بر داما

چوچوقلە آينا

بش ياشىنىدە كۈچۈك بىر چوچوق بىر كۈن بۈيۈك بىر آينانىڭ قارشىسىغا كىچىدى. كىنىنىسى اولدىنقى كىيىمىنىڭ ئىچىدە گۈزەلچە خوشلايدىغان گۈل... آينىدەكى چوچوق دەۋگە گۈلدۈ. چوچوق بۇ سەھىر ئاينىدەكى چوچونىڭ گۈلەسە قىزدى، سۈرۈت ئايدى، گۈزلىرى ئاچىدى. آينىدەكى چوچوق دەۋىلىمى ئونىڭ گىيىمى سۈرۈت ئايدى، گۈزلىرى ئاچىدى.

چوچوق داھا زىيادە تېزلىنىدى، تېزلىنىپلا قالدى؛ ئاينىدەكى چوچوق دەۋىلىمى ئونىڭ گىيىمى تېزلىنىدى...

چوچوق ئارتۇق داھا زىيادە دايانامەدى، يۈمۈرۈقلىرىنى سېقىدى، ئاينىدەكى چوچوغە دۈشمەن ئوزاتىدى. ئاينىدەكى خىيال دەۋىلىمى ئونىڭ گىيىمى، يۈمۈرۈقلىرىنى سېقىدى، چوچوغە دۈشمەن ئوزاتىدى.

چوچوق بونىڭ ئوزىنى، قونىلىمى يۈمۈرۈقلىرىنى سېقىدى، ئاينىدەكى چوچوغە دۈشمەن ئوزاتىدى. بىر كۈن بىر كۈن ئاينى چوق ساقلام ئايدى دەۋىلىمى... ئاينى تېزلىنىدى.

آينا چوچونىڭ ئالى فەنا ئاچىدى، جانى ياندۇ، آغلايدىغان ئاينىنىڭ يازىنى قوشىدى، ئاينىدەكى چوچونى شىكايەت ئايدى. والدىمى گۈلدۈك:

— سەن ئوڭا يۈمۈرۈق ئاينىنىڭ سەننىڭ ئالدىمى بىشى ئولمايدى، دېدى؛
سۈڭرە ئاينىدە:

— ئونۇم، يۈمۈرۈق، ئاينىلەر ھەممىسىمىزى بىزگە گۈستۈرۈلۈپ، ئاينىلەر بىزگە
اولدىمىز: بىز ئونۇرە گۈلدۈ. بىز ئونۇرە بىزگە گۈلدۈ. بىز ئونۇرە سۈرۈك
ئونۇرە بىز سۈرۈك؛ بىز ئونۇرە وورۇرەق ئونۇرە بىز وورۇرە!

بوغداي

بگما باشاق اولدى بىشك ،
پورقام ده بر چىچمچك ،
يشىل قىردن آيرى دوشدم ،
يا خرمانده نلر چكدك !

قوزوم بوغداي ، چىچىم بوغداي ،
مىن باشكە گلى صاي !

داهانلر ، نلر باقك :
دگىرمنك يولى ياقىن !
ايكى طائى آراسنده
اوگونورلنى يادىن ..

قوزوم بوغداي ، چىچىم بوغداي !
آگلالت بگما ، دردېگى صاي !

بر تىكئىنه آتەچىقلر ،
اونە بر صو قاتەچىقلر ،
خوردېي پىشپىرەدك ،
أكك يايوب صانهچىقلر !

قوزوم بوغداي ، چىچىم بوغداي ،
آگلالت ، آگلالت دردېگى صاي !
ع . علوى — چوچوقلر نزه تشيدلر

بىكچىكم !

نسىمه نك گوزل بر بىگى واردى . بو بىك سويلى كوچك بر يادوويه

بگزه پوردی . ماوی گوزلری اچوب قاپور ، آل و آباقری . . قول
و باجاقلری ده هر طرفه دویوردی .

نیمه بیگنی بر دقیقه بیله آلتدن برافاز یا تاغنه ده برابر آکوب یاتاردی .
بر کیچه نه بویله ، بیگنی قوبنه آکوب یاتاردی . رژیانده کندیشی بر
قایقده گوردی . قایق بردن بره فیرطینه به طوتولدی ، صالینجاق گیی
صالانته باشلادی . دیرکن ، - ناصل اولدی ، نیمه جگده بیله پور -
بیک آلتدن دوشدی . . . قیزجیز قورقو ایله گوزلری آچدی ، آجی بز
چینقله : « بیکجگم ! دیه باغیردی .

والدهسی بوسسی اینشیدنجه یاتنده کی اودادن یاتشدی . نیمه جگده
لوکا یانه یاقیله ، ایچی چکه چکه کدرنی آکلاتدی .
آنه داها قاییدن ایچری گیرکن بیکجگم بوردی یاندینی گورمشدی ؟
گوله رک قیزی قالدیردی ، خالینک اوزونده صیرت اوستی یاتان گوزل
بیگی اوکا گوتردی .

نیمه جگ آغلایانی کسیدی ، « بیکجگم ! دیه رک سوبیل جانسز
یاورویه باقایه باشلادی ، باقدیجده عادتاً گوزلینه ایناغا پوردی .

باشقه سنه یاردیم ایدیکز

ولی دای آل
آوابسته چووالاری
دولدرمش ، اونی
چکدرک کویه گوتو-
ریوردی . کندیشی
اختیار ، یول ده بوقوش

اولدیشدن آلتدن ترل آقپوردی .

مکتیدن چیتان چوچوقلر ولی داییه راست گلدیلر ! یوکاو آدابانی
بورغون آرقین چکدیکنی گوردیلر . هان کندیشه :

— ولی دای ،

شیمدی بزمگا یاردیم

ایده رزه دیه هایقیر

دیلر ، و آدابایه یاناشه

رق اونی آرقه دن

ایتمک باشلادیلر .

شیمدی آرابا کندیلگندن گیدیور ، ولی دای ، اوتیق زحمت

چکمه پوردی .

چوچوقلر کوچوک و قوشن ایدی ، فقط اوج ایدی . اوچینک

قوتی بر آرابه گلنجه ولی دایینک زحمتی آزالمايه کفایت ایتشدی .

چايلاق ايله کوچوك قوشلار

برگون قيرده دولاشيركن گوزم هواده اوچان برنچايلاغه ايلىشىدى .
چايلاق قانادلارنى آچمش ، بوكسكاردە دولاشيوردى . ذيركن بردن برە
بولنى دگيشدېردى ، بويوك بر سرغىلە آشاغى بە دوغرو اىنگكە باشلادى ،
دقت ايدينچە اگلادم : چايلاق برقاچ کوچوك قوش گوردش ايدى ؟
اونلرك اوزدە آتيلوردى . فقط قوشلار دە بوئون قوتلر يە قاچمە باشلامىشلىرىدى .
بن قوشلرى بويوك . خالجانلە تەقيب ايتدم ، نهايت جان تەرق قورتولمە .
قلىرى گورنچە گيتيش بر نفس آلام . زاوالى قوشلار قودرتلچە يە قاداز ،
كىم يىلير نە قادار قورقشلىرى !

پنبه يە وورمايىگز ، آنتە !

كوچوك نجيب آنتە سىڭ قىستلى برچاي فنجانى فېرمشدى . والده نيك اوداستە
گېروب فنجان قىرىقلىرى گوردىكى زمان اودادە كدى بى بولش ، فنجانى
او قيردى ظن ايتمشدى . خەتلە : . كافر كدى ، يەنى بر زبان ؟ . دىيە
باغىردى . بويوك صوبا ماشاسنى آلتە آلتى . كدى يە دوغرو ايله دىلەدى ؟
اوگما وورمق اوزرە ايكىن ، صوفادە صىتوب دوران نجيب اودايە آتيلدى :
- پنبه يە وورمايىگز ، آنتە ؟ فنجانى او قيرمادى . . . . زوالىچىڭ بىم
برغە جزا گورمەسنى ايتەمم ، ديدى .

والدە نجيبى آزارلامادى ، بالەكس قوجاقلادى ، آلتىدىن اوپىدى : - سنى
شىيدى داھما زيادە سودم ، ديدى ، چونكە قياچىڭ اورىڭك الگىدە ايكىن
دوغرو سنى سوبەلك ؟ كدىڭ داياق يېمەستە راضى اولمادىڭ . .

خوپيا چوجوق

كاظم چوق ذكى، چوق چالیشان
بر چوجوقدور، فقط بر تودلوخوپالقدن،
دقتزلقدن قورتوله ماپور.

برگون اوتوروش، گوزل گوزل
يازيى يازيسوردى. سوكرا بردن
عقله بر شى گنلدى، باغچه نه گيدوب

چيچكاره باقى ايستدى. هيچ بر شينه دقت ايتمكسز، شدله قالقدى،
ماصه يي سارصدى، مركب حقه مى دورلدى... سياه مركب دوكولدى،
برده گي آتورق دقتى... ماصه اورتوسنى... سونگر كاغدى، برادايى.
خوپيا چوجوق بونى گورنجه بوس بوتون شاشيردى، قباحتى ناصل،
اورده جگنى بيله ميوردى... اوشاشه قشقله منديانى چيقاردى، مركبى سيلمكه
باشلادى. مركبك چيتماويغنى گورونجه داهه زياده شاشيردى، صيقلدى؛
ترلدى؛ بونك اوزيشه/ترينى سيلمك ايچون... او مركبيله منديلى يوزينه
گوتوردى... وگوزيله ده يوزينى سيلدى... آتيرق نه طاله گيرديگنى سز
دوشونگىز...

قارا طاووق

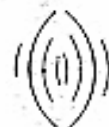
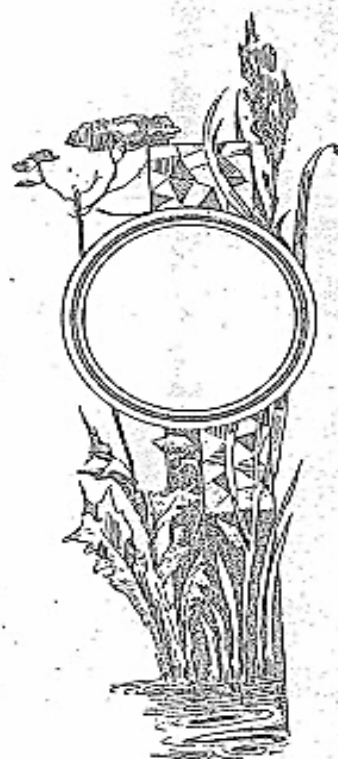
قارا طاووق، سويل قوش،
زردم بولك بو سويىي
گوزك طيى سياه ايچى،
اوتوشلرك نه قادار خوش

قوندك ينه شو ميشيه،
چونكه ياغور ياغش ايدي،
آمان اوچ، قاج بورذن شيمدى،
صاقين، طوتولما او كسه يه.

هر صياح بر خيالاز چوجوق
گلير قويا او كسلى،
بو قودونك، قارا طاووق،
هلمكيدر هر يرى

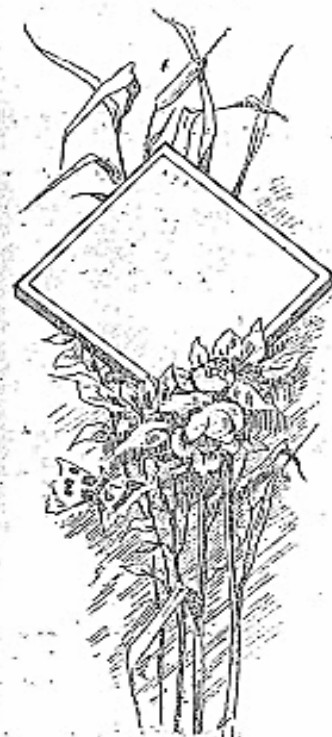
آخابك

شودورت قازدى نە قادار بختباردد .
مەزەن بىرەر اوتتارلار ، بىرەرلەرنىڭ اويوتى
بوزمازلار .

ھېسەنك اويوتىغاى واردد ؟ ھىچ بىرى
اويوتىغاى اورلارندىن اسيوگەمەن .

اوخ ، كوچوك ھىسەنلەرنىڭ ائىڭ بويوك
اكتلەمى آتاپكەلىرى نىچىك ماراتتوزلار .
نىچىپ آوادانلارنىڭ پىك ائى قوللايسور :
نىچەلىرى ائى چىزىيور ، ائى كەيسور ، ائى

بايشەپرىيور ، ائى چىزىيور : او شىمەيدىن بىر كوچوك ماراتتوزدد .
نىچىك مەشەنلەرى ھىسەنلەرنىڭ بىكەلىرىدد . اوتلارنىڭ ائىشەننى ھىچ نىچىپ ھاسىرلايور .
بىردەكى بىكەك آداباسى نىچەن دە نىچىپدد .

چىفتەكەك

نىچە ايلە كوچوك
قاز دە نىچى ھىلى
تەمىلەدە . چىفتەكەك
كوتورمەشلىرى .
اوتلار اوتتارلارنىڭ
كوتورمەشلىرىدىن
خوتتارلارلار .
نىچە چىفتەكەك
كەلە قازى كوتورمەش

كوتورمەشلىرى . بونورنەكەن نىچى چىفتەكەك چىزىيورلار كوتورمەش ، اوتلارنى چوق
سوتىدى . آرتىق ائىڭ بويوك اكتلەمى ھادىدە آتاپ .
مەشەن چىزىيورلار بولمىد سوتام آتاپ اوتلار .

اكتلەمى ھادىدە چىزىيورلار ھەمەشە ، فقط او .
اكتلەمەن قازلارندىن توشلەنمەش .

بالىلارلارنى بىر قاز وارددى كە ھىلى ھەمەشە اوتلار
ايدى . ھادىدە نە مەزەن ائىشەننىڭ اوتلار
بىكەك كوتورمەشلىرى ، اوتلارنى قاز ، اوتلارنى قوتتارمەش
باشلارلار . ھادىدە اوتلار قاز ، قوتتارمەش ائىشەن
كوتورمەش اوتلار .
چىفتەكەك .

كوچوك خامارانلر

اوگون آنتەلەرى پر آز راحتسىزلاشتى . سلما آنتەتە دېدى كە :
 - آنتەجگەم ، سەن ياتاقنى قالقما ؟ بىن ملوزغودەلە كېدەر ، جايى حاضرلارم .
 ائىكى چوچوق ھەن يەك اوداستە كىتىدىلەر . ئاز اوجانغندە چايك سوغى قايىنايدىلەر .
 ا كىكى دېلەم دېلەم كىسەب قىزارىدىلەر . شىكەر ، تىزە يانغى ، سوت قاپلىرى پولىدىلەر .
 قىچانلارنى ، شاپاقلىرى ، قاشىقلارنى چىقاردىلەر . كوچوك پايدانلغندە جايى خاشلادىلەر ،
 قىھوالىنى حاضرلادىلەر .
 پوتون ئانە بويوك بوششە واششا ابلە قىھوالىنى ايتىدى . ھەركەسە بويى ھەركەتلىك چايدىن
 داھا لذتلى كېلدى .
 قىھوالىنىدىن سوگرا سويىلى خامارانلر يولاشىقلارنى يىقامىنى دە اوستارىتە آلدىلەر .
 ايشتە شىمىدى دە بوشكەلە اوغراشپودىلەر .

تەتە = سوغى
 ايشا = ايشتە

بەدە ، زيارىتە كەلن قوشو
 قىزى كىمەيە :

- يىلەككە قارىدىم ، دېدى ،
 شەلەم بىكەنە كۆزىل پر ھەدە كىتىدى .
 بىكەنە پر اودە سالونى وار ، موبىياغى
 وار ، ياتاق اودامى وار .
 ايشتە سالونى ؟ قىشپىن سوباسىك
 ايشتەنە ائى آتاش يانەجىق ، بىكەك
 سافىرلى ھىچ اوشىمەيەك .
 باقى اورتاقە بردى كىرى ماساوار .

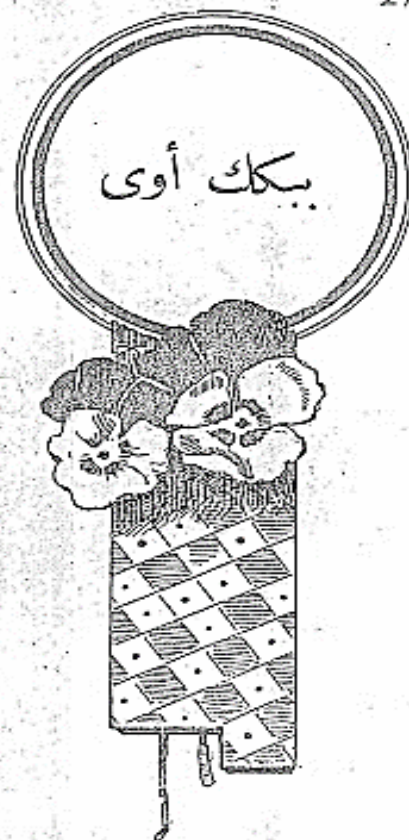

اىراقىدە آتاش اىكەلە ، شىوادەدە
 برقاچە . شومەنەك اوزىندەكى ساعىت
 تە كۆزىل ! قىقە قوردولمايدى ايجون
 ايشلەمەيۇر .

ايشتە شىوە ياتاق اودامى :

قارىولامى ، قوشسولى ، آيتامى ، اىكەلەنى وار . قارىولانك ايشتە پوموشاق
 شىتەلەر ، بياش پارشاغلەر قالىن يورغان وپتالەلەر قوش پوتىندىن ياسىدىقار وار .
 بىكەم پوقا بولادە قەدار راحت ايدەك !
 ايشتە سەك شىمىدى اوتى ياتىرىم . باشقە سىركەلەر كەنەنە بىكەكلى رابىركىتەرىسكە
 اىكەلەنى سالونە كوردوشدورور ، اىكەلەرىز ؟ اولمازى ؟

سەلەمە

آرى سوقار :

جامده قوجامان بر آرى ؟
حلقه حلقه ، ساء صارى .
قاپورنى چىقاردى ؟
مىنورنى ده چالدى ؟
دولاشور ، دولاشور ،
چىق ايغون اوغراشور .
— شوکا بر ايليك ظافلى ،
ناصل ويزلور باقالى !

— ياوروم ، ساقين ، آرى سوقار ؟

ايگنمىسند زهير آقار ؟

آيپىسده داپانيلماز .

كىم سوز آكلار ؟ هم يز قورماز

دگيلمىز ؟ اوسوقادن ،

داملا زهيرى آقادن

يز سوقارز ... ايليك حاضر ،

بر اوچنده ايليك حاضر ،

هېسى حاضر ؟ هايدى ! .. — آين ،

آينه ، ييش ! — نه وار ؟ — حيوان

سوقدى نى . — ايسته بولدى

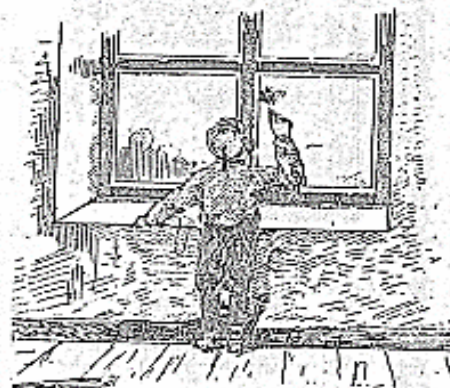
آرادىكى ؟ اوخ اولسون !

آل دوسكى ، اوتور شيمدى ؟

سگا ديمدمىدى :

— ياوروم ، ساقين ، آرى سوقار ؟

— ايگنمىسند زهير آقار ؟

نولىق نكرت — شرمىز

خام اريكار

جىلك باغچىسىندم چوقى آغاچلار واردى . والدەسى كوچوك چوجوغا : « جيل ، ساقين
آغاچلاردن خام يىش قوپاروب ييه ؟ سوكر خسته اولورساك ! » ديمىدى .

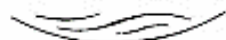
جيل هرگون باغچىيه چىقار ، آغاچلارك دالارىسده
پاقار ، ييشلارك نەزمان اولمىچنى دوشونوردى . بر اريك
آغاچى واردى كه پاداش پاداش اريكلىرى پوپور ،
ايرىلەشوردى . جيلده اولتلىرى چك ايغون صيرىز .
لاندىقه صيرىز لانيوردى . ايكده بر انىسته كيدر :

« اريكار داهال اولمادى ، آينه ؟ » ديه سوراردى .
آينهسى اوگنا تكرار تكرار خام اريك قوپاروب ييه مەسى
نيسه ايدردى . فقط برگون جىل اريكلىرى هېچ خام بولمادى ، كوچوك مەردىمى
آغاچه داپدى ، چىقىدى ، آلاچاق دالاردن بر قاج دانه اريك قوپاردى ، ييدى . اريكلىرى
اكتى ايدى ، اما ينه جىلك خوشه گيديوردى . آندە كېلىرى
ييدىكەن سوكرار بر اوچ داهال قوپاردى ييدى ، بويله بويله
اقشامه قادار ، بر قاج اوچ خام اريك ييدى . فقط چوق
كچمەدن قارىنىدە بر سانجى دويدى ، آرقاستندن بر سانجى
داهال بر سانجى داهال... او اوچ اوچ خام اريكلىرى ييدى
كى اريكلىرى شيمدى نوبت نوبت اونىڭ باغچى ماساقلارى
آچىلورلدى .

زاواللى چوجوق نەيه اوغراپاتتى يىلمە يەك آينه
قوشىدى ، باشى كەلى آكلاندى . دقتور چاغىرىلدى ، جيله بر قىنجان دولوسى
هند يانغى ايجيرلدى آچى ساپلر يوتدورولدى... اطاعىمىز چوجوق اوچ دورت كوندە
پاتاقده قالدى .

ادا طاوشانلىرى

30

قوردا آتاجلار آراسىدا بىر ادا طاوشانلى يواسى وادى . بۇ پىوانك ايجىدە بىرچوق
آدا طاوشانلىرى ياشايدى . پىوانك بىر دانىسى بىك پاشلى ايدى . كۆزلىرىنى كۆرۈپتە يورە
باچاقلىرىنى ئۇيۇرمايدۇ . ھەر طىرقى قوشىدۇ . پىوانك ايجىون زاولالى حيوانچىلىرىنى اوزاق
بىر يىمە كىدەمە يورە قارشى دويورەمايدۇ .

بۇ اختيار طاوشانلىق سۈيىلى بىر مودونى وادى : كۈچۈك يادودو اختيار بويۇك
پاچىسىدىن ھىچ بىر ئىلازى . اوتى ياقىدەكى تارلاپە ، كۆزۈ كۈرۈپ يىشلى اوتلىرى بولۇندىنى
بىرە كۈتۈرۈردى . اورادە ھەر ايكىسى قارىلىرىنى دويورۇرلدى .

اختيار طاوشانلىق بۇندىن چوقى مەنۇن اولۇر ، سۈيىلى يادودو كۆزۈ كۆزۈ ماسالار
اكتاپىردى .

قارغەلە تىلىكى

بىر كۈن قارغەلەنىڭ بىرى مالىدىراپە اوغراپەدۇق اورادىن
ايرى بىر پارچە يىپىر چالار : بىر آتاجىك دالە قونەردى
يىگە باشلا .

اورادىن كىچىك تىلىكى يىپىرى كۈرەدەك ايمەنەر ، اوتى
قارغەلەنىڭ آغزىدىن قايتىق ايجىون بىرچەلە دوشونۇر :

— ماشاۋالە ، قارغەلە بىك ، دىر ، نىزە داسى كىلدەكچە چوق سۈيىدىم . بۈگۈن بىت
بوتون كۆزۈڭلەرنى اوستىگىزدە... طاسوسى كۈكەرە جىقاسىيۇرلار ، سال بۈكە اوسىزىڭ
خەمەتچىلىكنى اولماز . آ بىك ، نە ايجىون بىر آزدە شىرقى سۈيىلەمە يورەسكىز ؟ ھىچ شەيە
يوق كە سىگىزدە كۆزۈڭلەردە ئوبلىرىگىزدىن آتاشى دىكىلەر . بايلىك بىر آدى چىقىش ، يوقسە
قوشلىرىڭ شەيى سىزىگىز . بىر آت اوتىگىزدە كۆزۈڭلەردە ايشىدىلەين .

قارغەلە بولغانلى دىلەن خوشلانەدۇق غەزەپلەنەر ، اوتىگە خاسىرلەنەر ، فقط « غاق »
بىرەدەك آغزىنى آچار آچاز يىپىر يىمە دوشىر . تىلىكى قوشلىرىنى يىپىرى قاپار وقاچار .

دوناخا

كوجوك لمان ايله تزييه دوناخا
سوزى ايشتيشلردى، فقط نه اولدىنى
يىلمه يورلردى. آغا يگارىنه سوردى.
سليمده آكلاندى:

- دوناخا عماريه باين بر چوق كىلر
ديكدر. ايسترسه گز بزمه بر كى نايار.
ايچنه يئىرز. قارادگيز چيقار، موسقوف
كىلر يله عماريه ايدىرز.

- آ... او ناسل اولور ؟
- ناسللى اولور... شيمدى
كوردورسكز...

ياغچده كىلش بويوك برفيچى واردى. سليم بونك گوزل برزدهلى اوله ييله چكى
كوزينه كسىرمنشدى. همان از صوگرا گىنىك اورتاسه بر دىك دىكياش، تيه سته
آي يىلدىزلى سوگىلى باراق چكىلش ايدى. قىزلر كى به يىنش، سليمده قايشان
اولمشدى.

اويون كوجسوك قىزلرى چوق اكلدىر يوردى. هله سليم كىلدى سىمىدن بر
زهره لىك قايىنى ظن ايدىوردى.
- ها شوبله ايدىوردى ؟ شيمدى تام يگرى ميل اوزدندن كىدييوز.
قىزلردن برى سوردى:

- موسقوف كىلر يله داسك كلىرسك ناسل عماريه
ايدىگىز ؟ آغا يك ؟

او زمان سايمده فرقه واردى كه طولارى يوقدى.
- صحيح، طولوز يوق، ديدى. كىدمه آسكى صوبا يوردوسى
كشميريم. موسقوفلر اونى داها اوذاقندن كوردور كودمن
قاجارلر.

- ۱ -

- على عجبكه كىلجك مكنوبى
دون بوته وردكى ؟
- خاير، آنته جكم، اونوتدم، شيمدى
كىدر، كوتورودم.
على نافله زحمت كىردى، بوته بركون اول
حركت ايتشدى. مكنوب برهفته سوگرايه قالدى.

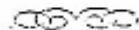
- ۲ -

- على، قانادايه يم صو وردكى ؟
- خاير، آنته جكم، اونوتدم، شيمدى
كىدر، ويريم.

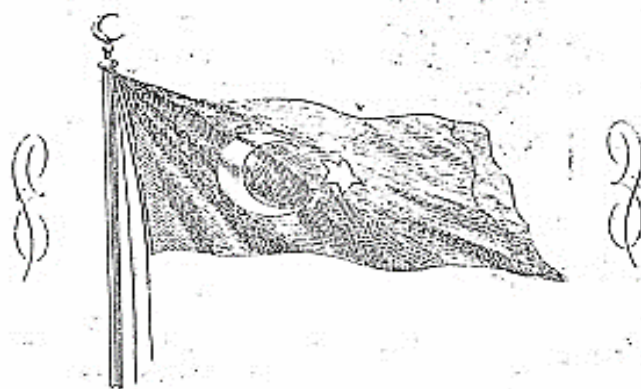
على كىلدى قاناديه قىنى ايندىردى، فقط زواللى قوشى اولش بولدى.

- ۳ -

على، گل فدائى دون كىچه ايجرى آلدكى ؟
- خاير، آنته جكم، اونوتدم ؟ شيمدى كىدم، ايجرى آليرم.
على گل فدائيه قوشدى، فقط آبازدن كىللى سولاش، فدائىك كندىپى ده
قوردوش ايدى !

عثمانی بایراغی

آفتاب اوزدی ، براق حوالده ماوی کوکده پارلایان حلالدن زهرا کوزل نه
 اوله بیلیر ؟
 ایسته بو کوزل حلال یزم بایراغزده واردر .
 باز کیجه لرنده گول یوزنی سوسلهین بیلدیزلردن داها کوزل برشی طایر بیکیز ؟
 ایسته او کوزل بیلدیزلرک اؤ کوزده لی یزم بایراغزده واردر .
 رنگلرک ایچنده آلدن داها طایلی ها انکی دنک واردر ؟
 ایسته بو اؤ کوزده دنکده یزم بایراغزک رنگی در . بونک ایچون عثمانی بایراغی
 بایراغزک اؤ کوزده لیدر .

کوزل قوزوم ، بیاض قوزوم ،
 سنده بوتون سوکیم ، آرزوم ،
 قازلی پوستک صپ قیور بیتیق ،
 هر طرفک یوموشاسیق .

سکا یاوروم ، ملولاییم .
 پانجه دن اوت ، کودیه کوریه .
 بویون باغی باغلا ییم .
 طاقه بده مریجان کویه .

عسکرلک اویونی

ایکی نایمەنک چوجوقلری صوغادە طوبلاغىلار ، اويتايەچى اويون دوشونبورلردى .
جلالەك بىر قىلچىلە برشاۋى قالاغى واردى ، اوتك ايچون « عسکرلک اويتايەك » دىدى .
اوبرلردە بو تىكلىنى بويوك بر عوس الله قبول ايتدىلر .
ساد داوولنى ياقالادى : « بىن داوولنى اولوم » دىدى . جلال ، قىلچىلە قالاغىلە ،
طىبى بوزباشى اولەجقدى . بولوكى بر داوولنى ايله دورت نغردن عبادت ايدى .
بوزباشى اقدىرە بر آت لازمدى ؛ اونى بولمقدە كۈچلەك چىكمەدى : برايسكەلە دوردى ،
اوستە يىندى . آرقەلەك اوست تخته سەدە برايب باغلاپرىق دېزكىن رېشە اونى ملوتدى .
بش دىقەنەك ايچىندە اوبر چوجوقلردە بر توفك بولش ، باشلىرىنە كاغد قالاقلار
كېچىرىشىدى . يالگىز قىزلەك بر دانەسى اوزونچە بر دىكەندىن باشقە بر شى بولامشىدى .
بوتك اوجە كاغدون بر باراق ملاتىدى ، اودە بولوكك باراقدارى اولدى .

بوز باشى آتە يىندى : « حاضر اولە قوماندانى وىردى . بو قوماندانى داغاسرت بر دىكرى
لەقىب ايتدى :

« سلاح اوموز ! بولوك مارش !

داوولك كود كود كودلەن سىلە بولوك يورويوردى :

بر ، ايكي ، بر ، ايكي !

چوجوقلردن برى « شرقدە اوتوبەك » دىدى . ھېسى درجال :

« ھايدى سفرە كوچوك كىشالار ،

« بىزە استىقالا غلغىرلى ساقلاز ! »

قىممەسى اورتانى شىلەنبردى .

يوز باشىك « بولوك دوراھ قومانداسى يورويوشە نىايت وىردى . شىبەدى عارىبەدە
اولەجقدى :

« چوجوقلار ، موسقونلار قاغامن وار ! قارشىك تېدە دشمنى آوجىرە بايىلمش
كويىودىگىز . ايشە او تېنى ھجومەك آلەجنز ، كودەم سىزى ؛ غىنائى اولەنەكسى
اىبات ايدىگىز !

ھيوم ! — الله الله ... الله الله ...

تېپەھجومەك آلتىدى ، موسقونلارە بىگىلدى . دشمن عسكىرىك اوداسنىك ايسكەلەلرى
اولەقدن سوگرا يىگىلەمەك ائرىدن ناسل كىلە بىياپردى . بر دىقەدە ھېسنىك آياقلىرى
ھواپە ، باشلىرى بىزە كىلمشىدى .

قاوغان سوگرا اوددو آچقىش ايدى . والدىلر اودە كوزل بر قەوالنى
حاضرلامشىدى . داوولچىدن باراقدارە ، يوز باشىدن دومن نغرىتە قادار ، بوتون عسكىر
قارواپا بوروشە اطاعت ايتدى .

تەكلىف = بايىلەن كىيە سولەش شى
تەدبى ايتدى = اوندن سوگرا كىلدى

دكانچىلىق اويونى

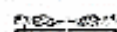
ايكى قىز قادىش ، حسنه ايە نىست ، قىزىق پادىپە بر كوچوك ترازى آلمىشلىرى .
 او كوچوك آلت اوتۇرە دكانچى اولق ھوسى وردى .

پانچىپە كىتىدىلر . حسنه ، بن دكانچى اولەم ، سىندە مشىرى ، دىدى . نەستەدە
 داش اولدى . فقط أولا دكانى دوزىك ، ساتەجى مال يولاق لازىمدى . پانچىپەدە
 بولۇنان آستى بر كوفەنگ يانە بر ايسكىلە كواوردىلر . كوفە دكان ، ايسكىلەدە
 تىكە اولدى .

حسنة ھان ماللىرى دوشۇندى ؛ قورو پاپراقلر طوبىلادى ، اونلرى اوفلايەرقى چاي
 پادى . پىرىنچ پىرە قوم دانەلرى ، شىكر پىرە اوفاجى چاقىل ملاشلىرى اولدى ، دكانە قويدى .
 اوحاشلىق پىرە يىتمەز نىمت اۋە قوشىدى ، پاشلىق كىدى ، سېتى قولە طاقىدى ، آرتىق اويون
 پاشلامىشى : نىمت بازارە كىدىپ سورا كېي پادىق اطرافقە باقىنە باقىنە يورۇپوردى .
 حسنة نىك دكانى اوگىندە دورى :

- قارەشم ، بىگا ئالى درەم شىكر وىرەمىك ؟
- وىرەم قارەشم ، اما پىندە ئالى درەم يوق ؛ ايسەرسەك بوژ درەم وىرەم .
- آي اما پىندە پالکىز بىكرى پادە وار .
- ذىان يوق او بر بىكرىلەدە وىرەمىپە قالير .

حسنة بوژ درەم شىكر ملاوتىدى . درەم پىرەدە پاش بر چاقىل ملاش قوللاندى .
 نىست پادە سى صابىدى : « بر بىكرىلەك ، ايلى اولق دىكىلى ! » دىپە سوردى ،
 و تىكەنك اوستە ايلى اىستىرەپە قابوغى قويدى .

بويوك اولدم

والدەمىك دىزلىرى
 اوتۇدوركن كچىن سە ،
 كوچوك ايدىم ، فقط شىچىدى
 بويوك اولدم ؛ يانم يدى !

بىلەز ايدىم كچىن سە :
 نە اوقومق نەدە يازمق ؟
 نىساب ، ادەم ، جوشاقىنە ؛
 كوچوك ايدىم ، بو ھىقى .

فقط بو يىل دىكىل اويلە :
 اوليوردم كوچوك عالم ؛
 بوي سويلەدەر بر ھال ،
 آرقامدەكى چاقىلە يىلە !

پری سلطان

- عایدی سنی سرانجه گواردهم ؟ دیدی .
 - کوزل خانم سن کیسک ؟
 - بن پری سلطانم .
 کوجوک آلتون پری سلطانک سراینده بیشتودلو او یونجاق بولدی . اوتلاره اویتارکن
 خودوز اوندی ، اوده گوزلری آچدی ، وگندیشنی یانغنده بولدی !

بر دژیا

کوجوک آلتون دژیا ، گندیدی بر کول کئارنده کورمشیدی . کول چوق
 کوزلیدی ؟ حله قارشى طرفه پر قات داجا کوزل بر آغاجاق واریدی ؟ آلتون اوردیه
 کچمک ایستیدی . گولته بوزن ییاض . اوردن کارک آک اریسته :
 - کوزل اوردنک ، دیدی ، بوسونن کچمک ایچون هیچ کورن بوقی ؟
 اوردنک جواب ویردی :
 - شایر ، کوزل چوچوق ، هیچ کورن یوق . آغاجاق سن سکا بر ایلیک ایده نیلیم :
 ایستدیه لبر نیلوفر باراغنه یئرسک ، بن بارانی شو یوسونله یانغادیم ، قاپیق کیمی چکوب
 نسی قارشى طرفه کچیریم .
 کوجوک آلتون نیلوفر باراغنه یئیدی یوله جه گولک اویر طرفه کچیدی . اوردن
 کدیشنی بر اوردن ایچنده بولدی .
 اوردنک هر طرفه چیچکلره دوناش اییدی . سوشلار ، پانیلار هر پری اوردن
 آغاجلرده چیچکلر اییدی . هبسنن کوزل بر قوقو چقیور ، اوردانی دولدور یوردی .
 بو آغاج و چیچکلر آراسنده بر چوق حیوانلرده گورنیوردی . دنپانک آک کوزل
 کییلری ، غزاللری اوردن ساکن اوتلار یوردی . بونلرک هیچ پری کوجوک آلتون
 قاجایوردی . کوجوک آلتونده کولرک اوتلرک داللی بوداقی بوشلرلری اوشایوردی .
 آزاوتده چیچک ملوبلایان کوزل بر یانغنه راست کالیدی . بو خام کوجوک آلتون
 بردن قالیردی ، چیچکلره برابر قوچاغنه آلدی ؟ یوزی کوزی اویدی :

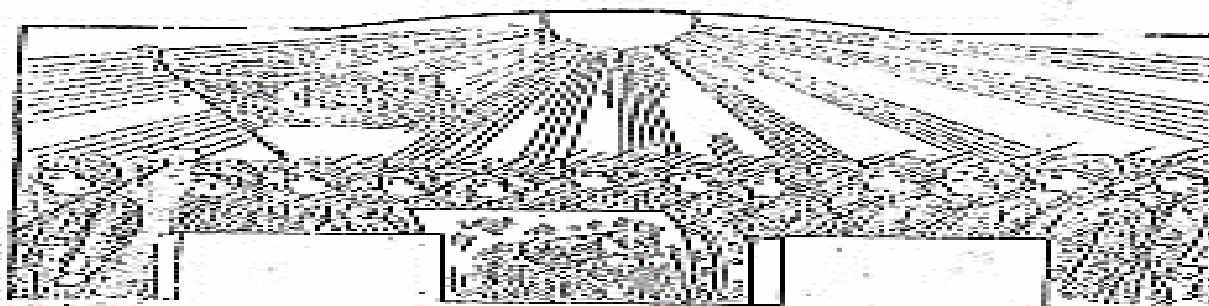

ساراف نظارت جيلاسى طرفىدىن تىككىل پويۇرولان تىنقى مۇلقات ئىچىدىچە ۱۵
مواقى قىرات كىتاپى اولارنى قويۇلارلىق تىنقىدۇر. ئىشاي طىقتە اىلامى باقىدىن باشە
تىنقىتات لىانيە مياستىك مەزىرات آخىردىكى دائىرەسىدە تۇجىدە ايدىلغىنىدۇر .

مەزىرات : تىنقىتات لىانيە مياستىك

أحمد مياستىك

۲ (دورە اول — ئىككىنچى سە) ۲

كىتابخانە اسلام وعسكرى شامى
ايرەشيم مەلىكى

استانبول — باب ئىمامى چادىسى — ۴۶

شەزادە باشى : اوقاف اسلامىيە مەلىكى

۱۹۳۳

فاتی (۱۲) بیچی غروشددر

تورکجه قرائت — آناختار احمدجواد (دوره اولی — برنجی سنه)

(دوره اولی — ایکنجی سنه)	۳	»	»
(دوره متوسطه — برنجی سنه)	۳	»	»
(دوره متوسطه — ایکنجی سنه)	۴	»	»
(دوره عالییه — برنجی سنه)	۵	»	»
(دوره عالییه — ایکنجی سنه)	۶	»	»

احمدجواد (برنجی سنه)	کوزلی قرائت	۵
(ایکنجی سنه)	»	۷ ۲۰
(اوچنجی سنه)	»	۸ ۲۰
(درهنجی سنه)	»	۱۲
(یشتی سنه)	»	۱۲

مصور قرائت نافعه — اوقو نورم احمد جواد (الضیادین صوکره)	۲ ۲۰
آلتون آناختار ابراهیم حلی (برنجی سنه)	۱ ۲۰
آلتون کتاب (برنجی سنه)	۵
(ایکنجی سنه)	۷
آلتاس کتاب (قیزلره مخصوص) (برنجی سنه)	۳

سەدىكىلى ئانە

برآئەنك انكى ياوردىسى وارمىش ؟
 اڭ كوجوگى بش ياشندە قادارمىش .
 بركون آنە كوجوگى سەومەركى
 جوجوق دەش :

— كوزىل آنە ، سى بىن

نەقادار جوق سەودىگى بىلمەزىك .
 بلكە بى سىن اوقادار سەومەزىك ...

بوانر تاجىز

ساطم بك أفندی به

كالات استادانە سە لئانە احترام اولقى اوزدە احماف ايدىلدور .

خورشید قرالت

— تہ دین اوغلام؟

۴۔ چونکہ یاوروں کی ایکیدر ۴

سنک گوگلک ایکی سوگیله جارباز ،

نہم بالکثیر برسد و گیلی آتسم وار :

١ : علامه الدين

ایضاً ایدہمک فکر :

سەك كۆڭلەك ئايى نەۋرىگە خارابار .

سوالدار : سز والدہ گزری سے ویڈیو کیس کی ؟ ناسیل اثبات ایڈیورس کیس ؟

وزیر کی فرائض

اوکسوزک آنه می

كوچوك ھمدى باباڭن اوڭسوز قاش كويلو بوجوقدر . ھنوز ېدى
ياشېدەد . آتەسى ھەرگون ئالارلە كېدوب چالېشپور ، قازانچىلە اوغلنى
وكتېدى كېچىدېرىور . كوچوك ھمدىدە ، آتەسى ئارالادە ايكن ، مكنە
كېدىيور ؟ اقشام اوزەرى مكنېدن چىقچە كويك . ېدانىدە دېگەر بوجوقلارە
اويشار ، آتەسىنى ئېكەر .

شیمی آنیمی ناردان دونو بود. آقاسند باتاس ووغان دولورطوره
قولوغندده بر قوجا اودون وار. قادنجق بو بوکک آتده ایکی بوکوم
اولش، یاولش یاولش گلتور.

كۈچۈك خەدى آنەسى گۈرۈر گۈرۈمۈن اۋۇتۇ براقىدى، يەنە قوشىدى:
— آنەجىم، بۈگۈنكۈڭ رازىخە بىن طاشىق ىستەيۇم دېدى. ۋالە
مىنۇن اولادى، يازۇسە گۈلدى، ۋطاشىقنى اۋدۇنك يازىسى آيىردى، كۈچۈك
خەدىنىڭ قۇلۇرى آراسىە بىلەن بىردى.

کوجوک حدی آسته جگنه یار دیم ایدم بیلدیگدن چوق منوندر .

ایضاً امیدہ جک فکر :

اوکسوز قالش، قازانجیله اوغلانی و کندنی گپیندیریمور.

سوال: سر والدہ گزرا ہوا دیکھ کر؟ نہ سبھی ایشادہ؟

تۈزگە قىرات

قورقۇپ يۈرۈش، دەرەخكە

زەرا سىنىدە بىر قېزىۋاتىمىش؛ تۈزگە دادىسى ئالسىنى ئېتىپ قارىغاندا سوڭرا زەرائى پاناھتە ياتىرىمىش، كۈزەلچە ئورماننىڭ ئاللىراختلىق بىر سېپىن، دىيەرك ياتىغاندا بىراقش، كىندىسى دە يېتىشك اودانە كىچىش ايدى.

زەرا جاپوق اويۇمامدى. اودانك اېچىۋېتىش اېچە ايدىنلىق ايدى. بونك رەدەن. كىلەيكنى آڭلاما يۈرۈش، قىچقۇ. بونككە اويۇلا يۈرۈش، بىر تۈرلۈ كۈزلىرى. قاياپا يۈرۈدى. بىر اداقلى بىجىرە چىرقە باقىدى، رەدەك آرقاننىدە اوڭا دۈشمۈر اوزانان، دىگىرى، قوجامان، بارلاق بىر يۈز كۈردى. خادما كۈزلىرىدىن آتتى. جېقىيور كېي ايدى زەرا بىرەن قورقۇدى، كۈزلىرى قايدى. قىچقۇ اېچىنەندە: «ئىچا اويۇش داھا اوردام دورو يۈردى؟» دىيە دۈشۈندى؛ كۈزلىرى آچىدى، اوقۇر قونچ، بارلاق يۈز، اوقۇشلىچىم ساچان كۈزلىر حاللا اوردادە ايدى؛ اوڭا، زەراپە باقىيوردى. آرتىق يۈردەكى آتتۈر، پاناھتە دورا يۈردى؛ پاناھك

تۈزگە قىرات

اېچىندە دۈشمۈرلار، خېزىلى خېزىلى: دادى، دادى... قوزۇم دادى... دىيە سىندى. دادىسى ھان كەلدى:

— تەۋار، يۈرۈم، ئىچۈن باغرى يۈرۈشك دىدى.

— قورقۇپ يۈرۈم، دادىچىكم...

— نەدەن قورقۇپ يۈرۈشك، قېزىم؛ بىن اوبر اودادەم. سىك اودا ئىدە ايشە

كىمە يوق...

كۈچۈك زەرا سىنى آلتانلىق، ئالتى قالدىراق، بىجىرە چىرقە چىقىرىدى. شۇ قوجامان باشى... شۇ بارلاق كۈزلىرى... كۈرمە يۈرۈشك، دىدى؛ دادى ھان بىجىرەپە ياتاشىدى، رەدەنى قالدىردى، چۈچۈگە كۈكۈد بارلايان آي كۈستەرك:

— آيول، سىك كۈردەيىكك آي دەر، دىدى. باق، ئە كۈزەل مەنەپ وار؛ سوڭرا كۈلەرك تىكرار كۈچۈك قورقۇش ياتىردى، برداھا «الە راخلىق ورسىن» دىدى؛ زەرادە بىر آڭ سىقىلار كۈزلىرى قايدى وىسبە قانار برداھا اويۇمامدى.

ايشاق ايدىچەك ئىكەر:

الە راخلىق ورسىن. دىگىرى يۈز. ئە كۈزەل مەنەپ وار!

سؤاللار: سىزدە قورقۇپ يۈرۈشك نەدەن؟ قورقۇشلىق سىز؟ بونەن سوڭرا قورقۇپ يۈرۈشك؟

تورکجه قرائت

غیرتی مورو

صاحلایین مکتبه گیده رکن
 قومشونزک اوغلی بگما دور دیدی ؟
 د محلهک نه ، آقاردنیم ، یک ایرکن ...
 دیشدن بن آکلادم ، مقصدی :
 « اوستانایلم ، دیک ایتین ، « اولاماز ،
 گنج فالامام : حوچام بگما داریلیر .
 دیدمسهده ، آقارداشم یازاماز :
 « دور آراجق ، برآدیمده واریلیر ...
 « مکتب یاقین : همده حوچا گچمدهدی .
 « بن بوراده بگما بوردیم .. دینهک
 آلیتموق ایسته بوردی .. برکدی
 یاوروستی نهویورودی : گشتمک
 حوسه بن ده برآز قایلیم ،
 بدن برده فقط ینه ایلیم ،
 « مکتبه گیدیورم » دینهک
 اودن چیشوب سوقاقلردنه گیشتمک
 برچوچو غه یاقیشیری : یاوروشتم ،
 قوشه قوشه مکتبه فاوروشتم .

دیان انا ناده
 سالی یک

ایضاح ابرجدیک فکرلر :

بر هوسه قایلیق — بدن بره آیلیق .
 سؤاللر : بیز سوقانده اولاتیرمیکیز ؟ بوندن سوگرا نه یاجیزکیز ؟ چیون ؟

تورکجه قرائت

ایضاح

برگون فخری کندی درسخانمندن چیقار ایکن قارشیده کی درسخاننک
 آجیق قایسندن ایچیری به یاقدی : معلم آقندی مکتبه بگی گیردن کوچوک بر
 چوجوغلک یاننده ایدی ، اوکا یازی درسی ورریوردی : برآلیله ، خقیقجه ،
 چوجوغلک اوموزینه دوقونوبور ، اور برآلیلهده صاغ آنی طوتوب قلمی ناصیل
 طوناجغنی ، حرفلری ناصیل یازاجغنی گوستریوردی .. بولوجه فخری به ایکی
 سنه اول کندیسنگ مکتبه باشلاماسنی خاطرلاندی : اوده اوزمان هیچ برشی
 بیلیمه یوردی . قلمی طونامایور ، برحرف بیلله یازامایوردی . اوکاده یینه
 بومعلم ، بولجه آنی طونارقی ایلك حرفلرک ناصیل یازیلایغنی گوسترمشیدی .
 مکتبک اوج صیفندکی بوتون شاگردلر ، بوتون کوی چوجوغلرینه یازی یی
 اوگره تن ، کتابلری اوقوتان یینه بومعلم ایدی . بوندن سوگرا مکتبه گیرجک
 بوتون قاردهشلرنی وکوی چوجوغلرینی بومعلم اوقوتاجق ایدی .
 فخری برده ایکی سنه ایچنده نلر اوگره ندیگنی دوشوندی . اوشیمدی
 سربست سربست قرائت اوقوبور ، اوقودیشنگ معناسیده آکلایوردی .
 گوزل گوزل یازی یازیور ، اوقاق اوقاق حساب مسألهلری حل ایدیوردی .
 حیوانلر ، قوشلر ، بالیقلر ، کلهپکلر ، قیرلر ، نادللر حقتده برچوق شیلر
 بیللیوردی . اوشیمدی دنیایی یاراتان جناب حق بیللیور ، سهویور ، اوکا
 اینامیور عبادت ایدیوردی . بوتون بولری ایسته بوخوجا آقیدندن اوگره نمشیدی .
 بودوشونجهلر اوزره یینه فخری معلملرنی داها زیاده سومه به داتماسوزلری
 دیکلمه به باشلادی .

ایضاح ابرجدیک فکرلر :

بولوجه مکتبه باشلاماسنی خاطرلاندی . دنیایی یاراتان جناب حق بیللیور .
 سؤاللر : معلملر سزه نلر اوگره نمشدر ؟ پوشیلری اوگره ندیگنلر ایچون
 منویسکیز ؟ مکتبه قارشنی نه حسن بیللیورسکیز ؟

تورکجه قرائت

[illegible]

رواياتى اوغلە بوزغوروش بولمىدى . بىز سىزگى كىچىك بولغاندا

بابا بۈيۈك جۈمھۇرىي جەمئىيەت ۋە ئىجتىمائىي قارندەشلىك پارسى ئالدىنقى
سۈرۈشى، جۈمھۇرىيەت:

- بن اوندن بويوكم ؛ اوندن داها قوتلييم ؛ ايترسم باواسي آلريم ، ايترسم گري وريرم ؛ ديه جواب وردي .

بونك اوزدريته بابا دوشو نجه ستر، چو جو غلگ آلدی کی ایکی غوروشی چکدی، آلدی، چنه آندی.

بوسفر بويوك چوجوق آغلا يارقى :

— باباء پادامی ویرا دیمیه باشلادی . فقط بابایی هان شو جوانی
ورودی :

— بن سندن جو یو کم؛ سندن داہا خونئیم؛ ایسے مزمہ پڑا کی گری ویریم، ایسے مزمہ ویریم۔

چو چوق دوشوندي وکړو کړه فارده شه فارسي استديکي حفتراني آنگلادي،
ايچندن ده برده اها بويه بر حرکتد بولو بعايه، بويه باکيش دوشونه مديه قرار
وردي .

ایضاً اہمیت فکر :

حقسزلی آسلاقی، فنا حرکتده بولونماقی.

سوال: سز قارده سكاره قارشى جقمزاق ادهر ميگاز؟ وندن سولر ايدم جكمي سكار؟

تورکجه قرائت

کمرلی ہو جو ہو

وقتیلہ ثابت کیرلی برچو جوق واردی ۔ هر زمان اوستی باشی جامورلو ،
الری باشی ، طبرناقلری سم سبیه گزدر ابدی ۔ نریمه دوتنسه ، نریمه
اوتورسه اورانی کرله نریدی ۔

نکبتده هیچ برچوجوق اونکله اونامق ایستمزیدی، هرکیمه :

« قاردمش، گلده برابر اوینا نام، دینه یالوارمش اولسه اوکا آرقاسی
چو بریدی. کدیت عی: عایدی شودان سن ده: بدن قاردمش اولو بود:»
دیزل یلگنی یوزیه وودورلردی.

رڳون مٿيان ٿيڻ بعد، نام دوقوز چوڇوڙه برابر اوسائين تڪليف
اچي، فقط هيڃ ٻري. راضي اولامندي. ٻاڪڙي بولڻ گھڻي برڪوفجي
چوڇوڙي اٺن ٻانهن گھڙڪ:

— باقی بربر میزد بگردد بود، ایندو کک دلده آرقا سوناقده کی کو برده لکه
گیدلم، اورداده اوینایلم، ۴ دیشمدی.

بۇنىڭ ئۈستىگە كىرگەن چوقۇق خالىي دۈشۈنمەيە باشلايدۇ ، ئېزىپ چوقۇق
 بولۇپ قارار بېرىدۇ . ھەمدە ئۇلارنى قوشۇق ۋادىسىنى ئۆزگەرتىدۇ .

والدہمی ہوگا بخون اولدی؛ چو جوخی گوزہ لہ بیقادی؛ جاماشیری،
 آنوای دگشدردی. چو جوخی ابرامی گون مکتہ گلدیکی زمان گندیله
 اورینا ایچ آرقاداش بولدی.

ایضاً ہماری یہ بات سوز، فکر،

قاردهش اولۇ - پىدان ، مېدانىق - قارار وىرىك - ئىلۇب

سوال نمبر : تھیں لگی ہوئے وہ میسرورہ وہ دیکھ سکتی تھی تاہم اسات ادا ہو رہے تھے؟

تورپكه قرائت

طاوشان قابولمباغا

طاوشان چەۋيك بىر حيواندۇر، ئۇ قوشار. قابولمباغا، اونىڭ عكسە، غايەت آخىر بىر حيواندۇر. آرقاسىدا قالپى بىر قابۇق باردۇر، بۇ سىدىن ھېچ قوشاماز. بۇ حيواننىڭ ئېگىسى دە قىرلاردا، جاللىق، ئوتلار، اراندا، باشلار. بىر كۈن طاوشان قابولمباغانىڭ يۈرۈپتەنە ياتىش، اوڭىگە، ئاڭلىغە باشلامىش. «بۈيە يۈرۈپتەنە ياتىش، بىزنىڭ جانلىق سىڭىلىمىزنى؟» دېيىش. قابولمباغا ھېچ بىشى چىقارماستىن، ياۋاش ياۋاش يۈرۈپتەنە ياتىش، بىزنىڭ يەنە بىر كۈن، طاوشان يەنە ئالاي ئاڭلىغە باشلامىش، قابولمباغا بوشقۇندەك بىر مەمىش. ئۇنىڭ جەڭگە، باشقا ئىشنىڭ جەڭگە، كۈندەن طاۋر. شان زاۋالى قابولمباغا ئالە. ئاڭلىغە تېرىمىش. نەپەت قابۇل. مەنەڭدە تېقىمىش، طاۋشانە. دۈشمەن دەپمىش كە. دىخە يارىشە چىقارمىش، «طاۋشان گۈلەش:» دەپمىش. سۈزى: سىڭىگە ناسىل.

يادىش، ئېلىپمىش: «دېمىش. فقط قابولمباغا ھەم جۈۋاب ورمىش. ئېستەك ھەقىقەت شۇقارمىش، ئادىلا ئولسۇن؟ باقم، جانلىقىمىز داھا اول وادىچى. طاۋشان گۈلەش: بىزنىڭ ئولسۇن، دېمىش، فقط دىخەل ھەقىقەت دۈشمەن كېتەيە باشلامىش. اوڭىدى كېتەيە شۇراڭچە ۋارمىش، بىزنىڭ دېمەك شۇراڭچە بۇرادە، ئوللا ئىقەلە ۋەقت كېچىمىش؟ آدا سىرا قابولمباغا ئالە، باقار، اوڭىگە، ئاڭلىغە تېرىمىش. اوڭىگە، ئولسۇن ھەم چوق سىڭىلىمىز، ئولسۇن بىر آزدە.

تورپكه قرائت

ياتوب اورپوش. قابولمباغا ئالە صاغە سۈك، اوڭىگە، آرقاسىدا باقاندە ھې يۈرۈمىش، ھەقىقەت كۈستىلەن ئارلايە ياقلاشمىش.

طاۋشان اوچقۇندە قالغەننى ئىمان يارىشە، ھەقىقەت دۈشمەن ياتىش، قابولمباغانىڭ ۋارمىش بىلە ئولدىنى كۈدىمىش؟ اوڭىمىش، بىر داھا قابولمباغا ئالە، ئاڭلىغە تېرىمىش.

اوپالانان چوق دولاشىر، سىڭى كېدەن تېز اولاشىر.

ايضاح، ئېلىپمىش، ئاڭلىغە، سۈزى:

چەۋيك، حيوان، آخىر حيوان، آخىر مەمى. ئاڭلىغە تېرىمىش، ھەقىقەت كېدەن تېز اولاشىر. سۈزى: سىڭىلىمىز، ئاڭلىغە، ئولسۇن؟ ئاڭلىغە، ئولسۇن؟

تورکجه قرائت

گور
گور کلهجه
بر سرجه
رود گار آبیر ؟
ایراق ، چیچک
دو کوله دک
برده گزدر ..
گونش افش
سان که قورفا
قورفا قاپار ؟
قوش وایراق
آریلاری
گوکده اوجار ..
چیچک صولار ؟

تورکجه قرائت

اورمان دولار
قیریق داللی
قورو یایراق ؟
بوستان ، تارلا
قازیلاری
ساحرلابیر ..
باغ ، قیر ، چاییر
یاغموور بیکر ؟
آرتیق اوجش
بوچک و قوش ،
کله بیکر ..
یره صوغوق
بر دورغوناق
سینر ، قاپیر ..
ایشک فقله
گور آنک راحت
زمانیدر ..

ع. هادی - چوبوخلریزه ایشیدر

ایضاح : بیرجه چک فکدر ، سوزلر :

مگور موسی - یایراق ناصیل مگور ؟ گونش سان که قورفا قورفا قاپار .
سوزلر : سوزمگور موسی بیلیریکسز ؟ هانگی آیلرده در ؟ سوزمگور ؟ هانگی
موسس آنک بیوی سوزمگور ؟ بیوی ؟

تورگه فرات

آجیور، آنه بکیم

سینجه، آنه دوقولماسی قه ایشلردی، فقط سینجه آتش ایل
اویناقدن چوق ذوق آلیردی. قش گونلری هر زمان اوداده یالکز قاله،
هان صوبانه قوشار، قاپسی آجاردی، کورویکی آله آلیر، آنی اوفلردی.
رگون یه یالکز قالشیدی. سوبانک آتشی کوروکلهمه باشلادی. آلهورک
کوزملگنه دویمایوردی.

بردن آرقده براتی سسی دویولدی: سینجه جان کورویکی رافق، سوبانی
قالیق ایشدی؛ شاشیقنله کوروک آتشدن
قیب قیزیری اولان اوچدن طویشوردی ازاوالی
قیزک پارماقلى یادی، قش حاله جان آجیدی؛
پارماقلى اغزیه گوتوردی. لاکن قایدن ایچیری
کیردن آنهسی هیچ رش آکلاماسین دیه سنیده
چیتارمانه سابلشیدی، یانان پارماقلى آلیسهستک
آله صافلادی. فقط آبی هر آن فضله لاشیوردی؛

اویله برحاله گلدی که سینجه آرتیق داینامادی؛

— آجیور، آنه بکیم؛ دییه طویشوردی.

والدهسی قوشدی؛ دقتسز چوجوغلک پارماقلى یادی؛ نه قش ایشلردی؛
سینجه نك پارماقلى آجیاق ایکی هفته صوگرا آبی اولاییلدی. بزرگونلر
ظرفده سینجه دوشوندی و آتشله اوشانانک قشالی رش ایلدینتی آجیه
اکلادی.

ایضاح ایریلدیك فکرله، روزله:

تییه ایلک. ذوق آلیق. کوزملگنه دویمایردی. آبی، برآبی، هر آن. قشالی.
مزالر: نه گبی قشالی شیلر ییلرستک؛ اوشالردن کندیگری ناصیل قورورستک؛

تورگه فرات

طای برده آدرامایک

بهجك قومشوسنده گوزمل برپاغان واردی؛ بهجی نه زمان کورس؛
«مرحبه ناصیلک» دییه باغیردی.
بو سوزلر بهجك اوقادار خوشه
گیدمدی که قشقه لره کوردی. بهجیت
آلکزاده پاپاغانک گوزمل دسکلی توپلردن
خوشلا تیردی. هر زمان قومشو
خامک اوییه گیدر، اوندن اذن آلیر،
قش قارشیه گچر، قوشه باقاردی؛
توخاف توخاف سوبله دیکی سوزلری
دیگلدی. قومشو خام پاپاغانک قش
اولدینتی ییلدیکی ایچون بهجته: «صاقین»

یاوروم، پاپانامه یاشاشا؛ صوگرا سنی
غالار! دییه تییه ایدمردی. فقط بر
گون پاپاغان اوقادار نازک برسسه اوگن؛
«مرحبه ناصیلک» دیشدی که آرتیق
دوست اولدقلىکی ظن ایشیدی.
چوجوق بوطانلی دیله آلداندی، قش
پاقلشیدی، پارماقلى اوزانلارک پاپاغانک
قوروغنی اوقشامق ایستدی.

پاپاغان هان سرتلندی، قوروغنی قانادرلی جیریدی، غالیله چوجوغلک
آله هیوم ایشدی، اونی شدتله غامالادی.

تورگه قرائت

چو جوق آجیدن باغریورد، آلدن ده قانلر آقیوردی. اولك خانمی بیشتی،
 عیاره جوجوغك یاراسی ساردی؛ قواوسیراده «بن سکا تیه ایتمشی ایدم»
 بو قنا حیوانه باقلاشما، سوکرا سنی ناغلار! دیمه مشی ایدم؟ «دیهرک اولی
 آزارلادی».

ایضاح ایریدمک فکدر

مائل دیله آلدایق . نازک . دوست اولق .

سؤاللر : سزده نه کیی شیره آلدایرسکیز؟ بوندن سوکرا آلدانامه دفت
 ایدمجه میسکیز؟

تورگه قرائت

مکشیره قارده شلک

یتک زماننده، معلمه خانم جوجوقلر آراسنده گزمه دکن برقیز گوردی:
 — سن نیه قهوه آلتی ایتمه بورسک؟ دییه سوردی. قیز کدرلی کدرلی
 معلمه نك یوزنه باقدی، فقط سنی چیتارمادی.
 معلمه اوگنا جبارت ویرمچک برسله:
 — سوبله قیزم، دیدی، نیچون یگکلی ییمه بورسک؟.. یوقسه بوکون برشی
 کتیرمه دکمی؟

قیزجنز نهایت یاواش برسله:

— آنتم خسته ده... سوزلرینی سوبله یه بیلهدی. اوزمان معلمه دیگر
 قیزلرک پانه کیده دک: «برقارده شگنز بوکون ناصیله برشی کتیرمه مش؛ سزده
 فضله اکک واری؟» دییه سوردی. همان کوچوک سینلر قاریشدریلدی،
 کوچوک سوبلی قوللر اوزاندی: کیی برفرانجیاله، کیی برپورهک، کیی بر
 چورهک بارچاسی، کیی ده بریمیش اوزانیوردی...

تورکجه قرائت

۲۰

معلنه بوقاردهش حدهلرین آلدی، کوچوک قیزه گوتوردی :

— باق، قاردهشلرک سکا چلر ووردیلر؟ دیدی .

کوچوک قیز تشکر ایدرک قاردهشلرینک ووردیگی یسهچکلرله قارتنی
دووردی، سوکراده اولرله اویتمه کتدی .ایضاح اییدرملک فکرلر، سوزلر :قاردهشلک - مکتید - قاردهشلک - کدرلی کدرلی - حیات ورمک - سهوعل اولر اولرادی -
تسکر اعلیسواللر : آرقاداشلرکیزی سهووردیسیکیز؟ - اولرله قاردهش کیی باقیوردیسیکیز؟
اولرله یاردیم اییدیوردیسیکیز؟ بوندن سوئرا لایمل حرکت ایدر-سیکیز؟

تورکجه قرائت

۲۱

هپ قاردهشلر

هپاشابز بزمیکیز؟

علم عاشق طلبه بزم؟

آیری غیری نه بیلر بزم.

فرقز یوق، برز، آشیز؟

هپ مکتبلی هپ قاردهشلر.

**

هپشکیز برطوبراقدرد،

پارامیز بر پاراقدرد؟

آریلق بزدن ایراقدرد.

فرقز یوق، برز، آشیز؟

هپ عیالی، هپ قاردهشلر.

**

پارامیش بزی پارادان

برآنادن، برابادان؟

عیق ملورباق، عیق وطن.

فرقز یوق، برز، آشیز؟

هپ اناسر، هپ قاردهشلر.

توفیق فکرت

ایضاح اییدرملک فکرلر، سوزلر :

علم عاشق طلبه بزم - آیری غیری - برز، آشیز - هپشکیز ملوربراقدرد.

سواللر : برمکتیک شاکردلی قاردهش کیی میدر؟ - عیالیلر قاردهش کیی میدر؟

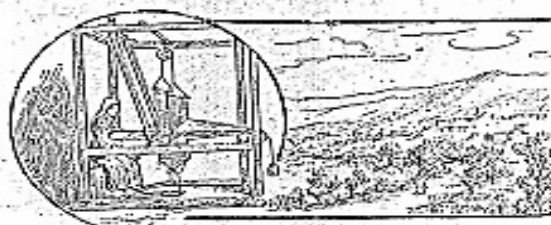
- چون؟ - اناسلر قاردهش کیی میدر؟

تورگه قرات

۲۷

ايگلي شيدل
نم گوزل ايگلي مندلم ، نرودن گليورسك ؟
— روسته دن ؟ دوقوماچي ايگ ايگلي
ترگه نده دوقودي ، ني وايدي .

— ايگ ايگلي نرودن گليدي ؟
— اگريجي دن ؟ اگريجي خام ايگلي نوگدي ، اگريدي ، ايگ ايگلي
يايدي ، دوقوماچي به ساتيدي .

— خام ايگ نرودن گليدي ؟
— قوزاچيدن ؟ قوزاچي قوزالري ميچاق
سويه آندي ، ايگلي چوردي ، خام ايگلي وايدي .
— قوزا نرودن گليدي ؟

— بوجگي دن ؟ بوجگي ايگ بوجگي توخومي آچدي ، ايگ قودلرني
دوت پاراخله بيهدي ؟ قودلرده بوجودي ،
قوزالري وايدي .

— ايگ بوجگي توخومي نهدن اولدي ؟
— قوزالرك ، ايچندن چقان كله بگردن !

تورگه قرات

۲۸

اورويچك ايد ايگ بومچي

بك كبرلي بر اورويچك
ديدي ايگ بوجگه :
« اورمك ايچون بر آز ايگ
« اوغداشيسك نام برست :
« زحمت ايست باق برده بگا :
« بر ديواني بر گيچنده ،
« اورمده يم ياشدن باشه !
« ياواشلقدن نه فائده ؟
بوكا قارشى ايگ قوردي ،
اورويچكدن شويه سوردي :
« سنك آغاك نيه پارار ؟
« سرعت لازم ، بو آشكار ؟
« فقط شوق بلغملي !
« لزومسز ايش گورمه مەلى . »

ايضاح ايدمليك فكرلر ، سوزلر :

تام برسته اوغداشيق - ياواشلق - سرعت - آشكار
سوزلر : مانگي ايشلر لزومسزدر ؟ لزومسز ايشلر گورمه مەلى ؟ نه پارار ؟

تودىكە قرائت

قالدم بركىمى غالىبا!

بركچوك قىزك براختار خالەنى وادى . كوجوك قىز خالەسى چوق سەودە ، ھەزەن اوتى كورمەيە كېدەردى . خە خالەك باغچىسىدە اويە كوزەل بېشىلار وادى كە كوجوك قىزك اڭ زىادە بونلر خوشە كېدەردى . فقط خالە ياكىز چىلەكلەر دوقونماستە اذن وىرمىزدى . ھەنەوقت كوجوك قىز باغچىيە ايسە خالەسى اوگا :

« قىزىم ، ساقىن چىلەكلەر دوقونما ! دىيە تىيە ايدەردى .

كوجوك قىز چىلەكلرى كورونچىيە ايمەنيزدى ؟ براز دولاشىر ، تىكرار اوتلر ك ياتسە كېدەردى ؟ نھايت داپاناماز ، برقاچ دانە قوبار بر يېردى . ايچەرى كېردىكى زمان خالەسى اوگا سوداوردى :

— چىلەك يىدىكى ، كوجوك !

كوجوك قىز ، قىزادىر بوزار بر ، انكار ايدەردى .

خالە بونك اوۋرىسە :

« گل باقىم ، ياخە ، دىر ، چوجوڭك آغىزى قوتلازدى . اكر كوجوك

قىز اوگون چىلەك يىش ايسە ، مەللىقا يىلىز :

« يىنە چىلەكلرى قوباردەك ! دېردى .

۲۷

تودىكە قرائت

كوجوك قىز داھا زىادە اوتانير ، قاجتى سويلردى ؟ سوكرادە ، كندى كندىيە قالدىنى زمان ، خالەسك ناصىل آڭلادىنە بر تودلو عقل ايردىرمەن « خالەم غالىبا بركىمى » دىيە دوشونوردى . سز نەدىرسىڭىز : كوجوك قىزك خالەسى بركىمى ايدى كرامىتى وادى ؟ ناصىل يىلىوردى ؟

ايضاح ايرىلچىك فىكرلەر ، سىزىلر

پوكو ، بركىمى - خوشە كىشەك - تىيە اچك - مەللىقا - انكار اچك .
سواللار : بركىمى كىشەك دىكلەمىڭىز ؟ اوڭرى آلمانىمىڭىز ؟ عىبۇب اولانمىڭىز ؟

قورباغا

بزم باغچەنك كناندەكى ھەندەكە چوق قورباغا وادى . اوردان كىچىر چوجوق بونلردن برى كوزدى ، اوتى سىر اچك ايچون دوردى .

قورباغا براۋنك آلتە سىنمش ، دىشارىيە فىرلامش كىي دوران كوزلرلە اطرافە ياقىيوردى . چوجوق بوۋانلار حيوانە ، يىلەنەنە ايچون ، طاش آغە پىنلادى ؟ زاۋالى قورباغا ، پارالانارق ، آچى برىس چىقاردى . فقط غدار چوجوق برطاش داھا آندى .

اوصىراد اوردان كىچىر براختار ، چوجونى بومرچىسىزلىكن مىنح اچك ايسەردى :

« اولاد ، اچە ، كىناھدر ! دىدى ، بو بىچارە حيوانك سىكنا نە زىانى دوقوندىكە ؟ ..

چوجوق اوتاندى ، آغىزىدىن يالڭىز بومىچىچە چىقتى . اختىار علاۋە ايتدى :
— قورباغا يە طاش آتە اولاد ؟ قورباغا قاندىلى برحيواندە : سىنكلرى ، بونچىكلرى اولار ، پىر ، بىزى بوۋانلى حيوانلردن قورتار بر .

تورکجه قرائت

۳۴

شیل بهانه لری

قیزک بری چالیشماق ایچون بهانه لر آرایان طاقیمدن ایدی. ائک زیاده قلمنک قانانی بهانه ایدرم، نه یایم، قلمم خاده، اوندن یازما یورم، دیردی. برگون یینه عادی اوزده یاشدن ساوما یازدینی بر وظیفه ایچون تکدیر ایشیدنجه عینی بهانه یی تکرار ایتدی؟ یا یاست:

— سزک قلمگرمه بنده اولسه ایدی بنده بک گوزل یازار ایدم؟ دیدی. بابا هیچ برشی سوله مودی، یالکیز قیز یاندقدن سوکرا کندی قلمنک اوجنی چقاددی، قیزنک قلمه طاقیدی.

ایرتیبی گون وظیفه لری یایق زمانا کتجه تیل قیز یینه قلمی یکنمه یه باشلار؟ سورات آبارق بابانک پانه گلیر:

— باباجم، دیر، بو قلمدن بن آرتیق بیقتم؟ دجا ایددم، شونی دگیشدیر یورکیز.

پدرده آئده کی قلمی اوزانارق:

— آل بنم قلمله یازا دیر.

قیز، بابانک قلمله یازمق حوسیه اوتورور؟ یازمته قوبولور. بابامی بر آز سوکرا صدار:

— ناصیل، قیزم، شیمدی قلمک یازیورمی؟ ساورت باباجم؟ بک گوزل یازیور؟

پدر آرتیق گولکدن کندینی منع ایدمن:

— یاوروم، دیر، آئگده کی قلم دون یازدینک و قنایه لرنک قلمک عینی در. سن شکایت ایتدیگش ایچون دون گجه بن اولی دگیشدیرمش، کندیمه آئشدم؟ کندی قلمک اوجنی ده سنککته طاقش ایدم؟

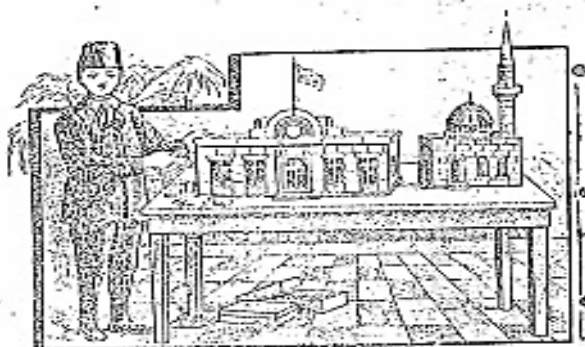
ایضاح ایدمه لک فکرلر، سوزلر

بهانه آردیق. سورات آستق. گولکدن کندینی منع ایدمن.

سوزلر: سز چالیشماق ایچون بهانه لر آرایانکیز؟ آرتاداشلر یکزدن بهانه لر آرایان واری؟ نه کی بهانه لر؟ بهانه آراق آئی شیمی در؟ کوچوک قیز محبوب اولدی؟

تورکجه قرائت

۳۳

بنم اولکدم

بنده، باقک، نه گوزل قوطول وار!

یوتلردن تورلو تورلو بنا چیقار.

بن اونلردن نملر یایام بیله گز!

ایسترسه گز برنجیره ایدرو؟

برعلکت گورمک ایسترمیگیز؟

میندر داغلر اولسون، خالی ده دگیز.

شوراجقده برجامع، برده سرائی؟

مناره نك اوسته بر کوچوک آئی.

اوردن سندن کچین بو بوک برنهر؟

هان وجود بولسون قوجا برنهر.

یا دوشانلر آیانلرین باسارسه،

تورکجه قرائت

۳۷

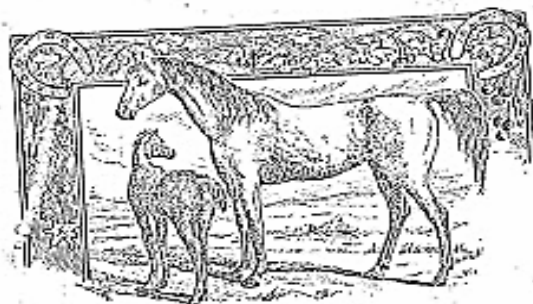
ملککت راحتى صارصاره !
 بوکا قارشى ايسته قوجا برطابا !
 ايسته طوپلر، ايسته عسکر و قيشلا !
 شوراسى ده، قيرينان، قورتولان
 گيلرم ايچون اولسون برليمان .
 قوجا اولککم چقبوردي ميدانه !
 پادشاهى اولق دوشير برنگا !

ایضاح ایندیملک فکرلر، سرلر .

دوشانلر صارصاره - ملککت راحتى صارصاره - قیرینا - اولکه - برنگا دوشیر .
 سؤاللر : بو منظمه یی بگنیدیکلری ؟ نرمنی بگنیدیکلر ؟ برابری سؤدییکلری ؟

تورکجه قرائت

۳۸

آت

انسانه خدمت ایدن حیوانلرک آت کوزدل و آت اربلرنددر . اوزون
 وجودی، اوزون ارنجه باجقلری وارد . قولاغی اوقاق و دانا دیگدر . بلسی
 ایله قوروغی کور و اوزوند .
 آتک کوردیگی خدمتلر چوقدر . برجنسی یالکیز انسان آرقانه ییشک
 ایچوندد . بوجنسی هیستک آت نازکی و آت کوزدلیدر .
 باشقا جنسلری ده آغیر بوکلر فالدریرر ویا آراهار چکر . بوجنسلر داهای
 زاری و داهای آت سرعلیدر .
 آتلرک آت کوزدل و آت اسیلری عربستانده، یمده، عراقده اولور .
 اینگیلیز آتلری ده پک کوزدل و پک اسیلدر .
 اوروپا و آسیانک بلسی مثلری آتک آتی ییرر . فقط عثمانیلر ییز .
 بو کوزدل جوانی ملکتمزده هیچ برزمان کسملر ؛ اولونجه به قادار محافله
 ایدمدرلر .

۳۶

تورگە قرائت

درېستېن كوسه، پاچا زېږېدن مېن قېلىپ، يەنە قورۇغىدىن قېچىپلا قېلىپلا
اھمال ايدىدۇر.

آت اوت، سامان، آردا، يولاق پېر. قايتا اطاعىلى قىلىپ بېرىپلا.

ابىلغىچى بېرىپلا ئىككىنچى، سوزلار.

انسانە خىزمەت ايدىن بېرىپلا - خىزمەت كۆرەك - سىرت - مەھەللە.

سۆزلەر: آت كۆرۈپتىكى؟ آتە پىندىكى؟ آتە كۆرۈپ بولۇپ بېرىپتىكى؟ آتە
چىمەك ايتىپتىكى؟

مەنبەك ايتىپتىكى

مەكتەپ سامى يېتە اوتۇرۇش، بىر يول كۆرۈپلا بېرىپلا. مەكتەپ
بىر ياندىن كېچىك قولى دورىدى. قىلچە ئۇلا يوقايتىپ، سوگرا ئاشايىپ
كېدەك بوتون سىلرلى بوزدى. سامى خەتلىدى، قىلچە ئۇلا يوقايتىپ
قادر بىر سېتىپ كېتىشى.

مەكتەپ سوگرا، ئۇ يېرىمىدا نەقەدە بىر قىچ چۈشۈپ دورى، زىب زىب
اوتۇرۇپلا. مەكتەپ بىر اوتۇرۇپلا كۆرۈپلا ياندىن كېچى، ئۇلا يوقايتىپ
زىبىلە جازىپلا، چۈشۈپلا اوتۇرۇپلا بوزدى. اوتۇرۇپلا نەقەدە قىلچە
ايتىپلا بوزدى، كېتىشى.

بىر اۆككچىك ياندىن كېچىك دېگەر بىر شىلانچى داھا دوشۇنىدى:

۳۷

تورگە قرائت

دكانك اۆككە. اۆككچىك ايرى كۆيگى ياتىش اوتۇرۇپلا؟ مەكتەپ بىر
بىر بىر بىر كۆيگەدە بىر بىر بىر اوتۇرۇپلا. كۆيگە ياتىش ياتىش
ايتىپلا بىر بىر بىر. كۆيگە خورلاپلا كېتىشى، لېكىن بىر بىر بىر
بىر بىر بىر اۆككچىك خورلاپلا شىلانچى، ۋەھان قىچىپلا شىلانچى.
قىلچە داھا ايتىپلا اۆككچىك كېتىشى، كۆيگە ياتىشى، مەكتەپ بىر بىر
بىر بىر بىر ايتىشى.

چۈشۈپلا، اوتۇرۇپلا كۆيگە خورلاپلا قىلچە قىلچە ايتىشى بىر بىر بىر.

ابىلغىچى بېرىپلا ئىككىنچى، سوزلار.

سېتىپلا كېتىش. مەنبەك اۆكك - اۆكك - اۆككچىك قىلچە قىلچە - قىلچە
ايتىشى بىر بىر بىر.

سۆزلەر. سۆز اۆككچىك كۆي. ايتىپلا كۆي. مەكتەپ سامى بىر بىر بىر بىر
سوگرا ئاشايىپلا بىر بىر بىر ايتىشى.

تورکجه قرائت

ایکی آلک صابانی

برکون علی آقادی استند. بر بابا اویت کلمیکی زمان ایکی اوغلنک بری برله قاوغا ابتدکی گورمشدی. اولری پاته جاعردی، سره ایکی آلک حکایه سی آکلانایم دیدی:

- وختله صاغ آل سول آله قیزمش، بن بوندن سوکرا سنگله قاوغالییم. دیمش. بر آق سوکرا صاغ آل یازی یازمق ایتمش. قلمی باتیرمش، کاغذک اوزده رسته گوتورمش، فقط کاغدی بر تورلو طوئوبده یازی یازاماش. سول آل ایده قاوغالی اولدینی ایچون هکله ده بگا یازدم اینه دییمه مش، ایستر ایستر یازی یازمقدن واز گچمش.

اوگله وختی گلش، یک بیک ایچون صوفرا به اوتورمش؛ آککی کیمک ایچون بیجانی طومش، فقط سول آلک یازدی اولقسرین آککی ده کیمه مش آککسر بیجه قرا و برمش. جانی طومش، آله باتیرمش؛ آن قوجامان بر

تورکجه قرائت

۳۹

بارجا ایمش؛ اونی کیمک ایچون هم جانی هم بیجانی برر برر قولانمق لازم ایدی، سول آل ایله قاوغالی اولدینی ایچون بوندی بجره مش. بیک بیمن اولسانه گیمش. اویونجاغک بر طرفی قیریق ایمش؛ باغلامق ایتمش؛ فقط سول آل کونکون اولدینی ایچون یوگاده موفق اولاماش، حاصلی صاغ آل باقش که سول آل ایله قاوغالی دوزده بیله یاشایما یاقی، راحت ایده مه به چک؛ همان گیمش.

سول آل طومش، سیمش: «قارده مش، دیمش، بوندن سوکرا بر بریزله قارده مش گپی گچیم؛ چونکه بری بریزه صوگ درجه عتاجز، سول

آله بونون گوگلیله یازیشق آرزوسنده ایدی. همان صاغ آل سیتار، اونیکله یازیشیرلر. اوزماندن بری سول آل صاغ آله یازدم ایدیور، ایکی آل قارده مش قارده مش، یازیشق ایچده گچینور. سولر میسگر باقام، آلرک بری برله قاوغا ایتمه سی، بوقه یازیشایی آبی اولدی؛

ایکی چوتوق قباشرلی آکلادیلر. بر برینه ساریلوب یازیشدیلر. بر داعاده قاوغا ایتمه دیلر.

ایضاح ایبردرجک فکرک، سوزلر:

قاوغالی اولق - بوزوشق - یازیشق - موفق اولق، اولاق.

سواللر: سز قارده مشلر کیمله قاوغا ایدیور میسگر؟ نه گپی سبیلر ایچون؛ آرقا دشرلر کیمله قاوغا ایدیور میسگر؟ نه گپی سبیلر دن دلاقی؟ بوندن سوکرا ایده چکیسگر؟ بیچون؟

تورکجه قرائت

شفتالی چکیرده کی

بر چوجوق بولده کیده ز اینکن ییدیکی کوزدل بر شفتالینک چکیرده کی
بره آتشی ایدی . اوراده بولونان اختیار بر آدام چکیرده کی کوزونجه برده
آلدی ، بولک کنارینه دیکدی . چوجوق اختیارک بو حرکت گولدی .
بر قاج سه سوکرا چوجوق برگون ینه اورادن کچدی ؟ چکیرده کک
دیکیش اولدینی برده بر شفتالی قیدانی کوردی . اختیار آدامده اوراده ایدی :
اوکا باقیور ، سو ورینور ، دالرش بو یوردی .
آزادن بر قاج سه داها کچدی . چوجوق جان بر دلقانی اولش ایدی .
تکرار او عله دن کچدی و شفتالی قیدانک قوجا بر آغاچ اولدینی کوردی .
دالرنده لنتی مودلر ییشمشدی . بالکیز اونی دیکن ، اونی ییشدیرن اختیار
اورادده کیل ایدی . صراق ایدرک اختیارک نه اولدینی قومشولردن سوردی ،
برمدت اول وفات ایشدیگنی اوکرمندی .
دلقانی آغاچک میولردن ایکی دانه قوباردی ، ییدی زر چکیرده کدن
اوفادهل آغابی ییشدیرن اختیاره رحمت اوقودی .
بوسفر کندیسده چکیرده کاری آتادی : بر آغاچ ییشدیرمک مقصدله
اونلری اولرینه کوردی ، باغچلرینه دیکدی .

ایضاح "بیرجهک فکیر" سوزلر

اختیارک حرکت گولدی . لنتی میولر - رحمت اوقودی .
سواللر : آغاچ ییشدیرمک ای برادری ؟ آغاچلر فاده میلدن ؟ آغاچ ییشدیرمک
کومه ایشک ایدرلر ؟ سزده آغاچ ییشدیرمک چکی سکر ؟

تورکجه قرائت

آغوشوس برجهکدر فارسیجا

فارسیجای طایر سکر :
می می بر حیواندر .
قند غایت جالبشاند ،
غایت ملوتوملود ؟ بالکیز
یک خود گامدر ؟ بو بر قصور :
خود گام اولان ظالم اولور .
برگون آغوشوس بوجکی ،
تیل تیل اوتوب دورق
نیجه می ، آج فالاری ،
فارسیجای کوردیجکی
برودنه باغاز ، کیدر ،
بر لوقانی رجا ایدر ؟
دیرکه : - آجی سکر زده
چوکوی چوجوق اوده آجیز ؟
اغانه کزده محتاجیز ،
فارسیجا بر یورده کسزه

لایق خشونتله سودار :
 سر آجیسیگیز ؟ والو قادار
 اوزون ، گوزمل گونل اولدی ؟
 اوگونلرده نه یاپدیگیز ؟
 بوجک ایگیز : « آجر ! آجر !
 باتک ، بگزم ناصل سولدی ؟
 اوگونلرده گول ، اوت ،
 سازله سوزله آگله بن
 بوگون ، باتک ، نه حالدم
 واقه آجر باتک آجر ؟
 سائزه آجیسیگیز ..
 قازنجا آگله نیر : « نه بگم ،
 شیمی ده دقمن ایدک ، نه وار
 یازین جالان قیشین اوسار ! »
 توفیق فکرت - شریل

ایضاح ایریلدیک فکیرلر ، نوزلر

خودکام اولیق - ظالم اولیق - امانه - امانه کیم - جنانیز - پوره کیمز - پوره کیمز
 لایق - خشونت - سازله سوزله آگله کیم - دقمن ایدک
 سؤالیر : بوش اوتورنی آبی شیمیده ؟ بوش اوتورنلرک موسکی نه اولور ؟
 هر وقت اولدیده ؟

صرتکیزی بکیمک مالیشیگیز

جیلک گوزمل بر اوچورتامی واریدی . جیل اونی یایق ایچون آتیش
 پارالقی کاغذ صرف ایتش ، بئن غوروشاق ایپ آتیش
 ایدی . عجلده اوندن داها گوزمل اوچورتا پوقدی .
 بر آقشام اوستی روزگار خفیف خفیف آسیدوردی .
 جیلک ارقاداشلری طویلا ندیلر . اویته گدنیلر :
 « جیل ، اوچورتاکی آلدی کک ! تعلیم میدانه
 کیدم ، اوراده اوچورتام . روزگار چوق گوزمل
 آسیدور دینیلر .

جیل ، « بکی ، گلیورم » دیدی . آتاشی به
 اینهی ، اوچورتاکی آلدی : فقط قوروقله ایپ بری
 برسته قاریتشدی . جیل اونلری آپرمق ایستدی ، بردن بجرمدی ؛ یالکس ایپ

قوروقه داها زیاده قاریتیدی .
 ارقاداشلری دیشاریدن « چابوق
 اول جیل ، داها کینچ قالیرسق
 روزگار بوس بوتون کچر . . .
 دیه باغیریدورلردی .

جیل ده چابوق چیقما ایست
 بودی ؛ فقط عکسک بويا ،
 ایپ قوروقدن برتورلو ابرتا بودی
 جیل نینزلیدی ، ایپ شیدتیجه
 چکدی ؛ اویته قوروقدن آرتادی ؛
 بر داها چکدی ؛ اوچورتانک بر
 طرفی برتیلدی . چوچوق داها

زیاده حدتلدی ، بر کره داها شیدتی چکدی ، ایپ آگده قالدی ، اوچورتانک

کندیسنده بونوک بر دلیک آجیلدی . جیل دیشاری به جیتدینی زمان آلدنه
اوچورمانک زاولالی پارچلری واردی . کندی دهه آرقاداشلری ده آکلجه پین
محروم قالدی .

ایضاح ایلمدیک فکرلر ، سوزلر

عکسک بویا - آکلجه من محروم قالدی - حدتدن ایلمه داما ضرر کلیر .
سواللر : جیلاک حدتکده منه ندرسکلر ؟ جیل بوحدتدن نازاندی ، زیانی ایدی ؟
سوزده حدتکده ندرسکلر ؟ جیل کسکدن نازاندی بونوکسکلر ، زیانی ایدی بونوکسکلر ؟ بوندن
سوزکرا نه بونوکسکلر ؟

تباتی اولوک

- ۱ -

جیلما یله صدیقهداردهش در . باهاری اونلره آتلاقی ایچون بر ایپ آتشی ایدی .
صدیق ایی بر قاج دفعه تجربه ایدی ، ایپک آتلاقی طاقیلدی کورونجه
جانی صیقیلدی ، او بو نیجانی بر طرفه آتدی .
جیلما یله ایلک تجربه لرده ایپ آتلاقی طاقیلدی ، فقط او صیقیلما دی ،
ایده آلدن براقادی ، کونلرجه اوغراشدی ، نهایت کوزل کوزل آتلامانک
بولی اوکره ندی . شیمدی نه آنی آکل بونوک ؟
جیلما دقت و شبانک مکافاتنی کورونور .
صدیق ایسه ، باتیکلر ، بر طرفه جیکلش ، قیز قاردهشی کوزل کوزل
آتلاقی بونوک آکل بونوک او قارشیدن قیصقاج کوزلره قایمور .
صدیق تباتسزلنک جزاسنی چکیور .

تباتی اولوک

- ۲ -

احمد ایله کاظم ده قاردهش در ، همده جیلما صدیقهداردهش چو جوقلریدر .
اونلرده باهاری بر طویلاچ آتشی ایدی .
کاظم بر قاج دفعه طویلاچی تجربه ایدی ، فقط چورمه به موفقی اولمادی .
چونک موفقی اولقی ایچون چوق دقتل اوتقی و شبانک لازم ایدی . کاظمک
ایسه چابونجاق جانی صیقیلدی . او بو نیجانی دولانه آتدی ، بر دماعهه آرامادی .
احمد ، اونک گبی دقتسزلک و شبانک ایتدی ؟ بر قاج کون اوغراشا
اوغراشا طویلاچ چورمه کده اوستا اولدی .
شیمدی طویلاچ احمدک اوکند کوزل کوزل دونوبور ، کندیسنه چوق
چوق غمون ایدیور .
هر شی اشته بویله دوام و شبانک ایله اوکره نیلیر .

ایضاح ایلمدیک فکرلر ، سوزلر

تجربه ایتک - بولی بولق - تباتسزلک جزاسنی چکک - اوستا اولدی - عرش
دوام و شبانک ایله اوکره نیلیر .

سواللر : کوچ درسلیکری اوکره نیرکن جانک صیقیلری ؟ اوزمان نه بونوکسکلر ؟
کوچ برشی اوکره نیرکدن زمان بونوکسکلر ؟ جانک صیقیلورده جالیشدن واز کیش
اوله کور برشی اوکره نیلیر بونوکسکلر ؟ تباتک فایده سی آکل بونوکسکلر ؟

قار

هر طرفده قار، قار، قار...
دوژگاردهن ايتار قار...
بولوتلر اولك اولك
سربري بياض كليمك
سودو سودو اوچارلر
تيرمهدهك قاجارلر
دوژگارده بول آچارلر...
آرتيق ياشدن باشه آق:
پانجه، سوقاق، دام، صاباق!
سینه سینه يانان قار
آناچ، ياراق، دال، آراد،
سس سز اولري صارار... ع. غلوي

يكي سرتلر: اولك اولك - سینه سینه - آق - صاباق.

سواللر: قارى سهردهميسكيز؟ قارلى خوادن خوشلايميسكيز؟ اوزمان كيملر
منون دهگيل؟ اولري دوشونوميسكيز؟

ايكي رسم

کوچوک ساله نك آقابكي رسام ایدی. برگون ساله بزیشنه قیزمش،
برکوشه چکیش، صومورتوب دوروزوردی.
آقابكي اوکا دیدی که:

— ساله، اوله دورده نك رسكي يالیم.
جان ده قلم کاغذ آلدی، صومورتقان
کوچوک قیزك رسمنی واپدی. ساله بونی کوردیكي
زمان:

— آ، آقابك، بونا حیل رسم؟ دیه باغیردی؛
بن بونك گبی چهره سی چاقین، یوزی گولز
برقیزیم؟ هیچده دگیلم!
— ساله چکم، سکا قاچ دفعه درسوله یورل:
صورت آصديفك زمان بك چیرکین اولوبورسك؟
دائما گولر یوزلو اولماليسك، دیه تیه ایدییورل.
بورسی آل، هر نه زمان حدله تیر، صورت
آصاره نك بوکا باق، نه حاله کوردیككي آسکلا.

برگون ساله، بونك عكنه غایت نشیلى ایدی. یوزی حب گولوبوردی.
آقابكي ده اوراده ایدی، اوکا دیدی که:

— ساله، بوگون بك نش لیسك؟ یوزك، گوزك گولوبور؟ بوچا گله بك
گوزدل اولوبورسك؟ اوتور، برده شیددی رسكي يالیم.

بوسفر یاییلان رسم حقیقه بك گوزدل ایدی. ساله جوق منون ایدی،
آقابك تشکر ایتدی.

اوگوندن بری ساله واکتور قالدینی زمانلرده ایکی رسی آله آلیوره، براوگا،

تورگه قرائت

بر بونگا باقیور. سومورتان حالیه آلتان رسته گورمک بیه ایستمه یور، فقط
نشته لی حالی گوسته دن رستک سیرینه دوایما یور؛ آرتیق ساله هیچ صوتات
آسما یور، سومورتا یور. هرایشه نموشنه، نشته ایله قوشویور؛ هرگه گور
بوزله سوز سوبه یور.

ایضاح ایلمه چک فکرلر، سوزلر:

سومورتی - سومورتان - چهره سی چاقیق - صورت آصتی - بونگ عکسه -
نشته لی - نشته سز - سیرینه دوایما یور.

سوزلر. سومورتان چوجوقله دقت ایتمکیزی، گوزله اولورورلی؟ نشته لی
چوجوقلری داها گوزله، سومورتانلری؟ صورت آصان برچوجوق کندی حالندن
جنونی؟ نشته لی چوجوق کندی حالندن جنونی؟

تورگه قرائت

مایمونه ایلمه شکر یارچمسی

بر رمضان، شهزاده باشنده، برچوق وحشی حیوانلر گوسته ریورلردی.
بونلر آراسنده ایری بر مایمون ده واردی.

بو دورت آلی حیوان دنیا نك مسخره لقلری بایبور، سیرجیلری اگند.
بر ریورلردی. بونون استانبول چوجوقلری یگرمیلکلری وروب مایمونی
گورمهیه قوشویورلردی؛ مایمونه ورمک ایچون میوه، شکر، چورمک گبی
شیلده کوتورورلردی.

بر کون چوجوغک بری جیندن چیقاردینی برشکر پارچاسی مایمونه
آتارسمه شکر چامورلو بر بره دوشر. مایمون شکری طوطدینی زمان کیرلی
اولدینی گورور، یشامق ایچین سوبه سوقار. چامور قولایقله چیقاردینی ایچین
مایمون شکری سوبک ایچنده اوزون اوزادی به شالقار؛ سوده چکدیکلی زمان
اوستنده ینه بر آت داها چامور قالدینی گورور؛ شکری برایی دغه داها شالقار.

تودىكە قرائت

سوڭرا سودن چىكەر؛ قىلارنىڭ ئالدىنى كۆرۈر؛ سىزچىلەر
دوۋىڭ شاشقىن شاشقىن ياقار!
غېيا مابونىڭ يىتادىنى ئىكەر نە اولىدى؟

ايضاح ايرىمىڭ قىلار:

دورث ئالى حيوان — وحشى حيوان — دىياڭ مىرەقلىرى بايىوردى — شاشقىن
شاشقىن باقى .
سواللار: سىز شىكەر نە اولدىنى ئالدىڭىز؟ مابونىڭ غەلىبىدە ، سىزى غەلىبىڭىز؟

مابونىڭ چۈشەنچىسى:

وقىلار بىر مابون
اۋلاقى بىر سوڭ
باشلىغان ئازى بىر
چەۋىزە راست كىر
قارنى آچ اولدىنى
اچىن بىر قابۇغى
ۋەھان قىلار:
« بومبۇۋە چىندىر ! »
دېر ، آما نە بىلىن
كە اچىي چەۋىزىڭ
ماتلىقىدە ، يىلار !
بۇندى دە يىلىز
كە اوڭچە جاللىشىق ،

تودىكە قرائت

چۈچۈڭە كۈچ كىلەر .
لاڭن بو ، بولمىدۇر !
سېتىلىق پاراماز ؟
سىز ايدىڭ كە برآز
سوڭرا ، سىز كىتىڭىز
كۈلەر كە دىرىڭىز :
« پىك آچى كۈرۈن
مېۋى سەۋىم بىن ! »

- غەلىبى -

ايضاح ايرىمىڭ قىلار ، سىزىڭ

بىر سوڭ باشلىغان — سېتىلىق پاراماز — آچى كۈرۈن مېۋى سەۋىم .
سواللار: مابون نە اچىن چەۋىزىڭ قابۇغى قىلدى ؟ قابۇغىڭ اچىلىدە لىدى بىر
مېۋە اولدىنى پىشەيدى قىلمازى اچى ؟ - سىز بىر حساب سالسىڭىز ، اچىنىڭىز
مېۋە اولدىنىڭىز؟ حساب دوسلىرىڭىز چالغاندىن سالە چالغاندىن بىر كۈن ؟ نە بايلىڭىز !

مېۋەلەرنىڭ اۋلاقى

سېلىڭ اۋلاقلىرىڭىز بىر بىرگە مېڭە كۈزەل بىر سېلى بىر كىتاب كىتە بىشىدۇ .
سېلىم بىر كىتاب دىسلىرىڭىز باقى ايتىدۇ ؟ قىلار اۋلاقلىرىڭىز خۇد كەم بىر بىر چوق
ايدى ، كېسە ئايلىك ايتىك ايتىدۇ ؟ سېلى كىتابى سېلىم كۈستۈرىدۇ ،
قابۇپ دولانە قويدۇ .
دوسىڭ سوڭرا باغچىمە اينىلدى . سېلىڭدە اوڭون مېڭە كۈزەل ايرى بىر
لاشلىك مېۋە كىتىمىدۇ . بىر تون اۋلاقلىرىڭىز مېۋىلەردى ، اۋلاقلىرىڭىز اۋلاقلىرىڭىز

۵۶

تورگې قرات

باشقا بركون قورد سېچىدىن كېلىدى ، قويونلار ھېوم ايتىدى ؟ بردانەسىنى
پارالا يوب بركن چوچوق يەنە آوازى چېقىدىنى قادار ، قوردهدارا قورد وار !
دېيە باقىرىدى ، فقط ايشىدىن كېلورلۇك ھېچ بىر بىرەن بىلە قىيىلدامادى :
چوچوق آرتىق بىرلە اگەلە يىيور ! دېدىلر . اوتورۇپ ، داخلىرىنە باقىدىلر .
قورد سوردونلۇك بىر قاچ قويوننى پارالادى ؟ يالانچى بېوانلۇك چود كېيىكى
اولاسە ايدى كىندى دە قورتولامادى .
يوندن سوكر ا برداھا يالان سويلەمەيە توبە ايتىدى ، اما دوغرولتەنە كېمەيى
ايتاندىر اما يوردى . بركرە ھركس يالانچى بلەمشدى !

ايضاح : بىرلەھلەك فكلر ، سوزلر :

شېئاللىق - قورددن ائرم كورمەدىلر - جسور .

سوزلر : يالان سويلەن كېسە طائىر بىسكز ؟ اولارلۇك بو خوشى بگە نېمىسكز ؟
ھركس يالان سويلەش اولەنە اولور ؟ بىزى بىسى آلمانلار اولە خوشكزە
كېمەيى ؟

بىرلەھلەك سوزلر

چوچوق بىر صباح بىخېرىنى آچلر :
داملردە قار ، صاباقدە قار ، بىرە قار !

كۆزلىكە كۆچۈك دوستى سىرچەيى
آزار كېيى اطرافتە ھې باقار !

« نردەسلەك يا ، سىرچەيىك ؟ نە ايجىن
« بو صباح دە بىخېرىمە كەلەدۇ !

۵۷

تورگې قرات

« باقى نە كۆزەل ، ھىر طرفە قار ياغش !
« چىق بووا كىدن شوراجنە سىن دە اېن ! »

آلېشمىدى ، چوقدن بىر سىرچەيىك ،
صباحلىرى كىلر ووروردى : « تىك ، تىك . »

« بوگون نەدن كۆرۈمەيۇر ، عىيا !
« بىر كىن بىرەن ايشىدىلدى بىر « چىك ، چىك . »

سەوخىتىدىن ائلى چىرىدى ياوروجىق ،
دوستى ايجون آلىدى كىنېش بىر سولۇق !

ايضاح : بىرلەھلەك فكلر ، سوزلر :

دوستى ايجون كىنېش بىر نىس آلىدى .

تورجکے قرائت

9.

مورخا قال قامو قهری

بر صبح سؤاقدە مەكتەپكە كېدەن بىر قېزىچىز كۆرۈشۈپمۇ؟ ئون ئون بىر ئىشلەرنىمە
 ۋار بولدى. پاپا ئالدىرىغۇچى ئورماندا بىر پورمانال قابوچى دودور بولدى ؟
 قېزىچىز پوقا بولغۇچى ئىشەنچ كىچىككىنى ئونى ئاڭلىغۇچى ئىشەنچ پاپا ئالدىرىغۇچى دىيارىنىمە
 ئالدى. ئاز ئولتۇردى دېگەر بىر پورمانال قابوچى ۋاردى ، ئونىمە ئالدىرىغۇچى پاپا ئالدىرىغۇچى
 ئاشىغۇچى دودور بولدى بولدى كىنارنىمە بىر ئىشەنچ بولدى. بىر قېزىچىز كۆرۈشۈپمۇ؟
 بىر مىزانە ئىشەنچ ئالدىرىغۇچى ، ئونمە بولدى بولدى دودور بولدى ئونمە ئونمە
 كىنار ئالدى .

ئەنە ياقلاشاق بورتاقال ئابوقلىرى نەنجىن بولك اوستىدىن آتدېنى ضرودم.
معتقدم قىزك ياپىدىنى اىي ايشە نە درجىبە قدر عقل ايرىدىگىنى آ كىلامى
يىدى. لطف، معصوم چهرەسى، آلا اىرى گوزلىنى كىك حورورك :

تورکجه قرائت

10

— أفنديم، بلنگه بر اخبار، بر اعمی، بر جوجوق باصافده آياغي قايار
ديه آنيوم؟ ددي.
جو كوچوك فيزك، دو درجه آبي قلبي و غشائي اولماست حيران اولدم.

ایضاح اہل بیت علیہ السلام، مولانا:

اون اؤن بر باشلاند - وار يوقدى - تعيب اديوردم - اعمى - ابي قلبي -
حمران اوابي

[illegible]

قرآن مجید

برگون تېلىكىنىڭ بىرى قورۇغىدىن بىر قاپانە مۇتۇلۇر ؟ خەنزۇلەر ئوردان قورۇلغۇنى جاپالارنى قورۇغى قاپانە .
 دېگەر تېلىكىلارنى قورۇغىسىز گۆرۈنچە تەجىب ئىدىمىز كىملىرىنىڭ مۇتۇلۇرى .
 گۆدۈك تېلىكى قورۇغۇ تېلىكىلارنىڭ ئورۇنسىنىدە چوق ئۇتايىر ، قەتئىيەتتە
 بىرەمەك :

« حقیقتاً قوروغۇڭ ھېچ براقاھىتى يوق! ئىش ؛ بىن قوروغى ئىسسىق كىيىمىدە داھا راحىت ئىدىيۇم . . . دېر ؛ دېگى تىپىكلىرى كىندى كىيىم ، قوروقلىرى كىيىمە تىنچىق ئىدەر .
فقط اورادە بولغان بىر ئىختىيار تىپىكى ، گودوك تىپىكىڭ جەھەتتىن ئاڭلايدىغىنىڭدا جاۋاب بىرر :

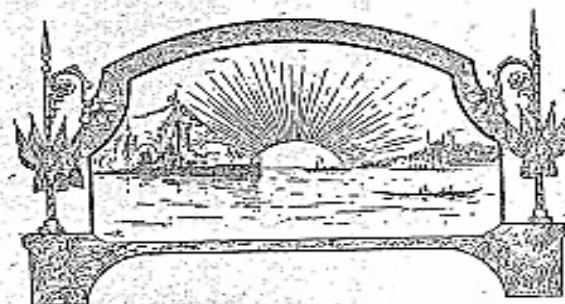
— بزقور و غمزی کہہ جگمڑہ سنک کی برقاہانہ قبیلہ امامیہ غیر تاجدارہ۔

تورگه قرائت

۶۲

دېرگن

اولو تاگري، بوشياڭلى اولگىسى
 ايشتە سىڭ ياردىڭكى بىكە بورا
 شىمدى حرز، يوق بر ناموس لىگىسى،
 بىزى ايشلەت، بىزى ترلەت، بىزى يور.
 ھەركىس بونى دېلە بور.
 ايشك كوزەل مېوۋەلىرى چوغالىين،
 عىسكىر يىتە جاتلى شاتلى كورولسون؛
 طوبراغىز دىڭىلىككە نام آلىين،
 بونك ايچىن باشىن باشە سودولسون،
 براغ كىي اورولسون.
 بىزە علم، بىزە صىمت، اخلاقى دېر؛
 بىزە شىبات، ايش سەوگىسى كىرەك دېر.
 چالشاڭلار، ايشتە كىنە ھېر ابرەد؛

تورگه قرائت

۶۳

چالشاڭلار گىرى قالش دېڭ دېر.
 بىزە ايشى سىن سەودىر؟

ھل علوى - چوچوقلار بىزە قىيەدەر

ايضاغ ايمېدېمەك فېكرلەر، سوزلەر:

اولكە - ناموس لىگىسى - ايشك مېوۋەلىرى - شاتلى عىسكىر - براغ، آغ كىيى
 اورولك - علم، صىمت (شاقارلە)

سؤاللار: عىلگىنىزى سەودىر، بىكەز؟ عىلگىنىز پوزىكى دېر؟ ھىرلىرى سەودىر، بىكەز؟
 دوشانلار بىزى بىكەز سەودىر، بىكەز سوزولش اولماز؟ بىزە ناموس سەودىر، بىكەز سوزولش بىدەر؟
 اوقى نامىل تىزىلە بىلەيز؟

تورگه قرائت

طوب ابدى تگير

«طوب» كوپك، تگيرده كدينك آدى ايدى. ايكىسى بر اوده، بر بار بولون بوردلردى. طوب، تگيردن داها بويوك ايدى، هر زمان تگير اذيت اينكدن قولاغنى قوروغنى ايضيرمقدن خوشلانيدى. زاواللى تگير حزين ميسالار، عادتا بالوايغى سسلر چيقارير، فقط مرحتسز طوب بوايگيلار، هيچ قولاق آسمازدى؛ تگيرى ردليگه ويا بر آغاجك اوست قاپيرغچه قادار قولالاردى.

بويالنگه اتي زمان گچدى، تگير بويوش، قوجامان بركى اولمشدى. برگون ينه طوب، خان طوب ييجاره تگيرى ايجه خيربالامش، باغچه قادار قاپيرمشدى؛ اوراده ييله ارقاسى راقابور؛ سالوب سالوب قوروغنى، شوراسنى بورداسنى ايضيربوردى. آرتيق كدينك بوتون صبرى توكنش ايدى.

تورگه قرائت

٦٥

قارشينده كي قابلانده اولسه اوسته آتيلاجى، كندى مداخله ايدى. قاجقده ايكن بردن بره يوزى دوشانه چيوردى، آغنى قالدبرارق پخيمنى كوستردى، ظالم كوپك ايتلدى، يوزى شيدىله طيرمالادى. او آندى تگير كوچوك بر آرسيلان هييتى آلتى ايدى. طوب ايسه آلتاقلره عتسوس بر فورقائيله، آخى آخى اولودقدن مسوگرا، طابانى قالدبروپ قاجدى. اوگوندى بى تگير راحت راحت ياشا ييلور؛ طوب اوگرا اوزاقدن ييله خيرالامبور.

ايضاع ابدى تگير، سرنل:

اذيت ايك - حزين حزين - صبرى توكنش - كندى مداخله. ايك - ظالم - خان - آرسيلان - آرسيلان هييتى.

سؤاللر: طوبك قرئاداسنى تگيرى طيرمالاماسنى بگندىگىزى؛ طوب بارسيل بر قرئاداشدر؟ بوودكدن مسوگرا بكرلكلوه ساليرماسنى بگندىگىزى؛ طوب مامله لايى دگيليدى؛ آلتاقلر اورغان اولوردى؛ كوچوك وضعيف بر قرئاداشه اذيت ايك آلتاقلر دگيليدى؟

تورگه قرات

٦٦

گووه دجینلر

کلیک زده چنتلک آلیسته گیدم، اوراده کی گووه دجینلری سیر ایدم :
 گووه دجینلر نه گوزله، نه سوغلی قوشلردور ! بعضیلری سیم بیاض،
 بعضیلری ده سیم سیاه دور. فقط آلاچالی، بوز، تکی اولانلری ده بک چوقدور.
 کیسی تپلی، کیسی پاجالی، کیسی ده هم تپلی هم پاجالی دور.
 بعضیلری طلوس کیسی قوروقلری آچار، پیلازه کیسی بوقاری به قلدر برور.
 گووه دجینلر انساندن اورککلر، قانچازلر.
 بری برلریله بک گوزدل گچیررلر، آزالرله هیچ قانغا ایتمزلر.
 ایسته دورت یش دانه سی قاندا آجاریق اوزاققره اوچدی. مرقاق ایتمه ییگیز
 اونلر بر آز گجه کدن صوگرا تکرار برلرینه گه چکلردور. گووه دجینلر هیچ
 بر زمان یوللری غائب ایتمزلر، بووالری شامیرمازلر.
 گووه دجینلرک برنوعی وارددوکه بوستانچلیق ایدم، بونلر بووالریندن اوزاققره
 کوئوردوله کدن صوگرا بر اقیلرلر، اوراده جان اوچاری بووالرینک بولوندی بملکته
 دونلر. باجانلرینه ذیا قانارلرینک آله اوچاق بر مکتوب باغلایمیر...

تورگه قرات

٦٧

طیعی او قده برابر گچیررلر؟ بویله لکه انسانلرک مکتوبلاشماسته خدمت
 ایدمزلر.

تلسر تلغراف ایجاد ایدیلدن اول بوستانچی گووه دجینلر بوبوک خدمتلر
 کوئوردولردی، محاصره آلتده قالان قلعهلر باشقه مملکتلرله آتجاق گووه دجینلر
 واسطه سیه خبرلرله ییلرلردی.

ایضاح ایلمه بک فکملر، مترلر

تپلی - پاجالی - طلوس - اورکک - بوستانچی گووه دجینلر - ایجاد ایتمک - تلسر
 تلغراف محاصره خبر لندک، مکتوبلاشتی.

مترلر : گووه دجینلری طلوس سیکیز؟ سهوهم سیکیز؟ بزم مملکت زده گووه دجینلری
 نره لردم. بسلرلر؟ کسرلری؟ قانده لی قوشلری بیدور؟

تورکجه قرائت

مارافقور

مارافقورم بن ایش کون دد...
 چالیشان خرابیشی کوردور.
 انسان ایچین سنعت چوقددور،
 ایسایه جق ایش یوقددور،
 ایل ایشلر ایشم اوردور،
 آللرم بزر برر
 کچرلر هرگون ائندن،
 اونلری پک سودهیم بن،
 اوخ! سهوکی آللرم،
 بن سزی هرگون بیلهیم،
 تزکهمک بریاندور،
 هپی دورور سیرا سیرا.

تورکجه قرائت

برنجیم، بردستم وار؟
 برقاچ دندم، کوستدم وار؟
 اوچولدم، برگلدم،
 گونیدلم، جندولدم،
 قیفتاچلدم، کریمتم،
 هپی مکهلدنیم،
 چکیچ، تورپو، کسکی، قلم،
 ملودنا، بورغو... بوتون آلزم،
 آودانقلردور، — هپدی،
 ایش باشه برآز شیدی.

تولی لکرت - شریین

یکی سوزلر

آل ایشلر ایش اوردور - ترگاه - آلزم - آودانقلر -
 اختار - چوچولر - آللرک کندیلری گوسترمه چالیشانلردور.

بارام

یوگله بزه نه قادار تأثیر ایدوردی، بارام دیمک یگی آلبه لرم، یگی اویونچاقلرم
 مانک اولقی دیمکدی، آتوابلری، آتاق قایلری بزه عرفه گجهسی وربرلر،
 قندل اویونچاقلری بارام صباخته قادار صاقلارلردی، اوکیجه حدیه لر بزی قوغزله
 یانازدن آلیر، صباح آلاچیمز اویونچاقلری ده دوشونه دوشونه اویوردق،
 والدمن هر صباح بزی گوجلکله یاناعزیدن قالدیررکن بارام صباحی
 کوزلریز شفته برابر آچیلیدی، کیجهک گوملنگیزله، بالین آتاق، بابامز..

تودىكە قىرات

۷۰
 ئامانمۇ قوشار ، اولارنى قوشاقلار ، پاكىتلارنى آلدىق . آچارىكى ، نەخلچانلار
 نەپەردەك چارپىتىلدى !
 بوقونۇڭ ئىچىدىن چىقىپ بىر قارا كۆز ، بىر ئايلاچى ، بىر بىگە ئامبىل
 ئامبىل ، ئامبىل سادىلەردى !

يېڭى سوزلار :

تاتىر اىك - مەككە اوتى - مەككە كۆي - كىچەسى - كۆزلىرى شەككە بىر بىر آچىلدى -
 خىلچانلار ، پەردەك چارچىلدى
 سوزلار : بايراملار سۆزە سەۋەبىڭىز ؟ چىن ؟ ۋالەكۇر ، پەردىڭىز سۆزەلەر
 خەپە ايدىلار ؟ اوغلى سەۋەبىڭىز ؟ ۋالەكۇر ، پەردىڭىز سۆزە خەپە بىرەمەنى اولە
 چە اوغلى سەۋەبىڭىز ؟

يېڭى اىم لايىك

تېلىكى ايله لايىك آرقاش اولمىلدى . بىر كۈن تېلىكى لايىكى چىكە دعوت
 ايتدى . لايىك پودىقنى قبول ايدەك تەين اولغان كۈندە تېلىكىنىڭ اۋىنى
 كىندى .

تېلىكى مەفرىنى قارشىلاى ، باش سىدىرە كىندى ؛ يەك ۋەقە كەلچە :
 « چوربا پەردەكۇر . » دىمەك يەك اوداسە كۈتۈردى .

پەردە كىتىش بىرچاننى واردى . چوربا اودا پە قوتۇلدى ايدى . تېلىكى « لاپ »
 لاپ « چوربا يېرىكى لايىك دە غاناسى چانغە دالەردى ، فقط طاباق چوقۇر
 اولمادىنى اچىن بىر پودەم بىلە چوربا اچىمەدى ؛ ايسىز ايسەمىز آچ قالدى .
 كىندىكى تېلىكى :

« انشاالله پەردە پەردەكۇر » دېدى .

تودىكە قىرات

۷۱

تېلىكى پودىقنى تەين اولغان كۈندە لايىكىنىڭ اۋىنى كىندى . لايىك
 مەفرىنى چوقى اكرام ايتدى . نەپەت يەك ۋەقە كەلچە اۋىنى يەك اوداسە
 كۈتۈردى .

لايىك چورباى دار ۋاۋۇن بويىنى بىر يەك اچىمە قوتۇلدى ايدى . كىندى .
 يەككە باچاقلىرىنىڭ اوستىدە دوراق ، اۋۇن غاناسى قايىك اچىمە سۈقەدى ،
 چورباى رەخت رەخت اچىمىدى . تېلىكى ايسە قايىك اچىمە بىلە پەتەمەدى ؛
 آچىلدىن آچىلدى بىرۈنەمە ، اۋىنى يەك اۋۇن .
 دىمەك سۆزەك چىقنىن امانسۇر كىلدى .

ايضاح : بىر بىرەك فەكر ، سوزلار

مەفرى ، باش سىدىر - باش سىدىرە كىمەك ، اۋۇن - دعوت ايك - اكرام
 ايك - آچىلدىق ۋەقە ، يەك اۋۇن - دىمەك ، امانسۇر .

سوزلار : تېلىكىنىڭ لايىكە مەملەسى بىكەندىكى ؟ سۆز مەفرىڭىز بىلە بىرۈن
 اۋۇنەمەكۇر ؟ نەۋسۇر . بىر تەن مەفرىنى ۋە مەككە اولۇرسە اولۇن بىلە اۋۇن .
 اۋۇنەمەكۇر ؟ لايىكىنىڭ تېلىكى ايتىدىكى قارشىلىقى بىكەندىكى ؟ دىمەك چىقنىن امانسۇر
 كىلدى . نەۋسۇر ؟

تورکجه قرانت

مختصری محافظه ایچون و طایفه لرین چوقه در . بونلردن بری تمیزلکه چوق
دقت اچلکدر . یوزمیزی ، یوزمیزی آل و ایاقلریمیزی هرگون ، حتی ممکن ایسه ،
کوندن براق دفعه بیتماق لازمدر .

تکبیل و چویمیزی ایسه هفتده برکزه اولسون صیاق سو و سابون ایل
بیفامالی یز . بوی ایلارسیق تردن کیرلرین وجود یز . تمیزلرینه صحت و راحت یز
کیر . هر یقالدقدن سوکرا و چویمیزده بونک ریختلک بر ساغلاماق
دویمیزی یز ؟ هر صیاق آبدست آلدقدن ، سوغوق سو ایل قوریمیزی ،
یوزمیزی ، باشمیزی ، بون و کوکیمیزی بیقادقدن سوکرا ایچمیزده بر قرح ،
وجود یزده بر چوپیکلک حسن ایچمیزی یز ؟ ایش کورمه ، بورومه ، قوشایه
دایما حوسلی اولما یز ؟

بیفامان انسانک جلدن بر طاقیم قیزلقلر ، سولجیلر ، حیوانلر حاصل
اولور . جلدیمیزک تمیز و ساغلام قالاسی ایستیمیز ، اوقی دایما تمیزلیمیز .
شوقی اونو تمیزلیمیز ، یوزی ، کوزی ، وجودیمیزک هر طرف یاره . بره ایچده
قالان بر چویمیزی کیسه سومز ؛ هر کس اوزدن قاجار ؛ اویله مردار چویمیزی
یک بدخت اولور .

سوغوق صودن قوروقی ساغلام و قوتلی بر چویمیزی ایچون نه قدر عیدر !
سوختک ائک بونک یاردیمیمیز در ! انسانه نه اناقلر ، قوتلی قولار ، ساغلام
بر کوکوس و برر . صحتی سون صون ده سهوملیدر .
یمکدن اول معلانا آلریمیزی بیتایمیز ! طیرناقلریمیزی دایما ائی تمیزلرینه .
بیلیمک ایچین دایما قیصا کیمیز .
سوغوق صو ایل صاف هوا طایفه لرک ائک آیلری در .

ایضاح ایدیمک فکره ، سوندر

صحت - محافظه - وظیفه - حسن ائک - بخش ائک - سو صحت یاردیمیمیز در !
عادت ، نادت ائک - طایفه .

مؤالفر : سز تمیزلکی سهوملیمیز ؟ یمکدن اول آلریمیزی بیتایمیز ؟ یمکدن
سوکرا بیتایمیز ؟ ساحلری آبدست آلریمیز ؟ نه یاریمیز ؟ بوندن سوکرا ناصیل
حرکت ایدیمیمیز ؟

ایضاح ساعتمز

یزم ائکی ساعتمز
بران دورماز حرکتدن ؟
« قبل قبل دورمایمیز ! »
دیه اودر اختلاط ایدم .
« تیریق تیراق ، تیریق تیراق ! »
« عیب ، عیب ، چالیشماق ! »

و غلغلهدن ساعتمز
نه یورولش ، نه اوسانیش !

تورگه قرانت

۷۶

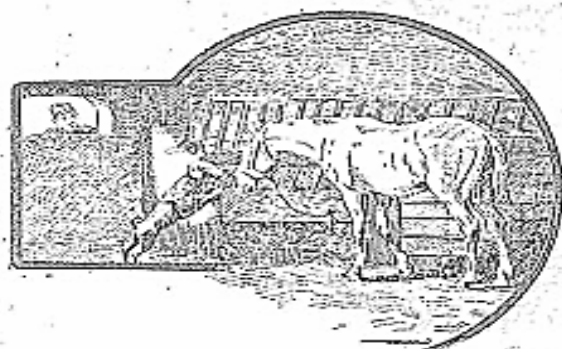
زاواللحق قىتىن يالگىز
 او كىرورگە باقلاغىش
 « تىرىق تىراق » تىرىق تىراق ۱
 « غىب » غىب » جاليشماق ۱
 شو اختيار باغتىز
 نىم ائىسى ارقا داشىم ؟
 اوتىگە باش باش يالگىز
 بولۇنقىدىن خوشلاتىم
 « تىرىق تىراق » تىرىق تىراق ۱
 « غىب » غىب » جاليشماق ۱

ايضاح ايسىلجىك فكىلەر ، سوزلار

بركەن حرىكتەن دورماز ، مىچ دورمادىن حرىكەت ايدىيەسى . ايشلار ايتىك . وطنە .
 تەپرىلىش ئاۋسانغىش ، پورولاشىش واپسانغىش . باش باش .
 مۇالەر : سىزك اۋىگىزدە ، پالاساقت وازى ؟ ساعەت مىچىدىن بىشى ايشلار ايدىيەسى ؟

تورگه قرانت

۷۵

ايكى دوست

باغچىلارنىڭ بىرى ئىزىنىدىكى خاۋوجىلارنىڭ اكسىلىسىدە اولدىنى گورمىش ،
 خىرىسىرى باقلامق ايسىتمىشى . اوتىك باغچىن بىر خىلە ساقلاشەرق قاينىك
 ارقاسىدىن كوزىنى تەلەپە باشلار ، ائىلە برىسوبا ائاماق دە اونوتماز .
 براز سوكرى خىزىمە كىندى كوپكى قىندىنىڭ كىرەدىكى گوروز ؟ بوس بونون
 سراقە دوستىر :

قىندىق دوغرو خاۋوج بىيىنىتە پاتاشىر ، آغزىلە برىخاۋوج آلارق دىشارى بە
 چىقار . باغچىلار دە ياداش ياداش ساقلاشەرقى بىرەن آيرىلارق اۋى تەقىبايدىر .
 قىندىق ، داتشا آغزىلە خاۋوجى اولدىنى سالدە ، ايلرىلە بەك آخىرە كىردىر .
 ارقادىن بىشىن باغچىلار آخىرە كىرمەن اول كوچوك خىجىردىن باقار ، غايت
 ؟ غىرىپ قۇمۇر برىلەشە قارىشىدە بولونور :
 كوپك ، آخىرە باغى بولونان خىست ائىك پاتە كىدەر ، آياقلىرى يىلگە

دایار، آغزنده کی خاووچی یئلگک ایچنه راقیر ومنتوتله گودولک قوزوغنی ساللار.

خسته آت خاووچی غیجیر غیجیر بیرکن فیدایق دیشاری به چنار؛ تکرار
غزیه گیده رک ایکنجی بر خاووچ آلوب گتیریر. بونی اوچنچیلی، دوردنچی
وینچیلی تعقیب ایدر. هر دفعه سنده قان که خسته قانی بولاشنه خاووچی
ورده کدن سوکرا، ناسیل منوی سگ؟ دیک اینته بودگی قوزوغنی
ساللا بودی.

باغچوان بوخالی گوردوخه سوبانی آلدی، خیرسری هیچ جزالاندیرمادی
سنی اوکا مکافات بیه وردی؛ اوکوندن اعتباراً یکنی جوغا کدی؛ چونکه
دوشوندی که:

«باشقارلی دوشون، خصوصیه خسته آرقاداشنه بوقادار آبی باقان بری،
کوبلده اولسه، آبی معامله کورمه به مستحق در».

ایضاح ایریزمک فکر، سوزلر.

گوزملیک - غریب، مؤثر، لوحه، تعقیب ایدم - قانی بولاشی -
مکافات - مستحق

مؤالفر: من خسته آرقاداشلریکزی زیارت ایدیورمیکز؛ اولره خوشلرته
کیده چک شیلر گوتورورمیکز؟

آغا بک

مصطفی اون ایکی اون اوچ یاشلارنده در. هنوز سوتدن کیلمش، کوچولک
برقاردهشی وارد. عیاره والددری ایسه برقاچ هفته اول وفات ایتش ایدی.
شیمدی مصطفی، برآنه گبی، اوده قالیور، چوجوغه یاقیور.

باباری چیفتی در، هرگون تارلارده چالیشیور. مصطفی آتش یاقیور،
چوجوغک سوتلاجنی یشیریور، سوکرا سه وئلی یاوروی قوجاغنه آلاق
قاشیق قاشیق یکنی یشیریور؛ آغزینک بائاماسی ایچینده چوق دقت ایدیور؛
قاشیق اوغلایور، تام ایلجاق، چوجوغک آغزیه ویریور. اوشوسی کدیکی
گوردوخه اون یواشجه چک گوتوروب یاناغنه یانیریور، یوزی نیم بر توبلنده
اورتوبور، کندی ده اولک دیگر ایشلری کورمک ایچین باشقا طرفه چکیلیور.
چاناقلری ییقان، یکنی یشیرن، اودماندن قورو اودون طویلايان حب

۷۸

تورگى قرائت

مىسلى دۇ . چوچوڭ بۇلغى سىقايان دە اودۇر . مىسلى كۈچۈك قارمىشى
ايچون سادە پراڭلىك دەگىل ، تام بىرۋالدىدۇر .
ياوروچى دە مىسلى شىمدىن مەلۇم بۇرۇن سەيپۇرۇن مەزىمان ئاغىنە ياقلاشدىغى
خىس ايتىپ كۈلۈپۈر ، ئالگىزلىرى اوڭا دۇغىرۇ اوزاتىپۇر .
ايشە بۇتېم مىسلى ئايغىتار ايدىپۇر .

ايضاح ايرىملىك فېكرى ، سىزلىر :

دوات اڭك - ياۋاش ، ياۋاشىچە ، ياراتىمىچى - ايلى ، ايلىچى - ياۋرۇ ، ياۋرۇچى -
تېم - بىختار اڭك .
سىزلىر : سۆڭ كۈچۈك قارمىشكۇر وارى ؟ اوڭا باقىپۇر ، مىسلىر ؟ والدىگىز وارى -
اوڭا ياردىم ايدىپۇر ، مىسلىر ؟

۷۹

تورگى قرائت

مەنەنە كۈسە مىخال

بۇندى بىدى غىزىر اول بروسە ايله سىقارە تېرى آراسىندە ياكىز ايلكى
يىگىت ئاسى آيلىپۇزدى ؟ بۇندى بىرىك آدى «مەنەنە» ، «اۋىر بىگىلى» كۈسە
مىخال ، ايدى .

مەنەنە مىرد ، اصيل ، شىجىم بىر تۈرك قېرىمانى ايدى ؟ كۈسە مىخال چىسور ،
قورماز ، چىلەكاز بىر دۇم تىكفۇرى ايدى . بىر قاچ سىمەن بىرى ، بروسە
قورماز دۈملىرى سۈگۈن طرقلارغا كۆلۈپ بىرلەشكەن تۈرك قورمىندىن قورقۇنە
پاشىلاشلىرىدى . اوتلىرىك ھىچ بىرى ، ايتىپ اۋرۇلغۇرول بىگىلى اۋغىلى
مەنەنە بىگىلى شىرتى چىكەمە بۇردى ؟ بۇ چىكەمە بىلەن آراسىندە ئۆزۈم كۈزە جارىيان
«مىرمن قيا» تىكفۇرى كۈسە مىخال ايدى . ھەر بىر جەلپىدە ، ھەر بىر جەلپىدە
قورمانلىقلىرى آيلىپۇر ، قىزلى «مەنەنە» ئامەنە ئايىلان دىستانلىرى اۋقۇرۇلغۇرى ؟
كۈندىن كۈنە كۈسە مىخال آدى اۋتۇتۇلۇپۇردى . كۈسە مىخال بۇش ئىلى
شېرتى قىستاپۇر ، بىر چىلە ايله مەنەنە بىكى اۋلۇزۇمەن دۈشۈتۈپۇردى .

تورکجه قرائت

برگون عثانينك بر دوكونده اولدين ايتيندي ؛ يانته بر قاج سلاحتي
آدام آليز ، دوكون اويته گيدهر صاحبي چاغير بر ، عثان بنگك تاسلييني ايستر .
ناموسلو دوكون صاحبي شاتلي . بياقيرزي تسليم ايتيز ، بالهكس كنديني كوسه
ميخالك باصقيتدن خبردار ايدور .

عثان بك ، دوكونده حاضر بولونان قارده شاييله برابر ، آرسلان گيبي
ديشاري سكيوتور . هر ايكي سي قيليچلري سكرلر . كوسه ميخالك آداملرني
قاجيرلر ، كنديني اسير ايدورلر . ايسته بوقهرمان گنج ، بو نامدار عثانين
بزم دولترزي قوران ، بزم اسيني وادگار براقان ، عثان غازي ، دو .

سوكود قاضي

كوسه ميخال بو صورته اسير دوشدكن سوكر ، عثان بنگك طيبي
كنديني اولدورده چكي تن ايدوردي . فقط عثان بك حيج اوله پاچادي ؛
آنه دوشن بوجان دوشانته حياتي باغيلاوي ، و صولك درجه آبي مامله ايتدي .
كوسه ميخال بو عاليجنابلق قارشيتد . كندي كوچوكلكني حسي ايتدي ؛

تورکجه قرائت

اولدن سوكر عثان بنگك آقاي آرقاداشي كنديني اولدي ؛ دين اسلامي ده قبول
ايدوك دولترزي قورولاسنه و قوتله نيمسنه چوق بويوك ياردهلري دوقوندي .

ايضاح ايرلرله فكرلر ، سوزلر :

عصير - ييگيت - اميل - قهرمان - شجيع - چورده قورناز ، حيله كار - تكمور - چور -
دستان - شاتلي سافر - تسليم ايتك - بالهكس - خبردار ، خبردار ايتك - سكيوتور - وادگار ،
وادگار براق - بو صورته ، بويلا ايتك - عاليجنابلق - دين اسلامي قبول ايتك .
سؤاللر : عثان بنگك حركتي بگنديكزي ؟ سز اوله بديكز كوسه ميخال اولدوردي
ايديكز ؟ چين ؟ - سزه خالق ايدن بر آدمه نه يادرسكز ؟

بشيل بونجور

وار بر يشيل بونجورم ؛	بن بر كوچوك چوچورم ،
روسي وار ؛ آبي و شيلير	اوستده بر كوزل قيز
بر باراق طونار آلي ؛	دامغانيله بزملي ،
بر آبي ييلدز ، آبي حلال ؛	بر باراق كه رنگي آل ؛
هم اوپدم ، هم آغلادم .	ايك گوروشده آكلادم ،
قيز : طانيدو بن آبي	بونجور : اسلام وطني ؛
پورده يزي بگشش ؛	حييتدو بزم نش ؛
قورناوسه يدي تاملما ؛	آه ! بوقيزي زنجيردن
بر قهرمان آلاي ؛	آه ! بويلا بزملي آبي ،

تورگه قرائت

آلېوب كوځه يوكه لښك : آه ! نه زمان يورېك ،
يورويېك اېلېرى ، يو يو ته چك تودكېرى !
چو چوق دېلېسى - شيا ځوك آلې

پكې سوزلر

پوښتوق . ياراق . آل ، پېيل ، آق . حلال . اسلام . وطن . حریت . تمام
مؤالفر : وطنېزى شهوړه پېكېز ؟ فوټكه نه پېسى آرزو اېده پېكېز ؟ يار افغزى
يوكله لښك اېستې پېكېز ؟ نه پېالى پز ؟

پېرېډ
اسم نه در ، بېلك ياقام ؟

نېم پوزم نېم بېاش ، بوس پروا ولاق در ؟ يازېق كه آلف آلف فشانلرى وار .
برى قېسا دېكېرى اوژون اېكې پارماق ده دانا يوزمده كې فشانلرى كوسته برى .
كندېم قاتقوب دولاشام ، برېمې دگېندېرم ، حال يوكه انسانلر چوق دغه
نېم اېچېن « اېلېرى گېندېور » دېا « كرى قالىور » دېرلر .
دېلم پوق در ، قونوشام ؟ فقط پاشادېمې ، اېشله دېگې خېر وېرېرم . هم
پالځېز گوندوز دېگل ، كېچده اېشله درم . بران بېله دېكېندېم . بعضاً خست لاندېم ده
اولور . حله چو چوقلر دوقونورسه اوساعت كېنښلېږم ، اېشله پېم اولورم .
اوژمان هر كېس تلاش دوشر ؟ نېك كوزلځلې بر دوقونورده گونودورلر ؟ اوده
نېم اېچېمې آچلر ، نښترلر .. سېورى آتارلر عمليات يابار ، نېم آقې اېده در .

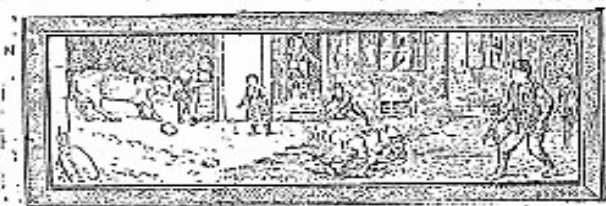
خستەنم زىمانىدە ئۆيىزدە بونون ايشلار يۈزۈكى كىدەر: چوچۇقلار كىچىك يانار
كىچىك قاققار، كىچىك مەكتەپ كىدەر. ائىدى واپورنى قاچىرىز، خانىم تىكى وختىدە
جانىرلا ياماز.

دوختۇردەن دوندىگىم كىيى ايشلار يىنە انتظامە كىرەر.
گۈرۈم، سىزى چوچۇقلار، اسمى بىلەن، باقىم!

ايضاح: ايسىلەشكە فەكرلە، سىزىلر:

اَلتُ اَلتُ ايسىلارنى وار - برآن دىگەنلەم - بىغى - ئىشقىل - آللىر - عىليات
بايقى - انتظامە كىرەر.

سؤاللار: بىلەنچەك ئەلۋىلەتنى آڭلايدىكەنمىز؟ يۈزىدەكى اَلتُ اَلتُ لىنارلەردە؟
اوتتاشلارنى گۈرۈم ئېنى بارماق ئەدەر. خستەنلەرنى زىمان ئەدەن ايشلار يۈزۈكى كىدەر؟
ايشلەشكەن زىمان ئەدەن ھىمى انتظامە كىرەر؟

ھىسور بىرچۈمىز
اشتۇردە محاصىرە سەندە

سوك بالقان عىارىيەستەم قاراداغلىلر اشتۇردەنى محاصىرە ايتشلر، قىط
عسكىرلەردەن قەھرىمانچە بىرمدافىە گۈرۈمىشلەردى. بو محاصىرە ائىنسىدە بالىگىز
عسكىرىز دىگىل قالدىلارنىز بىلە بۈيۈك جىسارت قىتانت مائاللىرى كۈستىمىشلەردە.
اومدەش بومباردەمانلاردا شەرك بۈيۈك بىرقىنى قاراداغ گۈللەلرى ائىندە
قالىپور، خانىم مەرىپەلر جالغى شىرقارلر قەلەرىندە احابىت ايدىيوردى. بوھىنگابەدە
سوقاغە چىقىش دە، اۇلك ايجىدە قالىق دە تەلەكلى ايدى. قىط كىيە بۈيۈملر
پانلاركن بىلە تالاش اچە يوردى.

بىرگۈن اون، اون بىر ياشلارندە كۈچۈك بىر چوچۇق خستە پانان ھىرەستە
سوت ائىق ايجىن سوقاغە چىقار؛ سوت صانانلر بىرچەرىك ساعىت سادادە،
دىگەر بىرچەدە اوتۇرۇپ يۈرۈلدى؛ بوغچە ايسە دوشىن گۈللەلرى ائىنە دوشىن
اڭ تەلەكلى مەنقىدە داخلىدە ايدى.

چوچۇق، ائىندە باقراچى ايلارلە يۈزدى. سوتىنىڭ اۈيە يگىرى اوتۇز ادىم
قارار بىر قالىش ايدى؛ بىردىن سوقاغەك اورتا تە بىرگۈلە دوشەرك پانلار!
دەشتىن اوردادە بولۇناتلرڭ ھىيى بىرە قاپاندى؛ چوچۇق دە دوشىدى و باقراچى
اڭدىن لىكى اۈچ ارشەن اۈيە غىرلادى.

۸۶

تورگە قىرات

اوبوسك مەدەنىيىتى گېجەكەن سوڭرا چوچۇق ئايغە قالدى؛ باقراچى،
 فەنى يەنە مەلۇملايدى. بىراق ئادىم ئوتتەكى سوتچىك ئوتتە گىدەك خە
 ھەمىرەنىڭ سوتى ئادى.
 سوتچى ئايە قارىسى قاينىڭ اوڭى چىقىش، كۈچۈك چوچۇڭ ئاتلاش
 اولەينى تەلەككى كۆرەشەردى.
 — غەلجىڭ، اللە شەر، اوبوس قورۇلدىڭ دېدىلەر.
 اودە جەننەت شەيخە جەناب وىردى.
 — بىرەك وىرسەن كە اوبوس، بىن سوتى ئامان پاتلايدى؛ يوقسە ھەمىرەم
 بۈگۈن سوتىز قالغۇچى ئىدى.

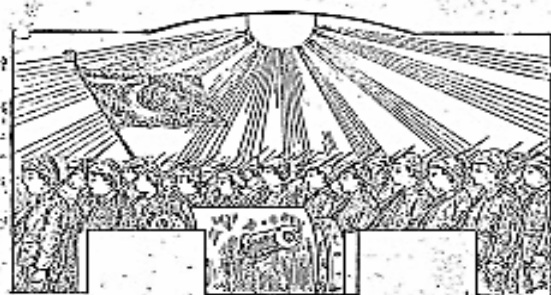
يېڭى سۆزلەر

مەھەر (قوشاق، بىر شەيىرى بىلەن ئاتكەن ئوردۇنك قوشاقى). - دېگەر
 نوزلاردىن بولمەكچە ئاتىلاش، سۆزلەر - دېگەرلەر (بىرلەشكەن) - جەناب - مەنەت -
 مەدەنە - سەن - مەرى، اوبوس - مەنەت - مەنەت - مەنەت - مەنەت - مەنەت -
 ھەمەنلەن مەنەت - باقراچى.

سۆزلەر: سۆز تەلەككى مەنەت كۆرەنەككى، تەلەككى ئاتلايدىككى؟ - مەنەت
 قورۇدەنەككى؟ بۈگۈن تەلەككى كۆرەنەككى ئولەككى قورۇدەنەككى؟ قورۇدەنەككى
 كۆرەنەككى؟ تەلەككى قورۇق لازىمەت؟ بولمەن، اوبوسىدىن مەنەتتىكى مەنەت؟
 اولەككى مەنەتتىكى؟

۸۷

تورگە قىرات

كۈچۈك عىكر
 كۈچۈك عىكر، سەلەككە
 قەرزمانچە ئايەلەر بوز...
 قەرزمانچە بوز بوز...
 • قەرزمانچە ئايەلەر! • دېيىدۇ!
 كۈچۈك عىكر، كۈچۈك عىكر
 ۋەتەن سەن خەدەت ئىستە.
 ۋەتەن ئايەن چەككە
 ھەككە؟ بوز بوز ھەككە؟
 ۋەتەن دىككە ئايەككە دىككە،
 سەن ئايەككى نەمەنەككى؟
 كۈچۈك عىكر، كۈچۈك عىكر
 ۋەتەن سەن شەفەت ئىستە.
 تونۇق ئىكر

يېڭى سۆزلەر

يەنە - قەرزمان، قەرزمانچە - ئايەككە - شەفەت

تورگه قرائت

بونلر بويله گدييوركن -

بولك دونگنده بردن

برى دوردى برى ضرورى :

- نه به دوردا ؟ داوران بر آرز ؟

• بويلي قسيمي بولده دورماز . •

دورديتك اسلي واردى ؟

بردن كوزلري قاراردى !

برده قوجه بر كستانه ...

- هايدى بولداش ، آخبر آخبر ،

بول بورومكلا آيئير

آنج كوزلورده قولاق اولماز ؟

كوزى كستانده ؟ قورماز ؟

آداوردى برهانه ...

- هايدى قوزوم بر بورومكلا !

- سن بورومكلا بن بنشيم .

اوتكى ايشي آگيلدى ،

قوشدى كستانه آلى .

- براق اوني ، بوقه ... -

بن كوردم ، آلدوم او كجه دن ؟

كودن بن - - - آلانده بن ! •

بريسى بر برى باقار !

جب كورولتو بوندىن جيقار

دبركن قاوغا ايچين ايچين

تورگه قرائت

آتشلىدى ، آلهولدى ؟

آپه ي طوقا ، سبلله يئلىدى ؟

دو كولوردى بلكدده قان ،

بركت ورسين آرقادن ،

باشى صارىقلى برخوجا

حضر كى پيشدى ده

بردن كسلىدى عريده .

خوجا ضرورى ، بريكيلر

اولانلري بربر

سويله ديلر دوس دوغروجه .

نه كورولتو ، نه پاتيردى ،

خوجا كستانه ي قيردى ؟

قاوقلاردن برى

بر بويلي به ، ديكري

اوبرينه اوزاناداق

ايچنى كنديسى ييدى ؟

صوگرا ! • هايدى ، بويورك ! • ديدى .

بويليلر قالاقلاديلر ،

قستلري آلديلر !

نه كوز قالشدى ، نه قولاق ...

آ ككلايانه بوغبرتد :

آز طمع چوق زبان و بربر .

توفيق فكرت - شرمين

۹۴

تورگىگە قىرات

قىل آۋە دۈندۈگى زىمان ، قازغان ، ساجى . طرفىدىن مەنەن ايدىلەر . زانى
تەبىر ايدىلەش اولەينى كۈرۈلۈر ؛ تەكرار قىلە تەلىم ايدىلەرك بىرەنە قالايجى .
كۈندۈر ياپىر .

قىل بولە ، قالايجىنىڭ بوسىر . قولاي . قولاي مقصدىنى آڭلاپامايچىنى
دوشونۇر . ۋە مەننى افادە . ايتىك . ايجون . بىرەنە بولۇر ؛
بىرچىشەنك يانتىن كىچىركىن قازغانى سۈايلە دولدۇرۇر ؛ قالايجىنىڭ يانتە
كەلگىگى تىگى قازغانى ياشىك اوزدەرتە طوتار ، دىكىدن آقان سۈايلە ادامىڭ
سۈرتى كۈزەلجە ايسالار .

قالايجى ايجون بولدىن داھا كۈزەل بىر ايشىپاخ لازىم دىگەلى . دىخال آقان
برى اىچە لەپىلەپەرك قازغانى دىكى قىلش خورمۇلۇمەنە آسدى ، ساجىڭ اۋىتە
كۈندۈردى .

بىكى سۈرلەر :

دىكى - اىما ايتك - تەبىر - خورمۇلۇم - مەنەن ايتك - مەنەن - افادە ايتك - لەپىم ،
لەپىلەمەك .

تورگىگە قىرات

۹۵

مۇم ايلەنە مەكتەپ

ۋە قارەشەم تىزاد .

بىلەك بىر بۆرەنە نەقادار بىدجىت بولۇپ بوردۇر اكون كىچىمە يۈدكە خانى دوشانلار
مىلمانلاردىن بىرى اورمانلار ، دوگمەنلار ويا زىندانە آتەسلىلار . داغلۇدە
جۈيانلىق ايدەن مىلمانلار بىشە ، اوتۇر باقلايۇپ يا آتەسلىلار ويا سۈنگۈلەپۈرلەر .
بىر شەھەدە كىلەر ھەر كۈن جامىلەرنىڭ قەلەندە علم بىرەنە خاچ كۈرۈپۈر ،
اۋدان بىرەنە چاڭ سىلرى ايشىدېيۈر .

ھەلە زاندا دىمال مىلمانلار تورلۇ تورلۇ ختاتلار ايدىيۈرلەر ؛ داياق آتەسلىلار ،
يادالىرى آتەسلىلار . اسكۈپىدىن آتەسلىلار بىر خىرە كۈرە سىرلەر سىلطان مىرادىڭ
تەبىسى بىلەن آخىرە چەورەمىشلىر . الله سىزلىدە بىزەدە يادۈنچىمىز اولسون .

قارەشەك

سەد

بىكى سۈرلەر :

بىدجىت ، بىدجىت ، بىدجىت - آتەسلى - سۈنگۈلەمەك - علم ، خاچ - اۋدان - ختات .

تورگه قرانت

عتمانلار ك صالدارلار دم ايلير بگيشي (۷۵۸)

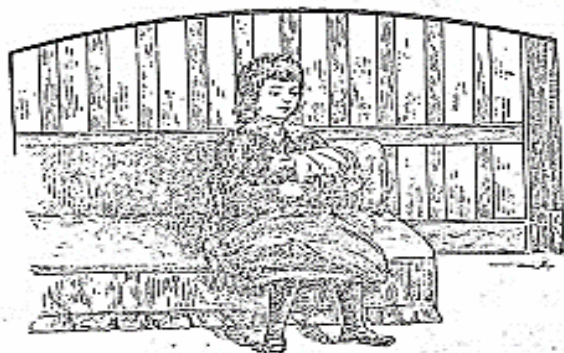
ايكيني بادشاهلر ساعلان اورخان زمانده ايدي ، شهزاده سلجان پاشا
روم ايليريه گچسك ، او طرفده مملكتلر آتاق ايستوردى . اولاه اورانك
احوالى آكلالاق ، يوللرى اذكرهك ايچون ياندهكى شايطلردن « آجه »
و « قاشل » بگلري مامور ايدي . اولار ، چاقاق قلم بوغازينك بركانرته گندك
اوراده برصال ياپديلر ؟ ياتلرته برعقدار عسكر آلتلارق بوساله ينديلر ،
بونگهده بوغازك قارشى ياقسینه گچيديلر . گلبوليدن بوغازى برعقدار (چنك)
استده برقلمه واردى ؟ بو قلمه نك جوارينه چيغيديلر ، كچه ده ين باغلر آراسنده
بروم بولديلر ، اوق ياقالابوب صاله آلديلر ، و كرى به دونهك شهزاده سلجان
پاشانك يانته كتيديلر . سلجان پاشا بوردومه چوق ياردوردى ، اوده قولاغوزلق
ايتمه راضى اولدى .

سلجان پاشا بونك اوزدريه بوبوك برصال ياپدردى ؟ قوش كيشي ايله بوساله
يئنهك روم ايلي ياقاسته گچدى . اوراده تدارك ايستى قاييقلرى گوندهك
اوچ برك كيشي داها كتيردى بواگوچوك عثماني اوردوسى سوگرا ، « اودكوكلك »
و (آكاسيل) قلملرني هجوم يله خطا ايستى ؛ ايسته بوغازى بوشورمله سال ايله
گچيش اولان بور آووج عثماني قهرمانلرى قوجا روم ايلي يانته قش
ايدن اوردولر برك ييشدارلرى سايبير .
مشؤم بالقان عماريه خنده بولنلار بواكاسيل موقعه قادار گلمشلردى .

يكي موزلر

قولاغوز - قش ايلك - ييشدارلار - مامور ، برى مامور ايلك - بوغاز ، بوغازك
ايكي ياقسى - قلمه - موق

تورگه قرانت

ملكه قوزدوسى

ملكه دون بر قوزو
يايدم اسكى منديلدن ؟
اوق اوقادار سودي كه
دوشورمه بور عيج آلدن ؟
سايسته قوزونك
ملك شيدى بر آذر منون .
يايديم شى بر قوزودن
ياشايگزه بور هرشيه ؟
لاكن بوياصرى بوموشى

بک خوش گوردندی ملکه .

ملکم شیطان دگیلر ،

نادره گنز قاپور بر :

توفیق فکرت - شرمیندن ممرز

یکی سرزدر :

قوزوسنک سایه سنده - قوزودن باشا مرشبه بکزمه بور - قانی ، قاپور بر .

مطالعه

بر آفتام اوزدری حکمت مکتبدن اوه گلهدیگی زمان یاغور یاغیوردی .
اودنالبی قارارمش ، قسوتله دولتش ایدی . همشیره سی راحتسز اولدیندن
اونک اینه گیدمه یوردی . اوده کیلرک هبسی مشغول ایدی . کندیس والکیز
قالدی . ؟ جانی صیقیلنه باشلادی

بو صیقینی آداستده شاطریته ، اوگون مملکت ایضاح ایندیگی درس گلدی
بودرس شوسوزلردن عبارت ایدی :

[جان صیقیتلرینه قارشی ائک آبی چاره ، مطالعه در .]

[بر ساعتی مطالعه ، روحک مرصیقینتی سی دفع ایدر .]

هان آتیه نه قوشدی ؟ دیدی که :

آتیه جگم ، بن مطالعه ایتک ایست یوردم ، لاکن کتاب یوق . بگا بر کتاب

وربر میسگر ؟

والده سی جوابا : - چانتاکی گنز ، دیدی و چانتا گنجه علاوه ایدی :

- ایست سگا بر چانتا دولوسی کتاب ؟ داها ناپسته یورسک ؟

حکمت بر آتیه صومودندی :

آتیه جگم بن یونلری ییلیدرم ؛ باشقا کتاب ایست یوردم ؛ یونلری
اگند برمه یوردم .

یونک اوزدریته والده دولادین گوزل جلدی بر کتاب آلدی . اودن اسندن
آچدی ، بربر لیمین ایندی و حکمت .

- گلدده شورانی برابر اوقو یام ، دیدی .

حکمت هوسله والده سنک هانته صوقولدی ، اوقومایه باشلادی : یونک
کوزل بر حکایه ایدی . حکایه نهایت بولدی زمان حکمتده جان صیقیتیندن
اثر قالماسمندی . نمون چوجوق آتیه نه :

- ایستنه نیمده بوله کتابلرم اولسه هرگون مطالعه ایدرم ، بر دقتی سی
بیله اراماز لاله گجیریم ؟ دیدی

اوزمان والده هوسلی اوغلتک چانتاسی قاریشدردی ؛ قانی برتیلش ،
جوق بری کیرلش بر کتاب جیقاودی . ایچنی آچدی بربری آوادی ؛ بولونجه ده
حکمت گوستردی :

- شو صیقیه برکوز گزدر بر میسک ؟ دیدی

حکمت اوقودنجه کوزلرینه ایستامای یوردی ؛ بو بر آتیه اول بویوک برجا
ایله اوقودینی حکایه نك عینی ایدی !

- فقط ، ممکنسی ، آتیه جگم ؛ نامیل اولوب یوردی ده بن گورمه یوردم

- اونی سگا سورمالی ، اوغلم . آرتیق بر داها کتابلرلقدن شکایت ایتنه
چونکه گوردولوبورکه سن ، چانتا گنده کی کتابلرک و سملرینه باققدن باشقا برنی
ایستامای یورسک

یکی سرزدر :

قسوت ، قسوتله دولو - مشغول - چاره - مطالعه - دفع ائک - اثر قالماسدی .

مؤالفر : مؤناسیل مطالعه ایدر میسگر ؟ اوقودینکیز شبتک . مناسی آتیه نه
چالیشیر میسگر ؟ مناسی آتیه نه مادینکیز شیدن حظ آلیر میسگر ؟ عییا کتابلرلکیزده
سزی نمون ایدر چک حکایه لر یوق ییدر ؟

تورگې قرائت

طابانجا

اوپ قاردهش بر اوداده يالگېز تالمشله كوردولتولو او بونلرله اورتالتي
آلت اوست ايدىوردى. بر آرتالتي بوبوك چوچوق بر جكمهچى قارىشدرى،
اودادىنى مېنر طابانجا بولدى. بوسلاخ چوچوغل سولك درجه خوشه گيتدى؛
طابانجا آندى اولدىنى حالده زىيلامايه باشلايدى. سوكر اناصيل ايشلهدىگى آكلامنى
ايتىوردى. خوروزى، قالدردى، آغزىنىك نه طرفه دوشمن اولديته باقادن
تېگى چكدى؛ جكمهچىله برابر اوداتك. اينده مدعش برسى پانلادى؛
طابانجا دولو ايدى! او آندى قېز قاردهشك آسى بر فرادى ده دويولدى!
قورشون زاوالينك قوگه گلمشدى! طابانجا پانلان چوچوق قورقوشدن،
زاوالى يازالى قېز آچيشدن، بر آندى. ايكيى بردن يودا لاندېل؛
قاردهشك آلك كوچوكى ده بر ايكله نك آرقه لنى سېر آلدى.
بونك اوزمدرنه بوبوكلر يتشدىلر؛ برى جابوجاق دوقتوره قوشدور ردىلر.
بدىقت قىزاون پش كون ياناقده قالدى، بركت ورسين كه كيك قېزلمشدى،
دوشونمىسز چوچوق هيچده فنا قىلى بر چوچوق دگيدى بوتون كون

تورگې قرائت

خسته هميرىنىك باش اوچنده اوتوريبور، اوگا خدمت ايدىيور، آجىلرني
كوردىكه هونگور هونگور آغلایورى.
«اگر قاردهشك قولى سقط قالرسه، بن اولونجه به قادار آغلارم، هيچ
بر شى يچ، دىيوردي.»

يكي سوزلر

طابانجا، سلاح - خوروز، طابانجاك خوروزى - تېك - مدعش فرىاد، آسى
فرىاد - زاوالى، بدىقت قىزاون - بركت ورسين كه - سقط
سوزلر - سلاحره دقت ايتك لازميدر؟ چيچن؟

اولرى، پشرى!

- هايدى، قاردهش، اوستايالم.
- اوستايالم. لاکن بر قاج
- دقيقهچى اذن بگا.
- بكي، فقط چابوق گل ها...
- گلام... نعدن باشلايالم؟
- كودابه دن... بوق، صاقلانچ
- داها آنى... خاير، آبه داها آنى.
- خاير، ذاتا كور آپنى
- اوستايچى آرقاداش بوق؟
- هركىس گندى اوزمدرنه.
- هايدى گل، صاقلانچ اولسون.

۱۰۲

تورگە قرائت

- ايلك اوگچە كېم كېم بولسۇن ؟
 - بى سى . - سىنىزنىڭ بۇندە ؟
 اوگچە كېم ؟ اوپىنىش ؟ دېدى ؟
 - ساقلاپىچى كېم سۈيەدى ؟
 سى سۈيەدگە سۈيەدك ؟
 اويون ئىدۇر . - سى ئانا
 غادىچىنىڭ ! - غادىچىنىڭ
 بىلىم . - غادىچىنىڭ نەھ ؟
 اوتۇر بۇلە اوغراشۇرگىن ؟
 اويون بىم ؟ اويون سىڭ .
 ساقلاپىچى ئازايە كىندى ؟
 دودۇك اوتىدى : - اولدى يىندى !

بى سۆزى

اىن - كورايە ، ساقلاپىچى - مەككى كىندى اويۇندە - سى ئانا غادىچىنىڭ .
 اولدى يىندى .
 سۆزلىر : مۇدە غادىچىنىڭ وارەيدۇ ؟
 كۆرەدەشلىرىڭىز مەنى ايجىن چىكىرىمىڭىز .
 چىكىرىگىن ئىنۇن اولۇرىمىڭىز ؟ بۇندى سۆزلىر چىكىرىمىڭىز !

تورگە قرائت

دومانە

دومان كەپتۇرگىسىنىڭ . قاپ قارا ، واپۇر دومانىدىن داھا قارا اولدى .
 ايجىن آدىنى دومان قويدى . يالگىز چىگەنىڭ آلتىدىن بىر يىخلىق باشلار ، ايجىن
 اولك آياغى آراسى دوشۇرۇپىلار . مەشىدەم جىلە اولك بويىنە قىرەمىزى قوردەلەيە
 كىچىرىش آيرىچە ماوى بونجۇق ماقادى ؟ بىلەنگىز اوگچە قارار ياقىشۇر !

دومانىزىڭ بۇرلاق ، ايرى بىر
 باشى ، پۇلاق كۆزلىرى ، اوزون
 يىقلىرى وارەد . كۆزىل قولاقلرى
 ئانا دىكەدە ، مە طرفى دىكەدە .
 آياقلىرى ئىچىلەد . قىط كىندىسە
 دوقۇللازىسە ئىچىلەش ھىچ اوزاغا
 كىسەنى طىرماماز . بىر قورۇشە
 باسە قولاقلرى قىيا يىقلىرى چىكە
 مان قىزار ، قىف ، قىف ...

بىر تەكلىك

بىر تەكلىك

طىرماملايدى بىر چوق واجىر قۇچۇق اى اولۇر . بىر دومانى ھىچ قىزدىرماز ،
 اودە بىر طىرماملاز ؛ اوتىگە آرقاداش آرقاداش كىچىرىز .

۱۰۶

تۈجە قرائت

بۇزە چوچوڭ ئۇيغۇرلارنى آڭلادى . آغزىنى برآز قىشون يانغى سورەرك
 آچىنى خىفەلەندى . سوڭرا دىدىكى :
 - بىلەننىڭ شىنە چۈن دوقۇنىدۇرك ، باراماز ؟ آغزىڭە آلدەنك شى
 قىزمىزى بىرەر . آزادغا جىگىنە سەيدىڭ آغزىڭ بوس بۇتۇن يانماچى ايدى .
 كوچۇك سىم اى- بر دوس آلمش ايدى !

يېڭى سۆزلەر :

ايمەنك - جىيانى ، چىيانى توپارمى - جىس ارك - تىلش ، تىلش ايله - ئۇيغۇر
 ئۇيغۇر ، ئۇيغۇر ، ئۇيغۇرلار .

سۆزلەر : ئىلەننىڭ شىنە دوقۇنىدۇرك ؟ كۈزەل كۈزۈن مەشەش يىك
 جازمىدۇ ؟ شاپ شىكە بىگۇر ، ئىكك آغزە آلبايلارى ؟ بىر شىنە آغزە كۈتۈرك ،
 بىگىنەنك ويا يىك اچون تىلەنمۇ ؟

تۈجە قرائت

۱۰۷

ئودە اېڭى آى

اون اېڭى آى اوچر اوچر
 كىچىد رىسى ياپوپ كىچر :

اڭ ياشىدە مارت ، اودۇنەك آى ؟
 « اوى غم قىش غم يەرسەي . »

يانى صىرا كىدەر نىسان ،
 اودر ايلكىن چىچك آچان ..

مايس خام كۈل ۋە يىلاق
 ائوالياه سالىنار

نىسان بىگك قولەدەر ،
 پىشاللىك بولەدەر .

كىراز طاقش قولاغە ،
 برىسولە ، برىساغە ..

تۈجە قرائت

۱۰۸

تورکجه قرات

حزیرانک کوفه سی وار !
تورلو تورلو سیزه صاار .

قویاغنده قاروون قارپوز ،
قوراق بولدن بورور تموز .

باشده باشلق ، یوزنده توز ،
تورلو دوکر هپ آغوستوس .

ایلول طاشیر ابری ابری
سالتیلری چوقدن بری ...

آرقاشده ایکیزلر وار :
هم تشرینلر هم کانونلر !

تشرینلرک ایلکی سود
تورلو تورلو خوش میوه لر .

ایکینجی صابان چکر ،
تارلارده آکین آکر ...

اول کانون تیرمه ، اوشون ؟
هر طرفه قار اوشوشور .

ثانی کانون ریاض ساریق ،
بیاض پیشی گیر آریق ...

تورکجه قرات

۱۰۹

اُنک گرده جوجه شباط
اوتانارقی بورور سقبط ...

سلام سزه بوتون ایلر ،
هیکیزدن فائده وار ! ...

یکی سوزلر :

مارت ، نیسان ، مایس ، حیرمان ، تموز ، آغستوس ، ایلول ، تشرین اول ، تشرین
ثانی ، کانون اول ، کانون ثانی - شبات - - پیشی ، ساریق ، جوجه .

تورگە قرات

۱۱۰

اشيا ۱۱۰ مۇتلەھ

ئالبە نەزىرىدە ؟

— كۆزۈل ئالبە نەزەردە كەلگە ؟
 — تەزىدەن : تەزى يۈكۈ قاشى
 مەقەسە چىدى ، ئىكەن ئايلىكە تەزىدىكى .
 — يۈكۈ قاشى تەزەدە كەلگە ؟
 — دوقۇماچىدەن : دوقۇماچى يۈكۈ
 ئايلىكى تەزەدە دوقۇدى ، قاشى ياپىدى .
 — يۈكۈ ئايلىكى تەزەدە كەلگە ؟
 — ئاگىرىچى قەدىندەن : قەدىن يۈكۈ
 يىقەدى ، دىتەدى ، ئاگىردى ، ئايلىكى ياپىدى .

— يۈكۈ تەزەدە كەلگە ؟

چۈپەندەن : چۈپەن قوبۇنلارنى قىرغىدى ، ئايلىقىنى سالتىدى .

— قوبۇن تەزەدە كەلگە ؟

— قوبۇنى ئالە ياراتىدى !

تورگە قرات

۱۱۱

كۈللەر رەزىمىدە

بىرچوقۇم بىرگۈن بىرگۈل قوبۇننى ئاستىدى ، ئالە دىكىنلەر ياپىدى ، قاشالە
 جاشى ياپىدى . باشقا بىرگۈن قوبۇننى ئالە دىكىنلەر ياپىدى ، ئاگۈن دە ئاگۈن دە
 ياپىدى ، سىزلا ئىچى يارالار اجىدى .
 چوقۇم ياپىدەن : بىرگۈن بىرگۈل چىچىكلەر كۈتۈدىكىنلەر ، ئالە دىكىنلەر
 ئاگۈن دە زەھەرلىك ئىكەنلەر ، ئاگۈن دە دىبە سورىدى . ياپىدى دە ئاگۈن دە شوقۇن
 — ئالەم ، بونلەر زەھەرلىك ئىكەنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە
 ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر .

كۈل بىرگۈن چىچىكلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر ،
 بونلەر ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر .
 لېكىن كۈلدە بىرگۈن ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر ،
 ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر !

ئەگەر دىتە ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر !

بىر سۆزلەر :

چۈپەندەن : چۈپەن قوبۇنلارنى قىرغىدى ، ئايلىقىنى سالتىدى .
 زەھەرلىك ، ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر .
 كۈلدە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر ، ئاگۈن دە ئالە دىكىنلەر !

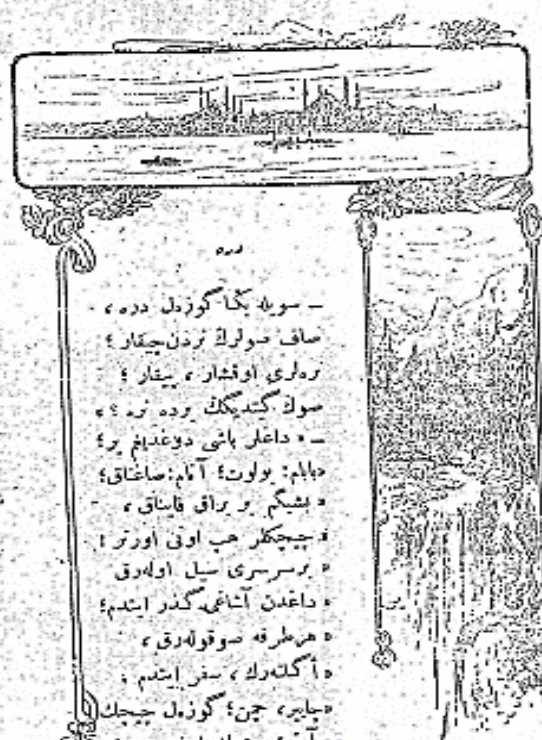

سۈكۈددە ئۇرۇلغۇرول غازىڭ نىرەسى

ضعیفتره یار دیم

بوندن یدی یوز سنه اول ییش یوز چادرلی برتوک عشیری حیوانلری ایله برابر آنادولونک یایلارلنده دولاشیور، کندلیرته مناسب بربر آرابورلدی. بو عشیرتک اؤککلری بیگ ایله بیگ ییش یوز آراسنده ایدی ؟ فقط عیسی بابلیگت ، عیسی چکاؤز ایدی . هینسلنده قوتلی آنلری، کسکین قیلچلری، ساغلام قاتقانلری واردی .

برگون اوزاقده، گنیش راوانك اورمانده بى، بربله قاوغايه طوئوشش
ايكى اوردهو گوردىلر. اوردونك بى آزبيلور، قيريلوردى. عشرينك دلاور
ييكيتلى بوساواشنى گورونجه كنهلى ده بوكا قاريشنى هوشنى يگمه دىلر ؛
بكلرى بوآزويه راضى اولدى. يالگيز خانگي بلرقه گجيك لازم كلىگنى.
قرارلاندىرما لازم كلىوردى ؛ بك براز دوستى، صوگرا دىدى كه :

- سويلە بىكا گوزەل ددە ،
 صاف موزلۇك تۇزەن چىقار ؟
 زەرلى اوششار ، يىقار ؟
 صولۇ كىيىنىڭك بۇدە نە ؟
 - داغىل بائى دۇغىنىم بىر ؟
 « بايىم بولۇت ؟ ئايام : صاخلاق ؟
 « يىشىم بىر راق قاناق ؟
 قىچىچىڭك ھب اوقى اوزىرا ؟
 « بىرسىرى سىل اولۇرق
 « داغىن ئاشاغى كىندىرىم ؟
 « ھىرلەقە صوقولۇرق ؟
 « اگىلەك ، سىزىرىم ؟
 « بايىر ، جىن ؟ گوزەل چىچىك
 « اوتۇق يىتىك اوزەردى ؟
 « خوموردا ئان دىگىز ، لاشك ،
 « گىرەڭم مەھرەدرا ؟

بچی سونڈر : صاف - بابام : بولون - آنام : صافناتی - پیٹک - براق - تانیاتی -
تیمیم - بربراق - تانیاتی - سرسری - جبر - مگڈر اٹک - لاشک - مہرہ -

— غالىرلار بولوپ دە خەيلىرى ازمك مەدەك دىگەد ؟ بۇ خەيلىر طرفە ياردىم ايتەلى بۇ گودىم سىزى بىگىللىرى دوشمانلىرىنىڭ قىلىچىدىن قورناراك .
بۇنى سويلەدى ، كەندى دە قىلىچىنى چەكەك غالىرلار اوزەرنە آقېن ايتىدى .
بۇنىلار قېرىق ئالى بىك كېشەك بولۇپ واپىدى . فقط بويىكى قوت اولىرى اوقادار شائىرتىدىكە بىراق سەعت ايجىندە بوزلرچىسى مەتول دوشىدى ، دېگىرى دە قاچىدىن باشقا چارە بولمادى .
يىگىلەر ياردىم ايدىن يىگىلەر بۇم ئالاسكى چەلرە بۇ قاي خان شەيرى ايدى .
قورمان دېسلىرى دە دولقۇزى قودان ، غەمان غەزىنىك بايلى اړطوغىرول يك ايدى .

ياردىمى گودەنلر ساجوقىلر مەلۇب ايدەنلر ايسە ئانارلى ايدى . سەلچوقىلرلار بادشاهى اړطوغىرول بىكك ئالى اويدى . بۇ قورمان شەيرە بوسە چوارىندە سوگود وطماسىچ ايلارلىرى بولدى ؛ اړطوغىرول بىكى اوج بىكى (حدودى عافىلى) تەيىن ايتىدى . ايشە چەلرە بۇم بىكى دىخە اولارق ئارىخە قارىشەلى بولە شەرقى بۇ وقە ايلە اولدى .

بىكى سوزلر :

چادىر ، چادىرلىق ، شەيرە ، چەككەور ، دلاور ، قاتقان ، غالىر ، غالىرلار ، مەلۇب ، مەتول ، اوج بىكى ، حدودى عافىلى ، تەيىن ايتىك .

سؤاللر : اړطوغىرول بىككە بىرە سىز اولەيدىكىز مانىكىن طرفە كېر ايدىكىز ؟
يا بىزىكىلر دە مەلۇب اولەيدى ؟ غالىرلار ياردەمە مەنەجى ايدى ؟ مەلۇبلىرى ازمك مەدەك مەيدى ؟

قىشلىق قارمىسى

قارمىلار ئال كىچىكى وئال كىچىكىدە . دىسى عادەتە سىيە قارىغە بە بىگىرە .
قىندىق قارمىسى ، سىقى باشقارلار آراسىندە ، قوشلر كىكىندىن داھا تەرىپ

و داھا ضاعلام بۇ بولوا ياپار . بوس يولدارلىق اولان بۇ بولوانك دەلگى اوقادار اوقادىر كە قارمىلار اوردان ناسل كېرەب چىقىدەن انسان شەيرە ايدە .
بىر كۈن بىرچوقۇ بۇ بولوانك بىر كۈن بولش ، اۇ گونۇر بولش اوتىكە اوتىكە باشلامىدى . دىقەزىكە اوتىكە اوتىكە دوشوردى ، فقط بولوا بىر بوشى اولمادى و ايجىندە كىكىن قارمە ياوروسىدىن بىر اوردان دىشارى چىقامدى . مەھارەتە بايلىقى بۇ اۇ دىگىلى ؟

سولك بەدادد قىندىق قارمىسى مەلۇبلىق آلتە كېرە ؟ اوردە كەندىسە قودو اوتلرە بوموشاق بۇ ياتاقى خاسىرلار ؟ اوتك اوتىشە ياتار ، اوبور .

بىكى سوزلر :

قارمە ، قارىغە ، قوشلر ، قوشلر كىكى ، اوتلر كىكىندىن ، شەيرە ، مەھارەتە ، مەھارەتە

لطفاً پر آواز صو و بربرمىگىز ؟

کوچوك شقيقه برگون آنسىله برابر صوغرايه اوتورمىش ، تىك بيورلردى . شقيقه صومادى ، يارداغنى آنسىله دوغرو اوزا نارق : « آنسى بگا صو و بر » ديدى . آنسى شقيقه پر تراكت درسى و برىك ايچين بر حكايه آكلانارق ديدى كه : « - وقيله بر کوچوك قيز وازمىش - آدى رحيمه ايتىش . کوچوك رحيمه برگون دۇيلىنىد برىك گورمىش ، اوگا طاسلى بر كالمه اوگرمىش . رحيمه هر كيمدن بر شى ايتىش بىك اولورده ايتدا او طاسلى كالمى سويلر صوگرا ايتىش بىك ايتىرمىش ؟ او طاسلى كالمه ايله كيمدن هر نه ايتىش مطلقا ديدى بىك و بربرمىش ، رحيمه ده هر كى صو ورمىش . شقيقه ، ايتىرمىك او طاسلى كالمى بنده سگا سويلدېم ؟ » کوچوك شقيقه آنسىله سويلدېن ديه رجا ايتدى ، آنسى ده شقيقه ديدى كه :

« - کوچوك رحيمه ملائكه نك اوگرمىك طاسلى كالمه » لطفاً در . سنده بوندن صوگرا بر كيمدن بر شى ايتىش بىك زمان بو كالمى سويلدېم بىك . هايدى باقايىم ، سندن شيمدى جو ايتىش بىك ايچين نه ديه بىك ؟

« - آنسىگم لطفاً پر آواز صو و بربرمىگىز ؟ »

شقيقه نك آنسى صو و بردى و بر داها ، بو كالمى اوتوناماسى کوچوك قيزنه نيه ايتدى .

بىكى سوزلر :

لطفاً - صو ، صومادى - تراكت ، تراكت درسى - دۇيلىك - طاسلى - ملائكه - سؤالدر : بر چوچوق بر بره گيردىكى زمان سلام و برمىش نازك سايليرى ؟ سلام و برىك ايچين نه ديه ؟ - بر شى ايتىش بىك زمان ناميل ايتىرمىگىز ؟ « لطفاً » دېرسمىگىز نازكى نازكىسى اولور سىگىز ؟ بر شيمه جواب و بربرمىك نالاسى سالايان ويا « بىك » ، داها بىكى سىلر بىقاران چوچوق ناميل بر چوچوقدر ؟ سز بوندن صوگرا بو بىكى نازكىلرلار دن قايتاشىمىگىز ؟

تورگه قرائت

عكس صرا

چوچوقك برى برگون بااسيله برابر قيره چيغمىش ايدى . باا بر آغاچك آله چيكلارك غزنه سى اوقومنه قوبولدى . چوچوق داغلره دوغرو قوشمىش ، سونجندن « هوپ ! هوپ ! » ديه خايقيرمه ياشلادى . اوزا قدن داغلر ، درين درين عىنى سى تىكرار ايتدىلر : « هوپ ! هوپ ! » چوچوق بو ايتىش بىكى سىلر كندىسيله آكله ن بر چوچوقك سى عىن ايتدى :

« - كيمىك سى ؟ ديه خايقيردى . داغلر عىنى سوزلرى اعاده ايتدى :

« - كيمىك سى ؟

چوچوق حدتلىدى :

« - حيوان چوچوق ! ديه باغىردى . داغلر بو قنا سوزلرى ده عىنله ده ايتدىلر .

چوچوق ، بونك اوزمدرنه داها زياده قيزارق داها قنا سوزلر سويلدى ، فقط سوزلرلار عكسندن ياشقا جواب آلاخه قيزغىن قيزغىن بااسه گيتدى :

تورگه قراڭ

آيى دېرى ايگى بوسى سايىلار

ايگى آوجى آرقاداش اولش ايدى . بىرگون پارلىرى قىلامشى ، آزالىڭم
قونوشدىلار : « كېدەم بىز آيى بوسى سايىلار ، بوگونك كېيىنم ؟ پارىن دە كېدەر ،
آيى آلازىم » دېدىلار ، دېڭىرى كېيى دە پايدىلار .
ايرىنىسى گون قىرلار ، اورمانلار بىر آيى آرابوب دوروكن قارشىلار
قايت آزغىن بىر چىقار . بىز آوجىلار بىر شاپىر بىر ،
قورقارلار ، بىر بىر آغاچك اوسته چىقار ساقلاير ؟ او بىر دە بىر
يانارنى كىندىسى اولو كېيى كوستىر .
آيى گللىر ، بىر دېكى انسان ياقلاش ؟ بوسى قولانغە دوشىر سوغار ، بىر
طرفنى قولار ؟ فقط آوجى اوقادار قېيىلارمانا بوردى كە آيى اوتى اولش نلن ايدەر ،
ايجىندە شى ات يىزىر ، دېڭىر كىچىلەر كېدەر ؟ او بىر آوجى آغاچدن تاشاغىمە
ايرى ؟ آرقاداشلار سوزلار :
— قوزوم ، آيى نىڭ قولانغە نە دېدى ؟
— آيى دېدى كە ، بىر داھا دېرى ، آيىڭ بوسى سايىلار : هايدى سىزى
بو-ئىرلك عفو ايدىيودم .

يىگى سوزلار :

آو ، آوجى - بوسى - بو سىرلك - عفو اچك .

بىرلە مېھمانى...

ايشە بېلار ، كوزەل بېلار !
گل ، قارەشم ، سايىلار
گل-چىكلار ، پاپىلار !
باشقا دورلو چىچىك دە وار ،
بىر طرفى بولالام !
يىڭىلىش پوتون بولماق !
بىر بىر اوتك اوجى بىر
چىيى دانەسى آسپىلار
آلماق كېيى شىڭىزىر .
بىر بىرە وار چىچىك ، پاپىلار !
گل ، قارەشم ، تۈزلۈ بولمى
ياواش ياواش بوردىمىز
سايىلارمان ساقىن سولمى
قوجاق قوجاق پاپىلار ، چىچىك !
شاشىن چىچىك آلدىن ، قولمى !
بىر بىرە - چىچىك بىرە نىڭىز

يىگى سوزلار :

بىر-كېچىك - پاپىلار - يىڭىلىش - چىيى - چىيى دانەسى - آلماق - سايىلار -

کوچوک قهرمانه

کوچوک مصطفی بر کویلو چو جوغیدر ؛ فقط حقیق بر قهرماندر ،
قولوبه لری دمیر بولك تا پائنده ایدی . مصطفی هر زمان یالین آباق ، باشی
آجیق ، بورایه قادار کگیر ، تره نلرک ککون گیتیمه باقاردی .

لوقوموتیف ، اوزاقدن دومانلر صاوورارق ایستیم بوسکوردک ، کسکین
ؤشدنلر سار چقارارق گلوب کچیرکن مصطفانک بک خوشه گیده ردی حق
ایچندن ، بورودبگی زمان ، شومندوفرلرده ماکینست اولوق هوسنی دویاردی .
بر کون مصطفی یینه دمیربولی بویته ایغیش ، بر طرقة اونورمش ایدی .
اطرافنه باقارکن خطک بوزولش ، دمیر راپلرک برلرندن چقاریلش اولدینلی

گوردی . مصطفی اوندن اول اشیانک آرا سیرا دمیر بولی بوزدقلری واورادن
کچین تره نلر خطدن دیشاری چقارق واغونلرک پارچالاندینلی ، انسانلرک
اولدیکنی ایشیتمش ایدی . جان آگلاییلدی که شیمیدی ده بر تره نلر کچه چک اولورسه
بوزوق راپلرک بولوندینلی نقطه ده خطدن دیشاری آشیله چق ، بونوک قشابر اولاجق
او آنده اوزاقدن تره نلر قودقونج شسملری دویولدی ، لوقوموتیفک
دومانلری گوردولدی . تره نلر ایلدریله بور ، بوزوق یه یاقلاشیوردی . قهرمان
مصطفی داها زیاده بکلهمدی ؛ خطک اورتاسنه آیلدی ، قولاری آجوب
قالدیردی ، ماکینست اؤندن گلدیکنی قادار اشارت ایتمکجه چالیشدی .

ماکینست چوچونجی گوردی ؛ فقط نه ایچین بویله یایدینلی آگلایامادی
ماکینک نلر سرعتی آزالدی ؛ دودوگنی اوتدوردی . چوچونجی یینه برندن
قیبیلایامادی ، اشارت یایتمده دوام ایتدی . نهایت ماکینست تره نلر دوردورمه
مجبور اولدی ؛ حدنل بر طور ایله لوقوموتیفدن آشاخی آتلادی ، چوچونجک
پاشه گلدی . اوزمان ناصیل بونوک بر قشای آتلاش اولدقلری گوردی دنه اولدینلی
آکلامق ایچون عجبایله واغونلردن قیرلایان بولجیلره کوچوک قهرمانی تقدیم ایتدی .
هر کس کوچوک مصطفای قوجاقلایور ، او بورور ، به قیورددی . یایاسنی ده
چاغیرتارک تبریک ایتدیلر و چوچونجی بونوک بر مکینه ویرمک ایچین لازم
ککن مصرفلری اوزدرلرک آلدیلر . کوچوک مصطفی ماکینست اولوق ایستمدیکنی
سوله نیجه بو آرزوسی هر کسک خوشه کتیدی . بونوک مصطفی اؤندی حقیقه
شومندوفرلر زده چالیشان جسور برما کینست در .

یکی فکرلر ، سوزلر :

قهرمان ، حقیق قهرمان - لوقوموتیف - ماکینست - اشیان - قشای - اشارت ایتمک
سرعت - حدنل طور - تقدیم - کوچوک قهرمانی تقدیم ایتدی - تبریک ایتمک .
سوزلر : سز بویله بر قشایک اولاجق آکلامش اولمکیز نه یایاسمکیز ؟
تره نلر سزنی چیکیز دیبه نورقازمیکیز ؟

تورگه قرائت

۱۲۵

ياھلری گلوب کیدور :
طیریل ، بوجک ، سینگ طاشیر ؟
بوداسی طواف ایدور ،
کنارنده هپ دولاشیر !

بو یاورولر برز چيچک
کچی بر گون اووالری
شاهه دک سوسله چيچک ...
یاورولری ، یووالزی

هر طرفی دولدوراجق
گهچک ییش ، بو زمانده .
چونکه اونلر او قوراجق ،
چونالاجق هر بر يانده !

ای کوچوک قوش !
سنگ گوزل . .
یاورو دولش
یووالگه گل !

علي علوی - جوجوعلریز لئیدور

یکی فکرله ، سوزلر :

(آتالیا آتایی ، موسسده یاراقلری ، چيچکلی گوستریلچک ،) بوسون - چور
چوبیل طواف باغک :

تورگه قرائت

۱۲۶

بودا . . .

بانجهدهکی آتالیا نك
دالارنده بر اوقاق قوش
بودا پاش . او یووانك
ایچی یاورو ايله دولش !

کوجوچک قوش جامور ، بوسون
چور چوپ ، چالی طاشیاردی
قافاسیله اوزون اوزون
بودا قورمیش بوس یوواللاق . .

قانادلری آراسنده
نه نه وعلی یاورولر وار .
چایرلرک شوراسنده
بوداسنده بریم آراد ؟

موسقوف طايپىسى

باغچىدە طوبىلانغان چوققىرى بىدى ايدى : بىنى اۆكك ، ايككىسى قىز .
اۆك بوبوكلرى جمال ، سىكىز ياشىدە ايدى :

— هايدى عىسكرك اوبىنايم ؟ ديدى .

بوگا قىزلى سىلە راشى اولدى . فقط ناصىل اوبىناچقىردى ؟ اسىل
ايش بو اوبون ايچىن لازم اولان شىلرى بولقىدە ايدى .

جمال يردن اوزونچە بر صوبا آلىدى :

— « بونى گوروپورمىسكىز ، ديدى ، بو ، قىلىچ در : بون بوقىلىچى
بلە طاقارق خىابط اولاجىم . سىزدە عىسكرا اولاجىسكىز .

« شو قارشىكى تىجىك بوقى ؟ اوده موسقوف طايپىسى در . اوراپە هجوم
ايدە جىگىز ، اونى آلاچىز .

بوتون چوققىرى سەوينيور ، كولوپور ، اوبونى ياشلامق ايچىن سىرسىز لايىپوردى .
عسكرك اوبونى ايتىدىن طوبىلانغان قوشدى ، اوداستەكى اوقاچى عىنانلى

باراغنى كىتىردى :

— بىدە باراقدار اولاجىم ؟ ديدى .

جمال قىلىچنى « هواپە قالدردى : سىنى بوكلەرك ، « دىزىلك » دىيە
باغىردى . چوققىرى دىزىلدىلار ! جمال ، بوس بوتون بر خىابط طوبى طاقىنار

قومانداپە باشلادى !

— يارىم صاغ ، ماش ! بر ! ايككى بر ايككى !

شىمدى بولوك يۈرۈپوردى . يالگىز كۈچۈك طوبىلانغان قىلىپور ،
آقاجان سىيان دە كولوپوردى ؟ كۈچۈك خىابط « بوو ، كۈلكى ياشاق ! » ديدى

سوكرا ، قومانداستە دوام ايتىدى :

— « بولوك دور ! . . دقت ، ها ! طايپە باقلاشىپوردى . دوشىلان

قوشون باغىدريپور . گوروپم سىز ؟ هىچ قورقايىك ! »

سىيان جواب وىردى : — عىنانلى عىسكرى هىچ قورقارمى ؟

جمال صوك قومانداستى وىردى :

— هجوم ! هجوم !

بوتون بولوك « الله الله » دىيەرك ايلدىرپە آتيدى .

لۈكى دىققە سوكرا موسقوف طايپىسى عىنانلى باراغنى دىكىلىش ايدى .

بولوك داها اياك اوتىلدە يرد پوردارلانان كۈچۈك طوبىلانغان دن باشقە هجوم

شىد وىرمەشىدى .

« دىمۈل ! امر .

بولوك تىيە شىط ايتىش ، فقط كۈچۈك طوبىلانغان هجوم دوشىمدى .

كۈچۈك عىسكركلر هجومچى بر تىسكە ايلە قالدردىلار ، حالال احمرك سيار خستە

خانه چادىرپە كوتوردىلار .

باغچىدە بولدىلار بر تىخە ، تىسكە رىپە قوللانيدى . باغچىنىڭ قولۇپەسى دە

سىيار خستە خانه چادىرى وىلىپەستى گوردى . اۆكك چوققىرىلدىن پرى

اوپراتور اولش ايدى . قاشلىرى بىلار :

— « ياشاق كىمك عىلمانى باغچە هجوم اولاجىز ، دىيوردى قىزىلك ايككىسى

خستە باقىچى اولشىدى . جان خستە پى ياتىروب ياراستى ساردىلار ، هىسى اوكا :

« مارق اچەيىگىز ، باغچىگىز كىلەدە طاقا باغچە ، پاكاعلا يۈرۈپەيلىگىز .

بۇ عىسكرا ايچىن بر شىرق در ! » دىيوردى .

فقط طوبىلانغان اوزاملىستە وقت براقادى :

« بىنى اولدم ! » دىيەرك قالىدۇ ، هر كىك قەتەلەرى آراستە

پوردى ، كىتىدى .

لوغانا ایدر قازغانه

قازغانچی علی ایله قوشنوسى مجیش، برابر گدیوردلردی. بر سیزه باغچه.
سنگ اوگندن کچرکن، بوبوک بوبوک لاخانال کوردیلر. علی: «ه بوبوک
لاخانال! بن عمرمه بوژادار ایرلری کورمدم» دیدی.
مجیش هیچ بر شینه حیرت ایتز، داغما هر شینگ آڭ فونیلادمه سی
گورمش بر انسان کیی کچینیردی. شیمدی ده اوموز سینگرک:
— بونلر دمایی لاخانام دیه چکیز! بن وقتیلریم کوردمک داها ایرلری
گورمدم. خله بر دانمسی تام شو قارشیک جمع قیس قادار اولمشدی.
قازغانچی علی ایستیفی بوزمادی، آرقاداشک دوغولنه شهبیه کورتمدی
یاکتر شو سوزلری علاوه ایدمک لاقیردی بی اوزاندی:
— دنیاده هر شی اولور... بن ده بر زمان خاطر لایورم، سزک کوک

بلدیله دئیس بزم اوستابه بر قازغان ایسارلامشدی. اونی باغیچ ایچره ایچنه تام
دودت بوز عمله گروب چالیشمشدی. بو قازغان جامع قیس بیله کچیر رایدی.
— آماده یایدک، ها! بو قازغان بوبوک بر قازغان، پایچتردی.
— آکلاشیلان او ایری لاخانالرک پیشدیگی نه ایدی، بلدیله بر شینه ده
قازغانی اونلری پیشیرمک. ایچین ایسارلامش اولاجق... مجیش محجوب
اولدی ق هیچ سنی جیقارمادی.

یکی نوزلر.

حیرت ایتک - اوقالامده - اوموز سینگرک - دوده - جامع قیس - ایستیفی بوزمادن -
شهبیه کورتمک - محجوب اولدی.

سواللر: آتوب ملوکان اسلار طایر، بیکار؟ اولور؟ آتوب ملوکانلر نه ایتمیرمیکیز
ایتیلدایاجق سوز سولمک عیلاق، بیدر؟ بالان جاتریدر؟

موجزده ایدر قیرلانچیلر

موجزوق (کندی کنده):

• گدی بیله قیرلانچیلر!

• گدی: بیله ایلک بهار!

• موعوق گیدی، هوا ایلیق!

• کونش جیقدی، کوک آیدیناق.

(قیرلانچیلر):

• تکمیل بوقیش اورتاق قار.

• ایکن گوزمل قیرلانچیلر!

تۆركيه قرائت

۱۳۰

« ئۆدە وقت كېيىدىكىز ؟ »

« ۋادىسى ئىدى ئاشكىز ؟ »

تېرلانچىلار :

« قار تە دىمىك ، كۆزۈڭل ئېچىچۇق ! »

« آتلىق تە ، بولمىدىن سوغۇق ! »

« تېم ئېچىن بىر مۇسەم ۋادە ، »

« ئۆدە يەنە ، كۆزۈڭل يەنە ! »

چۈچۈك :

« سىزە خېلى تېرلانچىلار ! »

« دىئادە ۋادە غىتار ، »

« ۋاۋاچاقى سىزىڭ ، ئېشە ، »

« چۈنكى قېش بولمىدى كۆزۈڭل ! »

« يىلىدىڭىز ، كۆزۈڭل قوشلار ، »

« قېش مۇسەم تە جان سىقار ! »

« بولمىدىن ئولتۇر باشاق ! »

« كۆرۈڭ قوشنىق ، ۋادە ، سولاق ! »

« ئېك قاندا بولمىدى ئېشە ، »

« سىزە بولدىڭىز ئولتۇر ئېشە ، »

« ۋادە ئېشە ئولتۇر ئېشە ، »

« ۋادە ئېشە ئولتۇر ئېشە ! »

يېڭى سۆزلەر :

تېرلانچى - مۇسەم ، يەنە ، خېلى - سىڭىزدە ئېشە ، بولدىڭىز ئولتۇر -
 ئېشە ، ئېشە ئولتۇر -

سۆزلەر : تېرلانچىلار كېيىن ئوچىق ئېشە ئېشە ؟ ئېشە ؟ ئېشە ؟ ئېشە ؟
 ئولتۇر ئولتۇر ئولتۇر ئولتۇر ؟ ئېشە ؟ ئېشە ؟ ئېشە ؟ ئېشە ؟

تۆركيه قرائت

۱۳۱

سۆزۈڭل ئېشە ئېشە ئېشە ئېشە

بېقىش كۆنى ئېك چۈچۈك سۈيەشە ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 باشقا كېمە يوقىدى ، ئامبىلە چۈچۈك ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 ئولتۇشۇپ ، سۈيەشە ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 چۈچۈك ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،

« دېگەر چۈچۈك ، ئولتۇر ئولتۇر ، كۈچۈك ئولتۇر ،
 ئولتۇر ئولتۇر ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 ئولتۇر ئولتۇر ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 ئولتۇر ئولتۇر ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ، »

« چۈچۈك چۈچۈك چۈچۈك ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 ئولتۇر ئولتۇر ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 ئولتۇر ئولتۇر ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ، »

« چۈچۈك چۈچۈك چۈچۈك ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 ئولتۇر ئولتۇر ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ،
 ئولتۇر ئولتۇر ، ئولتۇر ئولتۇر ، قوتۇشۇپ ئولتۇر ، »

يېڭى سۆزلەر :

ئېشە - چۈچۈك ، ئولتۇر - ئولتۇر - ئولتۇر - ئولتۇر - ئولتۇر -

سۆزلەر : كۈچۈك ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ،
 ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ،
 ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ، ئولتۇر ،

تورگه خرات

۱۳۲

يارقىز

گوزمل ملنگر ، قوشولك سيجرايك
اورمانه ، قيزه ، يارقه ، اوغرايك
گور ، لاله آچيدىل تىگزار ،
هر طرف يشىل ، هر طرف بهار

نور

تورگه خرات

۱۳۳

پهوكلى قوزلر گولوك اوسنايك
گوجوك سينايلر ، قوشولك سيجرايك
گولوشه گري قوشلر آلتيشلار ،
اوسناما گري اورمان سلاسلار

نور

گوجوك گوزملر ، اوسنايك ، گولوك ،
پوزگير بگيرم دنگه گولوك
پالا موسى ، پيچك آيدور
گولوك ، اوسناق چوجوق پايدور

بى قىگير ، سوزلر

ملكه ، ملنگر ، چينايلر ، گولوشلر - پوزگير گولوك دنگه بگيرم
پيچك آيدور - چوجوق پايدور - گولوك اوسناق چوجوق پايدور

تورکجه نرات

آشیا ایلد مثال

اکک نه دینور

— سیرجاق آکک، ارمدن کلیوزسک

— فوروندن؟ فورونچی اون بوغوردی، بی بادی، ایستدینی فورونک
ایچنه آدی، یشیری.

— اون نردن کلدی؟

— دگرمندن؟ روزگار آسدی، دگرمین دوندی، بوغدای او بوتولدی،
اون اولدی.

— بوغدای نردن کلدی؟

— خارمادن؟ چیفتی آکینی خارمانه بادی، دوکینی اوکوزله چکدیردی
دوکولن آکینی دورکاره ساووردی؛ داندل ساماندن آیریلدی.

— آکین نردن کلدی؟

— نارلادن؟ یاغور یاشدی، نارلایو، موشاردی، چیفتی ایستکره صابای
چکدیردی، نارلایو، وردی، تخمی آکدی، آکین اولدی.

۱۳۰

تورکجه نرات

— یاغور نردن کلدی؟

— بولوندن؟ کونش اورمالینی قیزدیردی؟ دگیز صوفی بخار اولدی،

صوبه قاتندی، بولوت اولدی.

— کونش نردن کلدی؟

— کونشی الله یاراندی!

یکی سوزلر:

فورون؟ فورونچی - اون بوغوردی - دگرمین، اوکونک - خارمان، دوکک،
ساووردی - دانه، سامان - صابان، سورسک - نئم آکک - بولوت، یاغور، یاغق -
کونش - الله.

تورگه قرات

آدا طوشانی

آدا طوشانی کدی چاشته بر حیواندر ؟ انسا بر آ آلبشیر ، قند
تیلکدن هیچ بر زمان آیین اولاز ؛ چونکه زاولیشک بر چوق دوشانلری
وارد :

کدی ، کویک ، تیلکی ، قورد ، آوسی : هب آدا طوشانی آولار .
باقیزه شوره ایکی کوزله ، بیاض آدا طوشانی وارد . شالام پراقلری
پیکله مشغول اوله قلی حاله ، اوزون قولاقلری ناصیل دایما تیکه در ؟
کسکین باقیل کوزلری ده هب اطراف کوزله بود .

بر بیت اوله جان قولاقلری دیکرک ، اوجاق قولاقلری ساللا یاری
آرقا باجاقلریه سیجرا یا سیجرا یا فایرلر ، بوالریه گروب ساقلا نیلر .
آدا طوشانی آغزنی آجیندی زمان چکله نیشک دولا طرفه کی ایکشردیشنی
کوده بیلر سگیز ؛ ایجه وکسکین اولان بو دیشلر اونلری کسه به ، کوکلری
کیرمه به یوار . آدا طوشانلری بو دیشلریله بارجه لایوب گوده نیکی خدالری
آرقاده کی تور بو به بکیزمین آزی دیشلریله کوزله چیکر ذاولا به یولر .

تورگه قرات

۱۳۲

بولرک باغچه ایچنده ، قولو طویراق داخنده قازیش دار بر لاغیمک
نهایتدم بوموشاق بوالری وارد . آنا ، بیا ، کوچوک بوبوک قارده شلر
هب برابر اورده یاشایودلر . بولاغیملری ناصیل قازدقلری ، اوبوموشاق
بووانی ناصیل بایده قلی صراق ایدیور سگیز دیکلی ؛ بوی آکلایده پک
قولایدر . آدا طوشانک آفاقلریه باقی کفیدر . پک قول اولان بو آفاقلرک
نر رنده ثابت کسکین طیرناقلر وارد . ایته طوشانلر بومکسل آتله
قولو طویراقی قازاق اونک ایچنده داره دولایاجیل لاغیملر ، تونلر وجوده
کیررلر .

بولاغیملر اوقاده داردرکه اورده آجاق طوشانلر سیغاییلر ، یورنی
حیوانلردن هیچ بری کیرمز . بوسایده آدا طوشانلری دوشانلریشلرند
آیین اولاییودلر .
طوشانلر بودولایاجیل لاغیملرک نهایتی گنیشلر . تارلارده طویلادقلری
بوموشاق قورو اولری و سامانلری اورده کوتوده رک یا یارلر ، کدیلری
داحت بر یاقق ، یادورلریه بوموشاق بر پیشک وجوده کیررلر . یعنی
رگرده طوشانلر ، برک آچنده ، بوبوک بوبوک قسبلریله انسا ایدملر .
طوشانلرک بوقازا کلق برلده ناصیل کوده بیلرکلی ده آکلای

۱۳۸

تورگە قارات

ايستىگىز ، دىگىلى ؟ بايقىغىز ، طاوشانلارنىڭ ئىچىدە اوزون يىغلىرى باردۇر ؟ ئىشە
بو اوزون يىغىنلار بولغىلى بولالايدۇ ، قاراڭغۇدە ايلار بولۇر ، اولغىلىدە
بولۇپۇر .

آدا طاوشانلارنى ، ايجىندە ياشادىقلىرى باغچىلارنى ، باغلىقنىڭ ئىباتلىرى ، سېزىلىرى
تغرىپ ايدۇرلۇ ؟ بونىڭ ايجون باغچىلاردا ، اونلارنىڭ دوشانىدۇر .

بعضى ئىلىكتىلدە بوگىزىچى سېوانلار اودىچە چوغلارنىڭ ئاۋالاردە ئىك
بريشىل يايلاق براتقازلۇر . او زمان اولغىلى اونىڭلار اولىدۇر ، بونىڭ بىر كۆمىر ،
اونلارنىڭ چوروشش اولغىلى طوبراقنى كۆرۈرلۇر .

بىكى سوزلار

جىلەتدە - قوللىرى ئىكەندە - كىچىك ياندىلى كوزلۇر - ئورۇپ ، آۋى دىنلىرى -
لاغىم - جىت اولۇر - دولابايل - گىرىچى سوانلار

سؤاللار : سز هېچ آدا طاوشانلارنى كۆرۈدىڭىز ؟ ئامبىل ايدى ؟ رىسەدەكى آدا
طاوشانلارنى كۆرۈلمىدۇ ؟ آدا طاوشانلارنىڭ دىنلىرى باغچىلارنى ؟ ياقى ئىشەنمىسىڭىز ؟

۱۳۹

تورگە قارات

كېلىك آيلىك

وقتىدە بر آدمىك ايرى بر كويىكى باردى . بو كويىك انسانلارنى قارلايتىدۇ ،
دورلارنى ايجىندە قورقاندان سويىدەن ايدى .

بر قاج مە انسانلار كويىك عادىدا آرقاداش اولغىلىدۇر . فقط آرتىق كويىك
اختيارلاپۇردى . انسانلاردا سىكى

حالى قالمىشىدى ؟ كىچىك فقىر
دوشىشىدى ، جالپاشامۇردى ؟

كويىكى بىلەنك اوڭا آغىر بو يوك
كېيى كىلىپۇردى . بو كۆن دوشىشىدى ،

كويىكى آلايمدە كوله كوتۇردىم ،
بوڭە بر ماش باغلاپ سويە آتام .

دېدى ، ۋەدىكى كېيىدە حرىك
ايدى . فقط كويىكى سويە آندىقن سوڭرا ئامبىلە كىچىكى سىدە بوپ سويە

دوشىدى ؟ بو كۆن سادىق كويىك قوتلە چىرىندى ، بوڭەدىكى ماشنى آندى ،
ساجىنى دىنلىرىدە باقلاپارق ساجىلە چىقاردى ؟

بوغىق ئىستىدىكى كويىكنىڭ سىدەقە قوتۇلدۇرغىنى كۆندەن انسان حيوانلارنى
عادىدا مېچوب اولدى ، اونى ئىكرار اوڭە كوتۇردى . اختيار آرقاداشنى بر داھا

يانىدەن آيرىمادى .

بىكى سوزلار :

سوي - حرىك ايدى - سىدەلەك - چىرىندى - ساجل - سادىق ، سادىق -
مېچوب اولغى -

سؤاللار : انساننىڭ حرىكى كېيىدىكى ؟ كويىكنىڭ حرىكىدە نەدە ؟ بوڭەدىكى
نە دوشىشۇرمىسىڭىز ؟

— خود مالرك نبي دينگي مملكت ، عرب شاه گديورز .

— عربستان صوغوفی؟

— خاير، خريستان صبيحاي در. رهنور آادولود بزمه اونك ايجين صبيحاي دوناوز. ايسته سوره جولنه گيربور. واقين: هر طرف قوم، قوم، قوم! صبيحاي، صاري قوم كوزك الاسلنگه قوم، نه آچاچ وار، ناور. ايسته شوراده رهاچ آچاچ كورولو بور! ديك كه رفويو يات گليوز. بوانه استلمده يوز يزي شقالم، سرته ندم.

سالم جیدن بر قدرت یوشال چیتاردی - جو جو قلدہ گوشتہ روپ آکلائے
باشلادی :

— خورماری سوپورسنگر، دیکھی؟ خورما ایستہ خواوڑون آغاچٹ میوسیدر۔ بوراسی رواںسدر؟ بورادہ سوہ آغاچ، پشیلک وادہ۔ فقط ہونگ اطراف ہی قوم، قوم، قوم، قوم، قوم، اورادہ، یازن، اورمالق جیم کی یازار۔

جہدی صورتی :- یوچوچوکلر سونی اولیت می گونورویورلر ؟

— أولېښتى؟ — چادرلېښت. چول غېلېښت اوي بوقدر، اولېښت چادرده يانارل، چوانلېښت دودودر، دودودر چولل گمېښت درل.

کی مرزا فکر:

ٲلبارء ؁ ءوا گئىسى - آءاءولول - ٲلوروس - غربستان - چول - واءه - ءورما
ءءوءه - چول مءمىسى -

بایلیه سوقاقه چیقان برکوجوک قیز یوله بر او جانینی گوره دیک دیدی که :

— بابا، باقی شو اور جاتی نہ چیرکین! ہر طرفی سیم سیاہ!

— نوبل سوئڈن ۽ یاروم . . .

— اوجاچی بزدن بیوقی اوزاق ، ایشیده منزه که . . .

— واریسین ، ایشتمه-ین ، یاوروم ؛ سن ینه اوپله سولامه واولیه دوشوشه .

اوله - وهرسته بيلمه دن نانكودك ايتش اولورسك : اوجاقچيك سيم سياه

سَنَكْ أَيْلَكْ اچچین در .

— اے لکھ ایچین می ؟ بن اوئی طانچا یورم کہ . . .

— بانی! آنگاه که منم، عزیزم! او برآمد او جاندار، صبور و دلی، با جانی؟

الله اوساق اندىڭە آنتىڭ قورومى باجانىڭ، بوردولۇنچى مۇرغۇلىنى دولدۇرۇر .

موراسی، محمدنور محمد، قورومل، طرکوشور، آلهوری اطرافه، یاییلر، یانین چیقارلیر.

دعائے کہ بومہ اوسا خیلر اولاسه ایدی، اویمز آتش آلبر، اوسر فالبردق؛ یا جود

۱۴۶

تورگىگە قرائت

شۇچىرىگىن ۋە مۇسۇر طېرىتىلدىن اولدى . كىنەسنىڭ شىمىدى زىيانى بوقا ما طېرىتىل
 خالىدە ايگىن لاشخانەلەردە سىزەلەيمەن شەررەلەر بىرەشەدۇ !
 طېرىتىلدىن چىكىدىگىن بىن بىلىم ، باقى بىزگە ھەشەش ناسىل يىيۇپ يىتىرىشەلەر !
 كەلەبىگىرى ايشە بونك ايجون اولدۇرۇپتۇم . . .
 باھجوانە سوردۇم :

— طېرىتىلدىن اولدۇرسەڭدە كەلەبىگىرى براقشەڭ اولمازنى ؟

او قىزارىق جواب وردى :

— آقدى ، آقدى ، دېدى ، گىت ايشەككە اللە عشقنە . كەلەبىگىرگە ياۋرۇلدىدە
 ھې طېرىتىل اولمايەتتى ؟ بونلارگە ھەرى بوزلارگە بومۇرتا بومۇرتالار . او
 بومۇرتالارگە ھەرى بەردە ، ايشە بونك كىيىر قورد اولور !
 كۆزل كەلەبىگىرە آچىقىدىن كىنەبى آلاماقكە برابر باھجوانەدە حق وردۇم .

بىكى سوزلار :

اشقام ، اشقام دولو چەزە - طېرىتىل - مۇسۇر - حيوان ، حيوانچى - قانادلى حيوانچى

تورگىگە قرائت

۱۴۷

اڭ اۋسكى جەلەرىمىز

ھەرى بىزىز مائەمۇلە برابر ، شەررەدە ، قەسبە ۋىيا كۆپلەدە اوتۇرۇپتۇرۇدۇ ،
 اولدۇدە باشاپورۇ . فقط اڭ اۋسكى جەلەرىمىز چادىر آلتىدە باشاپورۇدۇ .

بىز بۈگۈن بۈيۈك بىر مەكتەپ ، بۈيۈك بىر دولەتدە مالگىز . فقط بۈيۈك
 مەيدانە چىقارغان ، بۈيۈك قورغان جەلەرىمىز آتچاق بىر قاچ بۈيۈك چادىرلىق بىر تۈرك
 عشىرىنى ايدى .

بىز « غەنىلىق مەكتەپ » دولەتدە « غەنىلىق دولتى » دىرلەر . « غەنىلىق » كەسە
 بۈيۈك بىزىز اول باشاپان غەنى بىر نامدەكى بىر جەلەرىمىزگە اسىندىن پادىكار
 قالشۇدۇر .

غەنى بىر ، اۋرۇغۇرول اسىندە بىر بىگىڭ اوغلى ايدى . اۋرۇغۇرول بىر
 كۈچە ، جۈپان ۋەھرىمان بىر عشىرىنىڭ رەئىسى ايدى .
 اۋرۇغۇرول بىگىڭ عشىرىتە « قان شىن عشىرىنى » دىرلەردى .

« قانی خان عشیر و آسیانک آلتای د یغنی آلتون داغ د لنده گنیش
اووالرنده چو بئلقه و چو بئلقه وقت گنجیریدی . اسلاماق غریستاندن
آسیانک آلتا اوزی برلک قندز بیلدی زمان قانی خان عشیری ده حب بردن
مسلمان اولمشدی . دایا بر یوقی تورک عشیرتری ده مسلماننی قبول ایشدی .
فقط آسیانک موغول د بیلن بویوک برفوی بوتله طاعتدن آواز گجه مشدو .
موغولرک چنگیز اسمده بویوک بر باد شاهتری ظاهر ایشدی . چنگیز
بوز بیکرله عسکر طویلادی د دنیای
فتح ایگه باشلادی . کندیته تابع
اولق ایستمه یی شهرلی یاقدی .
یغدی د آسارت قبول ایتمه یی ملتری
د عشیرتری ده قیروب گجیریدی . ایست
مسلمان اولان قانی خان عشیری بوتله
طاعت و خدار اولان موغولر اسیر
اولق ایستمه یی ملکتارندن اوزاقلا
شیش . آتادولوبه قدار گلمشدی ؟
او زمانکی دیشلری ده بزم دولتمیزی
قوران عیان بیک بویوک یایی مسلمان

بر تورک بکی

شاد د ایدی

یکی موزم و فکدر

شاد - جدر - اجداد - جادیر - جادیرلی - عشیرت - بیکار - گوجه - شادیه
عزوب - اسلام - اسلام دینی - فتح ایگه - تابع - آسارت - خدار

بر آرمی عیالسی

آویجیل د آتنگ اطرافده طویلاناری د حکایاتر آکلایورلردی . هم
بری کندی آویجیلانردن د سرکشتارندن بخت ایدینور د جوغی ده برفاداشلری
آگندرمک ایچون اصلیز وقعهل اویدورور د سوله پوردی . ایست بو
آویجیلدن بریک آکلایینی اویدورمک و آکلایینی حکایه لردی . بری ده
اشودر :

« برگون طالع بیک باور چیقش ایدی . ایکی اوچ ساعت ایچنده
اولدورمک طوشتار د گیکلر د قاراجار د کیکلر د بیلرچینر د قانی
کوگرچینر ایکی آل آرایایی دولدورمش ایدی . راز او توروب دیکله تک
ایستیم . ذاتا تک بر مناجام بیله قالمشیدی . فقط کوپکله بر تورلو راحت
دورماورلردی ؟ آتانی یوقدی قوشوشوب تکرار یاتمه گلیورلردی . بوندن
یاقینلرده بویوک بر آودولاشمده اولدینی آکلادم . حقیقه قوشدقاری طرقة
دوغرو یاقچه ایکی اوچ روز آدم اوتدیه آناجلر آراسنده گوزمل برکیمیک
ساکن ساکن اوتلادیقنی گوردم . شیدی نه ایچم ؟ مناجام یوقی که آتوب وورام ؟
دوشوندم طایبندیم گوزمل بر جاره بولدم : اورا جقه کیراز آناجلری وادی د
بر آووج کیراز طویلایوب بییم چکیرده کلریده توقکی دولدوردم ؟ نشان آتوب
آندیم گیمیک بردن وورولش کیی ، برمدوغرو چوکدی ، فقط بر قیچ تابع

پورکە فرات

١٥٠

لجەمەدن تکرارقالقاروق قوشمەباشلادی . ئۆزگۈزەل اوی جارەسز قاجیرمەشەم .
« بۆسە سوکرا ، عینی کۆندە ، بر قاق ارقاداشلە برارینە اوارلەدە
اولایبوردق . اوزاقەدن ، غریب بر گەیکک آغاچلر آلتەکی قایقانەن
سو ایچمکدە اولدینق کورمەیلەم ؟ دقت ایدمە آغلادق کە پشتک
ایک بوغۇزى آراسەن بر قاق آرشین بویدە بر کراز قیدانی بوکەلیوردی .
آرتیق بوگەیکک گچن سە کراز جکیردە کەرتە ووردیم گەیک اولدینق ، کراز
قیدانلەدە ساچا برتە قوللانیم کراز جکیردە کلرەدن شەدیکە شەپەم
قالادی .

مادامکە نو آغای دینن بن ایدم ، محسولنی طوبلامقدە بکا دوشترى .
هان توفلى چەورمەك گەیکک پلەنشان آلم ؟ آخە ووردیم . قیدانک اوزەندە
کرازلر اوقادار اولتون ولتقل ایدی کە ، طاداری حالا دامامەدن چیقمادی .

بکی سۆزلەر

جەقە - سەكەشت - تارخ - پور - ساچا - طادی دامامەدە قالی .

پورکە فرات

١٥١

پیراغم

پایام گچن پیرامەدە ناسیل بر هدیه ایستەدیکى سورمەشدى ، بىدە بر
پیراق آلماسى رجا ایتمە . سەوکیلى
پایام گۆگلى قیرمادی ، بکاشانق آن
پایام پیراغمزدن بوم - پیداز بوپوک
بر داهه آلى . چوقدن بر بوپ بر
پیراغم اولماسى آرزو ایدەدە ؟ شیندی
آرتیق سەرادە ایدم .

مەزە زمان آچیلەش زیاپراق
کورسەم دورورە باقمە ئرنکەندە ، آی
قیدەزەندە - هە دا لئالاندی زمان
اوقادار خوشلانیم کە باقتە دوپامام .
دونامما گونلەدە سۇقافە چیقارم ؟
دکانلری ، اولری سولەن پیراقلری
تخاشا ایدەدیم . عسکر کچر کەندە
کوزلەمە هان آل پایش پیراغمزى

آدام ، سیرتە دالارم .

عسکرک دنیادە ئۆزیدە سەودیکم بر سەكەدە .
عسکر اولق ئۆز بوپوک هوسەد . بوخوس بکا نەردن گەدی
پیرەیکیز ، گچن عارەدن ؟
بن جنوز آلى پاشمە ایدم پایام بر آفشام آغلایارق :

تورکجه قرائت

۱۸۱

آرقاداشلر، ایش باشه ،
کیردک جالیشیق باشه .
مکتب خنت
گل دوام ایت
هایدی هایدی جالیشام
جالیشمه آلاشام

علی علوی

یکی سوزلر

زنکدن دیکه کیرم - انسانل طاقینام - من یوز جت کیرم -

تورکجه قرائت

۱۸۲

قایمانا

مونولوغ

(اون باشلرده برچوجوق آلتده بریومورنا اولدینی حالده حتا - جیقار :
حسته باز یابارده بن یایمازیم ؟ سری تاین ایدرم که فستک آلتده - قیردینی
صیحتدن بریومورنا ایدی ، باشقا برشی دگیلدی . فقط سزه هرشیق باشندن
حکایه ایدرم : او کیجه نعلر کوردیگی ، نعلر دوندیسی اونو تامایورم ، اونلری
برر برد آکلاتایم :

ایام قسریق ایتدیگم برقلدن ، یازدیغ برصیفدن منون اولشدی ؟ بی حقه
بازم کوتوردی . بو ، یکی گلمش بر حسته یازدی ، کوتردیگی حقل مرفقلر ،
دیلمده دولایشیوردی . بوتون آرقاداشلرم هب اوندن عت ایشیوردی ، بنده
کیتوب کورمک ایسته دم . چونکه کورمه دن اوله . خارقله اینتیق ممکن
دگیلدی - ایام : « جالیشیرسک ، کوتوردوم ... » دیمشدی . بنده بر حسته
جالیشدم ، موفقده اولدم .

تورگه قرات

۱۰۸

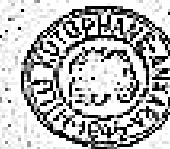
پرده ايندى ، تىكار قالغدى ، خىدشچىك كىيىك باشى مامانك اوۋەرنىدە
 دورو يوردى . خالا خاظر لادىقە يورمىم آيىور . . . او كىيىك باشى لا قىردى
 سويلە يوردى ، سىنى بىن اوگا آجيوب آجىادىنى سوردى ، هېچ آجىادىنى
 سويلەدى . قىت سىوگرا خلقى تىتوون چىقار كى خىدشچىنى ئىسكى قالاسىلە
 قايمە كۆرەمىمى ؟ اعتراف اخىلى كە بوتون بوشىل پىك ، اماك توشاف ؟
 بونك مطلقا بىر سىرى اولاجىق . . . ايامسە سۆز يوردى ، بىنى آتسەمە
 كۆندەردى ؟ آتسەمە سوردى ، عىجە كەسورە دىدى . سوردى ، خواجا كە صورە
 دىدى . خواجىدىن سورىق . . . بوقى ، دوغرىسى بوگا جىبارت ايدىم .
 فقط باشقا بىر شىئە قرار وىردىم : كىندىم نىجرە ايدىم ، دىدىم . مىدىلدىن
 باشلادىم ؟ (جىيىدىن يىقىق مىدىل بارچالارى چىقار بىر) ايتسە نىجرە نىك نىچەنى .
 يايشىمادى ؟ بىر پارچىسى بىلە يايشىمادى . كۆزەل مىدىلدىن اولدىم . . .
 بارى قاينانەنى پالپىلەم ، دىيىم . . . ايتسە بومودىناتى اوتك ايجىن
 تىدارك ايتىم . ايجىدىن بىر سىنىس بونەمە موفى اولاجىمى خىر وىرىيورد . اوپە
 اميد ايدىيوردىم كە قاينانەنى بىشە بىلەجىم . لاکىن ايام بوقى . . .
 كىندەمە بىر آرزى ياغ بولانك جازەسە پالپىم . قىسمەدە بىشەجىم قاينانە
 ائى اولورسە (حاضرىتە) سزەدە وىرىم ، بىر آرزى بىلەيىك . . . چىقار .

مىللىك

فهرس

صيفه	صيفه
۳۶ مىللىك ايجىيىك	۳ مىللىك آتسە (منظومه)
۳۸ ايجىك كىيىك	۵ او كىيىك آتسە
۴۰ مىللىك چىكردەك	۷ تورلور يوردى ا مامانك
۴۱ آتسوس بىلە نىجرە (منظومه)	۸ نىجرە بىلە
۴۲ جىيىك نىك بىلە چىكردەك	۹ مىللىك
۴۴ نىجرە بىلە	۱۰ بىر دىما بىلە
۴۶ آت نال	۱۱ كىيىك بىلە
۴۸ قار (منظومه)	۱۲ مىللىك قار بىلە
۴۹ ايجىك	۱۳ كۆز (منظومه)
۵۱ مامانك ايجىك بىلە	۱۴ آيىور ، آتسەجىم
۵۲ مامانك ايجىك بىلە	۱۵ مىللىك دىلە آتسەجىم
۵۳ خىدشچىك بىلە	۱۶ مىللىك بىلە
۵۵ پالپىلەك اوى ياننى كىيىك	۱۷ جىيىك بىلە (منظومه)
۵۶ ايتانمى	۱۸ جىيىك بىلە
۵۷ چىيىك بىلە	۱۹ بىر آرزى بىلە
۵۸ بىر آرزى بىلە	۲۰ بىر آرزى بىلە
۵۹ بىر آرزى بىلە	۲۱ بىر آرزى بىلە
۶۰ نال بىلە	۲۲ بىر آرزى بىلە
۶۱ دىلەك (منظومه)	۲۳ بىر آرزى بىلە
۶۲ مىللىك بىلە	۲۴ بىر آرزى بىلە
۶۳ كۆز بىلە	۲۵ بىر آرزى بىلە
۶۴ مىللىك بىلە	۲۶ بىر آرزى بىلە
۶۵ بىر آرزى بىلە	۲۷ بىر آرزى بىلە
۶۶ بىر آرزى بىلە	۲۸ بىر آرزى بىلە
۶۷ بىر آرزى بىلە	۲۹ بىر آرزى بىلە
۶۸ بىر آرزى بىلە	۳۰ بىر آرزى بىلە
۶۹ بىر آرزى بىلە	۳۱ بىر آرزى بىلە
۷۰ بىر آرزى بىلە	۳۲ بىر آرزى بىلە
۷۱ بىر آرزى بىلە	۳۳ بىر آرزى بىلە
۷۲ بىر آرزى بىلە	۳۴ بىر آرزى بىلە

۷۲	اختيار ساعدت (منقولہ)	۱۱۵	پیشین فارسی
۷۵	ایک درخت	۱۱۶	ایلیا برآز سو دربر و سگ
۷۷	آبادک	۱۱۷	عکس سدا
۷۹	غنائی بکد کوبه میخال	۱۱۹	یکی فدائی
۸۱	بشیر بوجوق (منقولہ)	۱۲۰	بهار میاس
۸۳	بیلہ چہ	۱۲۱	آبی درری ایکن پوستی سایلان
۸۵	جسور برچوق	۱۲۲	کوچوک نیرمان
۸۷	کوچوک عسکر (منقولہ)	۱۲۴	تووا... (منقولہ)
۸۸	اطلس برچوق	۱۲۶	نورخوف طایب
۸۹	ایک بوشی (منقولہ)	۱۲۸	لاخانہ ایلہ آلاخان
۹۳	فیلک خدمتکارلی	۱۲۹	جوشقی ایلہ ایرلانچیلر (منقولہ)
۹۵	روم ایلمن مکتوب	۱۳۱	ساکت زمانندہ شاکیرمال
۹۶	عناطیلرک سالارک روم ایلمن مکتوب	۱۳۲	براندہ (منقولہ)
	(۷۵۸)	۱۳۴	اشیا ایلہ ملالہ
۹۷	ملکای قوزونسی (منقولہ)	۱۳۵	آدا لالوشاق
۹۸	ملالہ	۱۳۶	آلیکک آلیکک
۹۹	بلایاشا	۱۳۷	وزر (منقولہ)
۱۰۱	اولدی پندی (منقولہ)	۱۳۸	سیرما مکتوبہ
۱۰۲	درمان	۱۳۹	ایشیلرک حرمت
۱۰۵	کوزل دیوہ	۱۴۰	باشوانک دجانلری
۱۰۷	اون ایکی آی (منقولہ)	۱۴۱	بروولر چادری
۱۱۰	آلبہ مادیوہ	۱۴۲	مرآویس حکایتی
۱۱۱	کولر و آدیلم	۱۴۳	ماراخم
۱۱۲	دروہ (منقولہ)	۱۴۴	جایدا (منقولہ)
۱۱۳	سینفلرک یاردم	۱۴۵	قافلا موخولوغ

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mustafa TANRIKULU

Sürekli Adresi : Kürkçüler Mahallesi Bolu Caddesi Kürkçüler TOKİ C-4 D. 10
BOLU

Doğum Yeri ve Yılı : Çayıralan, 1981

Yabancı Dili : İngilizce

İlkokul : Atatürk İlkokulu - 1992

Ortaokul : Sarıkaya Lisesi Orta Kısım - 1995

Lise : Sarıkaya Lisesi –1998

Lisans : Abant İzzet Baysal Üniversitesi - 2003

Fakülte/ Bölüm : Eğitim Fakültesi/ Türkçe Öğretmenliği

Çalışma Hayatı :

2003–2008 - Bolu Dağkent Kıroğlu İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmenliği,

2008-2010 - Muş Kızılağaç Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Müdür Vekilliği /Türkçe Öğretmenliği,

2010- 2013 - Bolu Mudurnu Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Türkçe Öğretmenliği,

2013- 2015 - Bolu Merkez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu Türkçe Öğretmenliği,

2015- -- Bolu Merkez Mevlana Ortaokulu Müdür Yardımcılığı.